အဘိဓမ္မပိဋကတ်

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

မြန်မာပြန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ (ခေါင်းစဉ်)

(က) တိကမာတိကာ

(ခ) ဒုကမာတိကာ

- ၁ - ဟေတုဂေါစ္ဆက
- ၂ - စူဠန္တရဒုက်
- ၃ - အာသဝဂေါစ္ဆက
- ၄ - သညောဇနဂေါစ္ဆက
- ၅ - ဂန္ထဂေါစ္ဆက
- ၆ - ဩဃဂေါစ္ဆက
- ၇ - ယောဂဂေါစ္ဆက
- ၈ - နီဝရဏဂေါစ္ဆက
- ၉ - ပရာမာသဂေါစ္ဆက
- ၁၀ - မဟန္တရဒုက်
- ၁၁ - ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက
- ၁၂ - ကိလေသဂေါစ္ဆက
- ၁၃ - ပိဋ္ဌဒုက်

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(၇) သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာ

၁ - စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ = စိတ်, စေတသိက်ပိုင်း

(က) ကုသလပဒဘာဇနီ (ကုသိုလ်တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ်

ရူပါဝစရကုသိုလ်

အရူပါဝစရကုသိုလ်

တေဘူမကကုသိုလ်

လောကုတ္တရာကုသိုလ်

(ခ) အကုသိုလ် အစုကို ဝေဖန်ခြင်း "အကုသလ ပဒဘာဇနီ"

(ဂ) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားမူ၍ တမျိုးတခြားအားဖြင့် ဟောကြားသော တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း

ဝိပါက်စိတ်

ကြိယာစိတ်

---

၂ - ရူပကဏ္ဍ = ရုပ်ပိုင်း

မာတိကာ

တစ်ခုအားဖြင့် ရေတွက်ခြင်း 'ဧကက'

နှစ်မျိုးနှစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဒုက'

သုံးမျိုးသုံးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'တိက'

လေးမျိုးလေးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'စတုက္က'

ငါးမျိုးငါးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ပဉ္စက'

ခြောက်မျိုးခြောက်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဆက္က'

ခုနစ်မျိုး (ခုနစ်စား) အားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'သတ္တက'

ရှစ်မျိုးရှစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'အဋ္ဌက'

ကိုးမျိုး ကိုးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'နဝက'

ဆယ်မျိုး ဆယ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဒသက'

တစ်ဆယ့်တစ်မျိုးတစ်ဆယ့်တစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဧကာဒသက'

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ရူပကဏ္ဍ = ရုပ်ပိုင်း

(ခ) ရုပ်ကို ဝေဖန်ခြင်း “ရူပဝိဘတ္တိ”

တစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဧကကနိဒ္ဒေသ’

နှစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဒုကနိဒ္ဒေသ’

သုံးခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘တိကနိဒ္ဒေသ’

လေးခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘စတုက္ကနိဒ္ဒေသ’

ငါးခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ပဉ္စကနိဒ္ဒေသ’

ခြောက်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဆက္ကနိဒ္ဒေသ’

ခုနစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘သတ္တကနိဒ္ဒေသ’

ရှစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘အဋ္ဌကနိဒ္ဒေသ’

ကိုးခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘နဝကနိဒ္ဒေသ’

ဆယ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဒသကနိဒ္ဒေသ’

တဆယ့်တခုစီ အကျယ်ပြခြင်း ‘ဧကာဒသကနိဒ္ဒေသ’

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - နိက္ခေပကဏ္ဍ = မူလခန္ဓာစသည်ဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြသောအပိုင်း

(က) သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြခြင်း 'တိကနိက္ခေပ'

(ခ) နှစ်ဖို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြခြင်း 'ဒုကနိက္ခေပ'

၁ - ဟေတုဂေါစ္ဆက

၂ - စူဠန္တရဒုက်

၃ - အာသဝဂေါစ္ဆက

၄ - သညောဇနဂေါစ္ဆက

၅ - ဂန္ထဂေါစ္ဆက

၆ - ဩဃဂေါစ္ဆက

၇ - ယောဂဂေါစ္ဆက

၈ - နီဝရဏဂေါစ္ဆက

၉ - ပရာမာသဂေါစ္ဆက

၁၀ - မဟန္တရဒုက်

၁၁ - ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက

၁၂ - သံကိလေသဂေါစ္ဆက

၁၃ - ပိဋ္ဌဒုက်

(ဂ) သုတ္တန္တိကဒုကနိက္ခေပ

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ = ပိဋကတ်သုံးပုံ ဟူသော မြတ်စွာဘုရားစကားတော်၏ အနက်ကို ထုတ်ဆိုရာအပိုင်း

(က) သုံးစုပြု၍ ဟောအပ်သော တရားတို့၏အရကောက်ကို ထုတ်ပြခြင်း 'တိကအတ္ထုဒ္ဓါရ'

(ခ) နှစ်စုပြု၍ ဟောအပ်သော တရားတို့၏အရကောက်ကို ထုတ်ပြခြင်း 'ဒုကအတ္ထုဒ္ဓါရ'

၁ - ဟေတုဂေါစ္ဆက

၂ - စူဠန္တရဒုက်

၃ - အာသဝဂေါစ္ဆက

၄ - သညောဇနဂေါစ္ဆက

၅ - ဂန္ထဂေါစ္ဆက

၆ - ဩဃဂေါစ္ဆက

၇ - ယောဂဂေါစ္ဆက

၈ - နီဝရဏဂေါစ္ဆက

၉ - ပရာမာသဂေါစ္ဆက

၁၀ - မဟန္တရဒုက်

၁၁ - ဥပါဒါနဂေါစ္ဆက

၁၂ - ကိလေသဂေါစ္ဆက

၁၃ - ပိဋ္ဌဒုက်

တရားတို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ရာ

ဓမ္မသင်္ဂီကျမ်း ပြီးပြီ။

အဘိဓမ္မပိဋကတ်

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

မြန်မာပြန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

မာတိကာ (ခေါင်းစဉ်)

(က) တိကမာတိကာ

၁။ ကုသလတိက်

(၁) (အပြစ်မရှိခြင်း ကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော) ကုသိုလ်တရားများ။ (၁-၃၆၄၊ ၉၈၅၊ ၁၃၈၄)။

(၂) (အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်ခြင်း မကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော) အကုသိုလ် တရားများ။ (၃၆၅-၄၃၀၊ ၉၈၆၊ ၁၃၈၅)။

(၃) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော (ဝိပါက် ကြိယာ ရူပ် နိဗ္ဗာန်ဟူသော) အဗျာကတ တရားများ။ (၄၃၁-၉၈၄၊ ၉၈၇၊ ၁၃၈၆)။

၂။ ဝေဒနာတိက်

(၁) ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၉၈၈၊ ၁၃၈၇)။

(၂) ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၉၈၉၊ ၁၃၈၈)။

(၃) ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်၊ အလယ်အလတ် ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်သော တရား များ။ (၉၉၀၊ ၁၃၈၉)။

၃။ ဝိပါကတိက်

(၁) အကျိုး 'ဝိပါက်' တရားများ။ (၉၉၁၊ ၁၃၉၀)။

(၂) အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော တရားများ။ (၉၉၂၊ ၁၃၉၁)။

(၃) အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည်လည်း မဟုတ် သော တရားများ။ (၉၉၃၊ ၁၃၉၂)။

၄။ ဥပါဒိဏ္ဍတိက်

(၁) (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' ၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်ကုန်သော တရားများ။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါးလည်းဖြစ်သော လောကီဝိပါက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တရားများ)။ (၉၉၄၊ ၁၃၉၃)။

(၂) (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' ၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်ကုန်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်သော တရားများ။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါးသာ ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကြိယာနှင့် စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း သုံးပါးကြောင့် ဖြစ်သော တိဇရုပ်တရားများ)။ (၉၉၅၊ ၁၃၉၄)။

(၃) (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' ၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူလည်း မစွဲယူအပ်ကုန်၊ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်ကုန်သော တရားများ။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါးလည်း မဟုတ်သော လောကုတ္တရာတရားများ)။ (၉၉၆၊ ၁၃၉၅)။

၅။ သံကိလိဋ္ဌတိက်

(၁) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ်, နှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော တရားများ (ကိလေသာတရားတို့၏ လွှမ်းမိုး ဖိစီးမှုကိုလည်း ခံရ၍ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော အကုသိုလ်တရားများ)။ (၉၉၇၊ ၁၃၉၆)။

(၂) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ကုန်မူ၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါသာ) ထိုက်သော တရားများ (ကိလေသာတရားတို့၏ လွှမ်းမိုးဖိစီးမှုကိုကား မခံရ ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာနှင့် ရုပ်တရားများ။ (၉၉၈၊ ၁၃၉၇)။

(၃) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့သည် ပူပန်လည်း မပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်လည်း မနှိပ်စက်အပ်ကုန်မူ၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော (ကိလေသာ) တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်လည်း မထိုက်သော တရားများ။ (ကိလေသာတရားတို့၏ လွှမ်းမိုးဖိစီးမှုကိုလည်း မခံရ၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော လောကုတ္တရာတရားများ)။ (၉၉၉၊ ၁၃၉၈)။

၆။ ဝိတက္ကတိက်

(၁) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်း တကွ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၀၀၊ ၁၃၉၉)။

(၂) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု ဝိစာရ' မျှသာရှိသော တရားများ။ (၁၀၀၁၊ ၁၄၀၀)။

(၃) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသော တရားများ။ (၁၀၀၂၊ ၁၄၀၁)။

၇။ ပီတိတိက်

(၁) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၀၃၊ ၁၄၀၂)။

(၂) ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၀၄၊ ၁၄၀၃)။

(၃) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၀၅၊ ၁၄၀၄)။

၈။ ဒဿနတိက်

(၁) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၀၀၆၊ ၁၄၀၅)။

(၂) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၀၁၁၊ ၁၄၀၆)။

(၃) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်သော တရားများ။ (၁၀၁၂၊ ၁၄၀၇)။

၉။ ဒဿနဟေတုတိက်

(၁) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၁၃၊ ၁၄၀၈)။

(၂) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၁၈၊ ၁၄၀၉)။

(၃) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း မဟုတ်သော တရားများ။ (၁၀၁၉၊ ၁၄၁၀)။

၁၀။ အာစယဂါမိတိက်

(၁) ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၂၀၊ ၁၄၁၁)။

(၂) နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၂၁၊ ၁၄၁၂)။

(၃) ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သော တရားများ။ (၁၀၂၂၊ ၁၄၁၃)။

၁၁။ သေက္ခတိက်

(၁) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၂၃၊ ၁၄၁၄)။

(၂) အသေက္ခ 'ရဟန္တာ' ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၂၄၊ ၁၄၁၅)။

(၃) သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်၊ အသေက္ခ 'ရဟန္တာ' ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော တရားများ။ (၁၀၂၅၊ ၁၄၁၆)။

၁၂။ ပရိတ္တတိက်

(၁) နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားများ (ကာမတရားများ)။ (၁၀၂၆၊ ၁၄၁၇)။

(၂) ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားများ။ (၁၀၂၇၊ ၁၄၁၈)။

(၃) နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် 'အပ္ပမာဏ' တရားများ။ (၁၀၂၈၊ ၁၄၁၉)။

၁၃။ ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်

(၁) နည်းပါးသော၊ အာနုဘော်ရှိသာ တရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၀၂၉၊ ၁၄၂၀)။

(၂) ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သောတရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၀၃၀၊ ၁၄၂၁)။

(၃) နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။

(၁၀၃၁၊ ၁၄၂၂)။

၁၄။ ဟီနတိက်

(၁) ယုတ်ညံ့သော 'ဟီန' တရားများ။ (၁၀၃၂၊ ၁၄၂၃)။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရားများ။ (၁၀၃၃၊ ၁၄၂၄)။

(၃) မွန်မြတ်သော 'ပဏီတ' တရားများ။ (၁၀၃၄၊ ၁၄၂၅)။

၁၅။ မိစ္ဆတ္တတိက်

(၁) ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသော တရားများ။ (၁၀၃၅၊ ၁၄၂၆)။

(၂) မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသော တရားများ။ (၁၀၃၆၊ ၁၄၂၇)။

(၃) (နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာဖြင့်) အကျိုးပေး မမြဲသော တရားများ။ (၁၀၃၇၊ ၁၄၂၈)။

၁၆။ မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်

(၁) 'မဂ်' တည်းဟူသော အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၀၃၈၊ ၁၄၂၉)။

(၂) 'မဂ်' တည်းဟူသော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၃၉၊ ၁၄၂၉)။

(၃) 'မဂ်' တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၄၀၊ ၁၄၂၉)။

၁၇။ ဥပွန္ဓတိက်

(၁) ဥပါဒ် ဌီဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၄၁၊ ၁၄၃၀)။

(၂) ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော တရားများ။ (၁၀၄၂၊ ၁၄၃၀)။

(၃) မဆွတ်ဧကန် ဖြစ်လတ္တံ့သော (ဝိပါက်ကမ္မဇရူပ်) တရားများ။ (၁၀၄၃၊ ၁၄၃၀)။

၁၈။ အတီတတိက်

(၁) ဥပါဒ်စသော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်၍ လွန်သွားသော 'အတိတ်' တရားများ။ (၁၀၄၄၊ ၁၄၃၁)။

(၂) ဥပါဒ်စသော ခဏသုံးပါးသို့ မရောက်သေးသော 'အနာဂတ်' တရားများ။ (၁၀၄၅၊ ၁၄၃၁)။

(၃) ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော 'ပစ္စုပ္ပန်' တရားများ။ (၁၀၄၆၊ ၁၄၃၁)။

၁၉။ အတီတာရမ္မဏတိက်

(၁) အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၁၄၇၊ ၁၄၃၂)။

(၂) အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်သော တရားများ။ (၁၀၄၈၊ ၁၄၃၃)။

(၃) ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်သော တရားများ။ (၁၀၄၉၊ ၁၄၃၄)။

၂၀။ အဇ္ဈတ္တတိက်

(၁) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၅၀၊ ၁၄၃၅)။

(၂) အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၅၁၊ ၁၄၃၅)။

(၃) အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ' သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၅၂၊ ၁၄၃၅)။

၂၁။ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်

(၁) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်သော တရားများ။ (၁၀၅၃၊ ၁၄၃၆)။

(၂) အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၀၅၄၊ ၁၄၃၇)။

(၃) အတွင်း အပ 'အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော တရားများ။ (၁၀၅၅၊ ၁၄၃၇)။

၂၂။ သနိဒဿနတိက်

(၁) မြင်ခြင်းနှင့်လည်း တကွ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၅၆၊ ၁၄၃၈)။

(၂) မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့်သာ တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၅၇၊ ၁၄၃၉)။

(၃) မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော တရားများ။ (၁၀၅၈၊ ၁၄၄၀)။

တိကမာတိကာ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) ဒုကမာတိကာ

၁ - ဟေတုဂေါစ္ဆက

၁ (၁)။ ဟေတုဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မည်သော တရားများ။ (၁၀၅၉၊ ၁၀၇၇၊ ၁၄၄၁)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည်သော တရားများ။ (၁၀၇၈၊ ၁၄၄၂)။

၂ (၂)။ သဟေတုကဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၇၉၊ ၁၄၄၃)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော တရားများ။ (၁၀၈၀၊ ၁၄၄၄)။

၃ (၃)။ ဟေတုသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၀၈၁၊ ၁၄၄၅)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' နှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၀၈၂၊ ၁၄၄၆)။

၄ (၄)။ ဟေတု သဟေတုကဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' လည်းမည် အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' လည်းရှိသော တရားများ။ (၁၀၈၃၊ ၁၄၄၇)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' သာ ရှိ၍ အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည်သော တရားများ။ (၁၀၈၄၊ ၁၄၄၈)။

၅ (၅)။ ဟေတု ဟေတုသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' လည်းမည် အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' နှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၀၈၅၊ ၁၄၄၉)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည်သော တရားများ။ (၁၀၈၆၊ ၁၄၅၀)။

၆ (၆)။ နဟေတု သဟေတုကဒုက်

(၁) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည်သော်လည်း အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၀၈၇၊ ၁၄၅၁)။

(၂) အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' လည်း မမည် အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' လည်း မရှိသော တရားများ။ (၁၀၈၈၊ ၁၄၅၂)။

ဟေတုဂေါစ္ဆက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စူဠန္တရဒုက်

၇ (၁)။ သပ္ပစ္စယဒုက်

(၁) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၈၉၊ ၁၄၅၃)။

(၂) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၉၀၊ ၁၄၅၄)။

၈ (၂)။ သခ်ိတဒုက်

(၁) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည် ပြုပြင်စီမံအပ်သောတရားများ။ (၁၀၉၁၊ ၁၄၅၅)။

(၂) (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည် မပြုပြင် မစီမံအပ်သော တရားများ။ (၁၀၉၂၊ ၁၄၅၆)။

၉ (၃)။ သနိဒဿနဒုက်

(၁) မြင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၉၃၊ ၁၄၅၇)။

(၂) မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၉၄၊ ၁၄၅၈)။

၁၀ (၄)။ သပ္ပဋိဃဒုက်

(၁) ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၉၅၊ ၁၄၅၉)။

(၂) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၀၉၆၊ ၁၄၆၀)။

၁၁ (၅)။ ရူပီဒုက်

(၁) ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော 'ရူပ်' တရားများ။ (၁၀၉၇၊ ၁၄၆၁)။

(၂) ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောမရှိသော 'နာမ်' တရားများ။ (၁၀၉၈၊ ၁၄၆၂)။

၁၂ (၆)။ လောကိယဒုက်

(၁) လောကဋ္ဌ အကျိုးဝင်ကုန်သော တရားများ။ (၁၀၉၉၊ ၁၄၆၃)။

(၂) လောကမှ လွန်မြောက်သော တရားများ။ (၁၁၀၀၊ ၁၄၆၄)။

၁၃ (၇)။ ကေနစိဝိညေယျဒုက်

(၁) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် သိအပ် သိထိုက်သော တရားများ။ (၁၁၀၁၊ ၁၄၆၄)။

(၂) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် မသိအပ် မသိထိုက်သော တရားများ။ (၁၁၀၁၊ ၁၄၆၄)။

စူဠန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - အာသဝေါစ္ဆက

၁၄ (၁)။ အာသဝဒုက်

(၁) အာသဝမည်သော တရားများ။ (ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို ယိုစီးစေတတ် ဖြစ်စေတတ်သော တရားများ)။ (၁၁၀၂၊ ၁၄၆၅)။

(၂) အာသဝမမည်သော တရားများ။ (၁၁၀၇၊ ၁၄၆၆)။

၁၅ (၂)။ သာသဝဒုက်

(၁) အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၀၈၊ ၁၄၆၇)။

(၂) အာသဝတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၀၉၊ ၁၄၆၈)။

၁၆ (၃)။ အာသဝသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) အာသဝနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၁၀၊ ၁၄၆၉)။

(၂) အာသဝနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၁၁၊ ၁၄၇၀)။

၁၇ (၄)။ အာသဝ သာသဝဒုက်

(၁) အာသဝလည်းမည် အာသဝတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၁၂၊ ၁၄၇၁)။

(၂) အာသဝတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ အာသဝမမည်သော တရားများ။ (၁၁၁၃၊ ၁၄၇၂)။

၁၈ (၅)။ အာသဝ အာသဝသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) အာသဝလည်းမည် အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၁၄၊ ၁၄၇၃)။

(၂) အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်သော တရားများ။ (၁၁၁၅၊ ၁၄၇၄)။

၁၉ (၆)။ အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုက်

(၁) အာသဝနှင့် မယှဉ်သော်လည်း အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၁၆၊ ၁၄၇၅)။

(၂) အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်၊ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၁၇၊ ၁၄၇၆)။

အာသဝေါစ္ဆက ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သညောဇနဂေါ္ဌက

၂၀ (၁)။ သညောဇနဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်မည်သော တရားများ။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စပ်နှောင်ဖွဲ့တတ်သော တရားများ)။ (၁၁၁၈၊ ၁၄၇၇)။

(၂) သံယောဇဉ် မမည်သော တရားများ။ (၁၁၂၉၊ ၁၄၇၈)။

၂၁ (၂)။ သညောဇနိယဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၃၀၊ ၁၄၇၉)။

(၂) သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၃၁၊ ၁၄၈၀)။

၂၂ (၃)။ သညောဇန သမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၃၂၊ ၁၄၈၁)။

(၂) သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၃၃၊ ၁၄၈၂)။

၂၃ (၄)။ သညောဇန သညောဇနိယဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်လည်းမည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၃၄၊ ၁၄၈၃)။

(၂) သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော တရားများ။ (၁၁၃၅၊ ၁၄၈၄)။

၂၄ (၅)။ သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၃၆၊ ၁၄၈၅)။

(၂) သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော တရားများ။ (၁၁၃၇၊ ၁၄၈၆)။

၂၅ (၆)။ သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တသညောဇနိယဒုက်

(၁) သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်သော်လည်း သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၃၈၊ ၁၄၈၇)။

(၂) သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်၊ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၃၉၊ ၁၄၈၈)။

သညောဇနဂေါ္ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ဂန္ထဂေါ့ဌက

၂၆ (၁)။ ဂန္ထဒုက်

(၁) ဂန္ထမည်သော တရားများ။ (ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်း သေခြင်းဖြင့် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့ တတ်သော တရားများ)။ (၁၁၄၀၊ ၁၄၈၉)။

(၂) ဂန္ထ မမည်သော တရားများ။ (၁၁၄၅၊ ၁၄၉၀)။

၂၇ (၂)။ ဂန္ထနိယဒုက်

(၁) ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၄၆၊ ၁၄၉၁)။

(၂) ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၄၇၊ ၁၄၉၂)။

၂၈ (၃)။ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) ဂန္ထနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၄၈၊ ၁၄၉၃)။

(၂) ဂန္ထနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၄၉၊ ၁၄၉၄)။

၂၉ (၄)။ ဂန္ထ ဂန္ထနိယဒုက်

(၁) ဂန္ထလည်းမည် ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၅၀၊ ၁၄၉၅)။

(၂) ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်သော တရားများ။ (၁၁၅၁၊ ၁၄၉၆)။

၃၀ (၅)။ ဂန္ထ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၅၂၊ ၁၄၉၇)။

(၂) ဂန္ထနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ထမမည်သော တရားများ။ (၁၁၅၃၊ ၁၄၉၈)။

၃၁ (၆)။ ဂန္ထဝိပ္ပယုတ္တဂန္ထနိယဒုက်

(၁) ဂန္ထနှင့် မယှဉ်သော်လည်း ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၅၄၊ ၁၄၉၉)။

(၂) ဂန္ထနှင့်လည်း မယှဉ်၊ ဂန္ထတရားတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၅၅၊ ၁၅၀၀)။

ဂန္ထဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သြယဂေါ့ဌက

၃၂ (၁)။ သြယဒုက်

(၁) သြယမည်သော တရားများ။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ နစ်မြုပ်စေတတ်သော တရားများ)။(၁၁၅၆၊ ၁၅၀၁)။

(၂) သြယမမည်သော တရားများ။

၃၃ (၂)။ သြယနိယဒုက်

(၁) သြယတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။

(၂) သြယတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။

၃၄ (၃)။ သြယသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) သြယနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။

(၂) သြယနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။

၃၅ (၄)။ သြယ သြယနိယဒုက်

(၁) သြယလည်းမည် သြယတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများ။

(၂) သြယတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သြယမမည်သော တရားများ။

၃၆ (၅)။ သြယ သြယသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) သြယလည်းမည် သြယနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။

(၂) သြယနှင့်သာ ယှဉ်၍ သြယမမည်သော တရားများ။

၃၇ (၆)။ သြယဝိပ္ပယုတ္တသြယနိယဒုက်

(၁) သြယနှင့် မယှဉ်သော်လည်း သြယတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။

(၂) သြယနှင့်လည်း မယှဉ်၊ သြယတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။

သြယဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ယောကဂေါ်ဌက

၃၈ (၁)။ ယောဂဒုက်

(၁) ယောဂမည်သော တရားများ။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်စေတတ်သော တရားများ)။ (၁၁၅၇၊ ၁၅၀၂)။

(၂) ယောဂမမည်သော တရားများ။

၃၉ (၂)။ ယောဂနိယဒုက်

(၁) ယောဂတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။

(၂) ယောဂတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။

၄၀ (၃)။ ယောဂသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) ယောဂနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။

(၂) ယောဂနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။

၄၁ (၄)။ ယောဂ ယောဂနိယဒုက်

(၁) ယောဂလည်းမည် ယောဂတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများ။

(၂) ယောဂတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ယောဂမမည်သော တရားများ။

၄၂ (၅)။ ယောဂ ယောဂသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) ယောဂလည်းမည် ယောဂနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။

(၂) ယောဂနှင့်သာ ယှဉ်၍ ယောဂမမည်သော တရားများ။

၄၃ (၆)။ ယောဂဝိပ္ပယုတ္တယောဂနိယဒုက်

(၁) ယောဂနှင့် မယှဉ်သော်လည်း ယောဂတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။

(၂) ယောဂနှင့်လည်း မယှဉ်၊ ယောဂတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။

ယောဂဂေါ်ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - နိဝရဏဂေါ့ဌက

၄၄ (၁)။ နိဝရဏဒုက်

(၁) နိဝရဏမည်သော တရားများ။ (စျာန် မဂ် ဖိုလ်တို့ကို ပိတ်ပင်တတ်သော တရားများ)။ (၁၁၅၈၊ ၁၅၀၃)။

(၂) နိဝရဏမမည်သော တရားများ။ (၁၁၆၉၊ ၁၅၀၄)။

၄၅ (၂)။ နိဝရဏနိယဒုက်

(၁) နိဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၇၀၊ ၁၅၀၅)။

(၂) နိဝရဏတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၇၁၊ ၁၅၀၆)။

၄၆ (၃)။ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၇၂၊ ၁၅၀၇)။

(၂) နိဝရဏနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၇၃၊ ၁၅၀၈)။

၄၇ (၄)။ နိဝရဏ နိဝရဏိနိယဒုက်

(၁) နိဝရဏလည်းမည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၇၄၊ ၁၅၀၉)။

(၂) နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်သော တရားများ။ (၁၁၇၅၊ ၁၅၁၀)။

၄၈ (၅)။ နိဝရဏ နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) နိဝရဏလည်းမည် နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၇၆၊ ၁၅၁၁)။

(၂) နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်၍ နိဝရဏမမည်သော တရားများ။ (၁၁၇၇၊ ၁၅၁၂)။

၄၉ (၆)။ နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယဒုက်

(၁) နိဝရဏနှင့် မယှဉ်သော်လည်း နိဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၇၈၊ ၁၅၁၃)။

(၂) နိဝရဏနှင့်လည်း မယှဉ်၊ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၇၉၊ ၁၅၁၄)။

နိဝရဏဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - ပရာမာသဂေါ့ဌက

၅၀ (၁)။ ပရာမာသဒုက်

(၁) ပရာမာသမည်သော တရားများ။ (မမြဲသည်ကို မြဲ၏ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော တရားများ)။ (၁၁၈၀၊ ၁၅၁၅)။

(၂) ပရာမာသ မမည်သော တရားများ။ (၁၁၈၂၊ ၁၅၁၆)။

၅၁ (၂)။ ပရာမဋ္ဌဒုက်

(၁) ပရာမာသ၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၈၃၊ ၁၅၁၇)။

(၂) ပရာမာသ၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၈၄၊ ၁၅၁၈)။

၅၂ (၃)။ ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) ပရာမာသနှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၈၅၊ ၁၅၁၉)။

(၂) ပရာမာသနှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၈၆၊ ၁၅၂၀)။

၅၃ (၄)။ ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုက်

(၁) ပရာမာသလည်းမည် ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၈၇၊ ၁၅၂၁)။

(၂) ပရာမာသ၏ အာရုံဖြစ်သော်လည်း ပရာမာသမမည်သော တရားများ။ (၁၁၈၈၊ ၁၅၂၂)။

၅၄ (၅)။ ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တပရာမဋ္ဌဒုက်

(၁) ပရာမာသနှင့် မယှဉ်သော်လည်း ပရာမာသ၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၈၉၊ ၁၅၂၃)။

(၂) ပရာမာသနှင့်လည်း မယှဉ်၊ ပရာမာသ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၁၉၀၊ ၁၅၂၄)။

ပရာမာသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - မဟာန္တရဒုက်

၅၅ (၁)။ သာရမ္မဏဒုက်

(၁) အာရုံပြုခြင်းရှိသော တရားများ။ (၁၁၉၁၊ ၁၅၂၅)။

(၂) အာရုံပြုခြင်းမရှိသော တရားများ။ (၁၁၉၂၊ ၁၅၂၆)။

၅၆ (၂)။ စိတ္တဒုက်

(၁) စိတ်မည်သော တရားများ။ (အာရုံကို ယူသောအားဖြင့် သိတတ်သော တရားများ)။ (၁၁၉၃၊ ၁၅၂၇)။

(၂) စိတ်မမည်သော တရားများ။ (၁၁၉၄၊ ၁၅၂၈)။

၅၇ (၃)။ စေတသိကဒုက်

(၁) စေတသိက်မည်သော တရားများ။ (၁၁၉၅၊ ၁၅၂၉)။

(၂) စေတသိက်မမည်သော တရားများ။ (၁၁၉၆၊ ၁၅၃၀)။

၅၈ (၄)။ စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက်

(၁) စိတ်နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၉၇၊ ၁၅၃၁)။

(၂) စိတ်နှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၁၉၈၊ ၁၅၃၂)။

၅၉ (၅)။ စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်

(၁) စိတ်နှင့် ရောနှောသော တရားများ။ (၁၁၉၉၊ ၁၅၃၃)။

(၂) စိတ်နှင့် မရောနှောသော တရားများ။ (၁၂၀၀၊ ၁၅၃၄)။

၆၀ (၆)။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက်

(၁) စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသောတရားများ။ (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော တရားများ)။ (၁၂၀၁၊ ၁၅၃၅)။

(၂) စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း မရှိသော တရားများ။ (၁၂၀၂၊ ၁၅၃၆)။

၆၁ (၇)။ စိတ္တသဟဘုဒုက်

(၁) စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၀၃၊ ၁၅၃၇)။

(၂) စိတ်နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၀၄၊ ၁၅၃၈)။

၆၂ (၈)။ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက်

(၁) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော တရားများ။ (စေတသိက်နှင့် ဝိညတ်များ)။ (၁၂၀၅၊ ၁၅၃၉)။

(၂) စိတ်သို့ အစဉ်မလိုက်သော တရားများ။ (၁၂၀၆၊ ၁၅၄၀)။

၆၃ (၉)။ စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနဒုက်

(၁) စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိသော တရားများ။ (စေတသိက်တရားများ)။ (၁၂၀၇၊ ၁၅၄၁)။

(၂) စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော တရားများ။ (၁၂၀၈၊ ၁၅၄၂)။

၆၄ (၁၀)။ စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘုဒုက်

(၁) စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ၊ စိတ်နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (စေတသိက်တရားများ)။ (၁၂၀၉၊ ၁၅၄၃)။

(၂) စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ၊ စိတ်နှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၁၀၊ ၁၅၄၄)။

၆၅ (၁၁)။ စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုက်

(၁) စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်သော တရားများ။ (စေတသိက်တရားများ)။ (၁၂၁၁၊ ၁၅၄၅)။

(၂) စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်မလိုက်သော တရားများ။ (၁၂၁၂၊ ၁၅၄၆)။

၆၆ (၁၂)။ အဇ္ဈတ္တိကဒုက်

(၁) အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ'သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၁၃၊ ၁၅၄၇)။

(၂) အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၁၄၊ ၁၅၄၈)။

၆၇ (၁၃)။ ဥပါဒါဒုက်

(၁) မှီ၍ ဖြစ်တတ်သော တရားများ။ (၁၂၁၅၊ ၁၅၄၉)။

(၂) မမှီမူ၍ ဖြစ်တတ်သော တရားများ။ (၁၂၁၆၊ ၁၅၅၀)။

၆၈ (၁၄)။ ဥပါဒိဏ္ဏဒုက်

(၁) (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' ၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော တရားများ။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိဟူသော 'ဥပါဒါန်' ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုး ဖြစ်သော လောကီဝိပါက်စိတ်, စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရူပ်တရားများ)။ (၁၂၁၇၊ ၁၅၅၁)။

(၂) (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' ၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော တရားများ။ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိဟူသော 'ဥပါဒါန်' ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုး မဟုတ်သော ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ဖိုလ်, ကြိယာတို့နှင့် တိဇရူပ်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။ (၁၂၁၈၊ ၁၅၅၂)။

မဟန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - ဥပါဒါနဂေါ စ္ဆက

၆၉ (၁)။ ဥပါဒါနဒုက်

(၁) ဥပါဒါန်မည်သော တရားများ။ (ပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ်သော တရားများ)။ (၁၂၁၉၊ ၁၅၅၃)။

(၂) ဥပါဒါန်မမည်သော တရားများ။ (ပြင်းစွာ မစွဲလမ်းတတ်သော တရားများ)။ (၁၂၂၄၊ ၁၅၅၄)။

၇၀ (၂)။ ဥပါဒါနိယဒုက်

(၁) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါးဖြစ်သော လောကီတရားများ)။

(၁၂၂၅၊ ၁၅၅၅)။

(၂) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော တရားများ။ (ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး မဖြစ်သော လောကုတ္တရာ တရားများ)။ (၁၂၂၆၊ ၁၅၅၆)။

၇၁ (၃)။ ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) ဥပါဒါနတို့နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၂၇၊ ၁၅၅၇)။

(၂) ဥပါဒါနတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၂၈၊ ၁၅၅၈)။

၇၂ (၄)။ ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုက်

(၁) ဥပါဒါန်လည်းမည် ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၂၉၊ ၁၅၅၉)။

(၂) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်သော တရားများ။ (၁၂၃၀၊ ၁၅၆၀)။

၇၃ (၅)။ ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) ဥပါဒါန်လည်းမည် ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၃၁၊ ၁၅၆၁)။

(၂) ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန်မမည်သော တရားများ။ (၁၂၃၂၊ ၁၅၆၂)။

၇၄ (၆)။ ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တဥပါဒါနိယဒုက်

(၁) ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်သော်လည်း ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၃၃၊ ၁၅၆၃)။

(၂) ဥပါဒါန်နှင့်လည်းမယှဉ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၃၄၊ ၁၅၆၄)။

ဥပါဒါနဂေါ စ္ဆက ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ကိလေသဂေါစ္ဆက

၇၅ (၁)။ ကိလေသဒုက်

(၁) ကိလေသမည်သော တရားများ။ (ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော တရားများ)။ (၁၂၃၅၊ ၁၅၆၅)။

(၂) ကိလေသ မမည်သော တရားများ။ (၁၂၄၆၊ ၁၅၆၆)။

၇၆ (၂)။ သံကိလေသိကဒုက်

(၁) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့ကို ရခြင်းငှါ ထိုက်တန်သော တရားများ။ (ကိလေသတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တရားများ)။ (၁၂၄၇၊ ၁၅၆၇)။

(၂) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့ကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သော တရားများ။ (၁၂၄၈၊ ၁၅၆၈)။

၇၇ (၃)။ သံကိလိဋ္ဌဒုက်

(၁) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သော တရားများ။ (ကိလေသတရားတို့၏ လွှမ်းမိုးဖိစီး ပူးဝင်နှိပ်စက်မှုကို ခံရသော အကုသိုလ်တရားများ)။ (၁၂၄၉၊ ၁၅၆၉)။

(၂) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်သော တရားများ။ (ကိလေသတရားတို့၏ လွှမ်းမိုးဖိစီး ပူးဝင်နှိပ်စက်မှုကို မခံရသော တရားများ)။ (၁၂၅၀၊ ၁၅၇၀)။

၇၈ (၄)။ ကိလေသသမ္ဘယုတ္တဒုက်

(၁) ကိလေသတို့နှင့် ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၅၁၊ ၁၅၇၁)။

(၂) ကိလေသတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၅၂၊ ၁၅၇၂)။

၇၉ (၅)။ ကိလေသ သံကိလေသိကဒုက်

(၁) ကိလေသလည်းမည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသကို (ရခြင်းငှါ) လည်း ထိုက်သောတရားများ။ (ကိလေသလည်းမည်၍ ကိလေသ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများ)။ (၁၂၅၃၊ ၁၅၇၃)။

(၂) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်၍ ကိလေသ မမည်သော တရားများ။ (၁၂၅၄၊ ၁၅၇၄)။

၈၀ (၆)။ ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုက်

(၁) ကိလေသလည်းမည်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့သည် ပူပန်စေအပ်နှိပ်စက် အပ်သည်လည်း ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၅၅၊ ၁၅၇၅)။

(၂) ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်သာ ဖြစ်၍ ကိလေသမမည်သော တရားများ။ (၁၂၅၆၊ ၁၅၇၆)။

၈၁ (၇)။ ကိလေသ ကိလေသသမ္မယုတ္တဒုက်

(၁) ကိလေသလည်းမည်၍ ကိလေသနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ။ (၁၂၅၇၊ ၁၅၇၇)။

(၂) ကိလေသနှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသမမည်သော တရားများ။ (၁၂၅၈၊ ၁၅၇၈)။

၈၂ (၈)။ ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိကဒုက်

(၁) ကိလေသတရားတို့နှင့် မယှဉ်သော်လည်း ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော တရားများ။ (၁၂၅၉၊ ၁၅၇၉)။

(၂) ကိလေသတရားတို့နှင့်လည်း မယှဉ်၊ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသကို (ရခြင်းငှါ) လည်း မထိုက်သော တရားများ။ (၁၂၆၀၊ ၁၅၈၀)။

ကိလေသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ပိဋ္ဌိဒုက်

၈၃ (၁)။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက်

(၁) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၂၆၁၊ ၁၅၈၁)။

(၂) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၂၆၅၊ ၁၅၈၂)။

၈၄ (၂)။ ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုက်

(၁) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၂၆၆၊ ၁၅၈၃)။

(၂) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော တရားများ။ (၁၂၆၇၊ ၁၅၈၄)။

၈၅ (၃)။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

(၁) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၂၆၈၊ ၁၅၈၅)။

(၂) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော တရားများ။ (၁၂၇၂၊ ၁၅၈၆)။

၈၆ (၄)။ ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

(၁) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားများ။ (၁၂၇၃၊ ၁၅၈၇)။

(၂) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော တရားများ။ (၁၂၇၄၊ ၁၅၈၈)။

၈၇ (၅)။ သဝိတက္ကဒုက်

(၁) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၇၅၊ ၁၅၈၉)။

(၂) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၇၆၊ ၁၅၉၀)။

၈၈ (၆)။ သဝိစာရဒုက်

(၁) သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၇၇၊ ၁၅၉၁)။

(၂) သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၇၈၊ ၁၅၉၂)။

၈၉ (၇)။ သပ္ပီတိကဒုက်

(၁) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ရှိသော တရားများ)။ (၁၂၇၉၊ ၁၅၉၃)။

(၂) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' မရှိသော တရားများ)။ (၁၂၈၀၊ ၁၅၉၄)။

၉၀ (၈)။ ပီတိသဟဂတဒုက်

(၁) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၁၊ ၁၅၉၅)။

(၂) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၂၊ ၁၅၉၆)။

၉၁ (၉)။ သုခသဟဂတဒုက်

(၁) ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၃၊ ၁၅၉၇)။

(၂) ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၄၊ ၁၅၉၈)။

၉၂ (၁၀)။ ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက်

(၁) အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၅၊ ၁၅၉၉)။

(၂) အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၈၆၊ ၁၆၀၀)။

၉၃ (၁၁)။ ကာမာဝစရဒုက်

(၁) ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' တရားများ။ (၁၂၈၇၊ ၁၆၀၁)။

(၂) ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နေ ကာမာဝစရ' တရားများ။ (၁၂၈၈၊ ၁၆၀၂)။

၉၄ (၁၂)။ ရူပါဝစရဒုက်

(၁) ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' တရားများ။ (၁၂၈၉၊ ၁၆၀၃)။

(၂) ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နရူပါဝစရ' တရားများ။ (၁၂၉၀၊ ၁၆၀၄)။

၉၅ (၁၃)။ အရူပါဝစရဒုက်

(၁) အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' တရားများ။ (၁၂၉၁၊ ၁၆၀၅)။

(၂) အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နအရူပါဝစရ' တရားများ။ (၁၂၉၂၊ ၁၆၀၆)။

၉၆ (၁၄)။ ပရိယာပန္နဒုက်

(၁) ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးဝင်သော တရားများ။ (၁၂၉၃၊ ၁၆၀၇)။

(၂) ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးမဝင်သော တရားများ။ (၁၂၉၄၊ ၁၆၀၈)။

၉၇ (၁၅)။ နိယျာနိကဒုက်

(၁) ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၂၉၅၊ ၁၆၀၉)။

(၂) ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းမဟုတ်သော တရားများ။ (၁၂၉၆၊ ၁၆၁၀)။

၉၈ (၁၆)။ နိယတဒုက်

(၁) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးမြဲသော တရားများ။ (၁၂၉၇၊ ၁၆၁၁)။

(၂) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေး မမြဲသော တရားများ။ (၁၂၉၈၊ ၁၆၁၂)။

၉၉ (၁၇)။ သဉ္ဇတ္တရဒုက်

(၁) မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားရှိသော 'လောကီ' တရားများ။ (၁၂၉၉၊ ၁၆၁၃)။

(၂) မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော 'လောကုတ္တရာ' တရားများ။ (၁၃၀၀၊ ၁၆၁၄)။

၁၀၀ (၁၈)။ သရဏဒုက်

(၁) ဝိုကြွေးကြောင်း 'ရာဂ' စသည်ရှိသော တရားများ။ (၁၃၀၁၊ ၁၆၁၅)။

(၂) ဝိုကြွေးကြောင်း 'ရာဂ' စသည်မရှိသော တရားများ။ (၁၃၀၂၊ ၁၆၁၆)။

ပိဋ္ဌဒုက် ပြီးပြီ။

ဒုကမာတိကာ ပြီးပြီ။

အဘိဓမ္မမာတိကာ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာ

၁၀၁ (၁)။ ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုက်

(၁) ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးသို့ ဆည်းကပ်တတ်သော တရားများ၊ တစ်နည်း - ဝိဇ္ဇာရှစ်ပါးအဖို့ အစုဌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၀၃)။

(၂) အဝိဇ္ဇာသို့ ဆည်းကပ်တတ်သော တရားများ၊ တစ်နည်း - အဝိဇ္ဇာအဖို့အစုဌ ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၀၄)။

၁၀၂ (၂)။ ဝိဇ္ဇူပမဒုက်

(၁) လျှပ်စစ်နှင့် တူသော တရားများ။ (၁၃၀၅)။

(၂) မိုးကြိုးစက်နှင့် တူသော တရားများ။ (၁၃၀၆)။

၁၀၃ (၃)။ ဗာလဒုက်

(၁) လူမိုက်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရားများ။ (၁၃၀၇)။

(၂) လူလိမ္မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရားများ။ (၁၃၀၈)။

၁၀၄ (၄)။ ကဏှဒုက်

(၁) မည်းညစ်သော တရားများ။ (လူဆင်းရဲဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရားများ)။ (၁၃၀၉)။

(၂) ဖြူစင်သော တရားများ။ (လူချမ်းသာ၊ လူဘုန်းကြီးဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရားများ)။ (၁၃၁၀)။

၁၀၅ (၅)။ တပနီယဒုက်

(၁) ပူလောင်စေတတ်သော တရားများ။ (၁၃၁၁)။

(၂) မပူလောင်စေတတ်သော တရားများ။ (၁၃၁၂)။

၁၀၆ (၆)။ အဓိဝစနဒုက်

(၁) အမည်ပညတ်ဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၁၃)။

(၂) အမည်ပညတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၁၃)။

၁၀၇ (၇)။ နိရုတ္တိဒုက်

(၁) ထုတ်ဆိုအပ်သော (သဒ္ဒပညတ်) တရားများ။ (၁၃၁၄)။

(၂) ထုတ်၍ ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၁၄)။

၁၀၈ (၈)။ ပညတ္တိဒုက်

(၁) အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော တရားများ။ (၁၃၁၅)။

(၂) အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော တရားများ။ (၁၃၁၅)။

၁၀၉ (၉)။ နာမရူပဒုက်

(၁) နာမ်တရား။ (အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်, ညွှတ်စေတတ်သော တရား)။ (၁၃၁၆)။

(၂) ရူပ်တရား။ (ဖောက်ပြန်တတ်သော တရား)။ (၁၃၁၇)။

၁၁၀ (၁၀)။ အဝိဇ္ဇာဒုက်

(၁) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' တရား။ (အမှန်ကို ဖုံးလွှမ်းသော သိသင့်သည်ကို မသိ, မသိသင့်သည်ကို သိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' တရား)။ (၁၃၁၈)။

(၂) ဘဝကို တပ်မက်တောင့်တမှု 'ဘဝတဏှာ' တရား။ (၁၃၁၉)။

၁၁၁ (၁၁)။ ဘဝဒိဋ္ဌိဒုက်

(၁) ဘဝမြဲခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၀)။

(၂) ဘဝပြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၁)။

၁၁၂ (၁၂)။ သဿတဒိဋ္ဌိဒုက်

(၁) (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) မြဲ၏ဟု ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၂)။

(၂) (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) ပြတ်စဲလတ္တံ့ဟု ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၃)။

၁၁၃ (၁၃)။ အန္တဝါဒိဋ္ဌိဒုက်

(၁) (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး အပိုင်းအခြား ရှိ၏ဟု ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၄)။

(၂) (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး အပိုင်းအခြား မရှိဟု ဖြစ်သော အယူ။ (၁၃၂၅)။

၁၁၄ (၁၄)။ ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိဒုက်

(၁) ရှေ့အဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော မှားသောအယူ။ (၁၃၂၆)။

(၂) နောက်အဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော မှားသောအယူ။ (၁၃၂၇)။

၁၁၅ (၁၅)။ အဟိရိကဒုက်

(၁) မကောင်းမှုမှ မရှက်မှု 'အဟိရိက' တရား။ (၁၃၂၈)။

(၂) မကောင်းမှုမှ မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' တရား။ (၁၃၂၉)။

၁၁၆ (၁၆)။ ဟိရိဒုက်

(၁) မကောင်းမှုမှ ရှက်မှု 'ဟိရိ' တရား။ (၁၃၃၀)။

(၂) မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပ' တရား။ (၁၃၃၁)။

၁၁၇ (၁၇)။ ဒေါဝစဿတာဒုက်

(၁) ဆိုဆုံးမခက်သောသူ၏ အဖြစ်။ (ဆိုဆုံးမခက်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၂)။

(၂) မကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ (မိတ်ဆွေဆိုး, မိတ်ဆွေယုတ် ရှိသောသူဖြစ်အောင်ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၃)။

၁၁၈ (၁၈)။ သောဝစဿတာဒုက်

(၁) ဆိုဆုံးမလွယ်သောသူ၏ အဖြစ်။ (ဆိုဆုံးလွယ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၄)။

(၂) ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသော သူ၏အဖြစ်။ (အဆွေခင်ပွန်းကောင်း ရှိသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၅)။

၁၁၉ (၁၉)။ အာပတ္ထိကုသလတာဒုက်

(၁) အာပတ်တို့၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (အာပတ်တို့၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၆)။

(၂) အာပတ်မှ ထခြင်း၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (အာပတ်မှ လွတ်ခြင်း၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၇)။

၁၂၀ (၂၀)။ သမာပတ္တိကုသလတာဒုက်

(၁) သမာပတ် (ဝင်စားမှု) ၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (သမာပတ်ဝင်စားမှုကို ခွဲခြမ်း၍ သိနိုင်သော ဉာဏ်ရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၈)။

(၂) သမာပတ်မှ ထမှု၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ် (သမာပတ်မှ ထမှုကို ခွဲခြား၍ သိနိုင်သော ဉာဏ် ရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၃၉)။

၁၂၁ (၂၁)။ ဓာတုကုသလတာဒုက်

(၁) သဘာဝဓာတ်၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (ဓာတ်၁၈-ပါး၌ တတ်သိ လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၀)။

(၂) ထိုသဘာဝ (ဓာတ်) တို့ကို နှလုံးသွင်းမှု၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (ဓာတ်၁၈-ပါးတို့ကို နှလုံးသွင်းမှု၌ လိမ္မသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၁)။

၁၂၂ (၂၂)။ အာယတနကုသလတာဒုက်

(၁) အာယတန၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (အာယတန၁၂-ပါး၌ တတ်သိလိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၂)။

(၂) ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ တတ်သိ လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၃)။

၁၂၃ (၂၃)။ ဌာနကုသလတာဒုက်

(၁) အကြောင်းဟုတ်သည်၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (အကြောင်းဟုတ်သည်၌ တတ်သိလိမ္မာသော သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၄)။

(၂) အကြောင်းမဟုတ်သည်၌ လိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်။ (အကြောင်းမဟုတ်သည်၌ တတ်သိလိမ္မာ သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၅)။

၁၂၄ (၂၄)။ အဇ္ဇဝဒုက်

(၁) ဖြောင့်မတ်သော သူ၏အဖြစ် 'အဇ္ဇဝ'။ (ဖြောင့်မတ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။

(၁၃၄၆)။

(၂) နူးညံ့ပြေပြစ်သောသူ၏အဖြစ် 'မဒ္ဒဝ'။ (နူးညံ့ပြေပြစ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၇)။

၁၂၅ (၂၅)။ ခန္တီဒုက်

(၁) သည်းခံခြင်းတရား 'ခန္တီ' ။ (၁၃၄၈)။

(၂) ကောင်းသော အမှုဌ် မွေ့လျော်သူ၏အဖြစ် 'သောရစ္စ'။ (ကောင်းသော အမှုဌ် မွေ့လျော်သူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၄၉)။

၁၂၆ (၂၆)။ သာခလျဒုက်

(၁) နူးညံ့ပြေပြစ်သော စကားရှိသူ၏အဖြစ် 'သာခလျ'။ (နူးညံ့ပြေပြစ် ချစ်ဖွယ်စကားကို ဆိုတတ်သူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၀)။

(၂) လောကဝတ် အစေ့အစပ်ပြု ခြင်း 'ပဋိသန္ထာရ'။ (လောကဝတ် ဖော်ရွေကျေပွန်ခြင်း)။ (၁၃၅၁)။

၁၂၇ (၂၇)။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒ္ဒါရတာဒုက်

(၁) ဣန္ဒြေတို့၌ မစောင့်ရှောက်သော တံခါးပေါက် ရှိသူ၏အဖြစ်။ (မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို မစောင့် ထိန်းတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၂)။

(၂) ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်သောသူ၏အဖြစ်။ (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည် ကို မသိတတ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၃)။

၁၂၈ (၂၈)။ ဣန္ဒြိယေသု ဂုတ္တဒ္ဒါရတာဒုက်

(၁) ဣန္ဒြေတို့၌ စောင့်ရှောက်သော တံခါးပေါက် ရှိသောသူ၏အဖြစ်။ (မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို စောင့်ထိန်းတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၄)။

(၂) ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်သော သူ၏အဖြစ်။ (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည် ကို သိတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၅)။

၁၂၉ (၂၉)။ မုဌသစ္စဒုက်

(၁) မေ့လျော့သော သတိရှိသောသူ၏အဖြစ် 'မုဌသစ္စ'။ (သတိမေ့သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။

(၁၃၅)။

(၂) ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသောသူ၏ အဖြစ် 'အသမ္ဘဝည' (ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၅၇)။

၁၃၀ (၃၀)။ သတိဒုက်

(၁) အောက်မေ့တတ်သော 'သတိ' တရား။ (၁၃၅၈)။

(၂) ဆင်ခြင်စဉ်းစားတတ်သော 'သမ္ဘဝည' တရား။ (၁၃၅၉)။

၁၃၁ (၃၁)။ ပဋိသခ်ါနဗလဒုက်

(၁) မတုန်မလှုပ်သော ဆင်ခြင်ခြင်း 'ပဋိသခ်ါနဗလ'။ (၁၃၆၀)။

(၂) မတုန်မလှုပ်သော ပွါးများခြင်း ဘာဝနာဗလ'။ (၁၃၆၁)။

၁၃၂ (၃၂)။ သမထဒုက်

(၁) (ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားတို့ကို) ငြိမ်သက်စေတတ်သော 'သမထ' တရား။ (၁၃၆၂)။

(၂) အနိစ္စအစရှိသော အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုမြင်တတ်သော 'ဝိပဿနာ' တရား။ (၁၃၆၃)။

၁၃၃ (၃၃)။ သမထနိမိတ္တဒုက်

(၁) ငြိမ်သက်စေမှု 'သမထ' ၏ အကြောင်းတရား။ (၁၃၆၄)။

(၂) သမ္ပယုတ္တတရားတို့ကို ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၏ အကြောင်းတရား။ (၁၃၆၅)။

၁၃၄ (၃၄)။ ပဂ္ဂါဟဒုက်

(၁) သမ္ပယုတ္တတရားတို့ကို ချီးမြှောက်မှု 'ဝီရိယ'။ (၁၃၆၆)။

(၂) မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ'။ (၁၃၆၇)။

၁၃၅ (၃၅)။ သီလဝိပတ္တိဒုက်

(၁) အကျင့်သီလ ပျက်စီးခြင်း 'သီလဝိပတ္တိ'။ (၁၃၆၈)။

(၂) အယူပျက်စီးခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ'။ (၁၃၆၉)။

၁၃၆ (၃၆)။ သီလသမ္ပဒါဒုက်

(၁) အကျင့်သီလ ပြည့်စုံခြင်း 'သီလသမ္ပဒါ'။ (၁၃၇၀)။

(၂) အယူ ပြည့်စုံခြင်း 'ဒိဋ္ဌိသမ္ပဒါ'။ (၁၃၇၁)။

၁၃၇ (၃၇)။ သီလဝိသုဒ္ဓိဒုက်

(၁) အကျင့်သီလ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'သီလဝိသုဒ္ဓိ'။ (၁၃၇၂)။

(၂) အယူ၏ စင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ'။ (၁၃၇၃)။

၁၃၈ (၃၈)။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိခေါပနဒုက်

(၁) အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း။ (၁၃၇၄)။

(၂) အထူးစင်ကြယ်သော အယူအားလျော်သော လုံ့လ။ (၁၃၇၅)။

၁၃၉ (၃၉)။ သံဝေဂဒုက်

(၁) ထိတ်လန့်ဖွယ်အကြောင်းတို့၌ ထိတ်လန့်ခြင်း။ (၁၃၇၆)။

(၂) ထိတ်လန့်သူ၏ သင့်လျော်သောအားဖြင့် လုံ့လပြုခြင်း။ (၁၃၇၇)။

၁၄၀ (၄၀)။ အသန္တုဋ္ဌိတာဒုက်

(၁) ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲ (မတင်းတိမ်) နိုင်သူ၏အဖြစ်။ (ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲနိုင်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား)။ (၁၃၇၈)။

(၂) လုံ့လပြုခြင်း 'ဝီရိယ' ၌ မဆုတ်မနစ်သူ၏အဖြစ်။ (ကုသိုလ် တရားပွါးများ အားထုတ်ခြင်း၌ မဆုတ်နစ်သောသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား)။ (၁၃၇၉)။

၁၄၁ (၄၁)။ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိဒုက်

(၁) ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ'။ (၁၃၈၀)။

(၂) လွတ်မြောက်မှု 'ဝိမုတ္တိ'။ (၁၃၈၁)။

၁၄၂ (၄၂)။ ခယေဉာဏဒုက်

(၁) ကိလေသာ ကုန်ခန်းခြင်းကို ပြုတတ်သော (မဂ်) ဉာဏ်။ (၁၃၈၂)။

(၂) ကိလေသာ တစ်ဖန် မဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော (ဖိုလ်) ဉာဏ်။ (ကိလေသာကို တစ်ဖန် မဖြစ်ပေါ်စေသော မဂ်၏ အဆုံး၌ ဖြစ်သည့် ဖိုလ်ဉာဏ်)။ (၁၃၈၃)။

သုတ္တန္တိက ဒုကမာတိကာ ပြီးပြီ။

မာတိကာ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ

စိတ်, စေတသိက်ပိုင်း

(က) ကုသလပဒဘာဇနီ (ကုသိုလ်တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း)

(ခ) ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ (တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း)

ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း)

ကာမဝစရကုသိုလ် ပဌမစိတ်

၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

(အကြောင်းညီညွတ်သော) အကြင်အခါ၌ သောမနဿ ဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်း

(အကြောင်းညီညွတ်သော) ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရစိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ် ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည်ဖြစ်၏၊ မတုန် မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် မကောင်းမှုမှ ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ မဖျက်ဆီးမှု မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ အမှန်တရား၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ သူတစ်ပါး ဥစ္စာ၌ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပါဒ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ မကောင်းမှုမှ ရှက်မှု 'ဟိရိ' သည် ဖြစ်၏၊ မကောင်းမှုမှ ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါးအပေါင်း)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါးအပေါင်း) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏

လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာသုံးပါးအပေါင်း) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါး အပေါင်း) ၏ ခံ့ကျန်းမှု 'ကာယကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ခံ့ကျန်းမှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါးအပေါင်း) ၏ လေ့ကျင့်မှု 'ကာယပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ် ၏ လေ့ကျင့်မှု 'စိတ္တပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ ကိုယ် (စေတသိက်ခန္ဓာ သုံးပါးအပေါင်း) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဲ' သည် ဖြစ်၏၊ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့ကို ငြိမ်းစေမှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' သည် ဖြစ် ၏။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကာမာဝစရကုသလပဒဘာဇနီ

(ကာမာဝစရကုသိုလ်တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း)

ဖဿ၏ သဘော

၂။ (အကြောင်းညီညွတ်သော) ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။ (အကြောင်းညီညွတ်သော) ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်း သဘော 'ဖဿ'၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ 'ဖုသနာ'၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ 'သမ္ဖုသနာ'၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏အဖြစ် 'သမ္ဖုသိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏သဘော

၃။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုသာယာဖွယ် ချမ်းသာအား လျှောက်ပတ်သော 'တဇ္ဇာ' ၊ အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု 'စေတသိကံသာတံ' ၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု 'စေတသိကံ သုခံ' ၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှု ကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု ချမ်းသာကို ခံစားမှု 'စေတောသမ္ဖဿဇံ သာတံ သုခံ ဝေဒယိတံ' ၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ရှိ၏။ ထို အခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သညာ၏ သဘော

၄။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော 'တဇ္ဇာ' ၊ အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု 'သညာ' ၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ 'သဉ္ဇာနနာ' ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏အဖြစ် 'သဉ္ဇာနိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စေတနာ၏ သဘော

၅။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' အားလျှောက် ပတ်သော 'တဇ္ဇာ' ၊ အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ (နှိုးဆော်ပုံ) အခြင်းအရာ 'သဉ္စေတနာ' ၊ စေ့ဆော် (နှိုးဆော်) တတ်သည်၏အဖြစ် 'စေတယိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ်၏ သဘော

၆။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ဆန်းကြယ်သော သဘော 'စိတ္တ' ။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော 'မန' ၊ သိခြင်းသဘော 'မာနသ' ၊ စိတ်နှလုံး 'ဟဒယ' ၊ ဖြူစင်သော သဘော 'ပဏ္ဏရ' ၊ သိမှုသဘော 'မန' ၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိတတ်သော စိတ်အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော 'တဇ္ဇာ' ၊ အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ဤကား ဖဿပဉ္စမက ရာသီဖြစ်သော ဖဿ, ဝေဒနာ, သညာ, စေတနာ, စိတ် ပေါင်း ၅-ပါး)။

ဝိတက်၏သဘော

၇။ (အကြောင်းညီညွှတ်သော) ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်း 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်း သဘော 'တက္ကာ'၊ အထူးကြံစည်ခြင်း သဘော 'ဝိတက္ကာ'၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော 'သင်္ကပ္ပ'၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်း သဘော 'အပ္ပနာ'၊ အထူးရောက်စေခြင် သဘော 'ဗျပ္ပနာ'၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘော 'စေတသော အဘိနိရောပနာ'၊ ကုသိုလ်အဖြစ်သို့ ရောက်သော ချီးကျူးအပ်သော အကြံကို ကြံစည်ခြင်း သဘော 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၈။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ (အာရုံကို ကောင်းစွာ သိကျွမ်းအောင်) အကြင် သုံးသပ်မှု 'စာရ' ၊ အထူးသုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု 'အနုဝိစာရ' ၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု 'ဥပဝိစာရ' ၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု 'စိတ္တသ အနုသန္ဓနတာ'။ (စိတ်၏ အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘော 'အနုပေက္ခနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပီတိ၏ သဘော

၉။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ ထိုအခါ၌ အကြင် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ'၊ ဝမ်းမြောက်မှု 'ပါမောဇ္ဇ'၊ လွန်စွာ ဝမ်းသာမှု 'အာမောဒနာ'၊ များစွာဝမ်းသာမှု 'ပမောဒနာ'၊ ရွှင်လန်းမှု 'ဟာသ'၊ များစွာ ရွှင်လန်းမှု 'ပဟာသ'၊ နှစ်သိမ့်မှု 'ဝိတ္တိ'၊ တက်ကြွမှု 'သြဒဂျ'၊ စိတ်၏ နှစ်လိုမှု 'အတ္တမနတာ စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သုခ၏ သဘော

၁၀။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု 'စေတသိကံ သာတံ'၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု 'စေတသိကံ သုခံ'၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု (နှင့်) ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု (နှင့်) ချမ်းသာ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၁၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏ တည်မှု 'စိတ္တသဏ္ဌိတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်မှု 'သဏ္ဌိတိ' ၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု 'အဝဋ္ဌိတိ' ၊ မရွေ့ရှားမှု 'အဝိသာဟာရ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ၊ မရွေ့ရှားသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ် (စိတ်မရွေ့ရှားမှု) 'အဝိသာဟဋ္ဌ မာနသတာ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ဤကား စျာနဂ်ရာသီ၊ စျာန်အင်္ဂါ အစိတ်အပိုင်း အစုံအလင် ဟောတော်မူပုံ)။

သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ 'သဒ္ဒဟနာ'၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ 'သြကပ္ပနာ' ၊ အလွန် ကြည်လင်မှု 'အဘိပ္ပသာဒ' ၊ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝီရိယိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၃။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ ထိုအခါ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု 'ဝီရိယာရမ္ဘ'၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု 'နိက္ကမ'၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု 'ပရက္ကမ'၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (မြင့်သည်ထက် မြင့်အောင် အထက်ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု) 'ဥယျာမ'၊ လုံ့လစိုက်မှု 'ဝါယာမ'၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု 'ဥဿာဟ'၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု 'ဥဿောဠှိ'၊ ခိုင်မြဲမှု 'ထာမ'၊ ဆောင်ထားမှု 'ဓိတိ'၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ် 'အသိထိလ ပရက္ကမတာ'၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒရှိသူ၏အဖြစ် 'အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ'၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ် 'အနိက္ခိတ္တဓုရတာ'၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု 'ဓုရသမ္ပဂ္ဂါဟ'၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ 'အလုပ်' ဟူသော ရဲရင့်မှု 'ဝီရိယ'၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ '၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သတိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၄။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ အစဉ် အောက်မေ့မှု 'အနုဿတိ' ၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု 'ပဋိဿတိ' ၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ 'သရဏတာ' ၊ ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာ 'ဓာရဏတာ' ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု) 'အပိလာပနတာ' ၊ မမေ့လျော့မှု 'အသမ္မုဿနတာ' ၊ 'သတိ' ဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမာဓိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၅။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့ရှားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့ရှားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့ရှားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၁-စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

ပညိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၆။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ'၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော 'ပဇာနနာ'။ (အနိစ္စ စသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဝိစယ'၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း သဘော 'ပဝိစယ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာမှတ်ခြင်းသဘော 'သလ္လက္ခဏာ'၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော 'ဥပလက္ခဏာ'၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော 'ပစ္စုပလက္ခဏာ'၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ် 'ပဏ္ဍိစ္စ'၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် 'ကောသလ္လ'၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ် 'နေပုဏ'။ (အနိစ္စစသည်ကို) ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏ အဖြစ် 'ဝေဘဗ္ဘာ'။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်း သဘော 'စိန္တာ'၊ နှိုင်းချိန်ခြင်း သဘော 'ဥပပရိက္ခာ'၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သဘော 'ဘူရီ'၊ ကိလေ သာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော 'မေဓာ'၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော 'ပရိဏာယိကာ'၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော 'ဝိပဿနာ'၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော 'သမ္မဇည' (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသော သဘော 'ပတောဒ'၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုလက်နက် 'ပညာသတ္ထ'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ် 'ပညာပါသာဒ'၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအလင်း 'ပညာအာလောက'၊ အပြားအားဖြင့်သိမှု အရောင် 'ပညာသြဘာသ'၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုတန်ဆောင် 'ပညာပဇ္ဇောတ'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုရတနာ 'ပညာရတနာ'၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၊ အာရုံသို့ ညွှတ်၍ သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံးဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန'၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ'၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်'၊ အထူးသိတတ်သော စိတ်အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတု' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ် ၆- စိတ္တကြည့်)

သောမနဿိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၈။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ အကြင်စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှု ကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု, ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ် ၃-ဝေဒနာကြည့်)

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၉။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက် 'တေသံ အရူပီနံ ဓမ္မာနံ အာယု' ၊ တည်ကြောင်း သဘော 'ဌိတိ' ၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော 'ယပနာ' ၊ ဖြစ်စေခြင်းသဘော 'ယာပနာ' ၊ ဖြစ်မှုသဘော 'ဣရိယနာ' ၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဝတ္တနာ' ၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော 'ပါလနာ' ၊ အသက်ရှည်ကြောင်းသဘော 'ဇီဝိတ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ဤကား ဣန္ဒြိယရာသီ၊ ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာ)။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၂၀။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်း သဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်း သဘော၊ မြေကြီး နှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွား နေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသောသဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုလက်နက် 'ပညာသတ္ထာ'။ (မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုပြာသာဒ် 'ပညာပါသာဒ'၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအလင်း 'ပညာအာလောက'၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအရောင် 'ပညာသြဘာသ'၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုတန်ဆောင် 'ပညာပဇ္ဇောတ'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ ရတနာ'၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏ သဘော

၂၁။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံ စည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်း သဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ် ၇- ဝိတက္ကကြည့်)

သမ္မာဝါယာမ၏ သဘော

၂၂။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းမှု) လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလို ဆန္ဒရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသတိ၏ သဘော

၂၃။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ် အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့လျော့မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၄-သတိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသမာဓိ၏ သဘော

၂၄။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၁- စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

သဒ္ဓါဗိုလ်၏ သဘော

၂၅။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အလွန် ကြည်လင်မှု၊ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ်၁၂-သဒ္ဓိန္ဒြေကြည့်)

ဝီရိယဗိုလ်၏ သဘော

၂၆။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒရှိ သူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

သတိဗိုလ်၏ သဘော

၂၇။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ် အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့လျော့မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ်၁၄-သတိန္ဒြေကြည့်)

သမာဓိဗိုလ်၏ သဘော

၂၈။ ဆိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏ တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်။ (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၅-သမာဓိန္ဒြေကြည့်)

ပညာဗိုလ်၏ သဘော

၂၉။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြား အားဖြင့် သိခြင်းသဘော၊ စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်း သဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန် တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်၊ စဉ်းစားခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘောတစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသောသဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု လက်နက် 'ပညာသတ္ထာ'။ (မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ် 'ပညာပါသာဒ' ၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအလင်း 'ပညာ အာလောက' ၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင် 'ပညာသြဘာသ' ၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုတန်ဆောင် 'ပညာပဇ္ဇောတ'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ (ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

ဟိရီဗိုလ်၏ သဘော

၃၀။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရီဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို ရှက်တတ်၏၊ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရီဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ၁ဖြစ်၏။

ဩတ္တပ္ပဗိုလ်၏ သဘော

၃၁။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်လန့်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ဤကား ဗလရာသီ)

အလောဘ၏ သဘော

၃၂။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မလိုချင်ခြင်းသဘော 'အလောဘ' ၊ မလိုချင်ပုံ အခြင်းအရာ 'အလုဗ္ဘနာ' ၊ မလိုချင်တတ်သူ၏အဖြစ် 'အလုဗ္ဘိတတ္တ' ၊ မစွဲလမ်းခြင်း 'အသာရာဂ' ၊ မစွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ 'အသာရဇ္ဇနာ' ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ် 'အသာရဇ္ဇိတတ္တ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

အဒေါသ၏ သဘော

၃၃။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'အဒေါသ' ၊ မဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ 'အဒုဿနာ' ၊ မဖျက်ဆီးတတ်သူ၏အဖြစ် 'အဒုဿိတတ္တ' ၊ စိတ်မပျက်ဆီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ စိတ် မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပဇ္ဇ' ၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

အမောဟ၏ သဘော

၃၄။ ထိုအခါ၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသော သဘော တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သောသဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သောသဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သောသဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ ဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့်သိမှု လက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အလင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မတွေဝေမှု 'အမောဟကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

(ဤကား မူလရာသီ)

အနဘိဇ္ဈာ၏သဘော

၃၅။ ထိုအခါ၌ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မလိုချင်ခြင်းသဘော 'အလောဘ' ၊ မလိုချင်ပုံ အခြင်းအရာ 'အလုဗ္ဘနာ' ၊ မလိုချင်တတ်သူ၏အဖြစ် 'အလုဗ္ဘိတတ္တ' ၊ မစွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ မစွဲလမ်းပုံအခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏ အဖြစ်၊ မမက်မောမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ် ၃၂-အလောဘကြည့်)

အဗျာပါဒ၏သဘော

၃၆။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဗျာပါဒ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ မဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ၊ မဖျက်ဆီး တတ်သူ၏အဖြစ်၊ စိတ်မပျက်ဆီးမှု၊ စိတ်မပျက်စီးစေလိုမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ ကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဗျာပါဒ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ် ၃၃-အဒေါသကြည့်)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၃၇။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိပုံအခြင်းအရာ။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသောသဘော တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင့်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသောသဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့်သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအလင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိမှုအရောင်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ' ၊ သစ္စာလေးပါး တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

ဟိရီ၏ သဘော

၃၈။ ထိုအခါ၌ 'ဟိရီ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို ရှက်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ ရှက်မှု 'ဟိရီ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဩတ္တပ္ပ၏ သဘော

၃၉။ ထိုအခါ၌ ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့်တတ်၏၊ ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်လန့်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

(ဤကား လောကပါလ ဒုကတည်း)။

ကာယပဿဒ္ဓိ၏ သဘော

၄၀။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ် သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏လည်း ကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ငြိမ်းချမ်းမှု 'ပဿဒ္ဓိ' ၊ ငြိမ်း အေးမှု 'ပဋ္ဌိပဿဒ္ဓိ' ၊ ငြိမ်းချမ်းခြင်း 'ပဿမ္ဘနာ' ၊ ငြိမ်းအေးခြင်း 'ပဋ္ဌိပဿမ္ဘနာ' ၊ ငြိမ်းအေးသော (ခန္ဓာ၃-ပါး၏) အဖြစ် 'ပဋ္ဌိပဿမ္ဘိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တပဿဒ္ဓိ၏ သဘော

၄၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။ ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အကြင် ငြိမ်းချမ်းမှု 'ပဿဒ္ဓိ'၊ ငြိမ်းအေးမှု 'ပဋ္ဌိပဿဒ္ဓိ'၊ ငြိမ်းချမ်းခြင်း 'ပဿမ္ဘနာ'၊ ငြိမ်းအေးခြင်း 'ပဋ္ဌိပဿမ္ဘနာ'၊ ငြိမ်းအေးသော 'ဝိညာ ဏကွန္ဓာ' ၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ကာယလဟုတာ၏ သဘော

၄၂။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'လဟုတာ' ၊ ပေါ့ပါးသော အပြန်ရှိသည်၏ (လျင်မြန်သည်၏) အဖြစ် 'လဟုပရိဏာမတာ' ၊ မနုန့်နှေးသည်၏ အဖြစ် 'အဒန္ဓနတာ' ၊ မတင်းမာသည်၏အဖြစ် 'အဝိတ္ထနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

စိတ္တလဟုတာ၏ သဘော

၄၃။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏာဂ္ဂန္ဓာ၏ အကြင် လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'လဟုတာ' ၊ ပေါ့ပါးသော အပြန်ရှိသည်၏ (လျင်မြန်သည်၏) အဖြစ် 'လဟုပရိဏာမတာ' ၊ မနုန့် နှေးသည်၏အဖြစ် 'အဒန္ဓနတာ' ၊ မတင်းမာသည်၏ အဖြစ် 'အဝိတ္ထနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယမုဒုတာ၏ သဘော

၄၄။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် နူးညံ့သည်၏အဖြစ် 'မုဒုတာ' ၊ ပြေပြစ်သည်၏အဖြစ် 'မဒ္ဒဝတာ' ၊ မခက်ထန်သည်၏ အဖြစ် 'အကက္ခဋတာ' ၊ မကြမ်းတမ်း သည်၏အဖြစ် 'အကထိနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တမုဒုတာ၏သဘော

၄၅။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏာဂ္ဂန္ဓာ၏ အကြင် နူးညံ့သည်၏ အဖြစ် 'မုဒုတာ' ၊ ပြေပြစ်သည်၏အဖြစ် 'မဒ္ဒဝတာ' ၊ မခက်ထန်သည်၏အဖြစ် 'အကက္ခဋတာ' ၊ မကြမ်းတမ်း သည်၏အဖြစ် 'အကထိနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ကာယကမ္မညတာ၏ သဘော

၄၆။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု (ကောင်းသော အလုပ်၌ ပြီးမြောက်သည်အထိ ပါဝင်ဆောင်စွမ်းနိုင်သော သဘော) 'ကာယကမ္မညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရဂ္ဂန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့မှု 'ကမ္မညတာ' ၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်းသဘော 'ကမ္မညတ္တ' ၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့သည်၏အဖြစ် 'ကမ္မညဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တကမ္မညတာ၏ သဘော

၄၇။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ခံ့မှု (ကောင်းသော အလုပ်၌ ပြီးမြောက်သည်အထိ ပါဝင် ဆောင်စွမ်းနိုင်သော သဘော) 'စိတ္တကမ္မညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏာဂ္ဂန္ဓာ၏ အကြင် ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့မှု 'ကမ္မညတာ' ၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်းသဘော 'ကမ္မညတ္တ' ၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့သည်၏အဖြစ် 'ကမ္မညဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

ကာယပါဂုညတာ၏ သဘော

၄၈။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ပဂုဏတာ' ၊ လေ့ကျင့်ကြောင်း (ကျင့်သားရကြောင်း) သဘော 'ပဂုဏတ္တ' ၊ လေ့ကျင့်သည် (ကျင့်သားရသည်) ၏အဖြစ် 'ပဂုဏဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

စိတ္တပါဂုညတာ၏ သဘော

၄၉။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အကြင် လေ့ကျင့်မှု (ကျင့်သားရမှု) 'ပဂုဏတာ' ၊ လေ့ကျင့်ကြောင်း (ကျင့်သားရကြောင်း) သဘော 'ပဂုဏတ္တ' ၊ လေ့ကျင့်သည် (ကျင့်သားရသည်) ၏အဖြစ် 'ပဂုဏဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

ကာယုဇုကတာ၏ သဘော

၅၀။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ဖြောင့်မတ်မှု 'ဥဇုတာ' ၊ ဖြောင့်မတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ် 'ဥဇုကတာ' ၊ မကောက်သည်၏အဖြစ် 'အဇိမ္ဟတာ' ၊ မကွေးသည်၏အဖြစ် 'အဝင်္ကတာ' ၊ မကိုင်းသည်၏အဖြစ် 'အကုဋိလတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

စိတ္တုဇုကတာ၏ သဘော

၅၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အကြင် ဖြောင့်မတ်မှု 'ဥဇုတာ' ၊ ဖြောင့်မတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ် 'ဥဇုကတာ' ၊ မကောက်သည်၏အဖြစ် 'အဇိမ္ဟတာ' ၊ မကွေးသည်၏အဖြစ် 'အဝင်္ကတာ' ၊ မကိုင်းသည်၏အဖြစ် 'အကုဋိလတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ဤကား ပဿဒ္ဓါဒိယုဂလ)။

သတိ၏ သဘော

၅၂။ ထိုအခါ၌ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိနွေ့' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒအမှတ်၁၄-သတိနွေ့ကြည့်)

သမ္မဇည၏ သဘော

၅၃။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့်သိမှု 'သမ္မဇည' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော၊ စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု လက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက် စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အလင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇည' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ဤကား ဥပကာရဒုက)။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

သမထ၏ သဘော

၅၄။ ထိုအခါ၌ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏ တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ စိတ်မရွေ့လျားမှု၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၁- စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

ဝိပဿနာ၏ သဘော

၅၅။ ထိုအခါ၌ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန် တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ)၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြိုစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်း သဘော၊ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သောသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကိုဖြတ်တတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုပြာသာဒ်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အလင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ့, ရနိုင်ခဲ့၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှုပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ဤကား ယုဂနဒ္ဓဒုက)။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

ပဂ္ဂါဟ၏ သဘော

၅၆။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

အဝိက္ခေပ၏သဘော

၅၇။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ စိတ်မရွေ့လျားမှု၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုး တခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ (ဤကား ပိဋ္ဌိဒုကတည်း)။

တရားအစုကို ဝေဖန်ခြင်း 'ပဒဘာဇနီ' ပြီးပြီ။

ပဌမဘာဏဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ကောဋ္ဌာသဝါရ (စုပေါင်းဟောကြားခြင်း)

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ် ပဌမစိတ်

၅၈။ ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ် နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါ ငါးပါးရှိသော (ကိလေသာကို လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော ကပ်၍ ရှုတတ်သော) စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါ ငါးပါးရှိသော မဂ်သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ သညာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ စေတနာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ စိတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ သညာက္ခန္ဓာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနိန္ဒြေ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနောဝိညာဏဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြား လည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ,သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ဥဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) နိဒ္ဒေသ (အကျယ်ပြခြင်း) နှင့် ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ (ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

ခန္ဓနိဒ္ဒေသ (ခန္ဓာကိုအကျယ်ပြခြင်း)

၅၉။ ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ လည်းကောင်း၊ သညာက္ခန္ဓာ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ လည်းကောင်း၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ လည်းကောင်း ဤသည်တို့တည်း။

ခန္ဓပဋိနိဒ္ဒေသ (ခန္ဓာကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

၆၀။ ထိုအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင်သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ် ၃-ဝေဒနာကြည့်)

သညာက္ခန္ဓာ

၆၁။ ထိုအခါ၌ သညာက္ခန္ဓာဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံအခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သညာက္ခန္ဓာဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ် ၄-သညာကြည့်)

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

၆၂။ ထိုအခါ၌ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားတုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့မှ) ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ကာယဒုစရိုက် စသည်တို့မှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့မှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်တို့မှ)

ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ၊ ကိုယ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဲ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို ချန်ထား၍ သညာက္ခန္ဓာကို ချန်ထား၍ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ,သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ သခ်ါရက္ခန္ဓာဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၆၃။ ထိုအခါ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၊ သိခြင်းသဘော၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သောသဘော၊ သိတတ်သော သဘော၊ သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအခါ၌ 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

အာယတနနိဒ္ဒေသ (အာယတနကို အကျယ်ပြခြင်း)

၆၄။ ထိုအခါ၌ ဖြစ်ရာဌာန 'အာယတန' နှစ်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။

မနောယတန, ဓမ္မာယတန ဤသည်တို့တည်း။

အာယတနပဋိနိဒ္ဒေသ (အာယတနကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

မနာယတန

၆၅။ ထိုအခါ၌ မနာယတနဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ အကြင်စိတ်၊ သိခြင်းသဘော၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိတတ်သော သဘော၊ သိမှုဟူသောဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူး သိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မနာယတနဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဓမ္မာယတန

၆၆။ ထိုအခါ၌ ဓမ္မာယတနဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ, သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဓမ္မာယတနဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤအာယတန နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဓာတုနိဒ္ဒေသ (ဓာတ်ကို အကျယ်ပြခြင်း)

၆၇။ ထိုအခါ၌ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ မနောဝိညာဏဓာတ်, ဓမ္မဓာတ်တို့တည်း။

ဓာတုပဋိနိဒ္ဒေသ (ဓာတ်ကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

မနောဝိညာဏဓာတ်

၆၈။ ထိုအခါ၌ မနောဝိညာဏဓာတ်ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၊ သိခြင်းသဘော၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိတတ်သော သဘော၊ 'သိမှု' ဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဓမ္မဓာတ်

၆၉။ ထိုအခါ၌ ဓမ္မဓာတ်ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာသင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဓမ္မဓာတ်ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာဟာရနိဒ္ဒေသ (အာဟာရကို အကျယ်ပြခြင်း)

၇၀။ ထိုအခါ၌ အာဟာရ သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ဖဿာဟာရ, မနောသဉ္စေတနာဟာရ, ဝိညာဏာဟာရ ဤသည်တို့တည်း။

အာဟာရပဋိနိဒ္ဒေသ (အာဟာရကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

ဖဿာဟာရ

၇၁။ ထိုအခါ၌ ဖဿာဟာရဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'ဖဿာဟာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနောသဉ္စေတနာဟာရ

၇၂။ ထိုအခါ၌ မနောသဉ္စေတနာဟာရဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စေ့ဆော်ခြင်း သဘော 'စေတနာ' ၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ခြင်း သဘော 'သဉ္စေတနာ' ၊ စေ့ဆော်တတ်သည်၏အဖြစ် 'စေတယိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'မနောသဉ္စေတနာဟာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝိညာဏာဟာရ

၇၃။ ထိုအခါ၌ ဝိညာဏာဟာရဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၊ သိခြင်းသဘော၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိတတ်သော သဘော၊ သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'ဝိညာဏာဟာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤအာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဣန္ဒြိယနိဒ္ဒေသ (ဣန္ဒြေကို အကျယ်ပြခြင်း)

၇၄။ ထိုအခါ၌ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။

သဒ္ဓိန္ဒြေ, ဝီရိယိန္ဒြေ, သတိန္ဒြေ, သမာဓိန္ဒြေ, ပညိန္ဒြေ, မနိန္ဒြေ, သောမနဿိန္ဒြေ, ဇီဝိတိန္ဒြေ ဤရှစ်ပါးတို့တည်း။

ဣန္ဒြိယပဋိနိဒ္ဒေသ (ဣန္ဒြေကို ထပ်၍အကျယ်ပြခြင်း)

သဒ္ဓိန္ဒြေ

၇၅။ ထိုအခါ၌ သဒ္ဓိန္ဒြေဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အလွန် ကြည်လင်ခြင်း သဘော၊ သဒ္ဓါဟူသော အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၂-သဒ္ဓိန္ဒြေကြည့်)

ဝီရိယန္ဒြေ

၇၆။ ထိုအခါ၌ 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက် အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့ဝီရိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှုရှိသူ၏ အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

သတိန္ဒြေ

၇၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ 'သတိ' ဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၄-သတိန္ဒြေ ကြည့်)

သမာဓိန္ဒြေ

၇၈။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၏ တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ စိတ်မရွေ့လျားမှု၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ်၁၁-စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

ပညိန္ဒြေ

၇၉။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့် သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော၊ စိစစ်ခြင်း သဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်း သဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်၊ စဉ်းစားခြင်း သဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးတွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) အပြား အားဖြင့် သိမှု လက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အလင်း၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင်၊ အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ, ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေ ကြည့်)

မနိန္ဒြေ

၈၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ်၊ သိခြင်းသဘော၊ သိမှုသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိတတ်သော သဘော၊ သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှုအစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖစ်၏။

သောမနဿိန္ဒြေ

၈၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရစိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေ

၈၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်း သဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက် ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤကုန္ဒြေ ရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၉-ဇီဝိတိန္ဒြေ ကြည့်)

(ဇီဝိတ, စိတ်, ဝေဒနာ, သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ, ပညာ ဣန္ဒြေတရားကိုယ် ရှစ်ပါး)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စျာနနိဒ္ဒေသ (စျာန်ကို အကျယ်ပြခြင်း)

၈၃။ ထိုအခါ၌ အင်္ဂါငါးပါးရှိသော စျာန်ဟူသည် အဘယ်နည်း။

ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ဤသည်တို့တည်း။

စျာနပဋိနိဒ္ဒေသ (စျာန်ကို ထပ်၍အကျယ်ပြခြင်း)

ဝိတက်

၈၄။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ် ၇-ဝိတက်ကြည့်)

ဝိစာရ

၈၅။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သုံးသပ်မှု၊ အထူးသုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ် ၈-ဝိစာရကြည့်)

ပီတိ

၈၆။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် နှစ်သက်မှု၊ ဝမ်းမြောက်မှု၊ လွန်စွာ ဝမ်းသာမှု၊ မျှားစွာ ဝမ်းသာမှု၊ ရွှင်လန်းမှု၊ မျှားစွာ ရွှင်လန်းမှု၊ နှစ်သက်မှု၊ တက်ကြွမှု၊ စိတ်၏ နှစ်လိုမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ် ၉-ပီတိကြည့်)

သုခ

၈၇။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၀-သုခကြည့်)

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ

၈၈။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏ တည်မှု၊ ကောင်းစွာတည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ စိတ်မရွေ့လျားမှု၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ ဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤအဂင်္ဂါငါးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၁-စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

(ဝိတက်, ဝိစာရ, ပီတိ, ဝေဒနာ, ဧကဂ္ဂတာ စျာနင်ငါးပါး)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

မဂ္ဂနိဒ္ဒေသ (မဂ်ကို အကျယ်ပြခြင်း)

စဉ်။ ထိုအခါ၌ အင်္ဂါငါးပါးရှိသော မဂ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ, သမ္မာသင်္ကပ္ပ, သမ္မာဝါယာမ, သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ ဤသည်တို့တည်း။

မဂ္ဂပဋိနိဒ္ဒေသ (မဂ်ကို ထပ်၍အကျယ်ပြခြင်း)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ

၉၀။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အပြားအားဖြင့်သိမှု၊ အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော၊ စိစစ်ခြင်း သဘော၊ အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင်(လိမ္မာ)သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏ အဖြစ်၊ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသောသဘော တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သောသဘော၊ ထိုးထွင်း ၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သောသဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသောသဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု လက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု အလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု အရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု တန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသင်္ကပ္ပ

၉၁။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှု တင်ပေးမှုသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

(ပဒ အမှတ် ၇-ဝိတက်ကြည့်)

သမ္မာဝါယာမ

၉၂။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယမ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်း ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသတိ

၉၃။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သောအခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒ အမှတ်၁၄-သတိန္ဒြေကြည့်)

သမ္မာသမာဓိ

၉၄။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ, ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။ ထိုအခါ၌ အင်္ဂါငါးပါး ရှိသော ဤမဂ်သည် ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၅-သမာဓိန္ဒြေကြည့်)

(ပညာ, ဝိတက်, ဝီရိယ, သတိ, ဧကဂ္ဂတာ မဂ္ဂင်တရားကိုယ်ငါးပါး။)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗလနိဒ္ဒေသ (ဗိုလ်ကို အကျယ်ပြခြင်း)

၉၅။ ထိုအခါ၌ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ သဒ္ဓါဗိုလ်, ဝီရိယဗိုလ်, သတိဗိုလ်, သမာဓိဗိုလ်, ပညာဗိုလ်, ဟိရိဗိုလ်, ဩတ္တပ္ပဗိုလ် ဤသည်တို့တည်း။

ဗလပဋိနိဒ္ဒေသ (ဗိုလ်ကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

သဒ္ဓါဗိုလ်

၉၆။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အလွန် ကြည်လင်မှု၊ 'သဒ္ဓါ' ဟူသော အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၂-သဒ္ဓိန္ဒြေကြည့်)

ဝီရိယဗိုလ်

၉၇။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ရဲဝံ့မှု (ရဲရင့်မှု) 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက် အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု၊ ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိ သူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၃-ဝီရိယိန္ဒြေကြည့်)

သတိဗိုလ်

၉၈။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၄-သတိန္ဒြေကြည့်)

သမာဓိဗိုလ်

၉၉။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၏ တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ ဣန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၁-စိတ္တသေကဂ္ဂတာကြည့်)

ပညာဗိုလ်

၁၀၀။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့်သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ် (အနိစ္စစသည်ကို) ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ)၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသောသဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဣန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု လက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှုအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှုအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှုတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

ဟိရိဗိုလ်

၁၀၁။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) ကို ရှက်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘောပင် ဖြစ်၏။

ဩဇာတ္တပ္ပဗိုလ်

၁၀၂။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩဇာတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့်တတ်၏။ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) မှ ကြောက်လန့်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩဇာတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။ ထိုအခါ၌ ဤဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

(သဒ္ဓါ, ဝီရိယ, သတိ, သမာဓိ, ပညာ, ဟိရီ, ဩဇာတ္တပ္ပ ဗိုလ် ၇-ပါးသရုပ်။)

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ဟေတုနိဒ္ဒေသ (ဟိတ်ကို အကျယ်ပြခြင်း)

၁၀၃။ ထိုအခါ၌ ဟိတ်သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။

အလောဘ, အဒေါသ, အမောဟ ဤသုံးပါတို့တည်း။

ဟေတုပဋိနိဒ္ဒေသ (ဟိတ်ကို ထပ်၍ အကျယ်ပြခြင်း)

အလောဘ

၁၀၄။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်မလိုချင်ခြင်းသဘော၊ မလိုချင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ မလိုချင်တတ်သူ၏ အဖြစ်၊ မစွဲလမ်းခြင်း၊ မစွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်၊ မမက်မောမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ် ၃၂-အလောဘကြည့်)

အဒေါသ

၁၀၅။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ မဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ၊ မဖျက်ဆီးတတ်သူ၏အဖြစ်၊ စိတ်မပျက်ဆီးမှု၊ စိတ်မပျက်စီးစေလိုမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ ကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

(ပဒအမှတ် ၃၃-အဒေါသကြည့်)

အမောဟ

၁၀၆။ ထိုအခါ၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ပ။ မတွေဝေမှု။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ဤဟိတ်သုံးပါး တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ (ပဒအမှတ်၁၆-ပညိန္ဒြေကြည့်)

ဖဿတစ်ပါး

၁၀၇။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်း သဘော၊ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာတစ်ပါး

၁၀၈။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သညာတစ်ပါး

၁၀၉။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံအခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စေတနာတစ်ပါး

၁၁၀။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ'တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စေ့ဆော်မှု၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ၊ စိတ်၏ စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ်တစ်ပါး

၁၁၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံးဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာကွန္ဓာတစ်ပါး

၁၁၂။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သညာကွန္ဓာတစ်ပါး

၁၁၃။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သင်္ခါရကွန္ဓာတစ်ပါး

၁၁၄။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေ ကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်)၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဲ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူး သိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တဗြဟ္မတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝ

ဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာတစ်ပါး

၁၁၅။ ထိုအခါ၌ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာ ဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခ န္ဓာ' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

မနောယတနတစ်ပါး

၁၁၆။ ထိုအခါ၌ သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာ ဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

မနိန္ဒြေတစ်ပါး

၁၁၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' တစ်ပါးဟူ သည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

မနောဝိညာဏဓာတ်တစ်ပါး

၁၁၈။ ထိုအခါ၌ အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ် သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်စိတ် (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုစိတ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏ ဓာတ်' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဓမ္မာယတနတစ်ပါး

၁၁၉။ ထိုအခါ၌ 'ဓမ္မာယတန' တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'ဓမ္မာယတန' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါး

၁၂၀။ ထိုအခါ၌ 'ဓမ္မဓာတ်'တစ်ပါးဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ 'ဓမ္မဓာတ်' တစ်ပါးဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ,မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

နိဒ္ဒေသ နှင့် ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

ကောဋ္ဌာသဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုညတဝါရ (ဓမ္မတို့၏ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်ကို ပြရန် ဟောကြားခြင်း)

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ် ပဌမစိတ်

၁၂၁။ ဆက်ဦးအံ့၊ ထိုအခါ၌ ဓမ္မတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဈာန်သည် ဖြစ်၏၊ မဂ်သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿသည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏၊ သညာသည် ဖြစ်၏၊ စေတနာသည် ဖြစ်၏၊ စိတ်သည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏၊ သညာက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာသည် ဖြစ်၏၊ မနာယတနသည် ဖြစ်၏၊ မနိန္ဒြေသည် ဖြစ်၏၊ မနောဝိညာဏဓာတ်သည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဥဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

(ခ) နိဒ္ဒေသဝါရ (အကျယ်ဟောကြားခြင်း)

ဓမ္မများ

၁၂၂။ ထိုအခါ၌ အဘယ်ဓမ္မတို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤဓမ္မတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ခန္ဓာများ

၁၂၃။ ထိုအခါ၌ အဘယ်ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

အာယတနများ

၁၂၄။ ထိုအခါ၌ အဘယ်အာယတနတို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ သဘာဝတရားဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'ဓမ္မာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤအာယတနတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဓာတ်များ

၁၂၅။ ထိုအခါ၌ အဘယ်ဓာတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၊ တရား သဘာဝ 'ဓမ္မဓာတ်' (စေတသိက်များ) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤ ဓာတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

အာဟာရများ

၁၂၆။ ထိုအခါ၌ အဘယ်အထောက်အပံ့ 'အာဟာရ' တို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

တွေ့ထိမှုဟူသော အထောက်အပံ့ 'ဖဿာဟာရ' ၊ စိတ်ကို ကောင်းစွာ စေ့ဆော်မှုဟူသော အထောက်အပံ့ 'မနောသဉ္စေတနာဟာရ' ၊ အထူးသိမှုဟူသော အထောက်အပံ့ 'ဝိညာဏာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤအထောက်အပံ့ 'အာဟာရ' တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဣန္ဒြေများ

၁၂၇။ ထိုအခါ၌ အဘယ်ဣန္ဒြေတို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤဣန္ဒြေတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

စျာန်

၁၂၈။ ထိုအခါ၌ အဘယ်စျာန်သည် ဖြစ်သနည်း။

ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤစျာန်သည် ဖြစ်၏။

မဂ်

၁၂၉။ ထိုအခါ၌ အဘယ်မဂ်သည် ဖြစ်သနည်း။

ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာကြံစည်မှု သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤမဂ်သည် ဖြစ်၏။

ဗိုလ်များ

၁၃၀။ ထိုအခါ၌ အဘယ်ဗိုလ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤဗိုလ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဟိတ်များ

၁၃၁။ ထိုအခါ၌ အဘယ် ဟိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤဟိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဖဿ

၁၃၂။ ထိုအခါ၌ အဘယ် တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤတွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ

၁၃၃။ ထိုအခါ၌ အဘယ် ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏။

သညာ

၁၃၄။ ထိုအခါ၌ အဘယ် မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤမှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏။

စေတနာ

၁၃၅။ ထိုအခါ၌ အဘယ် စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤစေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏။

စိတ်

၁၃၆။ ထိုအခါ၌ အဘယ် သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤသိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

၁၃၇။ ထိုအခါ၌ အဘယ် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်၏။

သညာက္ခန္ဓာ

၁၃၈။ ထိုအခါ၌ အဘယ် မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤမှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်၏။

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

၁၃၉။ ထိုအခါ၌ အဘယ် ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်၏။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ

၁၄၀။ ထိုအခါ၌ အဘယ် အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤအထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် ဖြစ်၏။

မနာယတန

၁၄၁။ ထိုအခါ၌ အဘယ် သိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤသိမှုဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' သည် ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ

၁၄၂။ ထိုအခါ၌ အဘယ် အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤအစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

မနောဝိညာဏဓာတ်

၁၄၃။ ထိုအခါ၌ အဘယ် အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် ဖြစ်သနည်း။

။ပ။ ထိုအခါ၌ ဤအထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် ဖြစ်၏။

ဓမ္မာယတန

၁၄၄။ ထိုအခါ၌ အဘယ် သဘောတရားဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'ဓမ္မာယတန' သည် ဖြစ်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤသဘောတရားဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'ဓမ္မာယတန' သည် ဖြစ်၏။

ဓမ္မဓာတ်

၁၄၅။ ထိုအခါ၌ အဘယ်တရားသဘာဝ 'ဓမ္မဓာတ်' သည် ဖြစ်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဤ တရားသဘာဝ 'ဓမ္မဓာတ်' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

နိဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

သုညတဝါရ ပြီးပြီ။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) ပဌမစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကာမာဝစရကုသိုလ် ဒုတိယစိတ်

၁၄၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ သောမနဿ ဝေဒနာနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သင်္ခါရနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် စိတ်သည် ရူပါရုံကို ဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) ဒုတိယစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ (တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း)

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ်တတိယစိတ်

၁၄၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ သောမနဿနှင့် တကွဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကို ဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်း

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည်ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည်ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယ

ဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည်ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏။ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏။ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ,ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ကောဋ္ဌာသဝါရ (စုပေါင်းဟောကြားခြင်း)

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ်တတိယစိတ်

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ငါးပါးသော အဂ်ါရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏။ လေးပါးသော အဂ်ါရှိသော မဂ်သည် ဖြစ်၏။ ဗိုလ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာသမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဥဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) နိဒ္ဒေသဝါရ (အကျယ်ဟောကြားခြင်း)

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၄၈။ ။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ်ရှက်မှု 'ဟိရီဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ စိတ် မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော (ဆိုင်ရာ) အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏ ။ပ။ ဤတရား တို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) တတိယစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကာမာဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထစိတ်

၁၄၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ သောမနဿနှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော သခ်ါရနှင့်တကွဖြစ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) စတုတ္ထစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ (တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း)

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ (အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း)

ကာမာဝစရကုသိုလ်ပဠမစိတ်

၁၅၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ဥပေက္ခာနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကို ဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်း

ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သော အခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျှစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျှစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ရဲရင့်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊

မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ် မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု 'ကာယ ကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သား ရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဲ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ,မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင်နာမ်တရား တို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ဖဿ၏ သဘော

၁၅၁။ ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သော အခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏ သဘော

၁၅၂။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ် လည်း မဟုတ်သော အကြင်သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း

မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားခြင်းသဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။ပ။

ဥပေက္ခာ၏ သဘော

၁၅၃။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်, မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော, ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားခြင်းသဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင်ခံစားမှု သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ သဘော

၁၅၄။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်, မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင်ခံစားခြင်း သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်, ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သော အခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

နိဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကောဋ္ဌာသဝါရ (စုပေါင်းဟောကြားခြင်း)

ကောဋ္ဌာသဝါရ (က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သော အခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ဈာန်သည် ဖြစ်၏။ အင်္ဂါငါးပါးရှိသော မဂ်သည် ဖြစ်၏။ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ,မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင်နာမ် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

နိဒ္ဒေသဝါရ (အကျယ်ဟောကြားခြင်း)

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၅၅။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ' ၊ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟု တာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း

(ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ၊ စိတ်၏ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခြားခြင်း) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဲ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ၊ ခြီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည်ရှိ၏။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍။ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) ပဠမစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ကာမာဝစရကုသိုလ် ဆဋ္ဌမစိတ်

၁၅၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သခ်ါရနှင့်တကွဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ ထိုကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သော အခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) ဆဋ္ဌမစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှု ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ကာမာဝစရကုသိုလ် သတ္တမစိတ်

၁၅၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ် ဖြစ်သော အခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပါဒ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သော အခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြား လည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တ တာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာ အာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော သုဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်ဖြစ်သော အခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ,အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၅၈။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ'၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ'၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ'၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ'၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ'၊ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ'၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်'၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရီဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်'၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ'၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ'၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ'၊ မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပါဒ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ'၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ'၊ စိတ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ'၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ'၊ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညာတာ'၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညာတာ'၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ'၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ'၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ'၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ'၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ'၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'ကို ချန်ထား၍၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍။ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုး

တခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြ မဏ္ဍတ္တတာ, ကရုဏာ, မုဒိတာ, သမ္မာဝါစာ, သမ္မာကမ္မန္တ, သမ္မာအာဇီဝဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြု ပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) သတ္တမစိတ် ပြီးပြီ။

ကာမာဝစရကုသိုလ် အဋ္ဌမစိတ်

၁၅၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော, သခ်ါရနှင့်တကွ ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ကာမာဝစရကုသိုလ်) အဋ္ဌမစိတ် ပြီးပြီ။

မဟာကုသိုလ်စိတ်ရှစ်ပါး ပြီးပြီ။

ဒုတိယဘာဏဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပါဝစရကုသိုလ်တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း 'ရူပါဝစရကုသလပဒဘာဇနီ'

(၁) စျာန်လေးပါးဖြစ်ပုံကို ပြသော စတုက္ကနည်း

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမစျာန်စိတ်

၁၆၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏။ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်, အကုသိုလ် တရားတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်တကွဖြစ်သော, နီဝရဏ ကင်းဆိတ်မှုကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော, နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍)

နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ပဌမစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယစျာန်စိတ်

၁၆၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏။ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' , သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော, စိတ်ကို လွန်စွာ ကြည်လင်စေတတ်သော, မြတ်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ' ကို တိုးပွါးစေတတ်သော, ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' မရှိသော, သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မရှိသော, တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ' ကြောင့် ဖြစ်သော, နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (ဒုတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အဂ်ါသုံးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အဂ်ါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ

၁၆၂။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ဝေါ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြု ပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည် ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယဈာန်စိတ် ပြီးပြီ။

အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ရူပါဝစရကုသိုလ် တတိယဈာန်စိတ်

၁၆၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (ဈာန်) ကိုပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကို ပွါး၏)၊ နှစ်သက်မှု 'ဝေါ' ကို စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ လျစ်လျူရှုသည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ လည်းကောင်း၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္ပဇဉ' နှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍ လည်းကောင်း နေ၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ကိုယ်ဖြင့် ခံစား၏၊ အကြင် တတိယဈာန်ကြောင့် ထိုတတိယဈာန်ရပုဂ္ဂိုလ်ကို ဘုရားအစ ရှိသော အရိယာတို့သည် "လျစ်လျူရှုနိုင်ပါပေစ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ရှိပါပေစ၊ ချမ်းသာစွာ နေလေ့ ရှိပါပေစ" ဟု ချီးကျူးတော်မူကြကုန်၏။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ထိုတတိယဈာန်သို့ ရောက်၍ (တတိယဈာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

တရားအကျဉ်း

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ

ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ, သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု,'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အဂ်ါနှစ်ပါး ရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အဂ်ါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ် ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၆၄။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအား ဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော

(ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် တတိယစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထစျာန်စိတ်

၁၆၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့် ကိုယ်ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့် ရှေးဦးကပင်လျှင် စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' လည်း မရှိ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' လည်း မရှိသော, လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်စေအပ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ် ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည် ၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရတည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည်ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၆၆။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

စျာန်လေးပါးဖြစ်ပုံကို ပြသော စတုက္ကနည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(၂) စျာန်ငါးပါးဖြစ်ပုံကို ပြသော ပဋ္ဌာနည်း

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမစျာန်စိတ်

၁၆၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ဒုတိယစျာန်စိတ်

၁၆၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော, တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ' ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော, နှစ်သက်မှု 'ပီတိ', ချမ်းသာမ 'သုခ' ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (ဒုတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၁၆၉။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ဝိတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ဒုတိယစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ် တတိယစျာန်စိတ်

၁၇၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' , သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန် မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော တတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (တတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ဝိတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည်ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည်ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါသုံးပါး ရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ် ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ

၁၇၁။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် တတိယစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထစျာန်စိတ်

၁၇၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင်းမှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ ယေဝါပနကတရားများ။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ၦိရက္ခန္ဓာ

၁၇၃။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၦိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း၊ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ'၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ'၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ'၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)၊ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု'သခ်ၦိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ် စတုတ္ထစျာန်စိတ် ပြီးပြီ။

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဠမစျာန်စိတ်

၁၇၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏။ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဠမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဠစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

တရားအကျဉ်း

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေရှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အဂ်ါနှစ်ပါး ရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ကာမမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ် ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ

၁၇၅။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တ ဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအား ဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ'။ (သမ္မာသတိ၊ သမ္မာသမာဓိ)။ပ။ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)၊ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုး တခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဗျာန်ငါးပါးဖြစ်ပုံကို ပြသော ပဠကနည်း ပြီးပြီ။

အကျင့်လေးပါး 'စတသော ပဋိပဒါ'

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၁၇၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရား တို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၁၇၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန် သော အသိဉာဏ်ရှိသော,ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရား တို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၁၇၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၁၇၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၁၈၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်, နုန့်နှေး သော အသိဉာဏ်ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရား တို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အကျင့်လေးပါး 'စတသောပဋိပဒါ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံလေးပါး 'စတ္ထာရိ အာရမ္မဏာနိ'

ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၈၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၈၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၈၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော)။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော၊ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၈၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော) , မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန် စသည်များ

၁၈၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော, အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော), (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော), မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အာရုံလေးပါး 'စတ္တာရိ အာရမ္မဏာနိ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

အာရုံအကျင့် ရောနှောမြောက်ပွါး၍ စျာန်တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါး ဖြစ်ပုံကို ပြသော 'အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿကသောဠသကဇ္ဈာနကထာ'နည်း

(ပဌမစျာန်)

(၁) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၈၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင် အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲဒုက္ခဖြင့်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီ ကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၂) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၈၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏။ (ရူပဘုံသို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မန္ဒိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၃) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၈၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မန္ဒိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော) , (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၄) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၈၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မန္ဒိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော) , မန္ဒိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(၅) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၉၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီ ကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၆) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၉၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာ ရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤ တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၇) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၉၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤ တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၈) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ အပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၉၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကိုပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၉) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၉၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၀) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိည ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၉၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၁) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိည အပ္ပမာဏာပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၉၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ် ၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသောအကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမား သော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၂) သုခပဋိပဒါအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၉၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(၁၃) သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိည ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၁၉၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၄) သုခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိည ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၁၉၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏ ။ ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၅) သုခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိည အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၀၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက် ၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၁၆) သုခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိည အပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၀၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံ ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဒုတိယစျာန် စသည်များ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန် စသည်များ

၂၀၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်း ကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၃) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော) (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၄) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော)၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော)

အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၅) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၆) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၇) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော) (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၈) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော)၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၉) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၀) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၁) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော) (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၂) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော)၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၃) ချမ်းသာသော အကျင့် လျင်မြန်သော, အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၄) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၅) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော) (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။

(၁၆) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဋ္ဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဋ္ဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

သောဋ္ဌသက္ခတ္တုကနည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကသိုဏ်းရှစ်ပါးလျှင် အာရုံရှိသော စျာန်တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးဖြစ်ပုံ ပြသော

'အဋ္ဌကသိဏ သောဠသကွတ္တုက' နည်း

ရေကသိုဏ်ဝန်းစသည်လျှင် အာရုံရှိသောစျာန်များ

၂၀၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ရေ 'အာပေါ' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ မီး 'တေဇော' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ လေ 'ဝါယော' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ညိုသော 'နီလ' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ဝါသော 'ပီတ' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ နီသော 'လောဟိတ' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော။ပ။ ဖြူသော 'သြဒါတ' ကသိုဏ်းဝန်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ကသိုဏ်း ရှစ်ပါးလျှင် အာရုံရှိသော စျာန်တစ်ဆယ့်ခြောက်ပါးဖြစ်ပုံပြသော

'အဋ္ဌကသိဏ သောဠသကွတ္တုက' နည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံကို လွှမ်းမိုးနိုင်နင်းစွာ ရှုမှတ်၍ ရသော 'အဘိဘာယတန' စျာန်များ

သုဒ္ဓိကနည်း

ပဌမစျာန်

၂၀၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင် အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၀၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုဒ္ဓိကနည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အကျင့်လေးမျိုး 'စတသော ပဋိပဒါ' ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၂၀၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၂၀၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၂၀၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့, မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၂၀၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့

ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၁၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)။ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အကျင့်လေးမျိုး 'စတသော ပဋိပဒါ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံနှစ်ပါး 'ဒွေအာရမ္မဏာနိ'

ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့, မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၁၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့, မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' , သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော, (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အာရုံနှစ်ပါး 'ဒွေ အာရမ္မဏာနိ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံအကျင့်ရောနှောမြောက်ပွါး၍ စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံကို ပြသော

'အာရမ္မဏပဋိပဒါမိဿကအဌကတ္တုက' နည်း

ပဌမစျာန်

(၁) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၂) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၃) ဒုက္ခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေးသော အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၄) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၅) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၆) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၁၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၇) သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ ပရိတ္တပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၂၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာ ရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမ စျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၈) သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ အပ္ပမာဏပရိတ္တာရမ္မဏစျာန်

၂၂၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင် နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ် ၍ သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၂၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယ စျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိ သော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာ ပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံ ရှိသော။ပ။

(၃) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော။ပ။

(၄) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော။ပ။

(၅) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော။ပ။

(၆) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံ ရှိသော ။ပ။

(၇) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော, (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော။ပ။

(၈) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော,) (စကော, ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော အာရုံရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံပြ 'အဌကွတ္တိက'နည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံပြ 'အဋ္ဌကွတ္တုက' နည်း တစ်နည်း

ပဌမစျာန်

၂၂၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ (စကော,ခွက်ငယ်မျှ) ကျဉ်းသော, ကောင်း သော အဆင်း, မကောင်းသော အဆင်းရှိကုန်သော (စင်ကြယ်သော အဆင်း၊ မစင်ကြယ်သော အဆင်း ရှိကုန်သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်

၂၂၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ ကောင်းသော အဆင်း၊ မကောင်းသော အဆင်း ရှိကုန်သော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံး သွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယ စျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဉ္စမစျာန် ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဤသည်လည်း စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံပြ 'အဋ္ဌကွတ္တုက'နည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံကို လွှမ်းမိုးနိုင်နင်းစွာ ရှုမှတ်၍ ရသော 'အဘိဘာယတန' စျာန်များ

၂ - သုဒ္ဓိကနည်း တစ်နည်း

ပဌမစျာန်

၂၂၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၂၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စျာန်နှင့် အကျင့်လေးပါး (ပဌမစျာန်)

(၁) ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၂၂၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၂) ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၂၂၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၃) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၂၂၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၄) သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာဏ်

၂၃၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (ဈာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမဈာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယဈာန်စသည်များ

၂၃၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (ဈာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော ဈာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်း တို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယဈာန်သို့။ပ။ တတိယဈာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထဈာန်သို့။ပ။ ပဌမဈာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၃) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၄) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဉ္စမဈာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမဈာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အကျင့်လေးပါး 'စတသော ပဋိပဒါ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာရုံနှစ်ပါး 'ဒွေ အာရမ္မဏာနိ' (ပဌမစျာန်)

ပရိတ္တာအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၃၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမ တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါး သော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၃၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်း တို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော, (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန် စသည်များ ပရိတ္တာအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်စသည်

၂၃၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကိုပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင် အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထ စျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ် သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော။ပ။

(၂) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပဋ္ဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဋ္ဌမစျာန်ကို

ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အာရုံနှစ်ပါး 'ဒွေ အာရမ္မဏာနိ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံပြ 'အဋ္ဌကွတ္တုက' နည်း တစ်နည်း

ပဌမစျာန်

(၁) ဒုကွေပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၃၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမ တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (မလေ့လာ ရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ရောက်၍, (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန် ၏။

(၂) ဒုကွေပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညအပ္ပမာဏအပ္ပမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၃၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်ဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်း ယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန် အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော) , မနှိုင်းယှဉ်အပ် သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(၃) ဒုက္ခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိည ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏာစျာန်

၂၃၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၄) ဒုက္ခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိည အပ္ပမာဏာအပ္ပမာဏာရမ္မဏာစျာန်

၂၃၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမ စျာန်သို့ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၅) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိည ပရိတ္တအပ္ပမာဏာရမ္မဏာစျာန်

၂၃၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(၆) သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညဲ အပွမာဏအပွမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၄၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိ သန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နှိုင်နှိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမ တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ် သော (လေ့လာပြီး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိ သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

(၇) သုခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိညဲ ပရိတ္တအပွမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၄၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နှိုင်နှိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော (မလေ့ လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန် ၏။

(၈) သုခပဋိပဒါဒိပ္ပါဘိညဲ အပွမာဏအပွမာဏာရမ္မဏစျာန်

၂၄၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပ သန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ် သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နှိုင်နှိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမ တို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ် အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၄၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္ဓာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္ဓာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏။ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံရှိသော။ပ။

(၃) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရ နိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံ ရှိသော။ပ။

(၄) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက်စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံ ရှိသော။ပ။

(၅) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက် စျာန်ကို ရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိနည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ်သော) အာရုံရှိသော။ပ။

(၆) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက် စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ ကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) အာရုံ ရှိသော။ပ။

(၇) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (မလေ့လာရသေး၍ အထက်စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိ နည်းပါးသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိကျယ်သော) အာရုံရှိသော။ပ။

(၈) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (လေ့လာပြီး၍ အထက် စျာန်ကိုရနိုင်ရန်) အစွမ်းသတ္တိကြီးမားသော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော)

အာရုံရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အဌကွတ္ထုကနည်း တစ်မျိုးလည်း ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဤသည်လည်း စျာန်ရှစ်ပါးဖြစ်ပုံပြ 'အဌကွတ္တုကနည်း' တစ်နည်း

ပဌမစျာန်

၂၄၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းဌာအကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ကောင်းသော အဆင်း၊ မကောင်းသော အဆင်း ရှိကုန်သော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ စျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်များ

၂၄၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းဌာ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော (အတိုင်းမသိ ကျယ်သော) ကောင်းသော အဆင်း၊ မကောင်းသော အဆင်း ရှိကုန်သော ထိုအဆင်း ကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့၊ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက် ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍, (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဤသည်လည်း အဌကွတ္တုကနည်းပင်တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဘိဘာယတန သောဠသက္ခတ္တုကနည်း

ပဌမစျာန်

၂၄၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုရ စသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ ညိုကုန်သော၊ ညိုသောအဆင်း ရှိကုန်သော တစ်ခဲနက် ညိုသည်ဖြစ်၍ ထင်ကုန်သော, ညိုသောအရောင်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ပဌမစျာန်

၂၄၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ ရွှေကုန်သော ရွှေသော အဆင်းရှိကုန်သော တစ်ခဲနက် ရွှေသည် ဖြစ်၍ထင်ကုန်သော ရွှေသော အရောင်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ပ။ နီကုန်သော, နီသော အဆင်းရှိကုန်သော တစ်ခဲနက် နီသည်ဖြစ်၍ ထင်ကုန်သော နီသောအရောင်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော။ပ။ ဖြူကုန်သော ဖြူသော အဆင်းရှိကုန်သော တစ်ခဲနက်ဖြူသည် ဖြစ်၍ ထင်ကုန်သော ဖြူသော အရောင်နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ထိုအဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို လွှမ်းမိုး၍ (ပိုင်ပိုင်နိုင်နိုင်) သိအံ့ မြင်အံ့ဟု (နှလုံးသွင်းကာ) ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ဤသည်တို့သည်လည်း သောဠသက္ခတ္တုက (၁၆-ကြိမ်ရှိသော) အဘိဘာယတန စျာန်တို့တည်း။

အဘိဘာယတနစျာန်များ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ်မြောက်သော 'ဝိမောက္ခ' စျာန်များ

ပဌမစျာန်

၂၄၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါအကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ရူပစျာန်ရှိသူသည် (အပ၌ နီလကသိုဏ်းစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို (စျာန်တည်းဟူသော မျက်စိဖြင့်) ရှု၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

၂၄၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ မိမိသန္တာန်၌ (ဆံပင်အစရှိသည်တို့၏) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို မရှုမှတ်မူ၍ အပသန္တာန်၌ (အညိုစသော) အဆင်းကသိုဏ်းဝန်းတို့ကို ရှု၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

၂၅၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါအကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ တင့်တယ်သော ကသိုဏ်းအာရုံ 'သုဘ' ဟု အာရုံပြု၍ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ဤသုံးပါးသော ဝိမောက္ခစျာန်တို့သည်လည်း သောဋ္ဌသက္ခတ္တုက (၁၆-ကြိမ်) တို့တည်း။

ဝိမောက္ခစျာန်များ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

မြတ်သောနေခြင်းဖြင့်ရသော 'ဗြဟ္မဝိဟာရ' စျာန်များ

မေတ္တာပဌမစျာန်

၂၅၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့် ပြည့်စုံသော) ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်) ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မေတ္တာဒုတိယစျာန်

၂၅၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်း ကြောင့် ။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့်ပြည့်စုံသော) ဒုတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (ဒုတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မေတ္တာတတိယစျာန်

၂၅၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့် ပြည့်စုံသော) တတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (တတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မေတ္တာပဌမစျာန်

၂၅၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့် ပြည့်စုံ သော) ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မေတ္တာဒုတိယစျာန်

၂၅၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော စိတ် တည်ကြည်မှု သမာဓိ' ကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု 'ဝိတိ' ၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ရှိသော ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့်ပြည့်စုံသော) ဒုတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (ဒုတိယစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည် ကုန်၏။

မေတ္တာတတိယစျာန်

၂၅၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့် ပြည့်စုံသော) တတိယစျာန်သို့ ရောက်၍ (တတိယ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏ ။ ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မေတ္တာစတုတ္ထစျာန်

၂၅၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ နှစ်သက်မှု 'ဝိတိ' ကို စက်ဆုပ်ခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း။ပ။ ချစ်ခင်မှု 'မေတ္တာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (မေတ္တာနှင့် ပြည့်စုံသော) စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ကရုဏာပဌမစျာန်

၂၅၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ကြင်နာသနားမှု 'ကရုဏာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ကရုဏာနှင့် ပြည့်စုံသော) ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ကရုဏာ ဒုတိယစျာန် စသည်

၂၅၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ကြင်နာ သနားမှု 'ကရုဏာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ကရုဏာနှင့် ပြည့်စုံသော) စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

မုဒိတာ ပဌမစျာန်

၂၆၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဝမ်းမြောက်မှု 'မုဒိတာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မုဒိတာ နှင့် ပြည့်စုံသော) ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

မုဒိတာ ဒုတိယစျာန် စသည်

၂၆၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင် အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်း ကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ဝမ်းမြောက်မှု 'မုဒိတာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (မုဒိတာနှင့် ပြည့်စုံသော) စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤ တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဥပေက္ခာ စတုတ္ထစျာန်

၂၆၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ပြည့်စုံသော) စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ လေးပါးသော ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်တို့သည် သောဠသက္ခတ္တုက (၁۶-ကြိမ်) တို့တည်း။

ဗြဟ္မဝိဟာရစျာန်များပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အသုဘနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော (အသုဘ) စျာန်များ

(၁) ဥဒ္ဓုမာတကသညာ ပဌမစျာန်

၂၆၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဖူးဖူးရောင်သော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဥဒ္ဓုမာတကသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဝိနီလကသညာစသော အခြားစျာန်များ

၂၆၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။

(၂) ညိုမဲသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိနီလကသညာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော ။ပ။

(၃) ယိုစီးသော ပြည်ရှိသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိပုဗ္ဗကသညာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၄) အလယ်၌ နှစ်ပိုင်းပြတ်သော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိစ္ဆိဒ္ဒကသညာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၅) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အိမ်ခွေး တောခွေးစသည်တို့သည် ကိုက်ခဲထားသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိက္ခာယိတကသညာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၆) အထူးထူး အပြားပြား လက်တစ်ခြား ခြေတစ်ခြား ပစ်လွှင့်ထားသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိက္ခိတ္တကသညာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၇) ဓားဖြင့် လှီး၍ အထူးထူး အပြားပြား လက်တစ်ခြား ခြေတစ်ခြား ပစ်လွှင့်ထားသော အလောင်း ကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဟတဝိက္ခိတ္တကသညာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၈) သွေးများထွက်ယို လိမ်းကျံနေသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'လောဟိတ ကသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော။ပ။

(၉) ပိုးလောက်တို့ တဖွားဖွား ထွက်နေသော အလောင်းကောင်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ပုဠုဝက သညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) အရိုးစုဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အဋ္ဌိကသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ အသုဘ (မတင့်မတယ် စက်ဆုပ်ဖွယ်)ဟူသော ဘာဝနာ (ပွါးစေမှု) ဖြင့် ရအပ်သော စျာန်သည် သောဠသကွဘတ္တုကတည်း။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အရူပါဝစရကုသိုလ်

သောဠသက္ခတ္တုက (၁၆-ကြိမ်ရှိသော) အရူပစျာန်လေးပါး

ပဌမာရုပ္ပစျာန်

၂၆၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အဆင်းကသိုဏ်းဝန်း၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ (ရူပစျာန်, ရူပစျာန်၏အာရုံ) တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် (ဝတ္ထုအာရုံနှစ်ပါးစုံတို့၏) ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ပဋိဃသညာ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အမျိုးမျိုးသော (အာရုံ၌ဖြစ်သော) အမှတ်သညာ 'နာနတ္တသညာ' တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်, အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ဟူသော (ပဌမာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်

၂၆၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ် (စိတ်)ဟူသော, (ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင်း။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

တတိယာရုပ္ပစျာန်

၂၆၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိခြင်းဟူသော (တတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကိဉ္စညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်

၂၆၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ရုန့်ရင်းသော အမှတ် 'သညာ' ကား မရှိ၊ သိမ်မွေ့သော အမှတ် 'သညာ' မရှိသည် မဟုတ်သော (စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'နေဝသညာနာသညာ ယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ လေးပါးသော အရူပစျာန်တို့သည် သောဠသကွတ္တုကတို့တည်း။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဘုံသုံးပါးခ၌ ဖြစ်သော 'တေဘူမက' ကုသိုလ်

(ကာမာဝစရကုသိုလ်)

ကာမာဝစရကုသိုလ် ပဌမစိတ်

၂၆၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (၁) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော, (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု (ဉာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော-

(၁) ယုတ်ညံ့သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ပ။

(၂) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၃) မြတ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၉) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၀) မြတ်သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၃) မြတ်သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ။ ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ်ဖြစ်သောသိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ် စိတ်သည်။ပ။

(၁၆) မြတ်သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရကုသိုလ်စိတ်သည်။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် (ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ကာမာဝစရကုသိုလ် ဒုတိယစိတ်စသည်

၂၇၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ -

(၂) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့် တကွဖြစ်သော။ပ။

(၃) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၄) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် မယှဉ်သော တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော။ပ။

(၅) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော။ပ။

(၆) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၇) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၈) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာနှင့် တကွဖြစ်သော (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ဉာဏ်' နှင့် မယှဉ်သော တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော ယုတ်ညံ့သော။ပ။ အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။ မြတ်သော။ပ။ လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ အလယ်အလတ်ဖြစ်သော။ပ။ မြတ်သော။ပ။ ယုတ်ညံ့သောသိမှု 'စိတ်' အကြီး အမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ အလယ် အလတ်ဖြစ်သော။ပ။ မြတ်သော။ပ။ သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ကာမဘုံ၌ ဖြစ်သော (ကာမာဝစရ) ကုသိုလ်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပါဝစရကုသိုလ်

ရူပါဝစရကုသိုလ် ပဌမစျာန်

၂၇၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် -

(၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၃) မြတ်သော။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ်ဒုတိယစျာန်စသည်

၂၇၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော -

(၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၃) မြတ်သော။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ်ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အရူပါဝစရကုသိုလ်

ပဌမာရုပ္ပစျာန်

၂၇၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကသိုဏ်းရုပ်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ (ရူပစျာန်, ရူပစျာန်၏ အာရုံ) တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် (ဝတ္ထုအာရုံနှစ်ပါးစုံတို့၏) ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ပဋိဃသညာ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အမျိုးမျိုးသော (အာရုံ၌ဖြစ်သော) အမှတ်သညာ 'နာနတ္တသညာ' တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ဟူသော (ပဌမာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။

(၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၃) မြတ်သော။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယာရူပ္ပစျာန်

၂၇၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် 'အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ် (စိတ်)ဟူသော (ဒုတိယာရူပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင်း။ပ။

(၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၃) မြတ်သော။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍, (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

တတိယာရုပ္ပစျာန်

၂၇၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိညာဏာ၌ဉာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိခြင်းဟူသော (တတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကိဉ္စညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကို လည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။

(၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။

(၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၃) မြတ်သော။ပ။

(၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်

၂၇၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ရှုနှံ့ရင်းသော အမှတ် 'သညာ' ကား မရှိ၊ သိမ်မွေ့သော, အမှတ် 'သညာ' မရှိသည် မဟုတ်သော, (စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'နေဝသညာနာသညာ ယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ကိုယ်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ (၁) ယုတ်ညံ့သော။ပ။ (၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။ (၃) မြတ်သော။ပ။ (၄) လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ (၅) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ (၆) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ (၇) စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ (၈) ယုတ်ညံ့သော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ (၉) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၀) မြတ်သော။ပ။

(၁၁) ယုတ်ညံ့သော အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၂) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၃) မြတ်သော။ပ။

(၁၄) ယုတ်ညံ့သော သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၅) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၆) မြတ်သော။ပ။

(၁၇) ယုတ်ညံ့သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၁၈) အလယ်အလတ် ဖြစ်သော။ပ။

(၁၉) မြတ်သော စိစစ်စုံစမ်းမှု ဉာဏ်ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အရူပါဝစရကုသိုလ်စိတ် ပြီးပြီ။

တေဘူမက (ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သော) ကုသိုလ်စိတ်များ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လောကုတ္တရာကုသိုလ်

အကျင့်သက်သက်ဟောခြင်း 'သုဒ္ဓိကပဋ္ဌိပဒါ'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ပဌမမဂ်

၂၇၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်သို့) ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော သေခြင်း, ပဋ္ဌိသန္ဓေ နေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မသိအပ်ဖူးသေးသော နိဗ္ဗာန်ကို သိရတော့မည်ဟု နှလုံးသွင်းသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြောဆိုမှု 'သမ္မာဝါစာ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြုလုပ်မှု 'သမ္မာကမ္မန္တ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အသက်မွေးမှု 'သမ္မာအာဇီဝ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်လှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပါဒ'

သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟီရိ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယ ဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက် အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ခံ့မှု (ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်ပြုလုပ်နိုင်မှု) 'ကာယကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ခံ့မှု (ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်ပြုလုပ်နိုင်မှု) 'စိတ္တကမ္မညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇညဟ' သည်ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင်ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဥဒ္ဒေသဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၂၇၈။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ် သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၂၇၉။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုသာယာဖွယ် ချမ်းသာအား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော, အကြင် စိတ်၌ မှီသော သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သညာ၏ သဘော

၂၈၀။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စေတနာ၏ သဘော

၂၈၁။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုစေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်မှု၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ၊ စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ်၏ သဘော

၂၈၂။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သောသဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိတက်၏ သဘော

၂၈၃။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၂၈၄။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သုံးသပ်မှု၊ အထူးသုံးသပ်မှု၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေ သကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပီတိ၏ သဘော

၂၈၅။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်နှစ်သက်မှု၊ ဝမ်းမြောက်မှု၊ လွန်စွာ ဝမ်းသာမှု၊ မျှားစွာ ဝမ်းသာမှု၊ ရွှင်လန်းမှု၊ မျှားစွာ ရွှင်လန်းမှု၊ နှစ်သိမ့်မှု၊ တက်ကြွမှု၊ စိတ်၏ နှစ်လိုမှု၊ ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သုခ၏ သဘော

၂၈၆။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှု ကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏သဘော

၂၈၇။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာတည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိ သူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာသိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ သဘော

၂၈၈။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အလွန်ကြည်လင်မှု၊ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝီရိယိန္ဒြေ၏ သဘော

၂၈၉။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက် အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန်ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှုရှိသူ၏ အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒရှိသူ၏ အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

သတိန္ဒြေ၏ သဘော

၂၉၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ် အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာ (ကြားနာပြီး သင်ကြားပြီးတို့ကို ဆောင်ထားမှု)၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ (မဂ္ဂင်) ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

သမာဓိန္ဒြေ၏သဘော

၂၉၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရတည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင်တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော,ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပညိန္ဒြေ၏ သဘော

၂၉၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့်သိမှ 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာ လေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စ စသည်ကို)

ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသောသဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက် တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးလွှားနေ သော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ 'ပညာ' ဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကိုဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ ပညာ ပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအား ဖြင့် သိမှ ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ ပညာ အရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှ ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှ 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှ 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက် ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှ (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ ဖြစ်သော (သစ္စာ လေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှ 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အပြားအားဖြင့် သိမှ 'ပညိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၂၉၃။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှ 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်း သဘော၊ စိတ်နှလုံး ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှ 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှ 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှ (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ် သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှ 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သောမနဿိန္ဒြေ၏သဘော

၂၉၄။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရစိတ်ချမ်းသာမှ 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိ မှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်

ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏သဘော

၂၉၅။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်း သဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ၏သဘော

၂၉၆။ ထိုအခါ၌ မသိအပ်သေးသော နိဗ္ဗာန်ကို သိရတော့မည်ဟု နှလုံးသွင်းသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထို အခါ၌ မသိအပ်ကုန်၊ မမြင်အပ်ကုန်၊ မရောက်အပ် (မရအပ်) ကုန်၊ မထင်ရှားကုန်၊ မျက်မှောက်မပြုအပ် ကုန်သေးသော ထိုတရားတို့ကို မျက်မှောက်ပြု ခြင်းငှါ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသော သဘော၊ တစ်နည်း -ဟုတ် မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သောသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၍ ညွှတ်စေတတ်သောသဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သောသဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့်သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာ လေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယ သမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မသိအပ်သေးသော နိဗ္ဗာန်ကို သိရတော့မည်ဟု နှလုံးသွင်းသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၂၉၇။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း သဘော၊ စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း သဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်း သဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲ နှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန်ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ ဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ၏ သဘော

၂၉၈။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်း သဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘော၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမ္မာဝါစာ၏သဘော

၂၉၉။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြောဆိုမှု 'သမ္မာဝါစာ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ မကောင်းသော နှုတ်အကျင့် (ဝစီဒုစရိုက်) လေးပါးတို့မှ အကြင် ဝေးစွာရှောင်ခြင်းသဘော 'အာရတိ' ၊ အထူးရှောင်ခြင်းသဘော 'ဝိရတိ' ၊ ဆုတ်နစ်၍ ရှောင် ခြင်းသဘော 'ပဋိဝိရတိ' ၊ ရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်တတ်သောသဘော) 'ဝေရမဏိ' ၊ မပြုခြင်းသဘော 'အကိရိယ' ၊ မလုပ်ခြင်းသဘော 'အကရဏ' ၊ လွန်၍ မရောက်ခြင်း (ဝစီဒုစရိုက်ကို မကျူးလွန်ခြင်း) သဘော 'အနဇ္ဈာပတ္တိ' ၊ ဝစီဒုစရိုက်ဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်းသဘော 'ဝေလာအနတိက္ကမ' ၊ ဝစီဒုစရိုက်၏ အကြောင်းကို သတ်ဖြတ်တတ်သော သဘော 'သေတုဃာတ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြောဆိုမှု 'သမ္မာဝါစာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြောဆိုမှု 'သမ္မာဝါစာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမ္မာကမ္မန္တ၏သဘော

၃၀၀။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြုလုပ်မှု 'သမ္မာကမ္မန္တ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ မကောင်းသော ကိုယ်အကျင့် (ကာယ ဒုစရိုက်) သုံးပါးတို့မှ အကြင်ဝေးစွာ ရှောင်ခြင်းသဘော 'အာရတိ' ၊ အထူးရှောင်ခြင်းသဘော 'ဝိရတိ' ၊ ဆုတ်နစ်၍ ရှောင်ခြင်း သဘော 'ပဋိဝိရတိ' ၊ ရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်တတ်သော သဘော) 'ဝေရမဏိ' ၊ မပြုခြင်းသဘော 'အကိရိယ' ၊ မလုပ်ခြင်းသဘော 'အကရဏ' ၊ လွန်၍ မရောက်ခြင်း (ကာယဒုစရိုက်ကို မကျူးလွန်ခြင်း) သဘော 'အနဇ္ဈာပတ္တိ' ၊ ကာယဒုစရိုက်ဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်းသဘော 'ဝေလာအနတိက္ကမ' ၊ ကာယဒုစရိုက်၏ အကြောင်းကို သတ်ဖြတ်တတ်သော သဘော 'သေတုဃာတ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြုလုပ်မှု 'သမ္မာကမ္မန္တ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြုလုပ်မှု 'သမ္မာကမ္မန္တ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သမ္မာအာဇီဝ၏သဘော

၃၀၁။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အသက်မွေးမှု 'သမ္မာအာဇီဝ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှု 'မိစ္ဆာ အာဇီဝ' မှ အကြင် ဝေးစွာရှောင်ခြင်းသဘော 'အာရတိ' ၊ အထူးရှောင်ခြင်းသဘော 'ဝိရတိ' ၊ ဆုတ်နစ်၍ ရှောင်ခြင်းသဘော 'ပဋိဝိရတိ' ၊ ရန်ကို ဖျက်ဆီးတတ်သော သဘော (ရှောင်ကြဉ်တတ်သောသဘော) 'ဝေရမဏိ' ၊ မပြုခြင်းသဘော 'အကိရိယ' ၊ မလုပ်ခြင်းသဘော 'အကရဏ' ၊ လွန်၍ မရောက်ခြင်း (မကျူးလွန်ခြင်း)သဘော 'အနဇ္ဈာပတ္တိ' ၊ မှားယွင်းသော အသက်မွေးမှုတည်းဟူသော ကမ်းအပိုင်းအခြားကို မလွန်ခြင်းသဘော 'ဝေလာအနတိက္ကမ' ၊ မကောင်းသော အသက်မွေးမှု၏ အကြောင်းကို သတ်ဖြတ်တတ်သော သဘော 'သေတုဃာတ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ (အမှန်) အသက်မွေးမှု 'သမ္မာအာဇီဝ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အသက်မွေးမှု 'သမ္မာအာဇီဝ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမ္မာဝါယာမ၏ သဘော

၃၀၂။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအား ထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက် ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမ္မာသတိ၏ သဘော

၃၀၃။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ (ကြားနာပြီး သင်ကြားပြီးတို့ကို ဆောင်ထားမှု)၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိ သမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

သမ္မာသမာဓိ၏ သဘော

၃၀၄။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏ အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့ လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သဒ္ဓါဗိုလ်၏ သဘော

၃၀၅။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံကြည်မှု၊ ယုံကြည်ပုံ အခြင်းအရာ၊ သက်ဝင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အလွန်ကြည်လင်မှု၊ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝီရိယဗိုလ်၏ သဘော

၃၀၆။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လ အားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (ကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန် မလှုပ်အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

သတိဗိုလ်၏ သဘော

၃၀၇။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာ။ (ကြားနာပြီး သင်ကြားပြီးတို့ကို ဆောင်ထားမှု)၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမာဓိဗိုလ်၏ သဘော

၃၀၈။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့ လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ် အပိုင်းအင်္ဂါဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပညာဗိုလ်၏ သဘော

၃၀၉။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ် သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာ လေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင်(လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည် ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသောသဘော၊တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှင်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြား အားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာအမိုက် မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ် သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဟိရီဗိုလ်၏ သဘော

၃၁၀။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရီဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သဘော တရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို ရှက်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရီ ဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဩတ္တပ္ပဗိုလ်၏ သဘော

၃၁၀။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားတို့သည် ကြောက်လန့် ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့် တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်လန့်တတ်၏၊ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အလောဘ၏ သဘော

၃၁၂။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မလိုချင်ခြင်းသဘော၊ မလိုချင်ပုံ အခြင်းအရာ၊ မလိုချင်တတ် သူ၏အဖြစ်၊ မစွဲလမ်းခြင်း၊ မစွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်၊ မမက်မောမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် ရှိသော မလိုချင်မှု 'အလောဘကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အဒေါသ၏ သဘော

၃၁၃။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ မဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ၊ မဖျက်ဆီးတတ်သူ၏အဖြစ်၊ စိတ်မပျက်စီးမှု၊ စိတ်မပျက်စီးစေလိုမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

အမောဟ၏ သဘော

၃၁၄။ ထိုအခါ၌ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင်(လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသော သဘော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော့တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသော သဘော၊ 'ပညာ' ဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာလက်နက်'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာပြာသာဒ်'။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအရောင်'။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာတန်ဆောင်'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍

နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

အနဘိဇ္ဈာ၏ သဘော

၃၁၅။ ထိုအခါ၌ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မလိုချင်ခြင်းသဘော၊ မလိုချင်ပုံအခြင်းအရာ၊ မလိုချင် တတ်သူ၏အဖြစ်၊ မစွဲလမ်းခြင်း၊ မစွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်၊ မမက်မောမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အဗျာပါဒ၏ သဘော

၃၁၆။ ထိုအခါ၌ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ မဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ၊ မဖျက်ဆီး တတ်သူ၏အဖြစ်၊ စိတ်မပျက်စီးမှု၊ စိတ်မပျက်စီးစေလိုမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သမ္မာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၃၁၇။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်း သဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိ သူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ)၏ အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ် သောသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သောသဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာလက်နက်'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာပြာသာဒ်'။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအလင်း'။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ အရောင်'။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာတန်ဆောင်' ။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း

(မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက် မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဟိရီ၏ သဘော

၃၁၈။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို (လွန်ကျူးခြင်းကို) ရှက်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရီ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဩတ္တပ္ပ၏ သဘော

၃၁၉။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ ကြောက်လန့်တတ်၏။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယပဿဒ္ဓိ၏ သဘော

၃၂၀။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ငြိမ်းချမ်းမှု၊ ငြိမ်းအေးမှု၊ ငြိမ်းချမ်းခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်း။ (ခန္ဓာသုံးပါး၏) ငြိမ်းအေးသည်၏ အဖြစ်၊ ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်းမှု 'ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည်ရှိ၏၊ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တပဿဒ္ဓိ၏ သဘော

၃၂၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အကြင် ငြိမ်းချမ်းမှု၊ ငြိမ်းအေးမှု၊ ငြိမ်းချမ်းခြင်း၊ ငြိမ်းအေးခြင်း။ (ဝိညာကွန္ဓာ၏) ငြိမ်းအေးသည်၏အဖြစ်၊ ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော ငြိမ်းချမ်းမှု 'ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယလဟုတာ၏သဘော

၃၂၂။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု။ (အာရုံသို့) ပေါ့ပါးလျင်မြန်စွာ (အပြန်ပြန်အလှန်လှန်) ညွှတ်စေနိုင်သည်၏အဖြစ်၊ မနုန့်နှေးသည်၏ အဖြစ်၊ မတင်းမာသည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါး မှု 'ကာယလဟုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တလဟုတာ၏ သဘော

၃၂၃။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အကြင် လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု။ (အာရုံသို့) ပေါ့ပါးလျင်မြန်စွာ (အပြန်ပြန်အလှန်လှန်) ညွှတ်စေနိုင်သည်၏အဖြစ်၊ မနုန့်နှေးသည်၏အဖြစ်၊ မတင်းမာသည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ကာယမုဒုတာ၏သဘော

၃၂၄။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်၊ ပြေပြစ်သည်၏ အဖြစ်၊ မခက်ထန်သည်၏အဖြစ်၊ မကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

စိတ္တမုဒုတာ၏သဘော

၃၂၅။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ နူးညံ့သည်၏ အဖြစ်၊ ပြေပြစ်သည်၏ အဖြစ်၊ မခက်ထန်သည်၏အဖြစ်၊ မကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယကမ္မညတာ၏ သဘော

၃၂၆။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု (ကောင်းသော အလုပ်၌ ပြီးမြောက်သည် အထိ ပါဝင် ဆောင်စွမ်းနိုင်သော သဘော) 'ကာယကမ္မညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရကွန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့မှု (ကောင်းစွာ ဆောင်ရွက်ပြုလုပ်နိုင်မှု)၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်း သဘော၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု 'ကာယကမ္မညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တကမ္မညတာ၏သဘော

၃၂၇။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ခံ့မှု (ကောင်းသော အလုပ်၌ ပြီးမြောက်သည် အထိ ပါဝင်ဆောင်စွမ်းနိုင်သော သဘော) 'စိတ္တကမ္မညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကြင် ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့မှု၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်း သဘော၊ ကောင်းသော အလုပ်၌ ခံ့သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ခံ့မှု 'စိတ္တကမ္မညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယပါဂုညတာ၏ သဘော

၃၂၈။ ထိုအခါ၌ စေတသိတ်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု)၊ အလေ့အကျင့်ရှိကြောင်း (ကျင့်သားရကြောင်း) သဘော၊ အလေ့အကျင့်ရှိသည် (ကျင့်သားရသည်)၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တပါဂုညတာ၏ သဘော

၃၂၉။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကြင် အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု)၊ အလေ့အကျင့် ရှိကြောင်း (ကျင့်သားရကြောင်း) သဘော၊ အလေ့အကျင့်ရှိသည် (ကျင့်သားရသည်)၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သား ရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ကာယုဇုကတာ၏ သဘော

၃၃၀။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သညာက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ လည်းကောင်း အကြင် ဖြောင့်မတ်မှု၊ ဖြောင့် မတ်သော အခြင်းအရာဖြင့် ဖြစ်သည်၏အဖြစ် (ဖြောင့်မတ်ခြင်း)၊ မကောက်သည်၏အဖြစ်၊ မကွေးသည်၏ အဖြစ်၊ မကိုင်းသည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တုဇုကတာ၏ သဘော

၃၃၁။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၏ အကြင် ဖြောင့်မတ်မှု၊ ဖြောင့်မတ်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ် (ဖြောင့်မတ်ခြင်း)၊ မကောက်သည်၏အဖြစ်၊ မကွေးသည်၏အဖြစ်၊ မကိုင်းသည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

သတိ၏ သဘော

၃၃၂။ ထိုအခါ၌ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အောက်မေ့မှု၊ အစဉ် အောက်မေ့မှု၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု၊ သတိဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဆောင်ပုံအခြင်းအရာ (ကြားနာပြီး သင်ကြားပြီးတို့ကို ဆောင်ထားမှု)၊ မပေါ်သော အခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု)၊ မမေ့ပျောက်မှု၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိနွေ့' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ါဖြစ်သော အောက်မေ့မှု 'သတိ သမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သမ္မဇည၏ သဘော

၃၃၃။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇည' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြား အားဖြင့် သိမှု၊ ခွဲခွဲခြားခြား အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်၊ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ)နှင့် တူသော သဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာနွေ့' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) သိမှု 'ပညာလက်နက်'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာပြာသာဒ်'။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအလင်း'။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့်သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇည' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမထ၏ သဘော

၃၃၄။ ထိုအခါ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ သမ္ဘောဇျင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူ သည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိပဿနာ၏ သဘော

၃၃၅။ ထိုအခါ၌ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်း သဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း သဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်း သဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်း သဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်း (ပိုင်းခြားခြင်း) သဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်၊ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသောသဘော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာသိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မ ဝိစယသမ္ဘောဇျင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပဂ္ဂါဟ၏သဘော

၃၃၆။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (ကုသိုလ်စိတ့်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီဖြစ်သော အားထုတ်မှု 'ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အဝိက္ခေပ၏သဘော

၃၃၇။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အဂ်ီဖြစ်သော တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ သမ္မောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့ သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

(ခ) နိဒ္ဒေသ ပြီးပြီ။

၁ - ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေကိုးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါငါးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော မဂ်သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်ခုနစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ သညာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ စေတနာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ စိတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝေဒနာက္ခန္ဓာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ သညာက္ခန္ဓာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဝိညာဏက္ခန္ဓာတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနိန္ဒြေတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ မနောဝိညာဏဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့်

(ဂ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၃၃၈။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ မသိအပ်ဖူးသေးသော နိဗ္ဗာန်ကို သိရတော့မည်ဟု နှလုံးသွင်းသည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'အနညာတညဿာမီတိန္ဒြေ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ကြံစည်မှု 'သမ္မာသင်္ကပ္ပ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြောဆိုမှု 'သမ္မာဝါစာ' ကောင်းစွာ (အမှန်) ပြုလုပ်မှု 'သမ္မာကမ္မန္တ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အသက်မွေးမှု 'သမ္မာအာဇီဝ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ရှက်မှု 'ဟိရိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ မလိုချင်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ၊ မမက်မောမှု 'အနဘိဇ္ဈာ' ၊ စိတ်မပျက်စီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'ကာယပဿဒ္ဓိ' ၊ စိတ်၏ ငြိမ်းချမ်းမှု 'စိတ္တပဿဒ္ဓိ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ကာယလဟုတာ' ၊ စိတ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'စိတ္တလဟုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ နူးညံ့မှု 'ကာယမုဒုတာ' ၊ စိတ်၏ နူးညံ့မှု 'စိတ္တမုဒုတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စ၌ ကောင်းစွာ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ကာယကမ္မညတာ' ၊ စိတ်၏ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စ၌ ကောင်းစွာ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'စိတ္တကမ္မညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်)၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'ကာယပါဂုညတာ' ၊ စိတ်၏ အလေ့အကျင့်ရှိမှု (ကျင့်သားရမှု) 'စိတ္တပါဂုညတာ' ၊ စေတသိက်အပေါင်း (ကိုယ်) ၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'ကာယုဇုကတာ' ၊ စိတ်၏ ဖြောင့်မတ်မှု 'စိတ္တုဇုကတာ' ၊ အောက်မေ့မှု 'သတိ' ၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'သမ္မဇ္ဇည' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ အထူးထူး ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ,အဓိမောက္ခ,မနသိကာရ, တဏှာမဲ့ဖွယ်တတာ ဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ပဌမမဂ် ပဌမစျာန်

[ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန် အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။]

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၃၃၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်

၃၄၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစျာန်

၃၄၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ပဌမမဂ် ဒုတိယစျာန် စသည်များ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန် စသည်

၃၄၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၃) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။

(၄) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သော 'သုညတ'မဂ်

သုညတပဌမစျာန်

၃၄၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတမည်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုညတဒုတိယစျာန်စသည်

၃၄၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုညတပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း 'သုညတ' လျှင် အရင်း 'မူလ' ရှိသော အကျင့်လေးပါးဖြင့် ရသောစျာန် 'သုညတမူလကပဋ္ဌိပဒါ'

ပဌမစျာန်

ဒုက္ခပဋ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိည သုညတစျာန်

၃၄၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋ္ဌိပဒါခိပ္ပါဘိည သုညတစျာန်

၃၄၆။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိည သုညတစျာန်

၃၄၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ သုညတစျာန်

၃၄၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော၊ ဖြစ်ခြင်းရှိ ကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန် စသည်များ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာစျာန်စသည်

၃၄၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန် မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သ ဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ် သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။

(၃) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။

(၄) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန် ၏။

သုညတမူလကပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရာဂစသော တောင့်တခြင်းကင်းသော 'အပ္ပဏိဟိတ' မဂ်အပ္ပဏိဟိတပဌမစျာန်

၃၅၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂ ဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အပ္ပဏိဟိတဒုတိယစျာန်စသည်များ

၃၅၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ('ရာဂ' ဟူသော တောင့်တခြင်းစသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အပ္ပဏိဟိတမဂ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရာဂစသော တောင့်တမှုကင်းခြင်း 'အပ္ပဏိဟိတ' လျှင် အရင်း 'မူလ' ရှိသော

အကျင့်လေးပါးဖြင့် ရသောစျာန်

'အပ္ပဏိဟိတမူလကပဋ္ဌိပဒါ'

ပဌမစျာန်

ဒုက္ခပဋ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိညအပ္ပဏိဟိတစျာန်

၃၅၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်ရှိဆင်းရဲမှု ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) 'အပ္ပဏိဟိတ' အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋ္ဌိပဒါခိပ္ပါဘိည အပ္ပဏိဟိတစျာန်

၃၅၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်ရှိဆင်းရဲမှု ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, ('ရာဂ' ဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) 'အပ္ပဏိဟိတ' အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိညအပ္ပဏိဟိတစျာန်

၃၅၄။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်ရှိဆင်းရဲမှု ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌

တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

သုခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညအပ္ပဏိဟိတစျာန်

၃၅၅။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိ သဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန် စသည်များ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညစျာန်စသည်

၃၅၆။ အဘယ်တရားတို့သည်ကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန် မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော။ပ။

(၂) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော။ပ။

(၃) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော။ပ။

(၄) ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အပ္ပဏိဟိတ မူလကပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်ဆယ်သောနည်းများ 'ဝိသတိမဟာနယ'

၃၅၇။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ -

(၁) [လောကုတ္တရံ စျာနံ ဘာဝေတိ- ကို စာပိုဒ် ၂၇၇-၃၅၆ တို့၌ ဟောပြီး။]

(၂) လောကုတ္တရာမဂ်ကို ပွါး၏။ပ။

(၃) လောကုတ္တရာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါး၏။ပ။

(၄) လောကုတ္တရာသမ္မပ္ပဓာန်ကို ပွါး၏။ပ။

(၅) လောကုတ္တရာဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွါး၏။ပ။

(၆) လောကုတ္တရာဣန္ဒြေကို ပွါး၏။ပ။

(၇) လောကုတ္တရာဗိုလ်ကို ပွါး၏။ပ။

(၈) လောကုတ္တရာဗောဇ္ဈင်ကို ပွါး၏။ပ။

(၉) လောကုတ္တရာသစ္စာကို ပွါး၏။ပ။

(၁၀) လောကုတ္တရာသမထကို ပွါး၏။ပ။

(၁၁) လောကုတ္တရာဓမ္မကို ပွါး၏။ပ။

(၁၂) လောကုတ္တရာခန္ဓာ (လေးပါး) ကို ပွါး၏။ပ။

(၁၃) လောကုတ္တရာအာယတန (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။

(၁၄) လောကုတ္တရာဓာတ် (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။

(၁၅) လောကုတ္တရာအာဟာရကို ပွါး၏။ပ။

(၁၆) လောကုတ္တရာဖဿကို ပွါး၏။ပ။

(၁၇) လောကုတ္တရာဝေဒနာကို ပွါး၏။ပ။

(၁၈) လောကုတ္တရာသညာကို ပွါး၏။ပ။

(၁၉) လောကုတ္တရာစေတနာကို ပွါး၏။

(၂၀) အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစိတ်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

နှစ်ဆယ်သောနည်းများ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဓိပတိလေးပါးနှင့် စျာန်များ

ပဌမစျာန်

၃၅၈။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။

(၁) ဆင်းရဲ့ဝိုဋ္ဌေါ်ငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၂) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၃) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၄) စိစစ်စုံစမ်းမှု ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၃၅၉။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။

(၁) ဆင်းရဲ့ဝိုဋ္ဌေါ်ငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၂) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၃) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၄) စိစစ်စုံစမ်းမှု ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

လောကုတ္တရာမဂ်စသည်

၃၆၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာမဂ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣန္ဒြေကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာဗိုလ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သစ္စာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမထကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဓမ္မကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ခန္ဓာ (လေးပါး)ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာယတန (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာဓာတ် (နှစ်ပါး) ကိုပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာဟာရကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဖဿကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဝေဒနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သညာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စေတနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စိတ်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။

(၁) ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၂) အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၃) သိမှု 'စိတ်' အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။

(၄) စိစစ်စုံစမ်းမှု ပညာ အကြီးအမှူး 'ဝိမံသာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ပဌမဈာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ ဈာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ဈာန် ပြီးပြီ။

ပဌမမဂ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဒုတိယမဂ်

၃၆၁။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကာမဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ကာမရာဂ' ဖျက်ဆီးမှု 'ဗျာပါဒ' တို့၏ ပါးလှပ်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဒုတိယဘုံ (သကဒါဂါမ်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ပဌမမဂ်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒုတိယမဂ် ပြီးပြီ။

တတိယမဂ်

၃၆၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကာမဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ကာမရာဂ' ဖျက်ဆီးမှု 'ဗျာပါဒ' တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ တတိယဘုံ (အနာဂါမ်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ အောက်မဂ်နှစ်ပါးဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

တတိယမဂ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စတုတ္ထမဂ်

၃၆၃။ အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပရာဂ', အရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'အရူပရာဂ', ထောင်လွှားမှု 'မာန', ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' , သိအပ်မှုကို မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထဘုံ (အရဟတ္တအဆင့် ရဟန္တာအဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ အောက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

အညိန္ဒြေ

၃၆၄။ ထိုအခါ၌ အောက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ သိအပ်ကုန်သော 'ဥတ', မြင်အပ် ကုန်သော 'ဒိဋ္ဌ', ရောက်အပ်ကုန်သော (ရအပ်ကုန်သော) 'ပတ္တ' , ထင်ရှားကုန်သော 'ဝိဒိတ' , မျက်မှောက်ပြုအပ်ကုန်သော 'သစ္ဆိကတ' ထိုတရားတို့ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိပုံအခြင်းအရာ။ (အနိစ္စစသည်ကို)

စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း- ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်စေတတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်)၏ အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏

အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အောက်မင် သုံးပါးဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင်ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော, (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

စတုတ္ထမင် ပြီးပြီ။

လောကုတ္တရာစိတ် ပြီးပြီ။

ကုသိုလ်အစုကို ဝေဖန်ခြင်း 'ကုသလပဒဘာဇနီ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကုသိုလ် အစုကို ဝေဖန်ခြင်း “အကုသလ ပဒဘာဇနီ”

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြာခြင်း ‘ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ’

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း ‘ဥဒ္ဒေသဝါရ’

လောဘမူ ပဌမစိတ်

၃၆၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်ချမ်းသာမှု ‘သောမနဿ’ နှင့်တကွဖြစ်သော, အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု ‘ဝေဒနာ’ သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု ‘သညာ’ သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) ‘စေတနာ’ သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု ‘စိတ်’ သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု ‘ဝိတက်’ သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု ‘ဝိစာရ’ သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု ‘ပီတိ’ သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု ‘သုခ’ သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် ‘စိတ္တသေကဂ္ဂတာ’ သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယိန္ဒြေ’ သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိန္ဒြေ’ သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု ‘မနိန္ဒြေ’ သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု ‘သောမနဿိန္ဒြေ’ သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ သည် ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှု ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’ သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု ‘မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ’ သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု ‘မိစ္ဆာဝါယာမ’ သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု ‘မိစ္ဆာသမာဓိ’ သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု ‘ဝီရိယဗိုလ်’ သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိဗိုလ်’ သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု ‘အဟိရိကဗိုလ်’ သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပဗိုလ်’ သည် ဖြစ်၏၊ လိုချင်မှု ‘လောဘ’ သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု (မသိမှု) ‘မောဟ’ သည် ဖြစ်၏၊ မက်မောမှု ‘အဘိဇ္ဈာ’ သည် ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှု ‘မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ’ သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု ‘အဟိရိက’ သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု ‘သမထ’ သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု ‘ပဂ္ဂါဟ’ သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၃၆၆။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်း သဘော၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၃၆၇။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုသာယာဖွယ် ချမ်းသာအား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော, စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သညာ၏ သဘော

၃၆၈။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စေတနာ၏ သဘော

၃၆၉။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုစေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်မှု၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ၊ စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ်၏ သဘော

၃၇၀။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သိမှု 'စိတ်' ၊ သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိတက်၏ သဘော

၃၇၁။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘော၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၃၇၂။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သုံးသပ်မှု၊ အထူးသုံးသပ်မှု၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပီတိ၏ သဘော

၃၇၃။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် နှစ်သက်မှု၊ ဝမ်းမြောက်မှု၊ လွန်စွာ ဝမ်းသာမှု၊ မျှားစွာ ဝမ်းသာမှု၊ ရွှင်လန်းမှု၊ မျှားစွာ ရွှင်လန်းမှု၊ နှစ်သိမ့်မှု၊ တက်ကြွမှု၊ စိတ်၏ နှစ်လိုမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သုခ၏ သဘော

၃၇၄။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၃၇၅။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ (စွဲယူ၍) တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိရိယိန္ဒြေ၏ သဘော

၃၇၆။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင်ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာ ဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမာဓိန္ဒြေ၏ သဘော

၃၇၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ (စွဲယူ၍) တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၃၇၈။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်' ၊ သိတတ်သောသဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်)အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏ ဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သောမနဿိန္ဒြေ၏ သဘော

၃၇၉။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည်အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသောချမ်းသာမှု၊ စိတ်ကို ကောင်းစွာ တွေ့ထိ မှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု ချမ်းသာခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၃၈၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေ ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၃၈၁။ ထိုအခါ၌ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဂတ'။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ် 'ဒိဋ္ဌိဂဟန'။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ 'ဒိဋ္ဌိကန္တာရ'၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ထွင်းဖောက်ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိသုကာယိက'၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန် တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိသံယောဇန'။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော) 'ဂါဟ'။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော 'ပတိဋ္ဌာဟ'၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော 'အဘိနိဝေသ'၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော 'ပရာမာသ'၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ် 'ကုမ္မဂ္ဂ'၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း 'မိစ္ဆာပထ'၊ မှားယွင်းသော သဘော 'မိစ္ဆတ္တ'၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ 'တိတ္ထာယတန'၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘော 'ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ၏ သဘော

၃၈၂။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်း သဘော၊ ပြင်းစွာ ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှု တင်ပေးခြင်း သဘော၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မိစ္ဆာဝါယာမ၏ သဘော

၃၈၃။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မိစ္ဆာသမာဓိ၏ သဘော

၃၈၄။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ (စွဲယူ၍) တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝီရိယဗိုလ်၏ သဘော

၃၈၅။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင်လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လ စိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန် ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာ ဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမာဓိဗိုလ်၏ သဘော

၃၈၆။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာတည်မှု၊ သက်ဝင်၍ (စွဲယူ၍) တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့ လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရတည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

အဟိရိကဗိုလ်၏ သဘော

၃၈၇။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို မရှက်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို (လွန်ကျူးခြင်းကို) မရှက်တတ်။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

အနောတ္တပ္ပဗိုလ်၏ သဘော

၃၈၈။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ ဗိုလ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မကြောက် လန့်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ မကြောက်လန့်တတ်။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

လောဘ၏ သဘော

၃၈၉။ ထိုအခါ၌ လိုချင်မှု 'လောဘ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် လိုချင်ခြင်းသဘော 'လောဘ' ၊ လိုချင်ပုံ အခြင်းအရာ 'လုဗ္ဘနာ' ၊ လိုချင်တတ်သူ၏ အဖြစ် 'လုဗ္ဘိတတ္တ' ၊ စွဲလမ်းခြင်း 'သာရာဂ' ၊ စွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ 'သာရဇ္ဇနာ' ၊ စွဲလမ်းတတ် သူ၏ အဖြစ် 'သာရဇ္ဇိတတ္တ' ၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ၊ အကုသိုလ်တရားတို့၏ အခြေအမြစ် ဖြစ်သော လိုချင်မှု 'လောဘအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ လိုချင်မှု 'လောဘ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

မောဟ၏ သဘော

၃၉၀။ ထိုအခါ၌ တွေဝေမှု 'မောဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် မသိခြင်းသဘော 'အညာဏ'။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော 'အဒဿန' ၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သော သဘော 'အနဘိသမယ'။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သော သဘော 'အနနုဗောဓ'။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့်ယှဉ်၍) မသိတတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သောသဘော) 'အသမ္မောဓ' ၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော 'အပ္ပဋိဝေဓ'။ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော 'အသံဂါဟန'။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ မယူတတ်သော သဘော 'အပရိယောဂါဟန' ၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ်သော (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ် ရှုတတ်သော) သဘော 'အသမပေက္ခန' ၊ မဆင်ခြင်တတ်သော သဘော 'အပစ္စဝေက္ခန' ၊ မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သော သဘော) 'အပစ္စက္ခကမ္မ'။ (စိတ်) ဖြူစင် သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်း သဘော 'ဒုမ္မေဇ္ဈ' ၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'ဗာလျ' ၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော သဘော 'အသမ္မဇ္ဇ' ၊ တွေဝေခြင်းသဘော 'မောဟ' ၊ ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်း သဘော 'ပမောဟ'။ (တရားအားလုံး၌) ထက်ဝန်းကျင် တွေဝေခြင်း သဘော 'သမ္မောဟ' ၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော 'အဝိဇ္ဇာ'။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောဃ'။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာယောဂ' ၊ အစဉ် ကိန်းဝပ်တတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာနုသယ'။ (ကိလေသာတို့၏) ထကြွ သောင်းကျန်းခြင်း မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန'။ (စီးပွားချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုတ်) နှင့် တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလင်္ဃ' ၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် ဖြစ်သော တွေဝေမှု 'မောဟအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေဝေမှု 'မောဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

အဘိဇ္ဈာ၏ သဘော

၃၉၁။ ထိုအခါ၌ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် လိုချင်ခြင်းသဘော၊ လိုချင်ပုံအခြင်းအရာ၊ လိုချင်တတ်သူ၏ အဖြစ်၊ စွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ စွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ၊ စွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်၊ မက်မောမှု၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် ဖြစ်သော လိုချင်မှု 'လောဘအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ သဘော

၃၉၂။ ထိုအခါ၌ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက် နိုင်အောင်ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်း သဘော။ (ဝင့်ဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသောသဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

အဟိရိက၏ သဘော

၃၉၃။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သဘော တရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို မရှက်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်းကို (လွန်ကျူးခြင်းကို) မရှက်တတ်။ ထိုအခါ၌ (ကာယ ဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

အနောတ္တပ္ပ၏ သဘော

၃၉၄။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မကြောက်လန့်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားများသို့ ရောက်ခြင်းမှ မကြောက်လန့်တတ်။ ထိုအခါ၌ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

သမထ၏ သဘော

၃၉၅။ ထိုအခါ၌ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍တည်မှု၊ မရွေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပဂ္ဂါဟ၏ သဘော

၃၉၆။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက်အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (အကုသိုလ် စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒ ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့် သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

အဝိက္ခေပ၏ သဘော

၃၉၇။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါငါးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင်နာမ်တရားတို့သည်ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့်

(ဂ) ပဋ္ဌာနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၃၉၈။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' ၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

လောဘမူ ဒုတိယစိတ်

၃၉၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် ယှဉ်သော ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကို ဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကို ဖြစ်စေအကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှု ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

လောဘမူ တတိယစိတ်

၄၀၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ်မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် မယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည်ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါငါးပါး ရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါသုံးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၄၀၁။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' ၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, မာနဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

လောဘမူ စတုတ္ထစိတ်

၄၀၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် မယှဉ်သော ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင်အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

လောဘမူ ပဋ္ဌမစိတ်

၄၀၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ်မည် ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၀၄။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၀၅။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အားလျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော၊ 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော၊ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာ၏ သဘော

၄၀၆။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်, ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်, ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှု သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏သဘော

၄၀၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာ ယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှု သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော အကြင် ခံစားမှုသဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အဂ်ါလေးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အဂ်ါလေးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋ္ဌာနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၄၀၈။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' ၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

လောဘမူ ဆဌစိတ်

၄၀၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် ယှဉ်သော၊ ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကို ဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

လောဘမူ သတ္တမစိတ်

၄၁၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် မယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင်အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, မာနဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စျာန်သည်ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါသုံးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မင်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, မာနဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့်

(ဂ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၄၁၁။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ လိုချင်မှု 'လောဘ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' ၊ မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှု မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ,ဥဒ္ဓစ္စ, မာနဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

လောဘမူ အဌမစိတ်

၄၁၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော ၊ အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' နှင့် မယှဉ်သော၊ ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကို ဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှုပြောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ပြောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ဒေါသမူ ပဌမစိတ်

၄၁၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်မချမ်းသာမှု 'ဒေါမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော ၊ အာရုံ၌ ထိပါးမှု 'ပဋ္ဌိဃ' (ဒေါသ) နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကို ဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခု တည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်မချမ်းသာမှု 'ဒေါမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည်ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဖျက်ဆီးမှု 'ဒေါသ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်ပျက်စီးမှု 'ဗျာပါဒ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဣဿာ,မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၁၄။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်း၊ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံအခြင်း အရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၁၅။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမသာယာဖွယ်အား လျှောက်ပတ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏ ဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော စိတ်၌ မှီသော အကြင် မသာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဒုက္ခ၏ သဘော

၄၁၆။ ထိုအခါ၌ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် မသာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာ ဖွယ်ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဒေါမနဿိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၁၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်မချမ်းသာမှု 'ဒေါမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် မသာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ဆင်းရဲမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲ ကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်မချမ်းသာမှု 'ဒေါမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဒေါသ၏ သဘော

၄၁၈။ ထိုအခါ၌ ဖျက်ဆီးမှု 'ဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ဖျက်ဆီးမှု 'ဒေါသ' ၊ ဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ 'ဒုဿနာ' ၊ ဖျက်ဆီး တတ်သူ၏ အဖြစ် 'ဒုဿိတတ္တ' ၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း 'ဗျာပတ္တိ' ၊ ဖောက်ပြန်ပုံ အခြင်းအရာ 'ဗျာပဇ္ဇနာ' ၊ ဖောက်ပြန် တတ်သူ၏အဖြစ် 'ဗျာပဇ္ဇိတတ္တ' ၊ ဆန့်ကျင်မှု 'ဝိရောဓ' ၊ အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋိဝိရောဓ' ၊ ကြမ်းတမ်း သူ၏အဖြစ် 'စဏ္ဍိက္ကာ' ၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း)

'အသုရောပ' ၊ စိတ်၏ မနှစ်လိုမှု 'အနတ္တမနတာ စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဖျက်ဆီးမှု 'ဒေါသ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဗျာပါဒ၏ သဘော

၄၁၉။ ထိုအခါ၌ စိတ်ပျက်စီးမှု 'ဗျာပါဒ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ဖျက်ဆီးမှု၊ ဖျက်ဆီးပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖျက်ဆီးတတ်သူ၏ အဖြစ်၊ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်ပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖောက်ပြန်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဆန့်ကျင်မှု၊ အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်မှု၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏ အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု)၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း)၊ စိတ်၏ မနှစ်လိုမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်ပျက်စီးမှု 'ဗျာပါဒ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါး ရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါသုံးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ,ကုက္ကုစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၄၂၀။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ'၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ'၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ'၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ'၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်'၊ ဖျက်ဆီးမှု 'ဒေါသ'၊ တွေဝေမှု 'မောဟ'၊ စိတ်ပျက်စီးမှု 'ဗျာပါဒ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ'၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ'၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ'၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော၊ အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စ, ဣဿာ, မစ္ဆရိယ, ကုက္ကုစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဒေါသမူ ဒုတိယစိတ်

၄၂၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ စိတ်မချမ်းသာမှု 'ဒေါမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အာရုံ၌ ထိပါးမှု 'ပဋ္ဌိယ' (ဒေါသ) နှင့် ယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွဖြစ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

မောဟမူ ပဌမစိတ်

၄၂၂။ အဘာယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ်စိတ်သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ၊ သဒ္ဒါရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဂန္ဓာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ရသာရုံကိုဖြစ်စေ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ဖြစ်စေ၊ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ တွေးတော ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့ သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၂၃။ ထိုအခါ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏သဘော

၄၂၄။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှုသည်ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဝိစိကိစ္ဆာ၏ သဘော

၄၂၅။ ထိုအခါ၌ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ယုံမှားမှု 'ကခီ' ၊ ယုံမှားပုံအခြင်းအရာ 'ကခီယနာ' ၊ ယုံမှားတတ်သည်၏အဖြစ် 'ကခီယိတတ္တ' ၊ မသိခြင်း 'ဝိမတိ' ၊ သဘာဝကို စဉ်းစားလျှင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) ပင်ပန်းကြောင်းသဘော 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ၊ မှန်မမှန်နှစ်မျိုးအားဖြင့် (မဝေခွဲနိုင်၍) တုန်လှုပ်တတ်သော သဘော 'ဒ္ဒေဇ္ဇက' ၊ လမ်းနှစ်ခွ နှင့်တူသော သဘော 'ဒ္ဒေဓာပထ' ၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြစ်တတ် (ယုံမှားတတ်) သော သဘော 'သံသယ' ၊ ဧကန္တအားဖြင့် ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခြင်းသဘော 'အနေကံသဂ္ဂါဟ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘော 'အာသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) ထက်ဝန်းကျင် (အာရုံမှ) ရွှေ့လျားတတ်သော သဘော 'ပရိသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍ အာရုံ၌ ဉာဏ်ဖြင့်) မသက်ဝင်နိုင်ခြင်း သဘော 'အပရိယောဂါဟနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ် 'ထမ္ဘိတတ္တं စိတ္တသ' ၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သော သဘော 'မနောဝိလေခ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့အပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါနှစ်ပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့်

(ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သင်္ခါရက္ခန္ဓာ

၄၂၆။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရ, ဥဒ္ဓစ္စဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ပ၊ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

မောဟမူ ဒုတိယစိတ်

၄၂၇။ အဘာယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' နှင့် ယှဉ်သော အကုသိုလ် စိတ်သည် ရှုပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' သည် ဖြစ်၏၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' သည် ဖြစ်၏၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် ဖြစ်၏၊ တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် ဖြစ်၏၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' သည် ဖြစ်၏၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' သည် ဖြစ်၏၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၂၈။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဥဒ္ဓစ္စ၏ သဘော

၄၂၉။ ထိုအခါ၌ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ် (ပျံ့လွင့်ခြင်း) 'စိတ္တသဉ္ဓစ္စ' ၊ မငြိမ်သက်ခြင်း (မငြိမ်းအေးခြင်း) 'အဝူပသမ' ၊ စိတ်ကို ပစ်လွှင့်တတ်သော သဘော (စိတ်၏ ဖရိုဖရဲ ပျံ့လွင့်ခြင်း) 'စေတသော ဝိက္ခေပ' ၊ စိတ်၏ တုန်လှုပ်တတ်သည်၏အဖြစ် 'ဘန္တတ္တं စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယာတန နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အင်္ဂါလေးပါးရှိသော စျာန်သည် ဖြစ်၏၊ အင်္ဂါ သုံးပါးရှိသော ဒုဂ္ဂတိဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း 'မဂ်' သည် ဖြစ်၏၊ ဗိုလ်လေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဟိတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋ္ဌိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရကွန္ဓာ

၄၃၀။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝိရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ၊ မှားယွင်းစွာ ကြံစည်မှု 'မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ' ၊ မှားယွင်းစွာ အားထုတ်မှု 'မိစ္ဆာဝါယာမ' ၊ မှားယွင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'မိစ္ဆာသမာဓိ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝိရိယဗိုလ်' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ် မရှက်မှု 'အဟိရိကဗိုလ်'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မတုန်မလှုပ်မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပဗိုလ်' ၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ၊ တွေဝေမှု 'မောဟ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ၊ ငြိမ်သက်မှု 'သမထ' ၊ ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ' ၊ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင်ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ ဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရကွန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ ပ၊ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အကုသိုလ်စိတ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး ပြီးပြီ။

အကုသလပဒဘာဇနီ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားမူ၍ တမျိုးတခြားအားဖြင့် ဟောကြားသော တရားစုကို ဝေဖန်ခြင်း "အဗျာကတပဒဘာဇနီ"

ဟိတ်မရှိသောကုသိုလ်၏အကျိုး 'ဝိပါက်' ဝိညာဏ်ငါးပါး 'အဟိတ်ကုသလဝိပါက် ပဉ္စဝိညာဏ်'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

စက္ခုဝိညာဏ်

၄၃၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (လွန်ခဲ့ပြီးသောအခါက) ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ် 'ကတတ္တာ' ၊ ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) 'ဥပစိတတ္တာ' ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော, အဆင်း 'ရူပါရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော, (ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင်နာမ် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာက တမည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၃၂။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံအခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၃၃။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) မြင်သိမှုသဘော 'စက္ခုဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော, စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်းမဟုတ်သော အကြင်သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ)သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သညာ၏ သဘော

၄၃၄။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘောဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) မြင်သိမှု သဘော 'စက္ခုဝိညာဏာဓာတ်' ၏ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စေတနာ၏ သဘော

၄၃၅။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) မြင်သိမှု သဘော 'စက္ခုဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ။ (စိတ်၏) စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ်၏ သဘော

၄၃၆။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) မြင်သိမှု သဘော 'စက္ခုဝိညာဏာဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာ၏ သဘော

၄၃၇။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်ချမ်းသာ လည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၄၃၈။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည ၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏သဘော

၄၃၉။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်း သဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) မြင်သိမှုသဘော 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၄၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ၊ ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ)သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူ ရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၄၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေ ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့အပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿ တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ စက္ခုဝိညာဏဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရနှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ

၄၄၂။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ၢိရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

သောတဝိညာဏ်စသည်

၄၄၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (လွန်ခဲ့ပြီးသော အခါက) ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် 'ကတတ္တာ', ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) 'ဥပစိတတ္တာ' ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အကျိုးဝိပါက်ဖြစ်သော, အသံသဒ္ဒါရုံလျှင် အာရုံရှိသော (သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၍) ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အနံ့ဂန္ဓာရုံလျှင် အာရုံရှိသော (ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၍) နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ရသာရုံလျှင် အာရုံရှိသော (ရသာရုံကို အာရုံပြု၍) လျက် သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ပ။ ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အတွေ့ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလျှင် အာရုံရှိသော (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၍) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ ချမ်းသာမှု 'သုခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ ယေဝါပနကတတရားများ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၄၄။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၄၅။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) ထိသိမှုသဘော, 'ကာယဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော, ကိုယ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော, သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော, သာယာဖွယ် ချမ်းသာကို ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သညာ၏ သဘော

၄၄၆။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သား တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စေတနာ၏ သဘော

၄၄၇။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုစေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' အား လျှောက် ပတ်သော (အာရုံကို) ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏာဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ။ (စိတ်၏) စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ်၏ သဘော

၄၄၈။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏာဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သုခ၏ သဘော

၄၄၉။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ကိုယ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၄၅၀။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေ ကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၅၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) ထိသိမှု သဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

သုခိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၅၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ချမ်းသာမှု 'သုခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ကိုယ်၌ မှီသော အကြင် သာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကိုခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ချမ်းသာမှု 'သုခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၅၃။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင်အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်း သဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယာတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ (အာရုံကို) ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ယေဝါပနကတတရားများ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၄၅၄။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော အထူးသိမှုစိတ် 'ဝိညာဏ်'ငါးပါး ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကုသိုလ်၏အကျိုး (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော (သမ္ပဋ္ဌိစ္ဆနစိတ်)

'ကုသလဝိပါကမနောဓာတု'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

မနောဓာတ်

၄၅၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (ရှေးရှေးအတိတ်ကာလ၌) ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည် ၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော,အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋ္ဌိ စ္ဆနစိတ်) သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ ယေဝါပနကတတရားများ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုး တခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ,မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၅၆။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၅၇။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သညာ၏ သဘော

၄၅၈။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စေတနာ၏ သဘော

၄၅၉။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိ စ္ဆနစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ။ (စိတ်၏) စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ်၏ သဘော

၄၆၀။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် စိတ်။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိ စ္ဆနစိတ်) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိတက်၏ သဘော

၄၆၀။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်းသဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်ခြင်း 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၄၆၂။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သုံးသပ်မှု၊ အထူးသုံးသပ်မှု၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာ၏ သဘော

၄၆၃။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၄၆၄။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေ ကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၆၅။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ် နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု 'စိတ်' အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) သည် ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဥပေက္ခိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၆၆။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၆၇။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်းသဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ ပ။ (အာရုံကို) သိကာမျှ သဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၄၆၈။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ကုသလဝိပါက် မနောဓာတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကုသိုလ်၏အကျိုး, ဝမ်းမြောက်ခြင်း စိတ်ချမ်းသာမှုနှင့်တကွဖြစ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော (သန္ဓိရဏစိတ်)

'ကုသလဝိပါက မနောဝိညာဏဓာတု သောမနဿသဟဂတ'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

မနောဝိညာဏဓာတ်

၄၆၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (ရှေးရှေးအတိတ်အခါ၌ ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် ဝမ်းမြောက်ခြင်း စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော အကျိုး 'ဝိပါက' ဖြစ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၇၀။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိသည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၇၁။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်၌ မှီသော အကြင် သာယာခြင်း၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားခြင်း၊ ချမ်းသာကို ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု ချမ်းသာခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

သညာ၏ သဘော

၄၇၂။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သားတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။။

စေတနာ၏ သဘော

၄၇၃။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုစေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်)၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ။ (စိတ်၏) စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ်၏ သဘော

၄၇၄။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင်သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှု သဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤသဘောဖြစ်၏။

ဝိတက်၏ သဘော

၄၇၅။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်း သဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၄၇၆။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သုံးသပ်မှု အထူးသုံးသပ်မှု၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေသကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ပီတိ၏ သဘော

၄၇၇။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် နှစ်သက်မှု၊ ဝမ်းမြောက်မှု၊ လွန်စွာ ဝမ်းသာမှု၊ မျှားစွာ ဝမ်းသာမှု၊ ရွှင်လန်းမှု၊ မျှားစွာ ရွှင်လန်းမှု၊ နှစ်သက်မှု၊ တက်ကြွမှု၊ စိတ်၏ နှစ်လိုမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သုခ၏သဘော

၄၇၈။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင်သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ချမ်းသာမှု 'သုခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏ သဘော

၄၇၉။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင်တည်မှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၈၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သောမနဿိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၈၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင်သာယာမှု၊ စိတ်၌ မှီသော ချမ်းသာမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော သာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ချမ်းသာကို ခံစားမှု၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှု ကြောင့် ဖြစ်သော သာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ချမ်းသာ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၈၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင်အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်း သဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္ဓိရဏစိတ်) တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၄၈၃။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဝမ်းမြောက်ခြင်း စိတ်ချမ်းသာမှုနှင့် တကွ ဖြစ်သော 'သောမနဿသဟဂုတ်' ကုသိုလ်၏

အကျိုးဖြစ်သော 'ကုသလဝိပါက်' (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော

'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကုသိုလ်၏အကျိုး လျစ်လျူရှုမှုနှင့်တကွဖြစ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော (သန္ဓိရဏစိတ်) 'ကုသလဝိပါက မနောဝိညာဏဓာတု ဥပေက္ခာသဟဂတ'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ' မနောဝိညာဏဓာတ်

၄၈၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (ရှေးရှေးအတိတ်အခါက) ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်)သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၄၈၅။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၄၈၆။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

သညာ၏ သဘော

၄၈၇။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုမှတ်သားမှု 'သညာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မှတ်သားမှု၊ မှတ်သားပုံ အခြင်းအရာ၊ မှတ်သား တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စေတနာ၏ သဘော

၄၈၈။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုစေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် စေ့ဆော်ခြင်း သဘော၊ ကောင်းစွာ စေ့ဆော်ပုံ အခြင်းအရာ။ (စိတ်၏) စေ့ဆော်တတ်သည်၏ အဖြစ်သည် ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

စိတ်၏ သဘော

၄၈၉။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်။ ထိုအခါ၌ အကြင်သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ်နှလုံး၊ ဖြူစင်သော သဘော၊ သိမှု သဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန'၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ'၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ'၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထိုဖဿစသည်အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု

သဘော 'မနော ဝိညာဏာဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သိမှု 'စိတ်' ဟူသည် ဤ သဘောဖြစ်၏။

ဝိတက်၏ သဘော

၄၉၀။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ အထူးကြံစည်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ ကြံစည်ခြင်း သဘော၊ တည်ကြည်သော စိတ်ကို အာရုံသို့ ရောက်စေခြင်း သဘော၊ အထူးရောက်စေခြင်း သဘော၊ စိတ်ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝိစာရ၏ သဘော

၄၉၁။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သုံးသပ်မှု၊ အထူးသုံးသပ်မှု၊ အဖန်ဖန် သုံးသပ်မှု၊ ကပ်၍ သုံးသပ်မှု၊ စိတ်ကို (အာရုံနှင့်) အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်၍ ထားမှု၊ စိတ်၏ (အာရုံကို) အစဉ်မပြတ် ကြည့်ရှုနေ သကဲ့သို့ ဖြစ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခာ၏ သဘော

၄၉၂။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ် မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာ လည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ)သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏သဘော

၄၉၃။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှုသည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

မနိန္ဒြေ၏ သဘော

၄၉၄။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် သိမှု 'စိတ်'။ (အာရုံသို့ ညွှတ်၍) သိတတ်သော သဘော၊ သိခြင်းသဘော၊ စိတ် နှလုံး၊ ဖြူစင်သောသဘော၊ သိမှုသဘော၊ သိခြင်းဟူသော ဖြစ်ရာဌာန 'မနာယတန' ၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထိုဖဿစသည် အား လျှောက်ပတ်သော (အာရုံကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဥပေက္ခွန္ဒြေ၏ သဘော

၄၉၅။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခွန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော သာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်၊ မသာယာဖွယ်လည်း မဟုတ်သော အကြင် သဘော၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော ခံစားခြင်း၊ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တွေ့ထိမှုကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲလည်းမဟုတ် ချမ်းသာလည်း မဟုတ် (မဆင်းရဲ မချမ်းသာ) သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခွန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဇီဝိတိန္ဒြေ၏သဘော

၄၉၆။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုနာမ်တရားတို့၏ အကြင်အသက်၊ တည်ကြောင်း သဘော၊ ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဖြစ်စေခြင်း သဘော၊ ဖြစ်မှုသဘော၊ ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၄၉၇။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

လျှစ်လျူရှုမှုနှင့် တကွ ဖြစ်သော (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်) ကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော (ကုသလဝိပါက်) (အာရုံကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဓိရဏစိတ်) ပြီးပြီ။

အဟိတ်ကုသလဝိပါက်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကုသိုလ်၏ ကြီးမြတ်သောအကျိုး ရှစ်ပါး

မဟာဝိပါက်စိတ်ရှစ်ပါး 'အဋ္ဌမဟာဝိပါက'

၄၉၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ (ရှေးရှေးအတိတ်ကာလက) ကာမာဝစရကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန်ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့်-

(၁) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော။ပ။

(၂) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ (ဖြစ်သော)။ပ။

(၃) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့် တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၄) စိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ (ဖြစ်သော)။ပ။

(၅) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော။ပ။

(၆) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ (ဖြစ်သော)။ပ။

(၇) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၈) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု 'သခ်ါရ' နှင့်တကွ (ဖြစ်သော) , အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် ရူပါရုံကိုဖြစ်စေ။ပ။ ဓမ္မာရုံကိုဖြစ်စေ အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏ ။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။ အဗျာကတတရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘ' သည်။ပ။ အဗျာကတ တရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ' သည်။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

မဟာဝိပါက်စိတ်ရှစ်ပါး ပြီးပြီ။

ကာမာဝစရဝိပါက်စိတ်များ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ငါးပါး

ပဌမစျာန်

၄၉၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏၊ ထိုရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံကို သာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၀၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (ရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် ငါးပါး ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အရူပါဝစရဝိပါက်စိတ် လေးပါး

အာကာသာနဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ်

၅၀၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ကသိုဏ်း) ရုပ်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ (ရူပစျာန်, ရူပစျာန်၏အာရုံ)တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ (ဝတ္ထု, အာရုံနှစ်ပါးစုံတို့၏) ထိခိုက်မှုကြောင့်ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ပဋိဃသညာ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်၊ အမျိုးမျိုးသော (အာရုံ၌ဖြစ်သော) အမှတ်သညာ 'နာနတ္တသညာ' တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့်၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ဟူသော (ပဌမာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဝိညာဏဉ္စာယတနဝိပါက်စိတ်

၅၀၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ အဆုံးမရှိသော, ဝိညာဏ် (စိတ်)ဟူသော (ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ ဖြစ်သော,အမှတ်သညာ 'ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုအရူပါဝစရကုသိုလ်ကံကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ် (အဖန်ဖန်ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ အဆုံးမရှိသော, ဝိညာဏ် (စိတ်)ဟူသော (ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်းပယ်ရှားခြင်းကြောင်း။ပ။ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အာကိုဉညာယတနဝိပါက်စိတ်

၅၀၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်) ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကိုပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိညာဏ်ဉာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ဝိညာဏ်၏ စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိခြင်းဟူသော (တတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'အာကိုဉညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ထိုအရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူး အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိညာဏ်ဉာယတန စျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ပဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ စိုးစဉ်းအနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိခြင်းဟူသော (တတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (နတ္ထိဘောပညတ်အာရုံ)၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'အာကိုဉညာယ တနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန် သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

နေဝသညာနာသညာယတနဝိပါက်စိတ်

၅၀၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အရူပဘုံ၌ ဖြစ်ခြင်းငှါ အကြောင်း (စျာန်)ကို ပွါး၏ (အရူပဘုံ သို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော စျာန်ကို ပွါး၏)၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကိုဉညာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ရုန့်ရင်းသော အမှတ် 'သညာ' ကား မရှိ၊ သိမ်မွေ့သော အမှတ် 'သညာ' မရှိသည် မဟုတ်သော, (စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'နေဝသညာနာသညာ ယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုအရူပါဝစရ ကုသိုလ်ကံကို သာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကိုဉညာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ရုန့်ရင်းသော အမှတ် 'သညာ' ကား မရှိ၊ သိမ်မွေ့သော အမှတ် 'သညာ' မရှိသည် မဟုတ်သော, (စတုတ္ထာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'နေဝသညာနာသညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အရူပဝစရဝိပါက်စိတ်လေးပါး ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လောကမှ လွန်မြောက်ပြီးသော အကျိုး 'ဝိပါက်'များ 'လောကုတ္တရာဝိပါက်'

ပဌမမဂ်၏အကျိုး 'ပဌမမဂ္ဂဝိပါက' (သောတာပတ္တိဖိုလ်)

အကျင့်သက်သက်ဟောခြင်း 'သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ'

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ သုညတပဌမစျာန်

၅၀၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် ကြောင့်ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အနိမိတ္တပဌမစျာန်

၅၀၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်က ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂ စသော အကြောင်း 'နိမိတ်' , မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားတို့ကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ အပ္ပဏိဟိတပဌမစျာန်

၅၀၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားတို့ကိုပင် အစိုးတရ သိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၀၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ် တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' ၊ မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ် တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့ သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညာ သုညတစသောစျာန်များ

၅၀၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှာမူ 'ဒိဋ္ဌ' ၊ အမြင်မှားမှ 'ဒိဋ္ဌ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ် တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ ပ၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိ ဉာဏ်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း ။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' , မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သုဒ္ဓိကပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(ပဋ္ဌိပဒါမဖက်) သုညတသက်သက်ဟောခြင်း 'သုဒ္ဓိကသုညတ'

သောတာပတ္တိဖိုလ်သုညတပဌမစျာန်

၅၁၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း, ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေ အပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်အနိမိတ္တပဌမစျာန်

၅၁၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက် ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရား တို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် ကြောင့်ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' , မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည်ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ် အပွဏိဟိတပဌမစျာန်

၅၁၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတအမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၁၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြို့၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့ သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သုဒ္ဓိကသုညတ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုညတပဋိပဒါ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညဲ သုညတပဋမစျာန်

၅၁၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဋမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဋမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဋမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဋမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဋမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညဲ အနိမိတ္တပဋမစျာန်

၅၁၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသောအကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဋမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဋမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဋမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' , မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဋမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဋမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညအပွဏ္ဏိဟိတပဌမစျာန်

၅၁၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်ကို ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၁၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြိုစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်း ကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့ ။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ် တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' , မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ် သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစသောစျာန်များ

၅၁၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသောအကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်' မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သုညတပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုဒ္ဓိကအပ္ပဏိဟိတ

သောတာပတ္တိဖိုလ်အပ္ပဏိဟိတပဌမစျာန်

၅၁၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂ ဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမ စျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ် ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂ ဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမ စျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်အနိမိတ္တပဌမစျာန်

၅၂၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ် ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂ စသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြေ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်သုညတပဌမစျာန်

၅၂၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၂၂။ အဘယ်တရားတို့သည်အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကားအကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

သုဒ္ဓိကအပွဏ္ဏိဟိတ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အပွဏိဟိတပဋိပဒါ

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညအပွဏိဟိတပဌမစျာန်

၅၂၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။

ဆင်းရဲ၌ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ၌ငြိုငြင်သော အကျင့်, နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညအနိမိတ္တပဌမစျာန်

၅၂၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင် မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှား ခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ၌ငြိုငြင်သော အကျင့်, နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော ပဌမ စျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကို သာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင် ။ပ။ ဆင်းရဲ၌ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြေ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်'စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုကွဒပ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိည သုညတပဌမစျာန်

၅၂၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသောတောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့် သုညတ အမည်ရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၂၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွတ်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့် နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတအမည် ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်'စ သည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစသောစျာန်များ

၅၂၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတအမည်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတအမည်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး'ဝိပါက်' တည်း။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်'၊ မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်'စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်'တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော။ပ။ ဤကားအကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အပွဏ္ဏိဟိတပဋိပဒါ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်ဆယ်သောနည်းများ 'ဝိသတိမဟာနယ'

ပဌမစျာန်

၅၂၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရား တို့ကိုပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော, လောကုတ္တရာမဂ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣန္ဒြေကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဗိုလ် ကိုပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သစ္စာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမထကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဓမ္မကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ခန္ဓာ (လေးပါး) ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာယတန (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဓာတ် (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာဟာရကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဖဿကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဝေဒနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သညာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စေတနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စိတ်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြို့၏ဟူ မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စ 'နိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

နှစ်ဆယ်သောနည်းများ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လိုလားမှုအကြီးအမှူးရှိသော အကျင့်သက်သက်ကို ဟောခြင်း
‘ဆန္ဒာဓိပတေယျသုဒ္ဓိကပဋိပဒါ’

သုညတ ပဌမစျာန်

၅၂၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’၊ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတတိ’ ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အနိမိတ္တ ပဌမစျာန်

၅၃၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’၊ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတတိ’ ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်းနိမိတ်, မြို၏ဟူမှတ်ထင်မှု ‘နိစ္စနိမိတ်’ စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အပ္ပဏိဟိတ ပဌမစျာန်

၅၃၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော, ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက်သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန် စသည်

၅၃၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း, ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်'တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်'တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစသော စျာန်များ

၅၃၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ် တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည် ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

လိုလားမှု အကြီးအမှူးရှိသော အကျင့်သက်သက်ကို ဟောခြင်း

'ဆန္ဒာဓိပတေယျသုဒ္ဓိကပဋိပဒါ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လိုလားမှု အကြီးအမှူးရှိသော သုညတသက်သက်ကို ဟောခြင်း

‘ဆန္ဒာဓိပတေယျသုဒ္ဓိကသုညတ’

ဆန္ဒာဓိပတေယျသုညတစျာန်

၅၃၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိ’ နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာ လျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဆန္ဒာဓိပတေယျ အနိမိတ္တစျာန်

၅၃၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’၊ အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိ’ နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်းရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း ‘နိမိတ်’, မြေ၏ဟု မှတ်ထင်မှု ‘နိစ္စနိမိတ်’ စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဆန္ဒာဓိပတေယျအပ္ပဏိဟိတစျာန်

၅၃၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။

မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၃၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြိုစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြို့၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

လိုလားမှု အကြီးအမှူးရှိသော သုညတသက်သက်ကို ဟောခြင်း

'ဆန္ဒာဓိပတေယျသုဒ္ဓိကသုညတ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လိုလားမှု အကြီးအမှူးရှိသော သုညတအကျင့်

‘ဆန္ဒာဓိပတေယျသုညတပဋိပဒါ’

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညသုညတ ဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၃၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ ၊ အမြင် မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှုအကြီးမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော ပဌမ စျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညအနိမိတ္တဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၃၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’၊ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း ‘နိမိတ်’, မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု ‘နိစ္စနိမိတ်’ စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး ‘ဆန္ဒာဓိပတိ’ ရှိသော, အကျိုး ‘ဝိပါက်’ ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုကွဒဋ္ဌိပဒါဒန္ဓာဘိည အပ္ပဏိဟိတ ဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၄၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့် တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်ရှိ ဆင်းရဲမှု ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိ ဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာ ဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိ ဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ'ရှိသော, အကျိုး'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည်အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၄၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော, အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်ရှိ ဆင်းရဲမှု ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြိုစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်း ကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြို၏ဟု မှတ်ထင်သော 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာ ဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ'ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညသုညတစသော ဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်များ

၅၄၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်'၊ မြေ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဆန္ဒာဓိပတေယျအပ္ပဏိဟိတစျာန်

၅၄၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဆန္ဒာဓိပတေယျအနိမိတ္တစျာန်

၅၄၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်'၊ မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဆန္ဒာဓိပတေယျသုညတစျာန်

၅၄၅။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန် အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။

(ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည် ရှိသော,လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၄၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက်သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းလွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး

'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်'တည်း။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ'ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြဲ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည် ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုကွဒ္ဒိပဒါဒန္ဓာဘိည အပ္ပဏိဟိတ ဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၄၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင် အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော,ေ သခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိ ဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုကွဒ္ဒိပဒါဒန္ဓာဘိည အနိမိတ္တဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၄၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ္ဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသောတောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာ ဓိပတိ' ရှိသောပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ စျာန်ကို သာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသောအကြောင်း

'နိမိတ်' ၊ မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါဒန္ဓာဘိညာ သုညတ ဆန္ဒာဓိပတေယျစျာန်

၅၄၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်း ၌ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်း၌ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက် တတ်သော,သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတအမည် ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၅၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်း၌ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်)သို့ ရောက်ခြင်း၌ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋ္ဌိသန္ဓေနေခြင်း တို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ'တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့ ။ပ။ တတိယ စျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်'တည်း။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တအမည်ရှိသော လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏ္ဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ဆင်းရဲ့ပြုခြင်သော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။

ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုက္ခပဋိပဒါခိပ္ပါဘိညစသောစျာန်များ

၅၅၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း၊ အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော၊ ဝိစိကိစ္ဆာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည်မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ နုန့်နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့် လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိသော, (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်'၊ မြ၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည်မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းစသည် မရှိသဖြင့်) အပွဏိဟိတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား ကုသိုလ်တည်း။ပ။ ချမ်းသာသော အကျင့်၊ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂ စသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတအမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ ဤကား အကျိုး 'ဝိပါက်' တည်း။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်ဆယ်သော နည်းများ 'ဝိသတိမဟာနယ'

သောတာပတ္တိဖိုလ်ပဌမစျာန်

၅၅၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' နှင့်တူသော ဖြစ်ခြင်း ရှိကုန်သော, ဝိစိကိစ္ဆာ စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ပဌမဘုံ (သောတာပန်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝင်္ဂဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်း ပဋိသန္ဓေနေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာမဂ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမ္မပ္ပဓာန်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣဒ္ဓိပါဒ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဣန္ဒြေကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာဗိုလ်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဗောဇ္ဈင်ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သစ္စာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သမထကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဓမ္မကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ခန္ဓာ (လေးပါး)ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာယတန (နှစ်ပါး) ကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဓာတ် (နှစ်ပါး) ကိုပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ အာဟာရကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဖဿကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ ဝေဒနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ သညာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စေတနာကို ပွါး၏။ပ။ လောကုတ္တရာ စိတ်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုံ့နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကိုသာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နုံ့နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော။ပ။ (ရာဂစသော အကြောင်း 'နိမိတ်', မြို၏ဟု မှတ်ထင်မှု 'နိစ္စနိမိတ်' စသည် မရှိသဖြင့်) အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော။ပ။ (ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း စသည် မရှိသဖြင့်) အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရှိသော, လိုလားမှု အကြီးအမှူး 'ဆန္ဒာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ အားထုတ်မှု အကြီးအမှူး 'ဝီရိယာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ သိမှု အကြီးအမှူး 'စိတ္တာဓိပတိ' ရှိသော။ပ။ စိစစ်စုံစမ်းမှု ပညာအကြီးအမှူး 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

နှစ်ဆယ်သော နည်းများ ပြီးပြီ။

ပဌမမဂ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' 'သောတာပတ္တိဖိုလ်' စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဒုတိယစသော အထက်မဂ် (သုံးပါး) ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်'

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ' အထက်ဖိုလ်သုံးပါး

၅၅၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကာမဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ကာမရာဂ' ၊ ဖျက်ဆီးမှု 'ဗျာပါဒ' တို့၏ ပါးလှပ်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ ဒုတိယဘုံ (သကဒါဂါမ်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း။ပ။ ကာမဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ကာမရာဂ' ၊ ဖျက်ဆီးမှု 'ဗျာပါဒ' တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ တတိယဘုံ (အနာဂါမ်အဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း။ပ။ ရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပရာဂ' ၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'အရူပရာဂ' ၊ ထောင်လွှားမှု 'မာန' ၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ၊ သိအပ်သည်ကို မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု) အဝိဇ္ဇာ' ကိုအကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှားခြင်းငှါ လည်းကောင်း၊ စတုတ္ထဘုံ (အရဟတ္တဖိုလ် အဆင့် ရဟန္တာအဆင့်) သို့ ရောက်ခြင်းငှါ လည်းကောင်း ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်တတ်သော, သေခြင်းပဋ္ဌိသန္ဓေ နေခြင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးလျက် သွားတတ်သော လောကုတ္တရာ စျာန်ကို ပွါး၏။ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နှံ့နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကိုရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ အောက်မဂ် သုံးပါးတို့ဖြင့် သိအပ်ပြီးသော တရားတို့ကိုပင် အစိုးတရသိမှု 'အညိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ'သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်၏။ ထိုလောကုတ္တရာ ကုသိုလ်စျာန်ကို သာလျှင် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ပွါးစေ အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍ သာလျှင်။ပ။ ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်၊ နှံ့နှေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော, (ရာဂစသည်မှ ကင်းဆိတ်သဖြင့်) သုညတ အမည်ရှိသော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော ပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ အစိုးတရ သိပြီးမှု 'အညာတာဝိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၅၅၄။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

အညာတာဝိန္ဒြေ၏သဘော

၅၅၅။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိပြီးမှ 'အညာတာဝိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) ထိုသိအပ်ပြီးကုန်သော (သိပြီးဖြစ်ကုန်သော) တရားတို့ကို အကြင် သိခြင်း။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိပုံ အခြင်းအရာ။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်း သဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှု ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်း သဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသော သဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်' ၊ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာလက်နက်။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာပြာသာဒ်။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအလင်း။ (ကြည်လင်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာအရောင်။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာတန်ဆောင်။ (ဖြစ်နိုင်ခဲ ရနိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု ပညာရတနာ၊ မတွေ့ဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာ သိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ သိပြီးမှ 'အညာတာဝိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (ဆန္ဒ, အဓိမောက္ခ, မနသိကာရ, တတြမဇ္ဈတ္တတာဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစသော အထက်မဂ် (သုံးပါး) ၏ အကျိုး'ဝိပါက်' ပြီးပြီ။

လောကုတ္တရာ အကျိုး 'ဝိပါက်' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အကုသလဝိပါက်အဗျာကတစိတ်

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

အကုသလဝိပါက်ပဋ္ဌဝိညာဏ်စိတ်

၅၅၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ် ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်)ကြောင့် အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော, လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အဆင်း 'ရူပါရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော (ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော (သဒ္ဒါရုံကို အာရုံပြု၍) ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော (ဂန္ဓာရုံကို အာရုံပြု၍) နံသိစိတ် 'ঘာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ပ။ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အရသာ 'ရသာရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော (ရသာရုံကိုအာရုံပြု၍) လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ပ။ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အတွေ့ 'ဖောट္ဌဗ္ဗာရုံ' လျှင် အာရုံရှိသော ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏။ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏။ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' သည် ဖြစ်၏။ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏။ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ အစိုးတရ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၅၅၇။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိမှု၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။။

ဝေဒနာ၏ သဘော

၅၅၈။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ထိုခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အား လျှောက်ပတ်သော ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏ ဓာတ်' ၏ ကောင်းစွာတွေ့ထိမှုကြောင့် ဖြစ်သော, ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) အကြင် မသာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဒုက္ခ၏ သဘော

၅၅၉။ ထိုအခါ၌ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) အကြင် မသာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာဖွယ် ခံစားမှု ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဒုက္ခိန္ဒြေ၏သဘော

၅၆၀။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) အကြင် မသာယာမှု၊ ကိုယ်၌ မှီသော (ကိုယ်၌ ဖြစ်သော) ဆင်းရဲမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော မသာယာဖွယ်ကို ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲကို ခံစားမှု၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော မသာယာဖွယ် ခံစားမှု၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ ထိသိမှုသဘော 'ကာယဝိညာဏဓာတ်' တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင်နာမ် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၆၁။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုး တခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

အကုသလဝိပါက် ပဉ္စဝိညာဏ်စိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အကုသလဝိပါက မနောဓာတု (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ္တ)

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

၅၆၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်) ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အဆင်း 'ရူပါရုံ' လျှင် အာရုံ ရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော။ပ။ အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ' လျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်)သည် အာရုံငါးပါးတို့တွင် အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည်ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရသိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ,မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရား တို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ မနောဓာတ်တစ်ပါး (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) သည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၆၃။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အကုသလဝိပါက်မနောဓာတ် (သမ္ပဋိစ္ဆနစိတ်) ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အကုသလဝိပါက မနောဝိညာဏဓာတု (သန္ဋိဌရဏစိတ္တ)

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ် ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

၅၆၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ အကုသိုလ်ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်, ဆည်းပူးအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (အဖန်ဖန် ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ်) ကြောင့် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, အဆင်း 'ရူပါရုံ'လျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော။ပ။ သဘောတရား 'ဓမ္မာရုံ' လျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော, အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' (သန္ဋိဌရဏစိတ်) သည် (အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင်) အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေသည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္ဓိရဏစိတ်) တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတန တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၆၅။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မ (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီး သောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည့် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အကုသလဝိပါက် အဗျာကတစိတ် ပြီးပြီ။

အကုသလဝိပါက် မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္ဓိရဏစိတ်) ပြီးပြီ။

ဝိပါက်အဗျာကတစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဟိတ်ကိရိယာအဗျာကတစိတ်

ကိရိယာမနောဓာတု (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနစိတ်)

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ကိရိယာမနောဓာတ် (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

၅၆၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်းမဟုတ်၊ ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော, ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော။ပ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော, ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော မနောဓာတ် (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်) သည် (အာရုံငါးပါးတို့တွင်) တစ်ပါးပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည်ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေ သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ မနောဓာတ် (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်) တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ်တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင်နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၆၇။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီး သောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤ သဘောဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ကိရိယာမနောဓာတ် (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်) ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကိရိယာမနောဝိညာဏာဓာတ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် (ဟသိတုပ္ပါဒစိတ်)

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှု ဟောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ကိရိယာမနောဝိညာဏာဓာတ် (ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်)

၅၆၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော, သောမနဿနှင့်တကွ ဖြစ်သော, ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော။ပ။ ဓမ္မာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏာဓာတ်' (ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်) သည် (အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင်) အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု 'စိတ်' သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည်ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် ဖြစ်၏၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရစိတ်ချမ်းသာမှု 'သောမနဿိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရား တို့ သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ'

ဖဿ၏ သဘော

၅၆၉။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ အကြင် တွေ့ထိခြင်းသဘော၊ တွေ့ထိပုံ အခြင်းအရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိပုံ အခြင်း အရာ၊ ကောင်းစွာ တွေ့ထိတတ်သည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

စိတ္တသေကဂ္ဂတာ၏သဘော

၅၇၀။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

ဝီရိယိန္ဒြေ၏ သဘော

၅၇၁။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ် သဘောဖြစ် သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လအားထုတ်မှု၊ ပျင်းရိခြင်းမှ ထွက်မြောက်မှု၊ အဆင့်ဆင့် တိုးတက် အားထုတ်မှု၊ အထက်သို့ တက်၍ ကြိုးပမ်းမှု (အထက်တန်းသို့ ရောက်အောင် ကြိုးပမ်းမှု)၊ လုံ့လစိုက်မှု၊ ဆင်းရဲကို သည်းခံမှု၊ အပြင်းအထန် ကြိုးစားမှု၊ ခိုင်မြဲမှု။ (ကိရိယာ စိတ်အစဉ်ကို) ဆောင်ထားမှု၊ မလျော့သော အားထုတ်မှု ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော အလိုဆန္ဒရှိ သူ၏အဖြစ်၊ မချအပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ တာဝန်ကို ကောင်းစွာ ထမ်းဆောင်မှု၊ ရဲဝံ့သူ (ရဲရင့်သူ)တို့၏ အမှုအလုပ်၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် အားထုတ်မှု 'ဝီရိယဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။

သမာဓိန္ဒြေ၏ သဘော

၅၇၂။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ထိုအခါ၌ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု၊ ကောင်းစွာ တည်မှု၊ သက်ဝင်၍ တည်မှု၊ မရွှေ့လျားမှု၊ မပျံ့လွင့်မှု၊ မရွှေ့လျားသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် (စိတ်မရွှေ့လျားမှု)၊ ငြိမ်သက်မှု၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် တည်ကြည်မှု 'သမာဓိဗိုလ်' သည် (ရှိ၏)။ ထိုအခါ၌ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရ သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဖဿတစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်၏။ပ။ မနောဝိညာဏ ဓာတ်တစ်ပါး (ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်) သည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့ သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၇၃။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တဿဧကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင်နာမ်တရားတို့သည်ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတ် သောမနဿသဟဂုတ်စိတ် (ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်) ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကိရိယာမနောဝိညာဏာဓာတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် (မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

၁ - တရားတို့ကို ပိုင်းခြားရှုပြောကြားခြင်း 'ဓမ္မဝဝတ္ထာနဝါရ'

(က) အကျဉ်းချုပ်ပြောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

ကိရိယာမနောဝိညာဏာဓာတ် (မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်)

၅၇၄။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ် လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ ဥပေက္ခာနှင့်တကွ ဖြစ်သော ၊ ရူပါရုံလျှင် အာရုံ ရှိသည်မူလည်းဖြစ်သော။ပ။ ဓမ္မာရုံလျှင် အာရုံ ရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော မနောဝိညာဏာဓာတ် (မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်) သည် (အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင်) အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါးကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၏။

တရားအကျဉ်းသရုပ်

ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် ဖြစ်၏၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည် ဖြစ်၏၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည် ဖြစ်၏၊ သိမှု (စိတ်) သည် ဖြစ်၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည်' ဖြစ်၏၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' သည် ဖြစ်၏၊ လျှစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' သည် ဖြစ်၏၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်အဖြစ် 'စိတ္တဿေကဂ္ဂတာ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ လျှစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောတရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

(၂) စုပေါင်းဟောကြားခြင်း 'ကောဋ္ဌာသဝါရ'

(က) ဥဒ္ဒေသဝါရ

ထိုအခါ၌ ခန္ဓာလေးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာယတနနှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ အာဟာရသုံးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဣန္ဒြေငါးပါးတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဖဿတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။ပ။ မနောဝိညာဏဓာတ် (မနောဒွါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်) တစ်ပါးသည်ဖြစ်၏၊ ဓမ္မာယတနတစ်ပါးသည် ဖြစ်၏၊ ဓမ္မဓာတ် တစ်ပါးသည် ဖြစ်၏။

ယေဝါပနကတရားများ

ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

(ခ) အကျယ်ဟောကြားခြင်း 'နိဒ္ဒေသဝါရ' နှင့် (ဂ) ပဋိနိဒ္ဒေသဝါရ

သခ်ါရက္ခန္ဓာ

၅၇၅။ပ။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

(ထိုအခါ၌) တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၊ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ စိတ်၏ တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် 'စိတ္တသေကဂ္ဂတာ' ၊ အစိုးတရ အားထုတ်မှု 'ဝီရိယိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိန္ဒြေ' ၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် ထိုအခါ၌ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ကို ချန်ထား၍ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော တရားတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားလည်း ဖြစ်ကုန်သော, အကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်သော (အဓိမောက္ခ, မနသိကာရဟူသော) အကြင် နာမ်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထိုအခါ၌ ပြုပြင်မှုအစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ' ဟူသည် ဤသဘော ဖြစ်၏။ပ။

ဤတရားတို့သည် အဗျာကတမည်ကုန်၏။

ကိရိယာမနောဝိညာဏဓာတ် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် (မနောဒွါရာဝဇ္ဇနီးစိတ်) ပြီးပြီ။

အဟိတ်ကိရိယာ အဗျာကတစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဟိတ်ရှိသော ကာမာဝစရ ကိရိယာစိတ်များ

‘သဟိတ်ကာမာဝစရကိရိယာစိတ်များ’

မဟာကိရိယာစိတ်များ

၅၇၆။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး ‘ဝိပါက်’ လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ ‘ကိရိယာ’ ဖြစ်သော -

(၁) သောမနဿနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော။ပ။

(၂) သောမနဿနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု ‘သခ်ါရ’ နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၃) သောမနဿနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၄) သောမနဿနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု ‘သခ်ါရ’ နှင့် တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၅) ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော။ပ။

(၆) ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု ‘သခ်ါရ’ နှင့်တကွ ဖြစ်သော။ပ။

(၇) ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော။ပ။

(၈) ဥပေက္ခာနှင့်တကွဖြစ်သော, ဉာဏ်နှင့် မယှဉ်သော, ပြုပြင်မှု တိုက်တွန်းမှု ‘သခ်ါရ’ နှင့်တကွ ဖြစ်သော, ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော။ပ။ ဓမ္မာရုံလျှင် အာရုံရှိသည်မူလည်း ဖြစ်သော အထူးသိမှုသဘော ‘မနောဝိညာဏဓာတ်’ သည် (အာရုံခြောက်ပါးတို့တွင်) အကြင် အကြင် တစ်ပါးပါး ကို (အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို) အာရုံပြု၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။

မပျံ့လွင့်မှု ‘အဝိက္ခေပ’ သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။ အဗျာကတ တရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု ‘အလောဘ အဗျာကတမူလ’ သည်။ပ။ အဗျာကတ တရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု ‘အဒေါသ အဗျာကတမူလ’ သည်။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

မဟာကိရိယာစိတ် ပြီးပြီ။

သဟိတ်ကာမာဝစရကိရိယာစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပါဝစရကိရိယာစိတ်

ပဌမစျာန်

၅၇၇။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်းမဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှ ဖြစ်သော ရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါး၏၊ ကာမတို့မှ ကင်းဆိတ်၍သာလျှင်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသောပဌမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဌမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဒုတိယစျာန်စသည်

၅၇၈။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှဖြစ်သော ရူပါဝစရ စျာန်ကို ပွါး၏၊ ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်း လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်။ပ။ ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဒုတိယစျာန်သို့။ပ။ တတိယစျာန်သို့။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့။ပ။ ပဌမစျာန်သို့။ပ။ ပဉ္စမစျာန်သို့ ရောက်၍ (ပဉ္စမစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ရူပါဝစရကိရိယာစိတ် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အရူပါဝစရကိရိယာစိတ်

အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန်

၅၇၉။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလလည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှဖြစ်သော အရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါး၏၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် (ကသိုဏ်း)ရုပ်၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ (ရူပစျာန်, ရူပစျာန်၏ အာရုံ)တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့် (ဝတ္ထုအာရုံနှစ်ပါးစုံတို့၏) ထိခိုက်မှုကြောင့် ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'ပဋိဃသညာ' တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အမျိုးမျိုးသော (အာရုံ၌ဖြစ်သော) အမှတ်သညာ 'နာနတ္တသညာ' တို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ဟူသော (ပဌမာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကာသာနဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်

၅၈၀။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှဖြစ်သော အရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါး၏၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်ဟူသော (ဒုတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ) ၌ ဖြစ်သော, အမှတ်သညာ 'ဝိညာဏဉ္စာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အာကိဉ္စညာယတနစျာန်

၅၈၁။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှဖြစ်သော အရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါး၏၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ ဝိညာဏ်၏ စိုးစဉ်း အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းမရှိခြင်း ဟူသော (တတိယာရုပ္ပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'အာကိဉ္စညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏၊ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

နေဝသညာနာသညာယတနစျာန်

၅၈၂။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

အကြင်အခါ၌ ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော ၊ မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏ အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာ နေကြောင်းမျှဖြစ်သော အရူပါဝစရစျာန်ကို ပွါး၏၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာကိဉ္စညာယတနစျာန်ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်၍ (ရှုန့်ရင်းသော) အမှတ်သညာကား မရှိ။ (သိမ်မွေ့သော) အမှတ်သညာ မရှိသည် မဟုတ်သော (စတုတ္ထာရူပစျာန်၏) တည်ရာ (အာရုံ)၌ ဖြစ်သော အမှတ်သညာ 'နေဝသညာနာသညာယတနသညာ' နှင့်တကွဖြစ်သော, ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကိုလည်း ပယ်ရှားခြင်းကြောင့်။ပ။ စတုတ္ထစျာန်သို့ ရောက်၍ (စတုတ္ထစျာန်ကို ရရှိ၍) နေ၏။ ထိုအခါ၌ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' သည် ဖြစ်၏။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။ပ။ အဗျာကတ တရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မှု 'အလောဘ အဗျာကတမူလ' သည်။ပ။ အဗျာကတ တရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီးမှု 'အဒေါသ အဗျာကတမူလသည်။ ပ။ အဗျာကတတရားတို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မတွေဝေမှု 'အမောဟအဗျာကတမူလ' သည်။ပ။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

အရူပါဝစရကိရိယာစိတ် ပြီးပြီ။

ကိရိယာဗျာကတစိတ် ပြီးပြီ။

၁ - စိတ္တုပ္ပါဒကဏ္ဍ 'စိတ်စေတသိက်ပိုင်း' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - ရူပကဏ္ဍ

ရုပ်ပိုင်း

(က) အကျဉ်းချုပ်ဟောကြားခြင်း 'ဥဒ္ဒေသဝါရ'

အဗျာကတတရားများ

၅၈၃။ အဘယ်တရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, (ကာမ, ရူပ, အရူပ,) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်ကုန်သော), ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံ၏အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော, ပြုကာမှု ကိရိယာဖြစ်သော အကြင်တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည်) မပြုပြင်အပ်သော သဘာဝ 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အဗျာကတ မည်ကုန်၏။

မာတိကာ

အလုံးစုံသော ရုပ်အကျဉ်း

၅၈၄။ ထိုစကားရပ်၌ အလုံးစုံသော ရုပ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် လည်းကောင်း (ရှိကုန်၏)။ ဤကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' နှင့် ဥပါဒါရုပ်ကို အလုံးစုံသော ရုပ်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဧကက

အလုံးစုံသော ရုပ်သည် -

အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မမည် 'နဟေတု'၊

အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိ 'အဟေတုက'၊

အကြောင်း ရင်း 'ဟိတ်' နှင့် မယှဉ် မရောနှော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ'၊

(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်း တရားတို့နှင့်တကွ (အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်) ဖြစ်၏ 'သပစ္စယ'၊

(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည်) ပေါင်း၍ ပြုပြင် စီမံအပ်၏ 'သခ်ံတ'၊

ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်၏ 'ရူပ'၊

ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော 'လောက' ၌ အကျုံးဝင်၏ 'လောကိယ'၊

(သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော အာသဝေါတရား (လောဘ, ဒိဋ္ဌ, မောဟ) တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ 'သာသဝ'၊

သံယောဇဉ်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) ဖြစ်၏ 'သံယောဇနိယ'၊

(ဝဋ္ဋ ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ'တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ 'ဂန္ထနိယ'၊

(ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေမှု 'ဩဃ' တို့၏ အာရုံ ဖြစ်၏ 'ဩဃနိယ'၊

(ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေမှု 'ယောဂ' တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ 'ယောဂနိယ'၊

စျာန်မဂ် ဖိုလ်တို့ကို ပိတ်ပင်မှု 'နီဝရဏ' တို့၏ အာရုံ ဖြစ်၏ 'နီဝရဏိယ'၊

မမြဲသည်ကို မြဲ၏ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ 'ပရာမဋ္ဌ'၊

ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'ဥပါဒါန်' တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ (လောကီတရား) 'ဥပါဒါနိယ'၊

ပူပန်စေမှု 'ကိလေသာ' တို့၏ အာရုံဖြစ်၏ 'သံကိလေသိက'၊

ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောကြားအပ် 'အဗျာကတ'၊

အာရုံပြုခြင်းမရှိ (အာရုံကို ယူနိုင်သော သဘော မရှိ) 'အနာရမ္မဏ'၊

စိတ်၌ မယှဉ် 'အစေတသိက'၊

စိတ်နှင့် မယှဉ် (မပေါင်းမစပ် မရောနှော) 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ'၊

အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊

အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော ရှိသည်လည်း မဟုတ် 'နေဝ ဝိပါကန ဝိပါကဓမ္မဓမ္မ'၊

ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ်, မနှိပ်စက်အပ် ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်တန်၏ (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်ဘဲ ကိလေသာ၏ အာရုံသာဖြစ်၏) 'အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက'၊

ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်းတကွ၊

သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် 'နဝိတက္ကသဝိစာရ'၊

ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊
သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာ ရှိသည်လည်း မဟုတ် 'နေ အဝိတက္ကဝိစာရ မတ္တ'၊
ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊
သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိ 'အဝိတက္ကအဝိစာရ'၊
နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် 'နေ ပီတိသဟဂတ'၊
ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် 'နေ သုခသဟဂတ'၊
လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် 'နေ ဥပေက္ခာသဟဂတ'၊
သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်၊
အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ် 'နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ'၊
သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊
အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည် လည်း မဟုတ် 'နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက'၊
ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်၊
(ပဋ္ဌိသန္ဓေကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘောလည်း မဟုတ်၊
စုတိကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘောလည်း မဟုတ်၊)
နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ် 'နေဝအာစယဂါမိ နအပစယဂါမိ'၊
သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်၊
အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ် 'နေဝ သေက္ခ နာသေက္ခ'၊
နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိ၏ 'ပရိတ္တ'၊
ကာမဘုံ၌ သက်ဝင်၍ ဖြစ်၏ (ကာမ တဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ ဖြစ်၏) 'ကာမာဝစရ'၊
ရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ် (ရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဖြစ်) 'နေ ရူပါဝစရ'၊
အရူပဘုံ၌ သက်ဝင်၍ မဖြစ် (အရူပတဏှာ၏ ကျင်လည် ကျက်စားရာ မဖြစ်) 'နေ အရူပါဝစရ'၊
ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ အကျုံးဝင်၏ 'ပရိယာပန္န'၊
ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ အကျုံး မဝင်သည် မဟုတ် 'နောအပရိယာပန္န'၊
စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်စေ၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်စေ အကျိုးပေး မမြဲ 'အနိယတ'၊
ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ် 'အနိယျာနိက'၊
ဖြစ်ဆဲ (ဖြစ်ပေါ်ဆဲ) ဖြစ်သော ရုပ်ကို အထူးသိမှု (စိတ်) 'ဝိညာဏ်' ခြောက်ပါးတို့သည် သိအပ်၏ 'ဥပ္ပန္နံဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယ္ယံ'၊
(ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲ 'အနိစ္စ'၊ အိုမှု, ရင့်ရော် ဆွေးမြေ့မှု 'ဇရာ' သည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်၏ 'ဇရာဘိဘူတ'၊
ဤသို့ တစ်ဖို့ (တစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ဧကက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်မျိုးနှစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း "ဒုက"

ပကိဏ္ဏကဒုက်

နှစ်ဖို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ'ကား -

(၁) မှီ၍ သာဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဥပါဒါရူပ'။ (၅၉၅-၆၄၅)

(၂) (ဥပါဒါရုပ် မှီသကဲ့သို့) မမှီမူ၍ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နော ဥပါဒါရူပ' (မဟာဘုတ် လေးပါး)။

(၆၄၆-၆၅၁)။

(၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏရူပ' (တဏှာ ဒိဋ္ဌတည်းဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီး လွှမ်းမိုးအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်)။ (၆၅၂)

(၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'အနုပါဒိဏ္ဏရူပ' (တိဇရုပ်)။ (၆၅၃)

(၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရူပ' (တဏှာ ဒိဋ္ဌဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုး လည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်)။ (၆၅၄)

(၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ် ကုန်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရူပ' (တဏှာ, ဒိဋ္ဌဟူသော ဥပါဒါန်ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်, ဥတုဇရုပ်, အာဟာရဇရုပ်)။ (၆၅၅)

(၁) မြင်ခြင်း မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'သနိဒဿနရူပ' (မြင်အပ် သောရူပါရုံ)။ (၆၅၆)

(၂) မြင်ခြင်း မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ မဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'အနိဒဿနရူပ' (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၅၇)

(၁) ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်း ထိပါး (တိုက်ခိုက်) တတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သပ္ပဋိဃရူပ' (ဩဇာရိကရုပ်)။ (၆၅၈)

(၂) ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်း ထိပါး (တိုက်ခိုက်) တတ်သည်၏ အဖြစ်နှင့်တကွ မဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'အပ္ပဋိဃရူပ' (သုခုမရုပ်)။ (၆၅၉)

(၁) (ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ဣန္ဒြိယရူပ'။ (၆၆၀)

(၂) (ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသည် မဟုတ်သော (အစိုးမရသော) ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နော ဣန္ဒြိယရူပ'။ (၆၆၁)

(၁) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'မဟာဘူတရူပ'။ (၆၆၂)

(၂) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နမဟာဘူတရူပ' (ဥပါဒါရုပ်) (၆၆၃)

(၁) မိမိ၏ အလို 'ဆန္ဒ' ကို သိကြောင်း အမူအရာဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ဝိညတ္တိရူပ'။ (၆၆၄)

(၂) မိမိ၏ အလို 'ဆန္ဒ' ကို သိကြောင်း အမူအရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နဝိညတ္တိရူပ'။ (ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၆၅)

(၁) စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော) ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ'။ (၆၆၆)

(၂) စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းမရှိသော (စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော) ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ' (ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။ (၆၆၇)

(၁) စိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စိတ္တသဟဘုရူပ' (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု)။ (၆၆၈)

(၂) စိတ်နှင့် တကွဖြစ်သည်မဟုတ် (စိတ်နှင့်တကွမဖြစ်) သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နစိတ္တသဟဘု ရူပ' (ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၆၉)

(၁) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိရူပ' (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်သော ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု)။ (၆၇၀)

(၂) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည် မဟုတ် (စိတ်သို့ အစဉ်မလိုက်)သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိရူပ' (ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၇၁)

(၁) အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'အဇ္ဈတ္တိကရူပ' (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၆၇၂)

(၂) အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ဗာဟိရရူပ' (ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၇၃)

(၁) ကြမ်းတမ်းသော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သြဠာရိကရူပ' (သြဠာရိကရုပ် တစ်ဆယ့်နှစ်ခု)။ (၆၇၄)

(၂) သိမ်မွေ့သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သုခုမရူပ' (သုခုမရုပ်များ)။ (၆၇၅)

(၁) ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဒူရေရူပ' (သုခုမရုပ်များ)။ (၆၇၆)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သန္တိကေရူပ' (သြဠာရိကရုပ်များ)။ (၆၇၇)

ဝတ္ထုဒုက်

(၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ ဝတ္ထု' (စက္ခုပသာဒ)။ (၆၇၈)

(၂) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထု' (စက္ခုပသာဒမှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၇၉)

(၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိစိတ်၏ မှီရာ တည်ရာ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုဝိညာဏသဝတ္ထု' (စက္ခုပသာဒ)။ (၆၈၀)

(၂) မြင်သိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စက္ခုဝိညာဏသ နဝတ္ထု' (စက္ခုပသာဒမှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၈၁)

(၁) ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'။ပ။ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'

၏မှီရာတည်ရာ ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ကာယသမ္ဖဿသ ဝတ္ထု' (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒ ရုပ်လေးခု)။ (၆၈၂)

(၂) ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထု' (ကာယပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၈၃)

(၁) ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ကာယဝိညာဏသ ဝတ္ထု' (ကာယပသာဒရုပ်)။ (၆၈၄)

(၂) ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' (ကာယပသာဒမှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၈၅)

အာရမ္မဏဒုက်

(၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စက္ခုသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏ' (ရူပါရုံ)။ (၆၈၆)

(၂) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုသမ္ဖဿသနာရမ္မဏ' (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၈၇)

(၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုဝိညာဏသ အာရမ္မဏ' (ရူပါရုံ)။ (၆၈၈)

(၂) မြင်သိစိတ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုဝိညာဏသ နာရမ္မဏ' (ရူပါရုံမှတစ်ပါးသောရုပ်များ)။ (၆၈၉)

(၁) ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ကာယသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏ' (သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၆၉၀)

(၂) ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယသမ္ဖဿသနာရမ္မဏ' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၉၁)

(၁) ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယဝိညာဏသ အာရမ္မဏ' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၆၉၂)

(၂) ထိသိစိတ်၏ အာရုံမဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယဝိညာဏသ နာရမ္မဏ' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ။ (၆၉၃)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာယတနဒုက်

(၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည်ရုပ်သည်ရှိ၏ 'စက္ခာယတန' (စက္ခုပသာဒ)။ (၆၉၄)

(၂) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နစက္ခာယတန' (စက္ခုပသာဒမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၉၅)

(၁-၂) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နား အကြည်ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'သောတာယတန' (သောတပသာဒ)။ပ။

(၁-၂) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်း အကြည်ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဃာနယတန' (ဃာနပသာဒ)။ပ။

(၁-၂) လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာ အကြည်ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဇိဝှါယတန' (ဇိဝှါပသာဒ)။ပ။

(၁) ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ် အကြည်ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ကာယာယတန' (ကာယပသာဒ)။ (၆၉၆)

(၂) ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ် အကြည်မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နကာယာယတန' (ကာယပသာဒ မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၆၉၇)

(၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပါယတန' (ရူပါရုံ)။ (၆၉၈)

(၂) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နရူပါယတန' (ရူပါရုံမှတစ်ပါး သောရုပ်များ)။ (၆၉၉)

(၁) ကြားသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အသံ ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'သဒ္ဒါယတန' (သဒ္ဒါရုံ)။ပ။ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဂန္ဓာယတန' (ဂန္ဓာရုံ)။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ရသာယတန' (ရသာရုံ)။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၇၀၀)

(၂) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၀၁)

ဓာတုဒုက်

(၁) မြင်မှုသဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုဓာတု' (မြင်တတ်သော သဘောရှိသော 'စက္ခုပသာဒ' ရုပ်)။ (၇၀၂)

(၂) မြင်မှုသဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နစက္ခုဓာတု' (မြင်တတ်သော သဘောမရှိသော 'စက္ခုပသာဒ' မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၀၃)

(၁) ကြားမှုသဘာဝ ရုပ်သည်ရှိ၏ 'သောတဓာတု' (ကြားတတ်သော သဘောရှိသော 'သောတ ပသာဒ' ရုပ်)။ပ။ နံမှု သဘာဝရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဃာနဓာတု' (နံတတ်သော သဘောရှိသော ဃာန ပသာဒ' ရုပ်)။ပ။ လျက်မှု သဘာဝရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဇိဝှါဓာတု' (လျက်တတ်သော သဘောရှိသော 'ဇိဝှါပသာဒ' ရုပ်)။ပ။ ထိမှု သဘာဝရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ကာယဓာတု' (ထိခိုက် တတ်သော သဘောရှိသော 'ကာယပသာဒ' ရုပ်)။ (၇၀၄)

(၂) ထိမှု သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နကာယဓာတု' (ထိခိုက်တတ်သော သဘော မရှိ သော 'ကာယပသာဒ' မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၀၅)

(၁) အဆင်းသဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဓာတု' (ရူပါရုံ)။ (၇၀၆)

(၂) အဆင်း သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နေ ရူပဓာတု' (ရူပါရုံမှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၀၇)

(၁) အသံသဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သဒ္ဒဓာတု' (သဒ္ဒါရုံ)။ပ။ အနံ့ သဘာဝ ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဂန္ဓဓာတု' (ဂန္ဓာရုံ)။ပ။ အရသာ သဘာဝရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ရသဓာတု' (ရသာရုံ)။ပ။ အတွေ့သဘာဝ ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၇၀၈)

(၂) အတွေ့သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နေ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာဓာတု' (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၀၉)

ဣန္ဒြိယဒုက်

(၁) မြင်ခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) မျက်စိ အကြည် ရုပ်သည် ရှိ၏ 'စက္ခုန္ဒြိယ' (စက္ခုပသာဒ)။ (၇၁၀)

(၂) မြင်ခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) မျက်စိ အကြည် မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နေ စက္ခုန္ဒြိယ' (စက္ခုပသာဒမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၁၁)

(၁) ကြားခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) နား အကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ 'သောတိန္ဒြိယ' (သောတ ပသာဒ)ပ။ နံခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) နှာခေါင်း အကြည်ရုပ်သည် (ရှိ၏) 'ဃာနိန္ဒြိယ' (ဃာနပသာဒ)။ပ။ လျက်ခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) လျှာ အကြည်ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ 'ဇိဝှိန္ဒြိယ' (ဇိဝှါပသာဒ)။ပ။ ထိခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) ကိုယ် အကြည်ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယိန္ဒြိယ' (ကာယပသာဒ)။ (၇၁၂)

(၂) ထိခြင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) ကိုယ် အကြည် မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နေ ကာယိန္ဒြိယ' (ကာယပသာဒမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၁၃)

(၁) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဌာ အစိုးရမှု (ရှိသော) ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဣတ္ထိန္ဒြိယ' (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်များ)။ (၇၁၄)

(၂) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဌာ အစိုးရမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည်ရှိ၏ 'နေ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' (ဣတ္ထိဘာဝ ရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၁၅)

(၁) ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်းဌာ အစိုးရမှု ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ပုရိသိန္ဒြိယ' (ပုရိသဘာဝရုပ်)။ (၇၁၆)

(၂) ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်းဌာ အစိုးရမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နေ ပုရိသိန္ဒြိယ' (ပုရိသဘာဝရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၁၇)

(၁) အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဇီဝိတိန္ဒြိယ' (ဇီဝိတရုပ်)။ (၇၁၈)

(၂) အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နေ ဇီဝိတိန္ဒြိယ' (ဇီဝိတရုပ်မှတစ်ပါးသောရုပ်များ)။ (၇၁၉)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုခုမရူပဒုက်

(၁) (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှုရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကာယဝိညတ္တိ' (ကာယဝိညတ်ရုပ်)။ (၇၂၀)

(၂) (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နကာယဝိညတ္တိ ' (ကာယဝိညတ် မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၂၁)

(၁) (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ဝစီဝိညတ္တိ' (ဝစီဝိညတ်ရုပ်)။ (၇၂၂)

(၂) (မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နဝစီဝိညတ္တိ' (ဝစီဝိညတ် မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၂၃)

(၁) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'အာကာသဓာတု' (ပရိစ္ဆေဒရုပ်)။ (၇၂၄)

(၂) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နအာကာသဓာတု' (ပရိစ္ဆေဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၂၅)

(၁) ဖွဲ့စည်းမှုသဘာဝ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'အာပေါဓာတု'။ (၇၂၆)

(၂) ဖွဲ့စည်းမှုသဘာဝ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နအာပေါဓာတု' (အာပေါဓာတ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၂၇)

(၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (၇၂၈)

(၂) နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ နလဟုတာ' (ရူပဿလဟုတာရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၂၉)

(၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှုရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (၇၃၀)

(၂) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ နမုဒုတာ' (ရူပဿ မုဒုတာရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၃၁)

(၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (၇၃၂)

(၂) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ နကမ္မညတာ' (ရူပဿ ကမ္မညတာရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၃၃)

(၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (၇၃၄)

(၂) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပဿ နဥပစယ' (ဥပစယရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၃၅)

(၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် ရုပ်သည်ရှိ၏ 'ရူပဿ သန္တတိ'။ (၇၃၆)

(၂) (နိုပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပသ နေ သန္တတိ' (သန္တတိရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၃၇)

(၁) (နိုပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ ယိုယွင်း ရင့်ရော်လျှောပါးမှုဟူသော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပသ ဇရတာ'။ (၇၃၈)

(၂) (နိုပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ ယိုယွင်း ရင့်ရော် လျှောပါးမှု မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပသ နေ ဇရတာ' (ဇရတာရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၃၉)

(၁) (နိုပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု)ဟူသော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပသ အနိစ္စတာ'။ (၇၄၀)

(၂) (နိုပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု (ပျောက်ပျက်ချုပ်ဆုံးမှု) မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ရူပသ နေ အနိစ္စတာ' (အနိစ္စတာရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၄၁)

(၁) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာအာဟာရ ရုပ်သည် ရှိ၏ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ'။ (၇၄၂)

(၂) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာအာဟာရ မဟုတ်သော ရုပ်သည် ရှိ၏ 'နေ ကဗဠိကာရ အာဟာရ' (အာဟာရရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၄၃)

ဤသို့ နှစ်ဖို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ဒုက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုံးမျိုးသုံးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း “တိက”

ပကိဏ္ဏကတိက်

သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း ‘ရူပသင်္ဂဟ’ကား-

၅၈၅။ (၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’[1] ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်သာဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိကဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၇၄၄)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မှီတတ်သော ‘ဥပါဒါ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရဥပါဒါရုပ်ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်များ)။ (၇၄၅)

(၃) မမှီတတ်သော ‘နောဥပါဒါ’ ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘုတ်လေးပါး)။ (၇၄၆)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသော အားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော ‘ဥပါဒိဏ္ဏ’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)သာ ဖြစ်၏။ (အတွင်းသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်၍ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ၏ အကျိုးတရားလည်း ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တိကကမ္မဇပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၇၄၇)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသော အားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော ‘ဥပါဒိဏ္ဏ’ ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) လည်း ရှိ၏။ (အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်၍ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက် အပ်သော ကံ၏ အကျိုးတရားလည်း ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ဗာဟိရကမ္မဇရုပ် များ)။ (၇၄၈)

(၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော ‘အနုပါဒိဏ္ဏ’ ရုပ် (ကမ္မဇမဟုတ်သောရုပ်) လည်းရှိ၏ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။ (၇၄၉)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘အဇ္ဈတ္တိက’ ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသော အားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ် သည့် ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံလည်း ဖြစ်သော ရုပ် (ကိလေသာ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်)သာ ဖြစ်၏ (အဇ္ဈတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ကမ္မဇပသာဒရုပ်)။ (၇၅၀)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ‘ဗာဟိရ’ ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သောကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ် သည်ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော ရုပ် (တဏှာကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်)လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ဗာဟိရဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ကမ္မဇရုပ်များ)။ (၇၅၁)

(၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော ရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ‘ဥပါဒါန်’ တရားတို့ ၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော ရုပ် (တဏှာကိလေသာတို့၏ စွဲလမ်းရာဖြစ်သော ရုပ်) လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော ဗာဟိရအနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။ (၇၅၂)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအတွင်း သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မမြင်အပ်သော ပသာဒရုပ်များ)။ (၇၅၃)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မြင်အပ်သော ရူပါရုံ)။ (၇၅၄)

(၃) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မမြင်အပ်သော, ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော 'ဗာဟိရ' ရုပ်များ)။ (၇၅၅)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါး (တိုက်ခိုက်) တတ်သည်၏ အဖြစ် ထိပါး (တိုက်ခိုက်) ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော သပ္ပဋိဃပသာဒရုပ်)။ (၇၅၆)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်သော ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော သြဠာရိကရုပ် ခုနစ်ပါး)။ (၇၅၇)

(၃) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ထိခိုက်၍ မရသောသုခုမရုပ်)။ (၇၅၈)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် (သက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'ဣန္ဒြိယ' ရုပ်သာဖြစ်၏ (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌ အစိုးရသော, ဣန္ဒြေထိုက်သော ပသာဒရုပ်)။ (၇၅၉)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် (သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'ဣန္ဒြိယ' ရုပ်လည်းရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌ အစိုးရသော, ဘာဝရုပ်, ဇီဝတရုပ်)။ (၇၆၀)

(၃) (သက်ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသည် မဟုတ် (အစိုးမရ) သော နဲ ဣန္ဒြိယရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်ငါးခု၊ ဘာဝရုပ်နှစ်ခု၊ ဇီဝိတရုပ်ဟူသော ဣန္ဒြိယရုပ်ရှစ်ခုမှ တစ်ပါးသော နဲ ဣန္ဒြိယရုပ်များ)။ (၇၆၁)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မဟာဘုတ် မဟုတ်သော ရုပ်သာဖြစ်၏ (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ်)။ (၇၆၂)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မဟာဘုတ် ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော မဟာဘုတ် ၄- ပါး)။ (၇၆၃)

(၃) မဟာဘုတ်မဟုတ်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မဟုတ်သော ဥပါဒါ ရုပ်များ)။ (၇၆၄)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း မဟုတ်သော 'နဲ ဝိညတ္တိ' ရုပ်တည်း (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း မဟုတ်သော ပသာဒရုပ်)။ (၇၆၅)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း ဖြစ်သော 'ဝိညတ္တိ' ရုပ်လည်းရှိ၏။ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း ဖြစ်သော ဝိညတ္တိရုပ် ၂ -ခု)။ (၇၆၆)

(၃) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း မဟုတ်သော 'နဝိညတ္တိ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို သိကြောင်း မဟုတ်သော (ဝိညတ်ရုပ်မှတစ်ပါးသော) ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၇၆၇)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' မဟုတ်သော ရုပ်တည်း (အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။ (၇၆၈)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်၊ စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်)။ (၇၆၉)

(၃) စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ် (စိတ်ကြောင့် မဖြစ်) သော 'နစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော, အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ်သော ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်များ)။ (၇၇၀)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်) သော 'နစိတ္တသဟဘု' ရုပ်တည်း (အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူတကွ မဖြစ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။ (၇၇၁)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'စိတ္တသဟဘု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော ဝိညတ္တိရုပ် ၂-ခု)။ (၇၇၂)

(၃) စိတ်နှင့်တကွ ဖြစ်သည် မဟုတ် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်) သော 'နစိတ္တသဟဘု' ရုပ်လည်းရှိ၏ (ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါးသော စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော ဗာဟိရ ရုပ်များ)။ (၇၇၃)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည် မဟုတ် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်) သော 'နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ရုပ်တည်း (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။ (၇၇၄)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်ဖြစ်သော) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်ဖြစ်စသော ဝိညတ္တိရုပ် ၂-ခု)။ (၇၇၅)

(၃) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သည် မဟုတ် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်) သော 'နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ရုပ်လည်း ရှိ၏။ (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်ဖြစ်သော (ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါးသော) ဗာဟိရ ရုပ်များ)။ (၇၇၆)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကြမ်းတမ်းသော ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။ (၇၇၇)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္တာန်၌ ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော သြဠာရိကရုပ်ခုနစ်ခု)။ (၇၇၈)

(၃) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သိမ်မွေ့သော အာပေါစသော သုခုမရုပ်များ)။ (၇၇၉)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'သန္ဓိကေ' ရုပ်သာ ဖြစ်၏ (အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ပသာဒရုပ် ၅-ခု)။ (၇၈၀)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) အာပေါ စသော ဒူရေရုပ်, သုခုမရုပ်များ)။ (၇၈၁)

(၃) နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'သန္ဓိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော 'သန္ဓိကေ' ရုပ် (ဩဇာရိကရုပ် ခုနစ်ခု)။ (၇၈၂)

ပကိဏ္ဏကတိက် ပြီးပြီ။

ဝတ္ထုတိက်

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'နဝတ္ထု' ရုပ်တည်း (ဝိသယ ရုပ် , သုခုမရုပ်ဟူသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၇၈၃)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာဖြစ်သော 'ဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ)။ (၇၈၄)

(၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'နဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒ ၄-ခု)။ (၇၈၅)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခု ဝိညာဏ်' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၈၆)

(၂) အကြင် အတွင်း သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ'။ (၇၈၇)

(၃) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သောတ, ဃာန,ဇိဝှါ, ကာယပသာဒ)။ (၇၈၈)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတ ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်)နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခုမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၈၉)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယ ပသာဒ)။ (၇၉၀)

(၃) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါပသာဒ ၄-ခု)။ (၇၉၁)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယ ဝိညာဏ်' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၇၉၂)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယပသာဒ)။ (၇၉၃)

(၃) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' မဟုတ်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါပသာဒလေးခု)။ (၇၉၄)

ဝတ္ထုတိုက် ပြီးပြီ။

အာရမ္မဏတိုက်

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက'ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၇၉၅)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။ (၇၉၆)

(၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှတစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၇၉၇)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်'၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၇၉၈)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် 'စက္ခု ဝိညာဏ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။ (၇၉၉)

(၃) မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၀၀)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'သောတသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဃာနသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဇိဝှါသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ကာယသမ္ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၀၁)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ကာယသမ္ဖဿ' ၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၈၀၂)

(၃) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၀၃)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်တည်း။ (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၀၄)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၈၀၅)

(၃) ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'နာရမ္မဏ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၀၆)

အာရမ္မဏတိက် ပြီးပြီ။

အာယတနတိက်

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း (အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ စက္ခာယတနမမည်သော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၀၇)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ)။ (၈၀၈)

(၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယပသာဒ)။ (၈၀၉)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ၊ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း (ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၁၀)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယ ပသာဒ)။ (၈၁၁)

(၃) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါပသာဒ)။ (၈၁၂)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၁၃)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။ (၈၁၄)

(၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၁၅)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၁၆)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၈၁၇)

(၃) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၁၈)

အာယတနတိုက် ပြီးပြီ။

ဓာတုတိုက်

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၈၁၉)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ)။ (၈၂၀)

(၃) မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ, ကာယ ပသာဒ)။ (၈၂၁)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြားမှု သဘော 'သောတဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ နံမှုသဘော 'ဃာနဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ လျက်မှု

သဘော 'ဇိဝှါဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ ထိမ္ဗသဘော 'ကာယဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၈၂၂)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိမ္ဗ သဘော 'ကာယဓာတု' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယပသာဒ)။ (၈၂၃)

(၃) ထိမ္ဗသဘော 'ကာယဓာတု' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ ပသာဒ)။ (၈၂၄)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၂၅)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဘာဝရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံ)။ (၈၂၆)

(၃) အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ဘာဝရရုပ်များ)။ (၈၂၇)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အသံသဘော 'သဒ္ဒဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ အနံ့သဘော 'ဂန္ဓဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ အရသာသဘော 'ရသဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၂၈)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဘာဝရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၈၂၉)

(၃) အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှ တစ်ပါးသော ဘာဝရ ရုပ်များ)။ (၈၃၀)

ဓာတုတိက် ပြီးပြီ။

ဣန္ဒြိယတိက်

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဘာဝရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၈၃၁)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခုပသာဒ)။ (၈၃၂)

(၃) မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သောတ, ဃာန, ဇိဝှါ,ကာယပသာဒ)။ (၈၃၃)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဘာဝရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်း အကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။ လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း။ပ။

ထိမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၈၃၄)

(၂) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယပသာဒ)။ (၈၃၅)

(၃) ထိမှ၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (စက္ခု, သောတ, ဃာန, ဇိဝှါပသာဒ)။ (၈၃၆)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိန်းမဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၃၇)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိန်းမ ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။ (၈၃၈)

(၃) မိန်းမဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်မှတစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၃၉)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ယောကျ်ားဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၄၀)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ယောကျ်ားဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပုရိသဘာဝရုပ်)။ (၈၄၁)

(၃) ယောကျ်ားဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပုရိသဘာဝရုပ်မှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၄၂)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၄၃)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဇီဝိတရုပ်)။ (၈၄၄)

(၃) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဇီဝိတရုပ်မှတစ်ပါးသောဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၄၅)

ဣန္ဒြိယတိက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုခုမရူပတိုက်

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၄၆)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယဝိညတ်)။ (၈၄၇)

(၃) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကာယဝိညတ်မှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၄၈)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၄၉)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဝစီဝိညတ်)။ (၈၅၀)

(၃) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဝစီဝိညတ်မှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၅၁)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု) (၈၅၂)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ'ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပရိစ္ဆေဒရုပ်)။ (၈၅၃)

(၃) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပရိစ္ဆေဒရုပ်မှတစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၅၄)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ဖွဲ့စည်းမှု (ရေ)ဟူသော သဘော 'အာပေါဓာတ်' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၅၅)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ဖွဲ့စည်းမှု (ရေ)ဟူသော 'အာပေါဓာတ်' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အာပေါဓာတ်)။ (၈၅၆)

(၃) ဖွဲ့စည်းမှု (ရေ)ဟူသော 'အာပေါဓာတ်' မမည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (အာပေါဓာတ်မှတစ်ပါးသောဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၅၇)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿလဟုတာ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၅၈)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပဿလဟုတာ)။ (၈၅၉)

(၃) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ' မမည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ရူပဿ လဟုတာမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၆၀)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၆၁)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ မုဒုတာ)။ (၈၆၂)

(၃) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ မုဒုတာရုပ်မှတစ်ပါး သောဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၆၃)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၆၄)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) ရူပသ ကမ္မညတာ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသကမ္မညတာ)။ (၈၆၅)

(၃) ရုပ်၏ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ ကမ္မညတာမှတစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၆၆)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသဥပစယ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၆၇)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ' မည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ရူပသ ဥပစယ)။ (၈၆၈)

(၃) ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ ဥပစယမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၆၉)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္ဓတိ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၇၀)

(၁) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္ဓတိ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ သန္ဓတိ)။ (၈၇၁)

(၃) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္ဓတိ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသ သန္ဓတိမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၇၂)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ရူပသ ဇရတာ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။ (၈၇၃)

(၂) အကြင် အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ရူပသ ဇရတာ' မည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ရူပသ ဇရတာ)။ (၈၇၄)

(၃) ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ရူပသ ဇရတာ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသဇရတာမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၇၅)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၇၆)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' မည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ရူပသ အနိစ္စတာ)။ (၈၇၇)

(၃) ရုပ်၏ (ချုပ်ပျက်၍) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' မမည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပသအနိစ္စတာမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၇၈)

(၁) အကြင် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' မမည်သော ရုပ်တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ (၈၇၉)

(၂) အကြင် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' မည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ကဗဠီကာရအာဟာရ)။ (၈၈၀)

(၃) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' မမည်သော ရုပ်လည်းရှိ၏ (ကဗဠီ ကာရ အာဟာရမှ တစ်ပါးသော ဗာဟိရရုပ်များ)။ (၈၈၁)

ဤသို့ သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

သုံးမျိုးသုံးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'တိက' ပြီးပြီ။

၁။ "အဗ္ဗတ္ထိက" ဟူ၍ အမည်ပေးထားခြင်းသည် ကိုယ်ခန္ဓာ၏ အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကြောင်း တစ်ခုတည်း ကြောင့်သာ ပေးထားခြင်း မဟုတ်၊ စင်စစ်မူကား ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေနိုင် သည့် ထူးခြားသော ကိစ္စ၊ သတ္တိများရှိ၍ ကိုယ်ခန္ဓာအား အလွန်အကျူး အထူးပင် ကျေးဇူးများ သောကြောင့် "အဗ္ဗတ္ထိက" ဟူ၍ အမည်ပေးထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပသာဒရုပ်ငါးခုသည် သာ "အဗ္ဗတ္ထိက" ဟူသော အမည်ကို ရ၍ ကျန်သော ဘာဝရုပ်, ဇီဝိတရုပ်စသော ရုပ်များသည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်ကြသော်လည်း "အဗ္ဗတ္ထိက" ဟူသော အမည်ကို မရနိုင်ချေ။ တစ်နည်းအားဖြင့် အတွင်း အကျဆုံး ရုပ်များဟူ၍ ဆိုလိုသည်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လေးမျိုးလေးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း "စတုက္က"

လေးဖို့ (လေးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား -

၅၈၆။ (၁) အကြင် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) လည်း ရှိ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ကမ္မဇဥပါဒါရုပ်)။ (၈၈၂)

(၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သောရုပ်) လည်း ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော တိဇဥပါဒါရုပ်)။ (၈၈၃)

(၃) အကြင် မမှီတတ်သော 'နောဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) လည်း ရှိ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ကမ္မဇမဟာဘူတ်ရုပ်)။ (၈၈၄)

(၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ'ရုပ် (ကမ္မဇရုပ် မဟုတ်သောရုပ်) လည်း ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော တိဇမဟာဘူတ်ရုပ်)။ (၈၈၅)

(၁) အကြင် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဇဥပါဒါရုပ်)။ (၈၈၆)

(၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်ကုန်မူ၍ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ သို့သော် ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော တိဇဥပါဒါရုပ်)။ (၈၈၇)

(၃) အကြင် မမှီတတ်သော 'နောဥပါဒါ' ရုပ်သည် ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်၍ ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော ကမ္မဇမဟာဘူတ်ရုပ်)။ (၈၈၈)

(၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်ကုန်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ဦးစီးသည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ သို့သော် ဥပါဒါန်၏ အာရုံဖြစ်သော တိဇမဟာဘူတ်ရုပ်)။ (၈၈၉)

(၁) အကြင် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်းရှိ၏ (သြဠာရိကဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၀)

(၂) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမ ဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၁)

(၃) အကြင် မမှီတတ်သော 'နော ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သြဠာရိကမဟာဘုတ်ရုပ်)။ (၈၉၂)

(၄) ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိးပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမ မဟာဘုတ်ရုပ်) (အာပေါရုပ်)။ (၈၉၃)

(၁) အကြင် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သြဠာရိကဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၄)

(၂) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၅)

(၃) အကြင် မမှီတတ်သော 'နော ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သြဠာရိကမဟာဘုတ်ရုပ်)။ (၈၉၆)

(၄) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမမဟာဘုတ်ရုပ်) (အာပေါရုပ်)။ (၈၉၇)

(၁) အကြင် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၈)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သြဠာရိကဥပါဒါရုပ်)။ (၈၉၉)

(၃) အကြင် မမှီတတ်သော 'နော ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သုခုမမဟာဘုတ်ရုပ်)။ (၉၀၀)

(၄) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သြဠာရိကမဟာဘုတ်ရုပ်)။ (၉၀၁)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ်(ကမ္မဇရုပ်)သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံဟူသော သနိဒဿနကမ္မဇရုပ်)။ (၉၀၂)

(၂) မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိဒဿနကမ္မဇရုပ်)။ (၉၀၃)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သောရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (သနိဒဿနတိဇရုပ်)။ (၉၀၄)

(၄) မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိဒဿနတိဇရုပ်)။ (၉၀၅)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုး

တရားဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၀၆)

(၂) ထိးပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။ (၉၀၇)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗဟူသော အနုပါဒိဏ္ဏ သပ္ပဋ္ဌိယရုပ်)။ (၉၀၈)

(၄) ထိးပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနုပါဒိဏ္ဏအပ္ပဋ္ဌိယရုပ်)။ (၉၀၉)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်)သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇမဟာဘုတ်)။ (၉၁၀)

(၂) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော (နမဟာဘူတ) ရုပ်လည်းရှိ၏ (ကမ္မဇဥပါဒါရုပ်)။ (၉၁၁)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇမဟာဘုတ်)။ (၉၁၂)

(၄) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇဥပါဒါရုပ်)။ (၉၁၃)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၁၄)

(၂) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။ (၉၁၅)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၁၆)

(၄) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသုခုမရုပ်)။ (၉၁၇)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' ရုပ် (ကမ္မဇရုပ်) သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇ-သုခုမရုပ်)။ (၉၁၈)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၁၉)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရား မဟုတ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသုခုမရုပ်)။ (၉၂၀)

(၄) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသြဇာရိကရုပ်)။ (၉၂၁)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာ,ဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးတရားလည်းဖြစ် ဥပါဒါန်၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇရူပါရုံ)။ (၉၂၂)

(၂) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော ကမ္မဇရုပ်များ)။ (၉၂၃)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇရူပါရုံ)။ (၉၂၄)

(၄) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ရူပါရုံမှ တစ်ပါးသော တိဇရုပ်များ)။ (၉၂၅)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၊ ဥပါဒါန်၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇ သြဇာရိကရုပ်)။ (၉၂၆)

(၂) ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။ (၉၂၇)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်မူ၍ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)

(တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသြဇာရိကရုပ်)။ (၉၂၈)

(၄) ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇ သုခုမရုပ်)။ (၉၂၉)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော၊ 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၊ ဥပါဒါန်၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇ မဟာဘူတရုပ်)။ (၉၃၀)

(၂) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇဥပါဒါရုပ်)။ (၉၃၁)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်မူ၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)သာ ဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)သာ ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇမဟာဘူတရုပ်)။ (၉၃၂)

(၄) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇဥပါဒါရုပ်)။ (၉၃၃)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ဦးစီးသော ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ် ဥပါဒါန်၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော ရုပ်)၊ ထိုရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၃၄)

(၂) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။ (၉၃၅)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်မူ၍ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော ရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)သာ ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို(အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ) ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၃၆)

(၄) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသုခုမရုပ်)။ (၉၃၇)

(၁) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို(ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ) ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသုခုမရုပ်)။ (၉၃၈)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ကမ္မဇသြဠာရိက' ရုပ်)။ (၉၃၉)

(၃) အကြင် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်မူ၍ (ကမ္မဇရုပ်မဟုတ်သော ရုပ်ဖြစ်၍) လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)သာ ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို(အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ) ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသုခုမရုပ်)။ (၉၄၀)

(၄) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (တိဇသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၄၁)

(၁) အကြင် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို (သပ္ပဋ္ဌိ ယ) ရုပ်သည် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၄၂)

(၂) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော 'နဣန္ဒြေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၄၃)

(၃) အကြင် ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို(အပ္ပဋ္ဌိယ) ရုပ်သည် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၄၄)

(၄) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော 'နဣန္ဒြေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၄၅)

(၁) အကြင် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို (သပ္ပဋ္ဌိယ) ရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတ သြဠာရိကရုပ်)။ (၉၄၆)

(၂) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၄၇)

(၃) အကြင် ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋ္ဌိယ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထို (အပ္ပဋ္ဌိယ) ရုပ်သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတ သုခုမရုပ်) (အာပေါဓာတ်)။ (၉၄၈)

(၄) ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသုခုမရုပ်)။ (၉၄၉)

(၁) အကြင် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၅၀)

(၂) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၅၁)

(၃) အကြင် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၅၂)

(၄) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၅၃)

(၁) အကြင် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၅၄)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဣန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၅၅)

(၃) အကြင် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' မမည်သော ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသုခုမရုပ်)။ (၉၅၆)

(၄) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (အနိန္ဒြိယသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၅၇)

(၁) အကြင် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၅၈)

(၂) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတသုခုမရုပ်) (အာပေါဓာတ်)။ (၉၅၉)

(၃) အကြင် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' မမည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘူတ' မမည်သော ရုပ်သည် ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၆၀)

(၄) သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသုခုမရုပ်)။ (၉၆၁)

(၁) အကြင် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတသုခုမရုပ်)

(အာပေါဓာတ်)။ (၉၆၂)

(၂) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (မဟာဘူတသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၆၃)

(၃) အကြင် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)၊ ထိုကြီးကျယ်ထင်ရှားသည် မဟုတ်သော 'နမဟာဘူတ' ရုပ်သည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသုခုမရုပ်)။ (၉၆၄)

(၄) နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ရုပ်လည်း ရှိ၏ (ဥပါဒါသြဠာရိကရုပ်)။ (၉၆၅)

(၁) မြင်အပ်သော 'ဒိဋ္ဌ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံ)။ (၉၆၆)

(၂) ကြားအပ်သော 'သုတ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ)။ (၉၆၆)

(၃) (ယာန, ဇိဝှါ, ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်) သိအပ်သော 'မုတ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၉၆၆)

(၄) (စိတ်ဖြင့်) သိအပ်သော 'ဝိညာတ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။ (၉၆၆)

ဤသို့ လေးဖို့ (လေးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

လေးမျိုးလေးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'စတုက္ကဿ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ငါးမျိုးငါးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ပဠက'

ငါးဖို့ (ငါးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား -

၅၈၇။ (၁) မြေဟူသော သဘော 'ပထဝီဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ (၉၆၇)

(၂) ရေဟူသော သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ (၉၆၈)

(၃) မီးဟူသော သဘော 'တေဇောဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ (၉၆၉)

(၄) လေဟူသော သဘော 'ဝါယောဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ (၉၇၀)

(၅) ယင်းသဘာဝ 'ဓာတ်' လေးပါးကို မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ (၉၇၁)

ဤသို့ ငါးဖို့ (ငါးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ငါးမျိုးငါးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ပဠက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ခြောက်မျိုးခြောက်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဆက္က'

ခြောက်ဖို့ (ခြောက်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား -

၅၈၈။ (၁) စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ'ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံ)။ (ဧ၇၂)

(၂) သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ)။ (ဧ၇၂)

(၃) ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဂန္ဓာရုံ)။ (ဧ၇၂)

(၄) ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှါဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရသာရုံ)။ (ဧ၇၂)

(၅) ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ကာယဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (ဧ၇၂)

(၆) မနောဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရုပ်အားလုံး)။ (ဧ၇၂)

ဤသို့ ခြောက်ဖို့ (ခြောက်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ခြောက်မျိုးခြောက်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဆက္က' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ခုနစ်မျိုး (ခုနစ်စား) အားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'သတ္တက'

ခုနစ်ဖို့ (ခုနစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား -

၅၈၉။ (၁) စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ'ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံ)။ (၉၇၃)

(၂) သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ)။ (၉၇၃)

(၃) ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဂန္ဓာရုံ)။ (၉၇၃)

(၄) ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှါဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရသာရုံ)။ (၉၇၃)

(၅) ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ကာယဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၉၇၃)

(၆) (ပဋ္ဌာရုံကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါး)။ (၉၇၃)

(၇)(အာရုံခြောက်ပါးလုံးကို) အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရုပ်အားလုံး)။ (၉၇၃)

ဤသို့ ခုနစ်ဖို့ (ခုနစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ခုနစ်မျိုး (ခုနစ်စား) အားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'သတ္တက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရှစ်မျိုးရှစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'အဋ္ဌက'

ရှစ်ဖို့ (ရှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား-

၅၉၀။ (၁) စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံ)။ (၉၇၄)

(၂) သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ)။ (၉၇၄)

(၃) ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဂန္ဓာရုံ)။ (၉၇၄)

(၄) ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှါဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရသာရုံ)။ (၉၇၄)

(၅) ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ကာယဝိညေယျ' ဟူသော ချမ်းသာသော အတွေ့အထိရှိသော 'သုခသမ္ဖဿ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (နှစ်လိုဖွယ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၉၇၄)

(၆) ဆင်းရဲသော အတွေ့အထိရှိသော 'ဒုက္ခသမ္ဖဿ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (မနှစ်လိုဖွယ်သော ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၉၇၄)

(၇) (ပဠာရုံကို) သိကာမျှ သဘော (မနောဓာတ်) ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံစသော အာရုံငါးပါး)။ (၉၇၄)

(၈) (အာရုံခြောက်ပါးလုံးကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်သည် ရှိ၏ (ရုပ်အားလုံး)။ (၉၇၄)

ဤသို့ ရှစ်ဖို့ (ရှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ရှစ်မျိုးရှစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'အဋ္ဌက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကိုးမျိုး ကိုးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'နဝက'

ကိုးဖို့ (ကိုစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား-

၅၉၁။ (၁) မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (စက္ခုပသာဒ)။ (၉၇၅)

(၂) ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သောတပသာဒ)။ (၉၇၆)

(၃) နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဃာနပသာဒ)။ (၉၇၆)

(၄) လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဇိဝှါပသာဒ)။ (၉၇၆)

(၅) ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ကာယပသာဒ)။ (၉၇၆)

(၆) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။ (၉၇၆)

(၇) ယောကျ်ား (အထီးအဖို့) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ပုရိသဘာဝရုပ်)။ (၉၇၆)

(၈) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဇီဝိတရုပ်)။ (၉၇၆)

(၉) အကြင် ဣန္ဒြေ မမည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဣန္ဒြိယရုပ်ရှစ်ခုမှ တစ်ပါးသော ရုပ်များ)။ (၉၇၇)

ဤသို့ ကိုးဖို့ (ကိုးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ကိုးမျိုး ကိုးစားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'နဝက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဆယ်မျိုး ဆယ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဒသက'

ဆယ်ဖို့ (ဆယ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား -

၅၉၂။ (၁) မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (စက္ခုပသာဒ)။ (၉၇၈)

(၂) ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သောတပသာဒ)။ (၉၇၉)

(၃) နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဃာနပသာဒ)။ (၉၇၉)

(၄) လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဇိဝှါပသာဒ)။ (၉၇၉)

(၅) ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ကာယပသာဒ)။ (၉၇၉)

(၆) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။ (၉၇၉)

(၇) ယောကျ်ား (အထီးအဖို့) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ပုရိသဘာဝရုပ်)။ (၉၇၉)

(၈) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဇီဝိတရုပ်)။ (၉၇၉)

(၉) ဣန္ဒြေ မမည်သော ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သပ္ပဋိဃ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဝိသယရုပ်ခုနစ်ခု)။ (၉၈၀)

(၁၀) ဣန္ဒြေ မမည်သော ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဘာဝရုပ် ဇီဝိတရုပ်မှ တစ်ပါး သုခုမရုပ်များ)။ (၉၈၁)

ဤသို့ ဆယ်ဖို့ (ဆယ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ဆယ်မျိုး ဆယ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဒသက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

တစ်ဆယ့်တစ်မျိုး တစ်ဆယ့်တစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဧကာဒသက'

တစ်ဆယ့်တစ်ဘို့ (တစ်ဆယ့်တစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်ခြင်း 'ရူပသင်္ဂဟ' ကား-

၅၉၃။ (၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (စက္ခုပသာဒ)။ (၉၈၂)

(၂) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သောတပသာဒ)။ (၉၈၃)

(၃) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဃာန ပသာဒ)။ (၉၈၃)

(၄) လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဇိဝှါပသာဒ)။ (၉၈၃)

(၅) ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ကာယပသာဒ)။ (၉၈၃)

(၆) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရူပါရုံ)။ (၉၈၃)

(၇) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ)။ (၉၈၃)

(၈) နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဂန္ဓာရုံ)။ (၉၈၃)

(၉) လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ရသာရုံ) ။ (၉၈၃)

(၁၀) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မည်သော ရုပ်သည် (ရှိ၏) (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။ (၉၈၃)

(၁၁) ဓမ္မာယတနဠ် အကျုံးဝင်သော, မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) လည်း မရှိ၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) လည်း မရှိသော အကြင် 'အနိဒဿန, အပ္ပဋိဃ' ရုပ်သည်လည်း (ရှိ၏) (အနိဒဿန အပ္ပဋိဃဖြစ်သော သုခုမရုပ်)။ (၉၈၄)

ဤသို့ တစ်ဆယ့်တစ်ဖို့ (တစ်ဆယ့်တစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

တစ်ဆယ့်တစ်မျိုးတစ်ဆယ့်တစ်စားအားဖြင့် ဟောကြားခြင်း 'ဧကာဒသက' ပြီးပြီ။

ခေါင်းစဉ်မာတိကာ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရုပ်ကို ဝေဖန်ခြင်း "ရူပဝိဘတ္တိ"

တစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'ဧကကနိဒ္ဒေသ'

ဧကက

၅၉၄။ အလုံးစုံသော ရုပ်သည်- အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) မမည်သည်သာတည်း 'နဟေတုမေဝ'၊

အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) နှင့် မယှဉ်သည်သာတည်း 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တမေဝ'၊

(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော) အကြောင်းတရားတို့နှင့်တကွ (အကြောင်းတရားတို့ကြောင့်) ဖြစ်သည်သာတည်း 'သပ္ပစ္စယ မေဝ'၊

(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရားတို့သည် (ပေါင်း၍) ပြုပြင်စီမံအပ်သည် သာတည်း 'သခ်ံတမေဝ'၊

ဆန့်ကျင်ဘက် အကြောင်းတို့ကြောင့် ဖောက်ပြန်တတ်သည်သာတည်း 'ရူပ မေဝ'၊

(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟူသော) လောကဌ် အကျုံးဝင်သည်သာတည်း 'လောကိယမေဝ'၊

ရှည်စွာသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သော, သတ္တဝါတို့ သန္တာန်ဌ် ယိုစီး ဖြစ်ပေါ်နေ တတ်သည့် တဏှာ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ တည်းဟူသော အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'သာသဝမေဝ'၊

ဝဋ်ဆင်းရဲဌ် ယှဉ်စပ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သည် သာတည်း 'သညောဇနိယမေဝ'၊

ဝဋ်ဆင်းရဲ ဌ် ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ထ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'ဂန္ထနိယမေဝ'၊

ဝဋ်ဆင်းရဲဌ် နစ်မြုပ် စေတတ်သော 'ဩဃ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'ဩဃနိယမေဝ'၊

ဝဋ်ဆင်းရဲဌ် ယှဉ်စေတတ်သော 'ယောဂ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'ယောဂနိယမေဝ'၊

ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို ပိတ်ပင်တတ်သော နီဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'နီဝရဏိယမေဝ'၊

မမြဲသည်ကို မြဲ၏ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာ တည်း'ပရာမဋ္ဌမေဝ'၊

ပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ် သော ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'ဥပါဒါနိယမေဝ'၊

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သည်သာတည်း 'သံကိလေသိကမေဝ'၊

ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟော အပ်သော 'အဗျာကတ' တရားချည်း သာတည်း 'အဗျာကတမေဝ'၊

အာရုံပြုခြင်း မရှိသည်သာတည်း 'အနာရမ္မဏမေဝ'၊ စိတ်ဌ် မယှဉ်သည် သာတည်း 'အစေတသိကမေဝ'၊

စိတ်နှင့် မတွဲယှဉ် မရောနှောသည် သာတည်း 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တမေဝ'၊

အကျိုး 'ဝိပါက်' (စိတ်) လည်း မဟုတ် အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘော ရှိသည်လည်း မဟုတ်သည်သာတည်း 'နေဝ ဝိပါကန ဝိပါကဓမ္မဓမ္မမေဝ'၊

ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ကုန်မူ၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက် တတ်သော 'ကိလေသာ' တို့ကို (ရခြင်းငှါသာ) ထိုက်တန်သည်သာတည်း (ကိလေသာနှင့် မရောယှဉ်၊ ကိလေသာ၏ အာရုံဖြစ်သည်) 'အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကမေဝ'၊

ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်းတကွ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော 'သဝိတက္ကသဝိစာရ' တရား မဟုတ်သည်သာတည်း 'နဿ သဝိတက္ကသဝိစာရမေဝ'၊

ကြီစည်မှု 'ဝိတက်'ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော 'အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ' တရားလည်း မဟုတ်သည်သာတည်း 'နဿ အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တမေဝ'၊

ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသည်သာတည်း 'အဝိတက္က အဝိစာရ မေဝ'၊

နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' (စေတသိက်) နှင့်တကွ မဖြစ် (မတွဲယှဉ် မရောနှော) သည်သာတည်း 'နဿ ပီတိသဟဂတမေဝ'၊

ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ မဖြစ် (မတွဲယှဉ် မရောနှော) သည်သာတည်း 'နဿ သုခသဟဂတမေဝ'၊

လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ မဖြစ် (မတွဲယှဉ် မရောနှော)သည် သာတည်း 'နဿ ဥပေက္ခာသဟဂတမေဝ'၊

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သည်လည်း မဟုတ် သည်သာတည်း 'နေဝ ဒဿနေန နဿ ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗမေဝ'၊

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ် သောဟိတ်ရှိသည်လည်း မဟုတ်သည် သာတည်း 'နေဝ ဒဿနေန နဿ ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက မေဝ'၊

ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း လည်း မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းလည်း မဟုတ်သည်သာတည်း 'နေဝ အာစယဂါမိ နဿ အပစယ ဂါမိမေဝ'၊

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်၊ ရဟန္တာ 'အသေက္ခ' ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာ လည်း မဟုတ်သည်သာတည်း 'နေဝသေက္ခ နာသေက္ခမေဝ'၊

နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားသာတည်း 'ပရိတ္တမေဝ'၊

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ကာမာဝစရတရားသာတည်း 'ကာမာဝစရမေဝ'၊

ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော ရူပါဝစရတရား မဟုတ်သည်သာတည်း 'နဿ ရူပါဝစရမေဝ'၊

အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အရူပါဝစရတရား မဟုတ်သည်သာတည်း 'နဿ အရူပါဝစရမေဝ'၊

ဝဋ်၌ အကျုံးဝင်သည်သာတည်း 'ပရိယာပန္နမေဝ'၊

ဝဋ်၌ အကျုံးမဝင်သည် မဟုတ် သည်သာတည်း 'နော အပရိယာပန္နမေဝ'၊

စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်စေ, မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်စေ အကျိုး ပေး မမြဲသည်သာတည်း 'အနိယတမေဝ'၊

ဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်းတရား မဟုတ်သည်သာ တည်း 'အနိယျာနိကမေဝ'၊

ဖြစ်ဆဲ (ဖြစ်ပေါ်ဆဲ) ဖြစ်သော ရုပ်ကို အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ် 'ခြောက်ပါးတို့ သည် သိအပ်သည် သာတည်း 'ဥပ္ပန္နံ ဆဟိ ဝိညာဏေဟိ ဝိညေယျမေဝ'၊

(ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲသည်သာတည်း 'အနိစ္စမေဝ'၊

အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ဇရာ' သည် လွှမ်းမိုးနှိပ် စက်အပ်သည်သာတည်း 'ဇရာဘိဘူတမေဝ'၊

(ပဒအမှတ် ၅၈၄-ကြည့်)

ဤသို့ တစ်ဖို့ (တစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။။

တစ်ခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'ဧကကနိဒ္ဒေသ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'ဒုကနိဒ္ဒေသ'

ဥပါဒါရုပ်ကို ဝေဖန်ခြင်း 'ဥပါဒါဘာဇနီယ'

ဥပါဒါရုပ်

၅၉၅။ ထိုမှီ၍ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရုပ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။

(၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ရုပ်သည်။

(၂) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ရုပ်သည်။

(၃) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ရုပ်သည်။

(၄) လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' ရုပ်သည်။

(၅) ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ရုပ်သည်။

(၆) မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း (ရူပါရုံ) 'ရူပါယတန' ရုပ်သည်။

(၇) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ (သဒ္ဒါရုံ) 'သဒ္ဒါယတန' ရုပ်သည်။

(၈) နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) 'ဂန္ဓာယတန' ရုပ်သည်။

(၉) လျက်သိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ (ရသာရုံ) 'ရသာယတန' ရုပ်သည်။

(၁၀) မိန်းမ (အမ)ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ရုပ်သည်။ (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)

(၁၁) ယောကျ်ား (အထီးအဖို့) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' ရုပ်သည်။ (ပုမ္ဘာဝရုပ်)။

(၁၂) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ရုပ်သည်။

(၁၃) မိမိ၏ အလို ဆန္ဒကို ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' ရုပ်သည်။

(၁၄) မိမိ၏ အလိုဆန္ဒကို နှုတ်မြွက်ခြင်း ဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ရုပ်သည်။

(၁၅) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' ရုပ်သည်။

(၁၆) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ' ရုပ်သည်။

(၁၇) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ' ရုပ်သည်။

(၁၈) ရုပ်၏ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ' ရုပ်သည်။

(၁၉) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ' ရုပ် သည်။

(၂၀) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ' ရုပ်သည်။

(၂၁) ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု 'ရူပဿ ဇရတာ' ရုပ်သည်။

(၂၂) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ'ရုပ်သည်။

(၂၃) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)။

(ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ ဖြစ်သော ဥပါဒါရုပ်ပေတည်း)

စက္ခာယတနရုပ်

၅၉၆။ (၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) ရုပ်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ 'သနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို မြင်လည်း မြင်ခဲ့ပြီ၊ မြင်လည်း မြင်ဆဲ၊ မြင်လည်း မြင်လတ္တံ့၊ မြင်မူလည်း မြင်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည်ဟူသော သဘော 'စက္ခုဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နှိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကိုပင်) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နယန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၅၉၇။ (၂) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) ရုပ်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) ၌ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ 'သနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အဆင်း (ရူပါရုံ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည်ဟူသော သဘော 'စက္ခုဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်၊ ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နှိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နေတ္တ' လည်း

မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီးညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကိုပင်) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နယန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဘက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း ရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၅၉၈။ (၃) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) ရုပ်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ 'သနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အဆင်း ရူပါရုံ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည်ဟူသော သဘော 'စက္ခုဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီးညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကိုပင်) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နယန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်း ဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၅၉၉။ (၄) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ)၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု)ကို မှီ၍ အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အဆင်း (ရူပါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည်

ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် မျက်စိ အကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အဆင်း (ရူပါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။

ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မျက်စိအကြည်ဟူသော သဘော 'စက္ခုဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရူပါရုံကို မြင်မှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကို) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (လမ်းခရီး ညီညွတ်သည် မညီညွတ်သည်ကို ပြလျက် အတ္တဘောကိုပင်) ဆောင်တတ်သော မျက်စိ 'နယန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နီဗွာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရဌ် ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း ရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတာယတနရုပ်

၆၀၀။ (၁) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း၊ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် မဟာ ဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝ ပရိယာပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော, အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို ကြားလည်း ကြားခဲ့ပြီ၊ ကြားလည်း ကြားဆဲ၊ ကြားလည်း ကြားလတ္တံ့၊ ကြားမူလည်း ကြားရာ၏။ ဤရုပ်သည် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နားအကြည် ဟူသော သဘော 'သောတဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သဒ္ဒါရုံကို ကြားမှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နီဗွာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သောတဒ္ဒါရဌ် ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့်

ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၁။ (၂) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် ဖြစ်ရာနားအကြည် 'သောတာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နားအကြည်ဟူသော သဘော 'သောတဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားမှ၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သဒ္ဒါရုံကို ကြားမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သောတဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၂။ (၃) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင်နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ ဖြစ်သော, အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်းထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာနားအကြည် 'သောတာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နားအကြည်ဟူသော သဘော 'သောတဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားမှ၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သဒ္ဒါရုံကို ကြားမှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သောတဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍

သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။

၆၀၃။ (၄) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ ကြားသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ဖြစ် လည်းဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ကြားသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော, ကြားသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်းဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာနားအကြည် 'သောတာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နားအကြည်ဟူသော သဘော 'သောတဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သဒ္ဒါရုံကို ကြားမှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်း ဖြစ်သော သင်္ကာယ၌ အကျုံး ဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (သောတဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အမျှားနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။

ဃာနာယတနရုပ်

၆၀၄။ (၁) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ဟူသည်အဘယ်နည်း၊ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် မဟာ ဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝ ပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။

မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော

အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို နမ်းလည်း နမ်းခဲ့ပြီ၊ နမ်းလည်း နမ်းဆဲ၊ နမ်းလည်း နမ်းလတ္တံ့၊ နမ်းမူလည်း နမ်းရာ၏။ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည်ဟူသော သဘော 'ဃာနဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံမှုဌ် အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဂန္ဓာရုံကို နမ်းမှုဌ် မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဃာနဒွါရဌ် ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည်နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၅။ (၂) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော, အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) သည် ထိပါးလည်း ထိုးပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာနှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည်ဟူသော သဘော 'ဃာနဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံမှုဌ် အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဂန္ဓာရုံကို နမ်းမှုဌ် မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဃာနဒွါရဌ် ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၆။ (၃) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော, အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'

ဖြစ်သော အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ ထိပါးလည်း ထိုးပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာနှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည်ဟူသော သဘော 'ဃာနဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံမှ၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ် တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဂန္ဓာရုံကို နမ်းမှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဃာနဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာနှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၇။ (၄) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သောတွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်းဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သောတွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ် လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော နံသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ်ဖြစ်ရာနှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နှာခေါင်းအကြည်ဟူသော သဘော 'ဃာနဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံမှ၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဂန္ဓာရုံကို နမ်းမှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဃာနဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဇီဝ္ဒါယတနရုပ်

၆၀၈။ (၁) လျက်သိစိတ် (ဇီဝ္ဒါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင်လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝ ပရိယာပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ် သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အရသာ (ရသာရုံ) ကို လျက်လည်း လျက်ခဲ့ပြီ၊ လျက်လည်း လျက်ဆဲ၊ လျက်လည်း လျက်လတ္တံ့၊ လျက်မူလည်းလျက်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝ္ဒါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည်ဟူသော သဘော 'ဇီဝ္ဒါဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇီဝိန္ဒြေ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရသာရုံကို လျက်မှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နှိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်၏ရာ 'ဝတ္ထု'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ'လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဇီဝ္ဒါဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝ္ဒါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၀၉။ (၂) လျက်သိစိတ် (ဇီဝ္ဒါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ့ (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ' သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ)ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အရသာ (ရသာရုံ) ကို ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်းထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝ္ဒါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝ္ဒါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည်ဟူသောသဘော 'ဇီဝ္ဒါဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇီဝိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရသာရုံကို လျက်မှု၌ မရောင့်ရဲပြည့်နှိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဇီဝ္ဒါဒွါရ၌

ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၁၀။ (၃) လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ' သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ပသာဒ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အရသာ (ရသာရုံ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်းထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျှာအကြည်ဟူသော သဘော 'ဇီဝါဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်မှ၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇီဝိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ရသာရုံကို လျက်မှ၌ မရောင့်ရဲပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမတီရ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဇီဝါဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၁၁။ (၄) လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇီဝါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ လျက်သိစိတ် 'ဇီဝါဝိညာဏ်' သည်ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံရှိသော လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇီဝါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံရှိသော လျက်သိစိတ် (ဇီဝါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ လျက်သိစိတ် 'ဇီဝါဝိညာဏ်' သည်ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း

ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ ဤရူပ်သည် လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် လျှာအကြည်ဟူသော သဘော 'ဇိဝှါဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် လျက်မှုဌ် အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည်ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ရသာရုံကို လျက်မှုဌ် မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသောသဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှတစ်ဖက် ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ဇိဝှါဒွါရဌ် ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရူပ်သည်လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာ အကြည် 'ဇိဝှါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ကာယာယတနရူပ်

၆၁၂။ (၅) ၁။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည်ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ'၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န'၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ့'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်ရာ၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ဖြင့် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အတွေ့'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ'ကို ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်းထိပါးရာ၏။ ဤရူပ်သည် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ကိုယ်အကြည်ဟူသောသဘော 'ကာယဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ထိမှုဌ် အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ'လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည်ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကိုထိမှုဌ် မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည်ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ'လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသောနာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာလယ်မြေ 'ခေတ္တ'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု'လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်း ဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အ ကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း'သြရိမတီရ'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ကာယဒွါရဌ် ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း ရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ'လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘောရှိသောရူပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၁၃။ (၂) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ကြည်လင် ၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော,

ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွဖြစ်သော အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည်ဟူသောသဘော 'ကာယဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းတံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာလယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ တည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သင်္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ကာယဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၁၄။ (၃) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ခန္ဓာကိုယ်) ၌ အကျုံးဝင်၏ 'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကိုယ်အကြည်ဟူသောသဘော 'ကာယဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြစ်တတ် ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒ္ဒါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိမှု၌ မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖြူစင်ခြင်းသဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ဖယဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သင်္ကာယ၌ အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'သြရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် (ကာယဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်း ရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘော ရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၁၅။ (၄) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏ 'ပသာဒ' ၊ အတ္တဘော (ကိုယ်ခန္ဓာ) ၌ အကျုံးဝင်၏

'အတ္တဘာဝပရိယာပန္န' ၊ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ် 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်၏။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ဖြစ် လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်းဖြစ်ရာ၏။ ဤရူပ်သည် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် 'ကိုယ်အကြည်' ဟူသောသဘော 'ကာယဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ထိမှုဌ် အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖြစ်တတ်ပျက်တတ်သော သဘော 'လောက' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿ စသော နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ကြောင်း တံခါး 'ဒွါရ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို ထိမှုဌ် မရောင့်ရဲ ပြည့်နိုင်ခဲသော သဘောကြောင့်) သမုဒ္ဒရာ 'သမုဒ္ဒ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖြူစင်ခြင်း သဘော 'ပဏ္ဏရ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ပေါက်ဖွားရာ လယ်မြေ 'ခေတ္တ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ဖဿစသော နာမ်တရားတို့၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (နိဗ္ဗာန်မှ တစ်ဖက်ကမ်းဖြစ်သော သက္ကာယဌ် အကျုံးဝင်သဖြင့်) ဤမှာဘက်ကမ်း 'ဩရိမတီရ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် (ကာယဒွါရဌ် ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏၊ ဤသို့သဘောရှိသော ရူပ် သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ရူပါယတနရူပ်

၆၁၆။ (၆) ၁။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ 'သနိဒဿန'ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော, အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ)၊ အညို 'နီလ'၊ အရွှေ (အဝါနု) 'ပီတက'၊ အနီ 'လောဟိတက'၊ အဖြူ 'ဩဒါတ'၊ အမည်း (အနက်) 'ကာဠက'၊ အမောင်း (နီညိုရောင်) 'မဇ္ဇိဋ္ဌက'၊ အဝါရင့် 'ဟရိ'၊ အစိမ်းရောင် 'ဟရိဝဏ္ဏ'၊ သရက်ညွှန့်အဆင်းရောင် (အစိမ်းနု) 'အမ္ဗကဋ္ဌိရဝဏ္ဏ'၊ အရှည် 'ဒီဃ'၊ အတို 'ရဿ'၊ အဝယ် 'အဏု'၊ အကြီး 'ထူလ'၊ အလုံး 'ဝဋ္ဋ'၊ အဝန်းအဝိုင်း 'ပရိမဏ္ဍလ'၊ လေးမြောင့် 'စတုရံသ' (စတုရဿ)၊ ခြောက်မြောင့် 'ဆဋ္ဌံသ'၊ ရှစ်မြောင့် 'အဋ္ဌံသ'၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်မြောင့်'သောဠသံသ'၊ အနိမ့်အရှိုင်း 'နိန္န'၊ အမြင့်အမောက် 'ထလ'၊ အရိပ် 'ဆာယာ'၊ နေပူ 'အာတပ'၊ အလင်းရောင် 'အာလောက'၊ အမိုက်မှောင် 'အန္ဓကာရ'၊ တိမ်တိုက် 'အဘ္ဘာ'၊ ဆီးနှင်း 'မဟိကာ'၊ အခိုး'ဓူမ'၊ မြှု 'ရဇ'၊ လဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ နေဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြယ် (တာရာ) အပေါင်းတို့၏အဆင်းအရောင်၊ ကြေးမုံ (မှန်) ဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ပတ္တမြား, ခရုသင်း, ပုလဲ,

ဝါးအဆင်းရှိသောဝေဠုရိယ ကြောင်မျက်ရွဲ (မြ) ၏ အဆင်းအရောင်၊ ရွှေ, ငွေ၏ အဆင်းအရောင်သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆင်း 'ရူပါရုံ'တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, မဟာဘုတ်လေးပါး တို့ကိုစွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ 'သနိဒဿန'ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ'ဖြစ်သော, အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင်အဆင်း 'ရူပါရုံ' သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ 'သနိဒဿန'ဖြစ်သော, ထိပါးတတ် သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ'ဖြစ်သော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ'ဖြစ်သော မျက်စိ အကြည် 'စက္ခု'ဖြင့် မြင်လည်း မြင်ခဲ့ပြီ၊ မြင်လည်း မြင်ဆဲ၊ မြင်လည်း မြင်လတ္တံ့၊ မြင်မူလည်းမြင်ရာ၏။ ဤရူပ်သည် အဆင်း 'ရူပါရုံ'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအဆင်း 'ရူပါယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ဟူသော သဘော 'ရူပဓာတ်'လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၁၇။ (၂) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ 'သနိဒဿန' ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ဖြစ်သော,အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင်အဆင်း (ရူပါရုံ) အညို 'နီလ' ၊ အရွှေ (အဝါနု) 'ပီတက' ၊ အနီ 'လောဟိတက' ၊ အဖြူ 'သြဒါတ' ၊ အမည်း (အနက်) 'ကာဠက' ၊ အမောင်း (နီညိုရောင်) 'မဇ္ဇိဋ္ဌက' ၊ အဝါရင့် 'ဟရိ' ၊ အစိမ်း ရောင် 'ဟရိဝဏ္ဏ' ၊ သရက်ညွန့် အဆင်းရောင် (အစိမ်းနု) 'အမ္ဗကဋ္ဌရဝဏ္ဏ' ၊ အရှည် 'ဒီဃ' ၊ အတို 'ရဿ' ၊ အငယ် 'အဏု' ၊ အကြီး 'ထူလ' ၊ အလုံး 'ဝဋ္ဋ' ၊ အဝန်းအဝိုင်း 'ပရိမဏ္ဍလ' ၊ လေးမြောင့် 'စတုရံသ' (စတုရဿ)၊ ခြောက်မြောင့် 'ဆဋ္ဌံသ' ၊ ရှစ်မြောင့် 'အဋ္ဌံသ' ၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်မြောင့် 'သောဠသံသ' ၊ အနိမ့်အရှိုင်း 'နိန္နု' ၊ အမြင့်အမောက် 'ထလ' ၊ အရိပ် 'ဆာယာ' ၊ နေပူ 'အာတပ' ၊ အလင်းရောင် 'အာလောက' ၊ အမိုက်မှောင် 'အန္ဓကာရ' ၊ တိမ်တိုက် 'အဗ္ဘာ' ၊ ဆီးနှင်း 'မဟိကာ' ၊ အခိုး 'ဓူမ' ၊ မြူ 'ရဇ' ၊ လဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ နေဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြယ် (တာရာ) အပေါင်းတို့၏အဆင်းအရောင်၊ ကြေးမုံ (မှန်) ဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ပတ္တမြား, ခရုသင်း, ပုလဲ, ဝါးအဆင်းရှိသောဝေဠုရိယ ကြောင် မျက်ရွဲ (မြ) ၏ အဆင်းအရောင်၊ ရွှေ, ငွေ၏ အဆင်းအရောင်သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆင်း 'ရူပါရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ 'သနိဒဿန' ဖြစ်သော,ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ဖြစ်သော, အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင်အဆင်း 'ရူပါရုံ' သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ 'သနိဒဿန' ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ဖြစ်သော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ' ဖြစ်သော မျက်စိ အကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်းထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရူပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအဆင်း 'ရူပါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ဟူသော သဘော 'ရူပဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၁၈။ (၃) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ 'သနိဒဿန' ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋ္ဌိယ'

ဖြစ်သော,အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ)၊ အညိ ‘နီလ’ ၊ အရွှေ (အဝါနု) ‘ပီတက’ ၊ အနီ ‘လောဟိတက’ ၊ အဖြူ ‘ဩဒါတ’ ၊ အမည်း (အနက်) ‘ကာဠက’ ၊ အမောင်း (နီညိုရောင်) ‘မဇ္ဇိဋ္ဌက’ ၊ အဝါရင့် ‘ဟရိ’ ၊ အစိမ်းရောင် ‘ဟရိဝဏ္ဏ’ ၊ သရက်ညွှန့် အဆင်းရောင် (အစိမ်းနု) ‘အမ္ဗကုံရဝဏ္ဏ’ ၊ အရှည် ‘ဒီဃ’ ၊ အတို ‘ရဿ’ ၊ အငယ် ‘အဏု’ ၊ အကြီး ‘ထူလ’ ၊ အလုံး ‘ဝဋ္ဋ’ ၊ အဝန်းအဝိုင်း ‘ပရိမဏ္ဍလ’ ၊ လေးမြောင့် ‘စတုရံသ’ (စတုရဿ)၊ ခြောက်မြောင့် ‘ဆဋ္ဌံသ’ ၊ ရှစ်မြောင့် ‘အဋ္ဌံသ’ ၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်မြောင့် ‘သောဠသံသ’ ၊ အနိမ့်အရှိုင်း ‘နိန္နာ’ ၊ အမြင့်အမောက် ‘ထလ’ ၊ အရိပ် ‘ဆာယာ’ ၊ နေပူ ‘အာတပ’ ၊ အလင်းရောင် ‘အာလောက’ ၊ အမိုက်မှောင် ‘အန္ဓကာရ’ ၊ တိမ်တိုက် ‘အဘ္ဘာ’ ၊ ဆီးနှင်း ‘မဟိကာ’ ၊ အခိုး ‘ဓူမ’ ၊ မြူ ‘ရဇ’ ၊ လဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ နေဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြယ် (တာရာ) အပေါင်းတို့၏အဆင်းအရောင်၊ ကြေးမုံ (မှန်) ဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ပတ္တမြား, ခရုသင်း, ပုလဲ, ဝါးအဆင်းရှိသောဝေဠုရိယ ကြောင်မျက်ရွဲ (မြ) ၏ အဆင်းအရောင်၊ ရွှေ, ငွေ၏ အဆင်းအရောင်သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအဆင်း ‘ရူပါရုံ’ တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ ‘သနိဒဿန’ ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော, အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင်အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ ‘သနိဒဿန’ ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော အကြင်အဆင်း (ရူပါရုံ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော ‘အနိဒဿန’ ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ပသာဒ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရူပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ဟူသော သဘော ‘ရူပဓာတ်’ လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၁၉။ (၄) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’ ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ ‘သနိဒဿန’ ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော,အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ)၊ အညိ ‘နီလ’ ၊ အရွှေ (အဝါနု) ‘ပီတက’ ၊ အနီ ‘လောဟိတက’ ၊ အဖြူ ‘ဩဒါတ’ ၊ အမည်း (အနက်) ‘ကာဠက’ ၊ အမောင်း (နီညိုရောင်) ‘မဇ္ဇိဋ္ဌက’ ၊ အဝါရင့် ‘ဟရိ’ ၊ အစိမ်းရောင် ‘ဟရိဝဏ္ဏ’ ၊ သရက်ညွှန့် အဆင်းရောင် (အစိမ်းနု) ‘အမ္ဗကုံရဝဏ္ဏ’ ၊ အရှည် ‘ဒီဃ’ ၊ အတို ‘ရဿ’ ၊ အငယ် ‘အဏု’ ၊ အကြီး ‘ထူလ’ ၊ အလုံး ‘ဝဋ္ဋ’ ၊ အဝန်းအဝိုင်း ‘ပရိမဏ္ဍလ’ ၊ လေးမြောင့် ‘စတုရံသ’ (စတုရဿ)၊ ခြောက်မြောင့် ‘ဆဋ္ဌံသ’ ၊ ရှစ်မြောင့် ‘အဋ္ဌံသ’ ၊ တစ်ဆယ့်ခြောက်မြောင့် ‘သောဠသံသ’ ၊ အနိမ့်အရှိုင်း ‘နိန္နာ’ ၊ အမြင့်အမောက် ‘ထလ’ ၊ အရိပ် ‘ဆာယာ’ ၊ နေပူ ‘အာတပ’ ၊ အလင်းရောင် ‘အာလောက’ ၊ အမိုက်မှောင် ‘အန္ဓကာရ’ ၊ တိမ်တိုက် ‘အဘ္ဘာ’ ၊ ဆီးနှင်း ‘မဟိကာ’ ၊ အခိုး ‘ဓူမ’ ၊ မြူ ‘ရဇ’ ၊ လဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ နေဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ကြယ် (တာရာ) အပေါင်းတို့၏အဆင်းအရောင်၊ ကြေးမုံ (မှန်) ဝန်း၏ အဆင်းအရောင်၊ ပတ္တမြား, ခရုသင်း, ပုလဲ, ဝါးအဆင်းရှိသောဝေဠုရိယ ကြောင် မျက်ရွဲ (မြ) ၏ အဆင်းအရောင်၊ ရွှေ, ငွေ၏ အဆင်းအရောင်သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ မှ) တစ်မျိုးတစ်ခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော ‘မဟာဘုတ်’ လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ ‘သနိဒဿန’ ဖြစ်သော,ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ‘သပ္ပဋိဃ’ ဖြစ်သော, အဆင်းအရောင် ဟူသော အကြင်အဆင်း ‘ရူပါရုံ’ သည်လည်း ရှိသေး၏။ အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု ‘ဖဿ’ သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်တလ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။

အကြင် အဆင်း (ရူပါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည်ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အဆင်း ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်တလ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အဆင်း ရူပါရုံလျှင် အာရုံရှိသော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ ဤရုပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအဆင်း 'ရူပါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အဆင်း (ရူပါရုံ)ဟူသော သဘော 'ရူပဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သဒ္ဒါယတနရုပ်

၆၂၀။ (၇) ၁။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်၊ စည်ကြီးသံ 'ဘေရိသဒ္ဒ'၊ မုရိုးစည်သံ 'မုဒိင်သဒ္ဒ'၊ ခရုသင်းသံ 'သခ်သဒ္ဒ'၊ ထက်စည်သံ 'ပဏဝသဒ္ဒ'၊ သီချင်းသံ 'ဂီတသဒ္ဒ'၊ တီးမှုတ်သံ 'ဝါဒိတသဒ္ဒ'၊ မောင်းကြေးနင်း, ခွက်ခွင်းသံ 'သမ္မသဒ္ဒ'၊ လက်သံ (လက်ခုပ်တီးသံ) 'ပါဏိသဒ္ဒ'၊ သတ္တဝါတို့၏ ကြွေးကြော်သံ 'နိဿေါသသဒ္ဒ'၊ သဘာဝ (ဓာတ်)တို့၏ (အချင်းချင်း) ထိခိုက်သောအသံ'သန္ဓိဃာတသဒ္ဒ'၊ လေသံ (လေတိုက်သော အသံ) 'ဝါတသဒ္ဒ'၊ ရေသံ 'ဥဒကသဒ္ဒ'၊ လူသံ 'မနုဿသဒ္ဒ'၊ လူသံမှ တစ်ပါးသော အသံ 'အမနုဿသဒ္ဒ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အသံ 'သဒ္ဒါရုံ'တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ ဖြစ်သော အကြင်အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို မြင်အပ် သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) ဖြင့် ကြားလည်း ကြားခဲ့ပြီ၊ ကြားလည်း ကြားဆဲ၊ ကြားလည်း ကြားလတ္တံ့၊ ကြားမူလည်း ကြားရာ၏။ ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအသံ 'သဒ္ဒါယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ဟူသော သဘော 'သဒ္ဒဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသောထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၂၁။ (၂) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်၊ စည်ကြီးသံ 'ဘေရိသဒ္ဒ' ၊ မုရိုးစည်သံ 'မုဒိင်သဒ္ဒ' ၊ ခရုသင်းသံ 'သခ်သဒ္ဒ' ၊ ထက်စည်သံ 'ပဏဝသဒ္ဒ' ၊ သီချင်းသံ 'ဂီတသဒ္ဒ' ၊ တီးမှုတ်သံ 'ဝါဒိတသဒ္ဒ' ၊ မောင်းကြေးနင်း, ခွက်ခွင်းသံ 'သမ္မသဒ္ဒ' ၊ လက်သံ (လက်ခုပ်တီးသံ) 'ပါဏိသဒ္ဒ' ၊ သတ္တဝါတို့၏

ကြွေးကြော်သံ 'နိဗ္ဗေါသသဒ္ဒ' ၊ သဘာဝ (ဓာတ်)တို့၏ (အချင်းချင်း) ထိခိုက်သော အသံ 'သန္ဓိယာတသဒ္ဒ' ၊ လေသံ (လေတိုက်သော အသံ) 'ဝါတသဒ္ဒ' ၊ ရေသံ 'ဥဒကသဒ္ဒ' ၊ လူသံ 'မနုဿသဒ္ဒ' ၊ လူသံမှ တစ်ပါးသော အသံ 'အမနုဿသဒ္ဒ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွဖြစ်သော အကြင်အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရူပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ် ကြောင်းအသံ 'သဒ္ဒါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ဟူသော သဘော 'သဒ္ဒဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရူပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသောထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၂၂။ (၃) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည်အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်၊ စည်ကြီးသံ 'ဘေရိသဒ္ဒ' ၊ မုရိုးစည်သံ 'မုဒင်္ဂသဒ္ဒ' ၊ ခရုသင်းသံ 'သင်္ခသဒ္ဒ' ၊ ထက်စည်သံ 'ပဏဝသဒ္ဒ' ၊ သီချင်းသံ 'ဂီတသဒ္ဒ' ၊ တီးမှုတ်သံ 'ဝါဒိတသဒ္ဒ' ၊ မောင်းကြေးနင်း, ခွက်ခွင်းသံ 'သမ္မသဒ္ဒ' ၊ လက်သံ (လက်ခုပ်တီးသံ) 'ပါဏိသဒ္ဒ' ၊ သတ္တဝါတို့၏ ကြွေးကြော်သံ 'နိဗ္ဗေါသသဒ္ဒ' ၊ သဘာဝ (ဓာတ်)တို့၏ (အချင်းချင်း) ထိခိုက်သော အသံ 'သန္ဓိယာတသဒ္ဒ' ၊ လေသံ (လေတိုက်သောအသံ) 'ဝါတသဒ္ဒ' ၊ ရေသံ 'ဥဒကသဒ္ဒ' ၊ လူသံ 'မနုဿသဒ္ဒ' ၊ လူသံမှ တစ်ပါးသော အသံ 'အမနုဿသဒ္ဒ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နားအကြည် 'သောတ' (ပသာဒ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရူပ်သည် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ် ကြောင်းအသံ 'သဒ္ဒါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ)ဟူသော သဘော 'သဒ္ဒဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရူပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

၆၂၃။ (၄) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' သည်၊ စည်ကြီးသံ 'ဘေရိသဒ္ဒ' ၊ မုရိုးစည်သံ 'မုဒင်္ဂသဒ္ဒ' ၊ ခရုသင်းသံ 'သင်္ခသဒ္ဒ' ၊ ထက်စည်သံ 'ပဏဝသဒ္ဒ' ၊ သီချင်းသံ 'ဂီတသဒ္ဒ' ၊ တီးမှုတ်သံ 'ဝါဒိတသဒ္ဒ' ၊ မောင်းကြေးနင်း,ခွက်ခွင်းသံ 'သမ္မသဒ္ဒ' ၊ လက်သံ (လက်ခုပ်တီးသံ) 'ပါဏိသဒ္ဒ' ၊ သတ္တဝါတို့၏

ကြွေးကြော်သံ 'နိဗ္ဗေါသသဒ္ဒ' ၊ သဘာဝ (ဓာတ်)တို့၏ (အချင်းချင်း) ထိခိုက်သော အသံ 'သန္ဓိယာတသဒ္ဒ' ၊ လေသံ (လေတိုက်သော အသံ) 'ဝါတသဒ္ဒ' ၊ ရေသံ 'ဥဒကသဒ္ဒ' ၊ လူသံ 'မနုဿသဒ္ဒ' ၊ လူသံမှ တစ်ပါးသော အသံ 'အမနုဿသဒ္ဒ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သည်လည်းရှိသေး၏။ အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည်ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နားအကြည် 'သောတ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' သည် ဖြစ် လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ် ကြောင်းအသံ 'သဒ္ဒါယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ဟူသော သဘော 'သဒ္ဒဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဂန္ဓာယတနရုပ်

၆၂၄။ (ဂ) ၁။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်၊ အမြစ်နံ့ 'မူလဂန္ဓ'၊ အနှစ်နံ့ 'သာရဂန္ဓ'၊ အခေါက် (အခွံ) နံ့'တစဂန္ဓ'၊ အရွက်နံ့ 'ပတ္တဂန္ဓ'၊ အပွင့်နံ့ 'ပုပ္ဖဂန္ဓ'၊ အသီးနံ့ 'ဖလဂန္ဓ'၊ စိမ်းရွှေသော အနံ့ 'အာမကဂန္ဓ'၊ သားစိမ်းငါးစိမ်း အညှီနံ့ 'ဝိသဂန္ဓ'၊ ကောင်းသော အနံ့ 'သုဂန္ဓ'၊ မကောင်းသော အနံ့ 'ဒုဂ္ဂန္ဓ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင်အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) ဖြင့် နမ်းလည်း နမ်းခဲ့ပြီ၊ နမ်းလည်း နမ်းဆဲ၊ နမ်းလည်း နမ်းလတ္တံ့၊ နမ်းမူလည်း နမ်းရာ၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၂၅။ (၂) နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည် အမြစ်နံ့ 'မူလဂန္ဓ'၊ အနှစ်နံ့ 'သာရဂန္ဓ'၊ အခေါက် (အခွံ) နံ့ 'တစဂန္ဓ'၊ အရွက်နံ့'ပတ္တဂန္ဓ'၊ အပွင့်နံ့ 'ပုပ္ဖဂန္ဓ'၊ အသီးနံ့ 'ဖလဂန္ဓ'၊ စိမ်းရွှေသော အနံ့ 'အာမကဂန္ဓ'၊ သားစိမ်းငါးစိမ်းအညှီနံ့ 'ဝိဿဂန္ဓ'၊ ကောင်းသော အနံ့ 'သုဂန္ဓ'၊ မကောင်းသော အနံ့ 'ဒုဂ္ဂန္ဓ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ'တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်'လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင်အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်းထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်'လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၂၆။ (၃) နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်၊ အမြစ်နံ့ 'မူလဂန္ဓ' ၊ အနှစ်နံ့ 'သာရဂန္ဓ' ၊ အခေါက် (အခွံ) နံ့ 'တစဂန္ဓ' ၊ အရွက်နံ့ 'ပတ္တဂန္ဓ' ၊ အပွင့်နံ့ 'ပုပ္ဖဂန္ဓ' ၊ အသီးနံ့ 'ဖလဂန္ဓ' ၊ စိမ်းရွှေသော အနံ့ 'အာမကဂန္ဓ' ၊ သားစိမ်းငါးစိမ်း အညှီနံ့ 'ဝိဿဂန္ဓ' ၊ ကောင်းသော အနံ့ 'သုဂန္ဓ' ၊ မကောင်းသော အနံ့ 'ဒုဂ္ဂန္ဓ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ပသာဒ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါလည်းထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၂၇။ (၄) နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည် အမြစ်နံ့ 'မူလဂန္ဓ' ၊ အနှစ်နံ့ 'သာရဂန္ဓ' ၊ အခေါက် (အခွံ) နံ့ 'တစဂန္ဓ' ၊ အရွက်နံ့ 'ပတ္တဂန္ဓ' ၊ အပွင့်နံ့ 'ပုပ္ဖဂန္ဓ' ၊ အသီးနံ့ 'ဖလဂန္ဓ' ၊ စိမ်းရွှေသော အနံ့

'အာမကဂန္ဓ' ၊ သားစိမ်းငါးစိမ်း အညှီနံ့ 'ဝိသဂန္ဓ' ၊ ကောင်းသော အနံ့ 'သုဂန္ဓ' ၊ မကောင်းသော အနံ့ 'ဒုဂ္ဂန္ဓ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' သည်လည်းရှိသေး၏။ အကြင်အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ် လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်းဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ် လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဂန္ဓဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရသာယတနရုပ်

၆၂၈။ (၉) ၁။ လျှာသိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ် သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည်၊ အမြစ် အရသာ 'မူလရသ'၊ ပင်စည်အရသာ 'ခန္ဓရသ'၊ အခေါက် (အခွံ) အရသာ 'တစရသ'၊ အရွက် အရသာ 'ပတ္တရသ'၊ အပွင့်အရသာ 'ပုပ္ဖရသ'၊ အသီးအရသာ 'ဖလရသ'၊ အချဉ် 'အမ္ဗိလ'၊ အချို အမြိန် 'မဓုရ'၊ အခါး'တိတ္တက'၊ အစပ် 'ကဋုက'၊ ဆားအငန် 'လောဏိက'၊ ဆပ်ပြာအငန် 'ခါရိက'၊ စူးရှသော အချဉ် 'လမ္ဗိလ'၊ အဖန် 'ကသာဝ'၊ သာယာဖွယ် (ကောင်းသော) အရသာ 'သာဒု'၊ မသာယာဖွယ် (မကောင်းသော) အရသာ 'အသာဒု' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအရသာ 'ရသာရုံ'တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသာ 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ'ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော လျှာ အကြည် 'ဇိဝှါ' (ပသာဒ) ဖြင့် လျှက်လည်း လျှက်ခဲ့ပြီ၊ လျှက်လည်း လျှက်ဆဲ၊ လျှက်လည်း လျှက်လတ္တံ့၊ လျှက်မူလည်း လျှက်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် အရသာ 'ရသာရုံ' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျှက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ)ဟူသော သဘော 'ရသဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤရုပ်သည် လျှက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၂၉။ (၂) လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည် အမြစ်အရသာ 'မူလရသ' ၊ ပင်စည်အရသာ 'ခန္ဓရသ' ၊ အခေါက် (အခွံ) အရသာ 'တစရသ' ၊ အရွက်အရသာ 'ပတ္တရသ' ၊ အပွင့်အရသာ 'ပုပ္ဖရသ' ၊ အသီးအရသာ 'ဖလရသ' ၊ အချဉ် 'အမ္ဓိလ' ၊ အချိုအမြိန် 'မဓုရ' ၊ အခါး 'တိတ္တက' ၊ အစပ် 'ကဋုက' ၊ ဆားအငန် 'လောဏိက' ၊ ဆပ်ပြာအငန် 'ခါရိက' ၊ စူးရှသော အချဉ် 'လမ္ဓိလ' ၊ အဖန် 'ကသာဝ' ၊ သာယာဖွယ် (ကောင်းသော) အရသာ 'သာဒု' ၊ မသာယာဖွယ် (မကောင်းသော) အရသာ 'အသာဒု' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအရသာ 'ရသာရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသာ 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန', ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အရသာ (ရသာရုံ) သည်လည်း ရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ် သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော လျှာ အကြည် 'ဇိဝှါ' (ပသာဒ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ)ဟူသော သဘော 'ရသဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း။

၆၃၀။ (၃) လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည် အမြစ်အရသာ 'မူလရသ' ၊ ပင်စည်အရသာ 'ခန္ဓရသ' ၊ အခေါက် (အခွံ) အရသာ 'တစရသ' ၊ အရွက်အရသာ 'ပတ္တရသ' ၊ အပွင့်အရသာ 'ပုပ္ဖရသ' ၊ အသီးအရသာ 'ဖလရသ' ၊ အချဉ် 'အမ္ဓိလ' ၊ အချိုအမြိန် 'မဓုရ' ၊ အခါး 'တိတ္တက' ၊ အစပ် 'ကဋုက' ၊ ဆားအငန် 'လောဏိက' ၊ ဆပ်ပြာအငန် 'ခါရိက' ၊ စူးရှသော အချဉ် 'လမ္ဓိလ' ၊ အဖန် 'ကသာဝ' ၊ သာယာဖွယ် (ကောင်းသော) အရသာ 'သာဒု' ၊ မသာယာဖွယ် (မကောင်းသော) အရသာ 'အသာဒု' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရသာ 'ရသာရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသာ 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ,ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အရသာ (ရသာရုံ) သည်လည်းရှိသေး၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ် သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ပသာဒ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ)ဟူသော သဘော 'ရသဓာတ်' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း။

၆၃၁။ (၄) လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) သည် အမြစ်အရသာ 'မူလရသ' ၊ ပင်စည်အရသာ 'ခန္ဓရသ' ၊ အခေါက် (အခွံ) အရသာ 'တစရသ' ၊ အရွက်အရသာ 'ပတ္တရသ' ၊ အပွင့်အရသာ 'ပုပ္ဖရသ' ၊ အသီးအရသာ 'ဖလရသ' ၊ အချဉ် 'အမ္ဗိလ' ၊ အချိုအမြိန် 'မဓုရ' ၊ အခါး 'တိတ္တက' ၊ အစပ် 'ကဋုက' ၊ ဆားအငန် 'လောဏိက' ၊ ဆပ်ပြာအငန် 'ခါရိက' ၊ စူးရှသော အချဉ် 'လမ္ဗိလ' ၊ အဖန် 'ကသာဝ' ၊ သာယာဖွယ် (ကောင်းသော) အရသာ 'သာဒု' ၊ မသာယာဖွယ် (မကောင်းသော) အရသာ 'အသာဒု' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောအရသာ 'ရသာရုံ' တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကြီးကျယ်ထင်ရှားသာ 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွမဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင်အရသာ (ရသာရုံ) သည်လည်းရှိသေး၏။ အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် အရသာ (ရသာရုံ) ကို အာရုံပြု၍ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော လျက်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အရသာ (ရသာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အရသာ (ရသာရုံ)ဟူသော သဘော 'ရသဓာတ်' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣတ္ထိန္ဒြေရုပ်

၆၃၂။ (၁၀) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ၏ အကြင် (အရပ်အမောင်း လက်ခြေစသော) မိန်းမပုံသဏ္ဌာန် 'ဣတ္ထိလိင်'။ (မိန်းမဟုသိကြောင်း) မိန်းမအမှတ်အသား 'ဣတ္ထိနိမိတ္တ'၊ မိန်းမအမူအရာ 'ဣတ္ထိကုတ္တ'၊ မိန်းမ၏ (သွားပုံလာပုံစသော) အသွင်အပြင် 'ဣတ္ထာကပ္ပ'၊ မိန်းမ၏အဖြစ် 'ဣတ္ထတ္တ'၊ မိန်းမ၏သဘော 'ဣတ္ထိဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ပုရိသန္ဒြေရုပ်

၆၃၃။ (၁၁) ယောက်ျား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ယောက်ျား၏ အကြင် (အရပ်အမောင်း လက်ခြေစသော) ယောက်ျား ပုံသဏ္ဌာန် 'ပုရိသလိင်'။ (ယောက်ျားဟု သိကြောင်း) ယောက်ျားအမှတ်အသား 'ပုရိသနိမိတ္တ'၊ ယောက်ျားအမူအရာ 'ပုရိသကုတ္တ'၊ ယောက်ျား၏ (သွားပုံလာပုံစသော) အသွင်အပြင် 'ပုရိသာကပ္ပ'၊ ယောက်ျား၏အဖြစ် 'ပုရိသတ္တ'၊ ယောက်ျား၏သဘော 'ပုရိသဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ယောက်ျား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း အစိုးရမှု၌ 'ပုရိသိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣတိတ္ထိန္ဒြေရုပ်

၆၃၄။ (၁၂) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတိတ္ထိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသော 'ရုပ်' တရားတို့၏ အကြင်အသက် 'အာယု'၊ တည်ကြောင်းသဘော 'ဌိတိ'။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေခြင်းသဘော 'ယပနာ'။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေစေခြင်းသဘော 'ယာပနာ'။ (တိုးပွါး၍) ဖြစ်မှုသဘော 'ဣရိယနာ'။ (ဆက်လက်၍) ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဝတ္တနာ'၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော 'ပါလနာ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်းသဘော 'ဇီဝိတ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကာယဝိညတ်ရုပ်

၆၃၅။ (၁၃) (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' ဟူသောထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, အကုသိုလ်စိတ် ကြောင့်ဖြစ်စေ,ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ'စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, ရှေ့သို့တက်သူအား လည်းကောင်း, နောက်သို့ဆုတ်သူအား လည်းကောင်း, တူရွကြည့်သူအား လည်းကောင်း, တစောင်းကြည့်သူအား လည်းကောင်း, ကွေးသူအား လည်းကောင်း, ဆန့်တန်းသူအား လည်းကောင်း, (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ကိုယ်၏ အကြင် ခိုင်မာမှု 'ထမ္ဘန'၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာမှု 'သန္ဌာန'၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာသည်၏ အဖြစ် (ကောင်းစွာ ခိုင်မာခြင်း) 'သန္ဌာန္တိတတ္တ'၊ သိစေခြင်းသဘော 'ဝိညတ္တိ'၊ သိစေသော အခြင်းအရာ 'ဝိညာပနာ'၊ သိစေတတ်သည်၏အဖြစ် 'ဝိညာပိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဝစီဝိညတ်ရုပ်

၆၃၆။ (၁၄) (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ (ဖြစ်ပေါ်လာသော) အကြင် စကား 'ဝါစာ'၊ မြွက်ဆိုမှု 'ဂိရာ'၊ စကားအစီအစဉ် 'ဗျပ္ပထ'၊ ပြောဆိုမှု 'ဥဒီရဏ'၊ ကြွေးကြော်ခြင်း 'ယောသ'၊ ကြွေးကြော်မှု 'ယောသကမ္မ'၊ စကားတည်းဟူသော နှုတ်မြွက်မှု 'ဝါစာဝစီဘေဒ' သည် (ရှိ၏)၊ ဤမြွက်ဆိုမှု စသည်ကို စကား 'ဝါစာ' ဟု ဆိုအပ်၏၊ ထိုစကား 'ဝါစာ' ဖြင့် အကြင် သိစေခြင်းသဘော 'ဝိညတ္တိ'၊ သိစေသော အခြင်းအရာ 'ဝိညာပနာ'၊ သိစေတတ်သည်၏အဖြစ် 'ဝိညာပိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာကာသဓာတ်ရုပ်

၆၃၇။ (၁၅) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသ'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'အာကာသဂတ'၊ မထိမခိုက်အပ်သော (ထိကိုင်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အဃ'၊ မထိမခိုက်အပ်သော (ထိကိုင်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'အဃဂတ'။ (ဟင်းလင်း) အပေါက် 'ဝိဝရ'၊ (ဟင်းလင်း) အပေါက်ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'ဝိဝရဂတ'၊ ကြီးကျယ် ထင်ရှားသော မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ဖြင့် မတွေ့ထိအပ်သော သဘော 'အသမ္ဖုဋ္ဌ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသောရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ လဟုတာရုပ်

၆၃၈။ (၁၆) ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်) ရုပ်၏ အကြင် လျင်မြန် ပေါ့ပါးသည်၏အဖြစ် 'လဟုတာ'၊ ပေါ့ပါးစွာ ပြောင်းလဲနိုင်သည် (လျင်မြန်သည်) ၏ အဖြစ် 'လဟုပရိဏာမတာ'၊ မနုန့်နှေး မလေးလံသည်၏ အဖြစ် 'အဒန္ဓနတာ'၊ မခိုင်မာ သည်၏ အဖြစ် (မတုန်မလှုပ်ခြင်း ကင်းသည်၏အဖြစ်) 'အဝိတ္ထနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။

ရူပသ မုဒုတာရုပ်

၆၃၉။ (၁၇) ရုပ်၏နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်) ရုပ်၏ အကြင်နူးညံ့မှု 'မုဒုတာ'၊ ပျော့ပျောင်းပြေပြစ်မှု 'မဒ္ဒဝတာ'၊ မကြမ်း တမ်းမှု 'အကက္ခဋတာ'၊ မခက်မာမှု 'အကထိနတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသမုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ ကမ္မညတာရုပ်

၆၄၀။ (၁၈) ရုပ်၏ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင်လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်) ရုပ်၏အကြင် အလုပ်၌ ခံ့မှု 'ကမ္မညတာ'၊ အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်းသဘော 'ကမ္မညတ္တ'၊ အလုပ်၌ ခံ့သည်၏အဖြစ် 'ကမ္မညဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ ဥပစယရုပ်

၆၄၁။ (၁၉) ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရုပ် 'အာယတန'တို့၏ အကြင် (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစ 'အာစယ' သည် ရှိ၏၊ ထိုရုပ် 'အာယတန'တို့၏ (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစ 'အာစယ' သည် ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပသ သန္တတိရုပ်

၆၄၂။ (၂၀) ရုပ်၏ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အကြင် ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) သည်ရှိ၏၊ ထိုရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ်သည် ရုပ်၏ ဖြစ်စဉ် 'ရူပသသန္တတိ' ရုပ် မည်၏။ ဤသို့သဘော ရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ ဇရတာရုပ်

၆၄၃။ (၂၁) ရုပ်၏အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု 'ရူပသ ဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အကြင် လျော့ပါးခြင်း (အိုမင်းယုတ်လျော့ ခြင်း) 'ဇရာ'၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်ကြောင်း 'ဇီရဏတာ'၊ သွားကျိုးကြောင်း 'ခဏ္ဍိစ္စ'၊ ဆံပင်ဖြူကြောင်း 'ပါလိစ္စ'၊ အရေတွန့်ကြောင်း 'ဝလိတ္တစတာ'၊ အသက်၏ ဆုတ်ယုတ်ကြောင်း 'အာယုနော သံဟာနိ'။ (စက္ခုန္ဒြေစသော) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ'တို့၏ ရင့်ရော် ပျက်ပြားကြောင်း 'ဣန္ဒြိယာနံပရိပါက' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ အနိစ္စတာရုပ်

၆၄၄။ (၂၂) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အကြင် ကုန်ဆုံးမှု 'ခယ'၊ ပျက်မှု 'ဝယ'၊ ကွဲမှု 'ဘေဒ'၊ ထက်ဝန်းကျင် ကွဲမှု (အာလုံးပျက်ပြိုကွဲမှု) 'ပရိဘေဒ'။ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက်တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'အနိစ္စတာ'၊ ကွယ်ပျောက်မှု 'အန္တရဓာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကဗဠိကာရ အာဟာရရုပ်

၆၄၅။ (၂၃) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠိကာရအာဟာရ' ဟူသောထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထမင်း 'ဩဒန'၊ မုယောမုန့် (ဆန် ကြမ်းမုန့်နပ်) 'ကုမ္မာသ'၊ မုန့်လုံး'သတ္တု'၊ ငါး 'မစ္ဆ'၊ အသား 'မံသ'၊ နို့ရည် 'ခီရ'၊ နို့ခမ်း 'ဒဓိ'၊ ထောပတ် 'သပ္ပိ'၊ ဆီဦး 'နဝနီတ'၊ ဆီ'တေလ'၊ ပျားရည် 'မဓု'၊ တင်လဲ 'ဖာဏိတ' သည် ရှိ၏။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစာအာဟာရတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, အကြင်အကြင် ဇနပုဒ် (တိုင်း၊ ခရိုင်) ၌ ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ခံတွင်း (ပါးစပ်) ဖြင့် စားအပ်သော, သွားတို့ဖြင့် ကိုက်ခဲအပ် (ကြိတ်ချေဝါး၍စားအပ်) သော, လည်ချောင်းဖြင့် မျိုချအပ်သော, ဝမ်း (ပိုက်) ကို ပြည့်ဝ တောင့်တင်းစေတတ်သော အကြင် (အစာအာဟာရ) ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။

အကြင် အဆီအနှစ်အစေး (ဩဇာ)ဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် မျှတကုန်၏၊ ဤမျှတကြောင်းဖြစ်သော ရုပ်သည် အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠိကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) ရုပ်အပေါင်းသည် မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

မှီတတ်သော 'ဥပါဒါ'ရုပ်တို့ကို ဝေဖန်ခြင်း 'ဥပါဒါဘာဇနီယ' ပြီးပြီ။

ရုပ်ပိုင်း 'ရူပကဏ္ဍ' ၌ ရှေးဦးစွာရှတ်ဆိုမှု အလှည့်အကြိမ် 'ပဌမဘာဏဝါရ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

မမှီတတ်သော ' နောဥပါဒါ 'ရုပ်များ

နော ဥပါဒါရုပ်

၆၄၆။ (ဥပါဒါရုပ်မှီသကဲ့သို့မမှီမူ၍ဖြစ်သော) 'နော ဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' (ပထဝီဓာတ်, တေဇော ဓာတ်,ဝါယောဓာတ်)၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် ရှိ၏။ (ဤရုပ်အပေါင်း သည် 'နော ဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း)။

ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်

၆၄၇။ (၁) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော သဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) 'ပထဝီ ဓာတ်'၊ မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေခြင်း သဘော) 'တေဇောဓာတ်'၊ လေဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) 'ဝါယောဓာတ်'၊ ခိုင်မာခြင်း သဘော 'ကက္ခဋ'၊ နူးညံ့ခြင်းသဘော 'မုဒုက'၊ သိမ်မွေ့ခြင်း သဘော 'သဏှ'၊ ကြမ်းတမ်းခြင်း သဘော 'ဖရုသ'၊ ချမ်းသာသော အတွေ့ 'သုခသမ္ဖဿ'၊ ဆင်းရဲသော အတွေ့ 'ဒုက္ခသမ္ဖဿ'၊ လေးသော သဘော 'ဂရုက'၊ ပေါ့သော သဘော 'လဟုက' သည် ရှိ၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန'၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ဖြင့် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါး ရာ၏။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်းမည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၄၈။ (၂) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော သဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) 'ပထဝီဓာတ်' ၊ မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေခြင်း သဘော) 'တေဇောဓာတ်' ၊ လေဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) 'ဝါယောဓာတ်' ၊ ခိုင်မာခြင်းသဘော 'ကက္ခဋ' ၊ နူးညံ့ခြင်းသဘော 'မုဒုက' ၊ သိမ်မွေ့ခြင်းသဘော 'သဏှ' ၊ ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော 'ဖရုသ' ၊ ချမ်းသာသောအတွေ့ 'သုခသမ္ဖဿ' ၊ ဆင်းရဲသောအတွေ့ 'ဒုက္ခသမ္ဖဿ' ၊ လေးလံသောသဘော 'ဂရုက' ၊ ပေါ့ပါးသောသဘော 'လဟုက' သည်ရှိ၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' ၊ ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်းမည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၄၉။ (၃) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသောသဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) 'ပထဝီဓာတ်' ၊ မီးဟူသောသဘော (ရင့်ကျက်စေခြင်းသဘော) 'တေဇောဓာတ်' ၊ လေဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) 'ဝါယောဓာတ်' ၊ ခိုင်မာခြင်း သဘော 'ကက္ခဋ' ၊ နူးညံ့ခြင်းသဘော 'မုဒုက' ၊ သိမ်မွေ့ခြင်းသဘော 'သဏှ' ၊ ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော 'ဖရုသ' ၊ ချမ်းသာသော အတွေ့ 'သုခသမ္ဖဿ' ၊ ဆင်းရဲသော အတွေ့ 'ဒုက္ခသမ္ဖဿ' ၊ လေးလံသော သဘော 'ဂရုက' ၊ ပေါ့ပါးသော သဘော 'လဟုက' သည် ရှိ၏။ မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) သည် မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနိဒဿန' , ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့်တကွ 'သပ္ပဋိဃ' ဖြစ်သော ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) ၌ ထိပါးလည်း ထိပါးခဲ့ပြီ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးဆဲ၊ ထိပါးလည်း ထိပါးလတ္တံ့၊ ထိပါးမူလည်း ထိပါးရာ၏။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်းမည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

၆၅၀။ (၄) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော သဘော (ခက်မာခြင်းသဘော) 'ပထဝီဓာတ်' ၊ မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေခြင်းသဘော) 'တေဇောဓာတ်' ၊ လေဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားခြင်းသဘော) 'ဝါယောဓာတ်' ၊ ခိုင်မာခြင်းသဘော 'ကက္ခဋ' ၊ နူးညံ့ခြင်းသဘော 'မုဒုက' ၊ သိမ်မွေ့ခြင်းသဘော 'သဏှ' ၊ ကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော 'ဖရုသ' ၊ ချမ်းသာသော အတွေ့ 'သုခ သမ္ဖဿ' ၊ ဆင်းရဲသော အတွေ့ 'ဒုက္ခသမ္ဖဿ' ၊ လေးလံသောသဘော 'ဂရုက' ၊ ပေါ့ပါးသော သဘော 'လဟုက' သည် ရှိ၏။ အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို အာရုံပြုလျက် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည်ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ကို အာရုံပြုလျက် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ပ။ အကြင် ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' (ဝတ္ထု) ကို မှီ၍ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လျှင် အာရုံရှိသော ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည်။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' သည်။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' သည်။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) သည် ဖြစ်လည်း ဖြစ်ခဲ့ပြီ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်ဆဲ၊ ဖြစ်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့၊ ဖြစ်မူလည်း ဖြစ်ရာ၏။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) လည်း မည်၏၊ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်းမည်၏၊ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်းမည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အာပေါဓာတ်

၆၅၁။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ရေ 'အာပေါ'၊ ရေဟူ၍ဖြစ်ခြင်း 'အာပေါဂတ'၊ အစေး 'သိနေဟ'၊ အစေးဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'သိနေဟဂတ'၊ ရုပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်းသဘော 'ဗန္ဓနတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည်

ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မမှီတတ်သော 'နောဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

နှစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'ဒုကနိဒ္ဒေသ'

တဏှာဒီဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်

၆၅၂။ (၁) 'ဥပါဒိဏ္ဏာ' (ကမ္မဇ)ဟူသော 'ဥပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ်ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏) (ကမ္မဇရုပ် ၈ကန်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'၊ ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပဿသန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဥပါဒိဏ္ဏာ' (ကမ္မဇ)ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကံကြောင့် မဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏာ' ရုပ်

၆၅၃။ (၂) 'အနုပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီ ဝိညတ်'၊ ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'၊ ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'၊ ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'၊ ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု 'ရူပဿ ဇရတာ'၊ ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည်ရှိ၏။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'၊ ရုပ်၏ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပဿသန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အနုပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကံ၏အကျိုး ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရူပ်

၆၅၄။ (၁) ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယဟူသော ထိုရူပ်သည် 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ'ရူပ် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရူပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတစ်ခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရူပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'၊ ရူပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရူပ်သည်လည်းရှိသေး၏။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ကံ၏ အကျိုးမဟုတ် ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ရူပ်

၆၅၅။ (၂) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ရူပ် ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလို ဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'၊ ရူပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'၊ ရူပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသမုဒုတာ'၊ ရူပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသကမ္မညတာ'၊ ရူပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ'၊ ရူပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည်ရှိ၏။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရူပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ပန္နဿ) ရူပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ပန္နဿ) ရူပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရူပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

မြင်အပ်သော 'သနိဒဿန'ရူပ်

၆၅၆။ (၁) 'သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် 'သ နိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

မမြင်အပ်သော 'အနိဒဿန'ရူပ်

၆၅၇။ (၂) 'အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ် အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် 'အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေ တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ထိခိုက်တတ်သော 'သပ္ပဋိဃ'ရုပ်

၆၅၈။ (၁) 'သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နား အကြည် 'သောတာယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာ ယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာ ယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (သြဠာရိကရုပ်၊ သန္ဌိကေ ရုပ်)။

မထိခိုက်ကောင်းသော 'အပ္ပဋိဃ' ရုပ်

၆၅၉။ (၂) 'အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း (သုခုမရုပ်၊ ဒုရေရုပ်)။

အစိုးရသော 'ဣန္ဒြိယ' ရုပ်

၆၆၀။ (၁) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ'၊ ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ'၊ နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ'၊ လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ'၊ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ဘာဝရုပ်နှစ်ပါး၊ ဇီဝိတရုပ်)။

နဿ ဣန္ဒြိယရုပ်

၆၆၁။ (၂) 'နဿ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'နဿ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

မဟာဘုတ်ရုပ်

၆၆၂။ (၁) 'မဟာဘုတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'မဟာဘုတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဿ မဟာဘူတရုပ်

၆၆၃။ (၂) မဟာဘုတ် မမည်သော 'နဿ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မဟာဘုတ် မမည်သော 'နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဝိညတ်ရုပ်

၆၆၄။ (၁) 'ဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီ ဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်နှစ်ခုသည် 'ဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဝိညတ္တိရုပ်

၆၆၅။ (၂) 'နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ရုပ်

၆၆၆။ (၁) 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' (စိတ္တဇ)ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ် အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏) (ဝိညတ်ရုပ် နှစ်ပါး, စိတ္တဇရုပ်ဧကန်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော, စိတ်လျှင် အကြောင်းရှိသော, စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'၊ ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'၊ ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပဿဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' (စိတ္တဇ)ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော 'နစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ရုပ်

၆၆၇။ (၂) 'နစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း ၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ'၊ ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော် ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'၊ ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿအနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော, စိတ်ဟူသော အကြောင်းမရှိသော, စိတ်ဟူသော ဖြစ်ကြောင်းမရှိသော မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါ ယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'၊ ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'၊ ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏

ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နိ စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

စိတ်နှင့်အတူဖြစ် (အတူပျက်) သော 'စိတ္တသဟဘု' ရုပ်

၆၆၈။ (၁) 'စိတ္တသဟဘု' (စိတ္တဇ)ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီ ဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်နှစ်ခုသည် 'စိတ္တသဟဘု' (စိတ္တဇ)ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဝိညတ်ရုပ် နှစ်ပါး)။

စိတ်နှင့်အတူမဖြစ်သော 'နိ စိတ္တသဟဘု' ရုပ်

၆၆၉။ (၂) 'နိ စိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နိ စိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါးမှ တစ်ပါးအခြားသော ရုပ်များ)။

စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ရုပ်

၆၇၀။ (၁) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့်ဖြစ်တူ၊ ပျက်တူ) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်နှစ်ပါးသည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် ဖြစ်တူ၊ ပျက်တူ) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဝိညတ္တိရုပ် နှစ်ပါး)။

စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်သော 'နိ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ရုပ်

၆၇၁။ (၂) စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်ဖြစ်တူ ပျက်တူ မဟုတ်သော) 'နိ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာ ယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်း သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်ဖြစ်တူ ပျက်တူ မဟုတ်သော) 'နိ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဝိညတ်ရုပ် နှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။

အတွင်းကျသော 'အဇ္ဈတ္တိက' ရုပ်

၆၇၂။ (၁) 'အဇ္ဈတ္တိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အဇ္ဈတ္တိကဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

ပြင်ပဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' ရုပ်

၆၇၃။ (၂) 'ဗာဟိရ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ဗာဟိရဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါးမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ကြမ်းတမ်းသော 'သြဠာရိက' ရုပ်

၆၇၄။ (၁) 'သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ် ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း (သပ္ပဋိဃရုပ်၊ သန္ဌာန်ကေရုပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သိမ်မွေ့သော 'သုခုမ' ရူပ်

၆၇၅။ (၂) 'သုခုမ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် 'သုခုမ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (ဒူရေရူပ်၊ အပ္ပဋိဃရူပ်)။

သိဖို့ဝေးသော 'ဒူရေ' ရူပ်

၆၇၆။ (၁) 'ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် ဝေးကွာသော (အသိခက်သော) 'ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (သုခုမရူပ်၊ အပ္ပဋိဃ ရူပ်)။

သိဖို့နီးသော 'သန္တိကေ' ရူပ်

၆၇၇။ (၂) 'သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် နီးကပ်သော (သိလွယ်သော) 'သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

စက္ခုသမ္ဖဿဿ ဝတ္ထုရူပ်

၆၇၈။ (၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ 'စက္ခုသမ္ဖဿဿ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ 'စက္ခုသမ္ဖဿဿ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

စက္ခုသမ္ဖဿဿ နဝတ္ထုရူပ်

၆၇၉။ (၂) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'စက္ခု သမ္ဖဿဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'စက္ခု သမ္ဖဿဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒရူပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရူပ်များ)။

စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာစသည်တို့၏မှီရာ ဝတ္ထုရူပ်များ

၆၈၀။ (၁) မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ၏ မှီရာ တည်ရာ 'စက္ခုဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် မြင်သိစိတ်၏ မှီရာ တည်ရာ 'စက္ခု ဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒရူပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စက္ခုဝိညာဏသ နဝတ္ထုရုပ်

၆၈၁။ (၂) မြင်သိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'စက္ခုဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် မြင်သိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'စက္ခုဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတသမ္ဖဿသဿဝတ္ထုစသော ရုပ်များ

၆၈၂။ (၁) ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'သောတသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဃာနသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဇိဝှါသမ္ဖဿ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့တိမှု 'ကာယသမ္ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိ စိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ကာယသမ္ဖဿ' ၏ မှီရာတည်ရာ 'ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကာယသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထုရုပ်

၆၈၃။ (၂) ထိသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'ကာယသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'ကာယသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကာယသမ္ဖဿဇာဝေဒနာစသည်တို့၏ ဝတ္ထုရုပ်များ

၆၈၄။ (၁) ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ မှီရာတည်ရာ 'ကာယဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ မှီရာတည်ရာ 'ကာယ ဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထုရုပ်

၆၈၅။ (၂) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

စက္ခုသမ္ဖဿသဿ အာရမ္မဏရုပ်

၆၈၆။ (၁) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဿ အာရမ္မဏရုပ်

၆၈၇။ (၂) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုပ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)

စက္ခုသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာစသည်တို့၏ အာရမ္မဏရုပ်များ

၆၈၈။ (၁) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ 'စက္ခုဝိညာဏသမ္ဖဿဇာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ 'စက္ခုဝိညာဏသမ္ဖဿဇာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

စက္ခုဝိညာဏသ နဿ အာရမ္မဏရုပ်

၆၈၉။ (၂) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'စက္ခုဝိညာဏသ နဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ် နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'စက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတသမ္ဖဿသဿ အာရမ္မဏစသော ရုပ်များ

၆၉၀။ (၁) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ အာရုံ 'ကာယသမ္ဖဿသဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ 'ကာယသမ္ဖဿသဿအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကာယသမ္ဖဿသ နှ အာရမ္မဏရုပ်

၆၉၁။ (၂) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'ကာယသမ္ဖဿသ နှ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'ကာယ သမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ကာယသမ္ဖဿဇာ ဝေဒနာစသည်တို့၏ အာရမ္မဏရုပ်များ

၆၉၂။ (၁) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ 'ကာယဝိညာဏဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ အာရုံ 'ကာယဝိညာဏဿ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ကာယဝိညာဏဿ နှ အာရမ္မဏရုပ်

၆၉၃။ (၂) ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'ကာယဝိညာဏဿ နှ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'ကာယဝိညာဏဿ နှ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတနမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ရုပ်

၆၉၄။ (၁) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရဋ္ဌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့်ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

နှ စက္ခာယတနရုပ်

၆၉၅။ (၂) 'နှ စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နှ စက္ခာ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာနားအကြည်

၆၉၆။ (၁) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' စသည်ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျှာသိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် (ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အမျှားနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဿ ကာယာယတနရုပ်

၆၉၇။ (၂) 'နဿ ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နဿ ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပါယတနရုပ်

၆၉၈။ (၁) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင် အဆင်း 'ရူပါရုံ'။ပ။ ဤရုပ်သည် အဆင်းဟူသော သဘော 'ရူပဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရူပါယတနဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

နဿ ရူပါယတနရုပ်

၆၉၉။ (၂) 'နဿ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နဿ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

သဒ္ဒါယတနရုပ်စသည်

၇၀၀။ (၁) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသောထိုရုပ်သည်။ပ။ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာ ယတန' ဟူသောထိုရုပ်သည်။ပ။ လျှာသိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော (ခက်မာမှု) သဘော 'ပထဝီဓာတ်'။ပ။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်

၇၀၁။ (၂) 'နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

စက္ခုဓာတုရုပ်

၇၀၂။ (၁) မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မြင်မှု သဘော 'စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒရုပ်)။

နာ စက္ခုဓာတုရုပ်

၇၀၃။ (၂) 'နာ စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

သောတဓာတုရုပ်စသည်

၇၀၄။ (၁) ကြားမှုသဘော 'သောတဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံမှုသဘော 'ဃာနဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျက်မှုသဘော 'ဇိဝှါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိမှုသဘော 'ကာယ ဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိမှု သဘော 'ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နာ ကာယဓာတုရုပ်

၇၀၅။ (၂) 'နာ ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ရူပဓာတုရုပ်

၇၀၆။ အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နာ ရူပဓာတုရုပ်

၇၀၇။ (၁) 'နာ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံမှ တစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

သဒ္ဒဓာတုရုပ်စသည်

၇၀၈။ (၁) အသံသဘော 'သဒ္ဒဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အနံ့သဘော 'ဂန္ဓဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အရသာသဘော 'ရသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတုရုပ်

၇၀၉။ (၂) 'နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

စက္ခုန္ဒြိယရုပ်

၇၁၀။ (၁) မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒရုပ်)။

နာ စက္ခုန္ဒြိယရုပ်

၇၁၁။ (၂) 'နာ စက္ခုန္ဒြိယရုပ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ စက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတိန္ဒြိယရုပ်စသည်

၇၁၂။ (၁) ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည်သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ လည်း မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

နာ ကာယိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၃။ (၂) 'နာ ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'နာ ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၄။ (၁) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ၏ အကြင် (အရပ်အမောင်း လက်ခြေစသော) မိန်းမပုံ သဏ္ဌာန်။ (မိန်းမဟု သိကြောင်း) မိန်းမ၏ အမှတ်အသား၊ မိန်းမအမူအရာ၊ မိန်းမ၏ (သွားပုံ, လာပုံ စသော) အသွင်အပြင်၊ မိန်းမ၏အဖြစ်၊ မိန်းမ၏သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သဘောရှိသော ရုပ်သည် မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။

နာ ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၅။ (၂) 'နာ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။

ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၆။ (၁) ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ယောကျ်ား၏ အကြင် (အရပ်အမောင်း လက်ခြေစသော) ယောကျ်ားပုံသဏ္ဌာန်။ (ယောကျ်ားဟု သိကြောင်း) ယောကျ်ား၏ အမှတ်အသား၊ ယောကျ်ား အမူအရာ၊ ယောကျ်ား၏ (သွားပုံ လာပုံစသော) အသွင်အပြင်၊ ယောကျ်ား၏အဖြစ်၊ ယောကျ်ား၏ သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'ပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပုမ္ဘာဝရုပ်)။

နာ ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၇။ (၂) 'နာ ပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပုမ္ဘာဘာဝရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။

ဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၈။ (၁) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော (ရုပ်) တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေခြင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေစေခြင်းသဘော။ (တိုးပွားရ) ဖြစ်မှုသဘော။ (ဆက်လက်ရ) ဖြစ်ကြောင်း သဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း သဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဇီဝိတိန္ဒြေ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နာ ဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်

၇၁၉။ (၂) 'နာ ဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဇီဝိတိန္ဒြေမှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ကာယဝိညတ်ရုပ်

၇၂၀။ (၁) (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုယ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ရှေ့သို့တက်သူအား လည်းကောင်း၊ နောက်သို့ ဆုတ်သူအား လည်းကောင်း၊ တူရွကြည့်သူအား လည်းကောင်း၊ တစောင်းကြည့်သူအား လည်းကောင်း၊ ကွေးသူအား လည်းကောင်း၊ ဆန့်တန်းသူအား လည်းကောင်း (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ကိုယ်၏ အကြင် ခိုင်မာမှု၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာမှု၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာသည်၏အဖြစ် (ကောင်းစွာခိုင်မာခြင်း)၊ သိစေခြင်း သဘော၊ သိစေပုံ အခြင်းအရာ၊ သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နာ ကာယဝိညတ္တိရုပ်

၇၂၁။ (၂) 'နာ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'နာ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဝစီဝိညတ်ရုပ်

၇၂၂။ (၁) (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ အကြင်စကား၊ မြွက်ဆိုမှု၊ စကားအစီအစဉ်၊ ဗပြာဆိုမှု၊ ကြွေးကြော်ခြင်း၊ ကြွေးကြော်မှု၊ စကားတည်းဟူသော နှုတ်မြွက်မှုသည် (ရှိ၏)၊ ဤနှုတ်မြွက်မှုစသည်ကို စကား 'ဝါစာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ ထိုစကားဖြင့် အကြင် သိစေခြင်းသဘော၊ သိစေပုံအခြင်းအရာ၊ သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၃၆, ၈၅၀)

နာ ဝစီဝိညတ္တိရုပ်

၇၂၃။ (၂) ဝစီဝိညတ် မဟုတ်သော 'နာ ဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု မဟုတ်သော 'နာ ဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဝစီဝိညတ္တိရုပ်မှတစ်ပါး အခြား သောရုပ်များ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အာကာသဓာတုရုပ်

၇၂၄။ (၁) မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘော၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ မထိခိုက်အပ်သော (ထိကိုင်၍ မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘော၊ မထိခိုက်အပ်သော (ထိကိုင်၍ မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း။ (ဟင်းလင်း) အပေါက်။ (ဟင်းလင်း) အပေါက်ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ မတွေ့ မထိအပ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၃၇,၈၅၃)

နာ အာကာသဓာတုရုပ်

၇၂၅။ (၂) အာကာသဓာတု မဟုတ်သော 'နာ အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အာကာသ ဓာတု မဟုတ်သော 'နာ အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အာကာသဓာတုရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

အာပေါဓာတုရုပ်

၇၂၆။ (၁) ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ရေ၊ 'ရေ' ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း (အရည်)၊ အစေး၊ အစေးဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ ရုပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါ ဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၅၁,၈၅၆)

နာ အာပေါဓာတုရုပ်

၇၂၇။ (၂) အာပေါဓာတု မဟုတ်သော 'နာ အာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အာပေါဓာတု မဟုတ်သော 'နာ အာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အာပေါဓာတု ရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ရူပသဿ လဟုတာရုပ်

၇၂၈။ (၁) (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသဿ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အကြင် လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါး စွာ ပြောင်းလဲနိုင်မှု (လျင်စွာဖြစ်မှု)၊ မနုန့်နှေး မလေးလံ (မနှေးကန်) သည်၏အဖြစ်၊ မခိုင်မာမှု (မတုန်မလှုပ်ခြင်းကင်းမှု) သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘော ရှိသော ရုပ်သည် (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသဿ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၃၈)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပသ နှ လဟုတာရုပ်

၇၂၉။ (၂) ရူပသလဟုတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် ရူပသ လဟုတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပသ လဟုတာရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။

ရူပသ မုဒုတာရုပ်

၇၃၀။ (၁) (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ အကြင် နူးညံ့မှု၊ ပျော့ပျောင်းပြေပြစ်မှု၊ မကြမ်းတမ်းမှု၊ မခက်မာမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘော ရှိသော ရုပ်သည် (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၃၄, ၈၆၂)

ရူပသ နှ မုဒုတာရုပ်

၇၃၁။ (၂) ရူပသမုဒုတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ရူပသ မုဒုတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပသ မုဒုတာရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်များ)။

ရူပသ ကမ္မညတာရုပ်

၇၃၂။ (၁) (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ အကြင် အလုပ်၌ ခံ့မှု၊ အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်းသဘော၊ အလုပ်၌ ခံ့သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၄၀, ၈၆၅)

ရူပသ နှ ကမ္မညတာရုပ်

၇၃၃။ (၂) ရူပသ ကမ္မညတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ရူပသကမ္မညတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နှ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပသကမ္မညတာရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

ရူပသ ဥပစယရုပ်

၇၃၄။ (၁) (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရုပ် 'အာယတန' တို့၏ အကြင် (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစသည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ် အာယတနတို့၏ (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစသည် ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ' မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၄၁, ၈၆၈)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပသ နဉပစယရုပ်

၇၃၅။ (၂) ရူပသ ဉပစယ မဟုတ်သော 'ရူပသ နဉပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ရူပသ ဉပစယ မဟုတ်သော 'ရူပသ နဉပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ သန္တတိရုပ်

၇၃၆။ (၁) (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ အကြင် ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) သည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် သည် 'ရူပသ သန္တတိ 'မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၄၂,စ၇၁)

ရူပသ နသန္တတိရုပ်

၇၃၇။ (၂) ရူပသ သန္တတိ မဟုတ်သော 'ရူပသ နသန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ရူပသ သန္တတိ မဟုတ်သော 'ရူပသ နသန္တတိ ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ ဇရတာရုပ်

၇၃၈။ (၁) (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ အကြင် လျော့ပါးခြင်း (အိုမင်းယုတ်လျော့ခြင်း)၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်ကြောင်း၊ သွားကျိုးကြောင်း၊ ဆံဖြူကြောင်း၊ အရေတွန့်ကြောင်း၊ အသက်၏ ဆုတ်ယုတ်ကြောင်း။ (စက္ခုန္ဒြေစသော မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌) အစိုးရမှုရုပ် 'ဣန္ဒြေ' တို့၏ ရင့်ရော်ပျက်ပြားကြောင်းသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘော ရှိသော ရုပ်သည် (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော် ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၄၃,စ၇၄)

ရူပသ နဇရတာရုပ်

၇၃၉။ (၂) ရူပသ ဇရတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာ ယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ရူပသဇရတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ရူပသ အနိစ္စတာရုပ်

၇၄၀။ (၁) (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရုပ်၏ အကြင် ကုန်ဆုံးမှု၊ ပျက်မှု၊ ကွဲမှု၊ ထက်ဝန်းကျင်ကွဲမှု (အားလုံးပျက်ပြိုကွဲမှု)၊ မမြဲမှု၊ ကွယ်ပျောက်မှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် (နိဗ္ဗန္တ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (၆၄၄,စ၇၂)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရူပသ နအနိစ္စတာရူပ်

၇၄၁။ (၂) ရူပသ အနိစ္စတာ မဟုတ်သော 'ရူပသ နအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် ရူပသအနိစ္စတာမဟုတ်သော 'ရူပသ နအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ကဗဠီကာရ အာဟာရရူပ်

၇၄၂။ (၁) အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထမင်း၊ မုယောမုန့် (ဆန်ကြမ်း မုန့်နပ်)၊ မုန့်လုံး၊ ငါး၊ အသား၊ နို့ရည်၊ နို့ခမ်း၊ ထောပတ်၊ ဆီဦး (ထောပေး)၊ ဆီ၊ ပျားရည်၊ တင်လဲသည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစာအာဟာရတို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, အကြင် အကြင် ဇနပုဒ် (တိုင်းခရိုင်) ၌ ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ခံတွင်း (ပါးစပ်) ဖြင့် စားအပ်သော, သွားတို့ဖြင့် ကိုက်ခဲအပ် (ကြိတ်ချေဝါး၍ စားအပ်)သော, လည်ချောင်းဖြင့် မျိုချအပ်သော, ဝမ်း (ပိုက်) ကို ပြည့်ဝ တောင့်တင်းစေတတ်သော အကြင် အစာအာဟာရသည်လည်း ရှိသေး၏။ အကြင် သြဇာ (အဆီအနှစ်အစေး) ဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် မျှတကုန်၏၊ ဤသို့ သဘောရှိသော ရူပ်သည် အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။ (၆၄၅, ၈၈၀)

နကဗဠီကာရ အာဟာရရူပ်

၇၄၃။ (၂) ကဗဠီကာရ အာဟာရ မဟုတ်သော 'နကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ရူပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် ကဗဠီကာရအာဟာရ မဟုတ်သော 'နကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။ ဤသို့ နှစ်ဖို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ရူပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

နှစ်ခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'ဒုကနိဒ္ဒေသ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

သုံးခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'တိကနိဒ္ဒေသ'

အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒါရုပ်

၇၄၄။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, မှီ၍လည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိကဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ် အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိကဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဥပါဒါရုပ်

၇၄၅။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, မှီ၍လည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရဥပါဒါ ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။

ဗာဟိရ နော ဥပါဒါရုပ်

၇၄၆။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍၊ မှီ၍ကား မဖြစ်သော 'ဗာဟိရ နောဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နောဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏရုပ်

၇၄၇။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဥပါဒိဏ္ဏရုပ်

၇၄၈။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ ဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏) (ဘာဝရုပ်နှစ်ပါးနှင့် ဇီဝိတ ရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် (ကံကြောင့်) ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဃာနာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'၊ ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုပ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရ အနုပါဒိဏ္ဏရုပ်

၇၄၉။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုးကား မဟုတ်သော 'ဗာဟိရ အနုပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသလဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'၊ ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု 'ရူပသ ဇရတာ'၊ ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ်ကြောင့် (ကံကြောင့်) မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပသသန္တတိ'၊ အလုပ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရအနုပါ ဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

၇၅၀။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိကဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိ စိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ် အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အဗ္ဗတ္တိက ကမ္မဇရုပ် ၈ကန်)။

ဗာဟိရ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

၇၅၁။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက် ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏) (ဗာဟိရ ကမ္မဇရုပ် ၈ကန်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည် ၏ အဖြစ်ကြောင့် (ကံကြောင့်) ဖြစ်သော မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ် အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'၊ ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'၊ ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုပ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဗာဟိရ ကမ္မဇရုပ်အနေကန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

၇၅၂။ (၃) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်၍ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'ဗာဟိရအနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသမုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'၊ ရုပ်၏ အိုမှု, ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု 'ရူပသ ဇရတာ'၊ ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏) (ဒွိဇ, စိတ္တဇ, တိဇရုပ်ဧကန်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ကံကြောင့်) ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုပ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရအနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဇ္ဈတ္တိက အနိဒဿနရုပ်

၇၅၃။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွကား မဖြစ်သော (မမြင်အပ်, မမြင်ရသော) 'အဇ္ဈတ္တိက အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဇ္ဈတ္တိကအနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

ဗာဟိရ သနိဒဿနရုပ်

၇၅၄။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွလည်း ဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင်ရသော) 'ဗာဟိရ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဗာဟိရ အနိဒဿနရုပ်

၇၅၅။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ် (မြင်ခြင်း) နှင့် တကွကား မဖြစ်သော 'ဗာဟိရ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ် နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက သပ္ပဋိယရုပ်

၇၅၆။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက သပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ် အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက သပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

ဗာဟိရ သပ္ပဋိယရုပ်

၇၅၇။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွလည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ သပ္ပဋိယ' ဟူသော ထို ရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့, 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ သပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အာရုံ ငါးပါး, ဝိသယရုပ် ခုနစ်ပါး)။

ဗာဟိရ အပ္ပဋိယရုပ်

၇၅၈။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိပါးတတ်သည်၏ အဖြစ် (ထိပါးခြင်း) နှင့် တကွကား မဖြစ်သော 'ဗာဟိရ အပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ အပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ဣန္ဒြိယရုပ်

၇၅၉။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌လည်း အစိုးရသော 'အဗ္ဗတ္တိက ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ'။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဣန္ဒြိယရုပ်

၇၆၀။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌ လည်း အစိုးရသော 'ဗာဟိရ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို့) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဘာဝရုပ်နှစ်ပါး, ဇီဝိတရုပ်)။

ဗာဟိရ နဣန္ဒြိယရုပ်

၇၆၁။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မိမိဆိုင်ရာ ကိစ္စ၌ လည်း အစိုးမရသော 'ဗာဟိရ နဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နမဟာဘူတရုပ်

၇၆၂။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိကန မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ မဟာဘူတရုပ်

၇၆၃။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မဟာဘုတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့, 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ 'ရေ' ဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နမဟာဘူတရုပ်

၇၆၄။ (၃) အပသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မမည်သော 'ဗာဟိရ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နဝိညတ္တိရုပ်

၇၆၅။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဝိညတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဝိညတ္တိရုပ်

၇၆၆။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, ဝိညတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာ ဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ္တိ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ္တိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နဝိညတ္တိရုပ်

၇၆၇။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဝိညတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နှ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်

၇၆၈။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ္တသမုဋ္ဌာန မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နှ စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရစိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်

၇၆၉။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သဖြင့် စိတ္တသမုဋ္ဌာနလည်း မည်သော 'ဗာဟိရစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ္တိ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ္တိ' သည် (ရှိ၏) (စိတ္တဇရုပ် ဧကန်နှစ်ပါး)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော, စိတ်လျှင် အကြောင်းရှိသော, စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပဿသန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စိတ္တဇရုပ် အနေကန်)။

ဗာဟိရ နှ စိတ္တသမုဋ္ဌာနရုပ်

၇၇၀။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ္တသမုဋ္ဌာန မမည်သော 'ဗာဟိရနှ စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ'၊ ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'၊ ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ် (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်) သော, စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသည် မဟုတ် (စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း မရှိ) သော, စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သည် မဟုတ် (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်) သော မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿမုဒုတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ အလုပ်ဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိ၀ုန္ဓ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်ဖြစ်နေဆဲ) 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော

အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နစိတ္တသမုဋ္ဌာန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တသဟဘုရုပ်

၇၇၁။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ္တသဟဘု မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရစိတ္တသဟဘုရုပ်

၇၇၂။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်သဖြင့် စိတ္တသဟဘုလည်း မည်သော 'ဗာဟိရစိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ္တိ'။ (မိမိအလို ဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ္တိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရစိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စိတ္တဇရုပ်ဧကန်)။

ဗာဟိရ နစိတ္တသဟဘုရုပ်

၇၇၃။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ္တသဟဘု မမည်သော 'ဗာဟိရ နစိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရန စိတ္တသဟဘု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်

၇၇၄။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရစိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်

၇၇၅။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်၍လည်းဖြစ် (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်) သဖြင့် စိတ္တာနုပရိဝတ္တိလည်း မည်သော 'ဗာဟိရစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ္တိ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ္တိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စိတ္တဇရုပ် ဧကန်)

ဗာဟိရ နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိရုပ်

၇၇၆။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ မမည်သော 'ဗာဟိရ နစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရန စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက သြဠာရိကရုပ်

၇၇၇။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသဖြင့် သြဠာရိကလည်း မည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ သြဠာရိကရုပ်

၇၇၈။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသဖြင့် သြဠာရိကလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ သုခုမရုပ်

၇၇၉။ (၃) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, သိမ်မွေ့နူးညံ့သဖြင့် သုခုမလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက သန္တိကေရုပ်

၇၈၀။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, သိလွယ်သဖြင့် သန္တိကေလည်းမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဒူရေရုပ်

၇၈၁။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, အသိခက်သဖြင့် ဒူရေလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမူ 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ သန္တိကေရုပ်

၇၈၂။ (၃) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, သိလွယ်သဖြင့် သန္တိကေလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။

ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသဿ နှ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၃။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသဿ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသဿ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၄။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသဿဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသဿ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နှ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၅။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသဿ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာ ယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိကစက္ခုသမ္ဖဿသဿ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၆။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ'၏။ပ။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် 'စက္ခု ဝိညာဏ်' ၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုဝိညာဏသ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၇။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်၏ မှီရာ တည်ရာလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခု ဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္ထိကစက္ခုဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထုရုပ်

၇၈၈။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခု ဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာ ယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုဝိညာဏသ နှ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထုရုပ်

၇၈၉။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ကြားသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏။ပ။ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ'၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ ဝတ္ထုရုပ်

၇၉၀။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိကကာယသမ္ဖဿသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထုရုပ်

၇၉၁။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ မှီရာ တည်ရာ မဟုတ်သော 'အဗ္ဗတ္တိကကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထုရုပ်

၇၉၂။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့်ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ မှတ်သားမှု 'သညာ'၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယဝိညာဏသ ဝတ္ထုရုပ်

၇၉၃။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာလည်း ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယ ဝိညာဏသ ဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထုရုပ်

၇၉၄။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်၏ မှီရာတည်ရာ မဟုတ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည်

'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိက ကာယ ဝိညာဏသ နဝတ္ထု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏရုပ်

၇၉၅။ (၁) အတွင်းသန္ဓာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော (မမြင်အပ် မမြင်ရသော) 'အဗ္ဗတ္ထိကစက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏရုပ်

၇၉၆။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင်ရသော) 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏရုပ်

၇၉၇။ (၃) အပသန္ဓာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရစက္ခုသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏရုပ်

၇၉၈။ (၁) အတွင်းသန္ဓာန်၌ သာဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ မြင်သိ စိတ်၏ အာရုံ မဟုတ်သော (မမြင်အပ်မမြင်ရသော) 'စက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ အာရမ္မဏရုပ်

၇၉၉။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏရုပ်

၈၀၀။ (၃) အပသန္ဓာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရစက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ စက္ခုဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဒ္ဓတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ နာ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၁။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ကြားသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ နံသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ လျက်သိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'အဒ္ဓတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ နာ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတ နာ'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဒ္ဓတ္တိက ကာယသမ္ဖဿသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၂။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ်နှင့်ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ နာ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၃။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ၏ အာရုံမဟုတ်သော 'ဗာဟိရ ကာယသမ္ဖဿသ နာ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရကာယသမ္ဖဿသ နာ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဒ္ဓတ္တိက ကာယဝိညာဏသ နာ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၄။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ကြောင့် ဖြစ်သော ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၏။ပ။ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၏။ပ။ စေ့ဆော်မှု (နှိုးဆော်မှု) 'စေတနာ' ၏။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'အဒ္ဓတ္တိကကာယဝိညာဏသ နာ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဒ္ဓတ္တိက ကာယဝိညာဏသန အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၅။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ်၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရကာယဝိညာဏသ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နာ အာရမ္မဏရုပ်

၈၀၆။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်၏ အာရုံ မဟုတ်သော 'ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နာ အာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။

အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ ကာယဝိညာဏသ နအာရမ္မဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နဝ စက္ခာယတနရုပ်

၈၀၇။ (၁) အပသန္တာန်ဌသာဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော 'ဗာဟိရ နဝ စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နဝ စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်မှ တစ်ပါးအခြားသော ရုပ်များ)။

အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခာယတနရုပ်

၈၀၈။ (၂) အတွင်းသန္တာန်ဌလည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' လည်း မည်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခာ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိ အကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ် လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ်အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္ထိက စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္ထိက နဝ စက္ခာယတနရုပ်

၈၀၉။ (၃) အတွင်းသန္တာန်ဌသာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက နဝ စက္ခာ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္ထိက နဝ စက္ခာ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နဝ သောတာယတနရုပ်စသည်

၈၁၀။ (၁) အပသန္တာန်ဌသာဖြစ်၍ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' မမည်သော 'ဗာဟိရ နဝ သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်း အကြည် 'ဃာနာယတန' မဟုတ်သော 'နဝ ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျှာသိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' မမည်သော 'နဝ ဇိဝှါယတန' ဟူသောထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မမည်သော 'ဗာဟိရ နကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရန ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက ကာယာယတနရုပ်

၈၁၁။ (၂) အတွင်းသန္တာန်ဌလည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' လည်း မည်သော, 'အဗ္ဗတ္ထိက ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ် အကြည် 'ကာယ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္ထိက ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နာမ ကာယာယတနရုပ်

စ၁၂။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နာမ ရူပါယတနရုပ်

စ၁၃။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ရူပါယတနရုပ်

စ၁၄။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' လည်း မည်သော, 'ဗာဟိရ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ အဆင်းအရောင်ဟူသော အကြင် အဆင်း 'ရူပါရုံ' သည်။ပ။ ဤရုပ်သည် အဆင်း 'ရူပါရုံ' ဟူသော သဘော 'ရူပဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘော ရှိသောရုပ်သည် 'ဗာဟိရရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နာမ ရူပါယတနရုပ်

စ၁၅။ (၃) အပသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' မမည်သော 'ဗာဟိရ နာမ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နာမ ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နာမ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်

စ၁၆။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ ကြားသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်းအသံ 'သဒ္ဒါယတန' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ သဒ္ဒါ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' မမည်သော 'နာ ဂန္ဓာ ယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' မမည်သော 'နာ ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာမ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်

စ၁၇။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' လည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော (ခက်မာမှု) သဘော 'ပထဝီ' ဓာတ်။ပ။ ဤရုပ်သည် အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)ဟူသော သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်း

မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'ဗာဟိရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)။ (၆၄၇)

ဗာဟိရ နဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနရုပ်

၈၁၈။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' မမည်သော 'ဗာဟိရ နဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နစက္ခုဓာတုရုပ်

၈၁၉။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' မမည်သော 'ဗာဟိရ နစက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နစက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုဓာတုရုပ်

၈၂၀။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' လည်း မည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယ တတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုဓာတုရုပ်

၈၂၁။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်မှုသဘော 'စက္ခုဓာတု' မမည်သော, 'အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နကာယဓာတုရုပ်

၈၂၂။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ကြားမှုသဘော 'သောတဓာတု' မမည်သော, 'ဗာဟိရ နသောတဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံမှု သဘော 'ဃာနဓာတု' မမည်သော, 'နဃာနဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ လျက်မှုသဘော 'ဇိဝှါ ဓာတု' မမည်သော, 'နဇိဝှါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် ။ပ။ ထိမှုသဘော 'ကာယဓာတု' မမည်သော, 'ဗာဟိရ နကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ် နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီ ကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ထိမှုသဘော 'ကာယ ဓာတု' မမည်သော 'ဗာဟိရ နကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယဓာတုရုပ်

၈၂၃။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိမှုသဘော 'ကာယဓာတု' လည်း မည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နာ ကာယဓာတုရုပ်

၈၂၄။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ ထိမှုသဘော 'ကာယဓာတု' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာ ကာယဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နာ ကာယ ဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နာ ရူပဓာတုရုပ်

၈၂၅။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နာ ရူပါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နာ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ရူပဓာတုရုပ်

၈၂၆။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' လည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် အဆင်း 'ဗာဟိရ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဗာဟိရ နာ ရူပဓာတုရုပ်

၈၂၇။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ အဆင်းသဘော 'ရူပဓာတု' မမည်သော 'ဗာဟိရ နာ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်း သည် 'ဗာဟိရ နာ ရူပဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နတ္တိ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတုရုပ်

၈၂၈။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ အသံသဘော 'သဒ္ဒဓာတု' မမည်သော 'နာ သဒ္ဒဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အနံ့သဘော 'ဂန္ဓဓာတု' မမည်သော 'နာ ဂန္ဓဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အရသာသဘော 'ရသဓာတု' မမည်သော 'နာ ရသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' မမည်သော 'နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိ စိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗ ဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးပါး)။

ဗာဟိရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတုရုပ်

၈၂၉။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' လည်း မည်သော 'ဗာဟိရဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် 'ဗာဟိရ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရ နဖောဌဗွဲဓာတုရုပ်

စ၃၀။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အတွေ့သဘော 'ဖောဌဗွဲဓာတု' မမည်သော 'ဗာဟိရ နဖောဌဗွဲဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နဖောဌဗွဲဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နစက္ခုန္ဒြိယရုပ်

စ၃၁။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မမည်သော 'ဗာဟိရ နစက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'ဗာဟိရ နစက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုန္ဒြိယရုပ်

စ၃၂။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' လည်းမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက စက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြား ပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်းမည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္တိကစက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (စက္ခုပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုန္ဒြိယရုပ်

စ၃၃။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတယတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နစက္ခုန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ နကာယိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၄။ (၁) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' မမည်သော, ဗာဟိရ နသောတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' မမည်သော, 'နဃာနိန္ဒြိယ' ဟူသော ထို ရုပ်သည်။ပ။ လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' မမည်သော, 'နဇိဝှိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သော, 'ဗာဟိရ နကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သော 'ဗာဟိရ နကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ကာယိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၅။ (၂) အတွင်းသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' လည်းမည်သော, 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်အကြည်

'ကာယ' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (ကာယဒွါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင်ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'အဗ္ဗတ္တိက ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ကာယပသာဒ)။

အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၆။ (၃) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နှ ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၇။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဣတ္ထိန္ဒြေ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဣတ္ထိန္ဒြေ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၈။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ဣတ္ထိန္ဒြေလည်း မည်သော 'ဗာဟိရဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ၏ အကြင် (အရပ်အမောင်းလက်ခြေစသော) မိန်းမပုံသဏ္ဌာန် 'ဣတ္ထိလိင်'၊ မိန်းမဟု သိကြောင်း အမှတ်အသား 'ဣတ္ထိ နိမိတ္တ'၊ မိန်းမအမူအရာ 'ဣတ္ထိကုတ္တ'၊ မိန်းမ၏ (သွားပုံလာပုံစသော) အသွင်အပြင် 'ဣတ္ထာကပ္ပ'၊ မိန်းမအဖြစ် 'ဣတ္ထတ္တ'၊ မိန်းမ၏သဘော 'ဣတ္ထိဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'ဗာဟိရဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဣတ္ထိဘာဝရုပ်)။ (စာပိုဒ် ၆၃၂- ကြည့်)။

ဗာဟိရ နှ ဣတ္ထိန္ဒြိယရုပ်

စ၃၉။ (၃) အပသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ ဣတ္ထိန္ဒြေမမည်သော 'ဗာဟိရ နှ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဣတ္ထိန္ဒြေ မမည်သော, 'ဗာဟိရ နှ ဣတ္ထိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နှ ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်

စ၄၀။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ပုရိသိန္ဒြေ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' သည်။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ပုရိသိန္ဒြေ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရ ပုရိသိန္ဒြိယရုပ်

၈၄၁။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ပုရိသိန္ဒြေလည်းမည်သော 'ဗာဟိရပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ယောက်ျား၏ အကြင် (အရပ်အမောင်းလက်ခြေစသော) ယောက်ျားပုံသဏ္ဌာန် 'ပုရိသလိင်'၊ ယောက်ျားဟုသိကြောင်း အမှတ်အသား 'ပုရိသနိမိတ္တ'၊ ယောက်ျားအမူအရာ 'ပုရိသကုတ္တ'၊ ယောက်ျား၏ (သွားပုံ လာပုံစသော) အသွင်အပြင် 'ပုရိသာကပ္ပ'၊ ယောက်ျားအဖြစ် 'ပုရိသတ္တ'၊ ယောက်ျား၏သဘော 'ပုရိသဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ပုရိသိန္ဒြေလည်း မည်သော 'ဗာဟိရပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပုမ္ဘာဝရုပ်)။ (စာပိုဒ် ၆၃၃-ကြည့်)

ဗာဟိရ နပုရိသိန္ဒြိယရုပ်

၈၄၂။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ပုရိသိန္ဒြေမမည်သော 'ဗာဟိရ နပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ပုရိသိန္ဒြေ မမည်သော 'ဗာဟိရ နပုရိသိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္ထိက နဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်

၈၄၃။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဇီဝိတိန္ဒြေမမည်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက နဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဇီဝိတိန္ဒြေ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္ထိက နဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်

၈၄၄။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ဇီဝိတိန္ဒြေလည်းမည်သော 'ဗာဟိရဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော (ရုပ်) တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေခြင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေစေခြင်းသဘော။ (တိုးပွားမှ) ဖြစ်မှုသဘော။ (ဆက်လက်၍) ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ခြင်းသဘော၊ အစိုးတရ စောင့်ရှောက်မှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ဇီဝိတိန္ဒြေလည်း မည်သော 'ဗာဟိရဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃၄-ကြည့်)

ဗာဟိရ နဇီဝိတိန္ဒြိယရုပ်

၈၄၅။ (၃) အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဇီဝိတိန္ဒြေ မမည်သော 'ဗာဟိရ နဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဇီဝိတိန္ဒြေမမည်သော 'ဗာဟိရ နဇီဝိတိန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယဝိညတ္တိ ရုပ်

၈၄၆။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ကာယဝိညတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ကာယဝိညတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နှ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ကာယဝိညတ္တိရုပ်

၈၄၇။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ကာယဝိညတ်လည်း မည်သော 'ဗာဟိရကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ ရှေ့သို့တက်သူအား လည်းကောင်း, နောက်သို့ ဆုတ်သူအား လည်းကောင်း, တည့်တည့်ကြည့်သူအား လည်းကောင်း, တစောင်းကြည့်သူအား လည်းကောင်း, ကွေးသူအား လည်းကောင်း, ဆန့်တန်းသူအား လည်းကောင်း, (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ကိုယ်၏ အကြင် ခိုင်မာမှု၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာမှု၊ ကောင်းစွာ ခိုင်မာသည်၏အဖြစ်။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) သိစေခြင်းသဘော၊ သိစေပုံအခြင်းအရာ၊ သိစေတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ကာယ ဝိညတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃၅-ကြည့်)

ဗာဟိရ နှ ကာယဝိညတ္တက္ကဋ

၈၄၈။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ကာယဝိညတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ် အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ကာယဝိညတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နှ ကာယဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နှ ဝစီဝိညတ္တိရုပ်

၈၄၉။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဝစီဝိညတ်မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဝစီဝိညတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ဝစီဝိညတ္တိရုပ်

၈၅၀။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ဝစီဝိညတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ, ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' စိတ်ကြောင့်ဖြစ်စေ အကြင် စကား၊ မြွက်ဆိုမှု၊ စကားအစီအစဉ်၊ ပြောဆိုမှု၊ ကြွေးကြော်ခြင်း၊ ကြွေးကြော်မှု၊ နှုတ် (စကား)၊ နှုတ်မြွက်မှုသည် (ရှိ၏)။ ဤနှုတ်မြွက်မှုစသည်ကို နှုတ်စကား 'ဝါစာ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ထိုနှုတ် (စကား) ဖြင့် (မိမိအလိုဆန္ဒကို) အကြင် သိစေခြင်းသဘော၊ သိစေပုံအခြင်းအရာ၊ သိစေတတ်သည်၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘော

ရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, ဝစီဝိညတ်လည်း မည်သော 'ဗာဟိရဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃-ကြည့်)

ဗာဟိရ နဝစီဝိညတ္တိရုပ်

၈၅၁။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ဝစီဝိညတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်းရှုပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ ဝစီဝိညတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နဝစီဝိညတ္တိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နအာကာသဓာတုရုပ်

၈၅၂။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာကာသဓာတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နအာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာကာသဓာတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နအာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဗာဟိရ အာကာသဓာတုရုပ်

၈၅၃။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, အာကာသဓာတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရ အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘော၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ကောင်းကင်ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ မထိခိုက်အပ်သော (ထိကိုင်၍ မရသော ကောင်းကင်ဟင်းလင်း) သဘော၊ မထိခိုက်အပ်သော ထိကိုင်၍ မရသော ကောင်းကင် ဟင်းလင်း) သဘောဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း။ (ဟင်းလင်း) အပေါက်။ (ဟင်းလင်း) အပေါက်ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် မတွေ့ထိအပ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, အာကာသဓာတ်လည်းမည်သော 'ဗာဟိရ အာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃-ကြည့်)

ဗာဟိရ နအာကာသဓာတုရုပ်

၈၅၄။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာကာသဓာတ်ကား မမည်သော 'ဗာဟိရ နအာကာသဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရှုပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာကာသဓာတ်မမည်သော 'ဗာဟိရ နအာကာသဓာတတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက နအာပေါဓာတုရုပ်

၈၅၅။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာပေါဓာတ် မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာပေါဓာတ်မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဗာဟိရ အာပေါဓာတုရုပ်

၈၅၆။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, အာပေါဓာတ်လည်းမည်သော,'ဗာဟိရအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင်ရေ၊ ရေဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ အစေး (အစို)၊ အစေး (အစို)ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း၊ ရုပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်းသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, အာပေါဓာတ်လည်း မည်သော, 'ဗာဟိရအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၅၁-ကြည့်)

ဗာဟိရ နှ အာပေါဓာတုရုပ်

၈၅၇။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ အာပေါဓာတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နှအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ် ' ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ အာပေါဓာတ် မမည်သော 'ဗာဟိရ နှအာပေါဓာတု' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နှ လဟုတာရုပ်

၈၅၈။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ ရူပသလဟုတာမမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထို ရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသလဟုတာမမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ လဟုတာရုပ်

၈၅၉။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, ရူပသ လဟုတာလည်းမည်သော, 'ဗာဟိရ ရူပသ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အကြင်လျင်မြန်ပေါ့ပါးသည်၏ အဖြစ်၊ ပေါ့ပါးစွာပြောင်းလဲနိုင်သည်၏အဖြစ် (လျင်မြန်သည်၏အဖြစ်)၊ မနုန့်နှေးမလေးလံသည်၏အဖြစ်၊ မခိုင်မာသည်၏အဖြစ်။ (မတုန်မလှုပ်ခြင်း ကင်းသည်၏အဖြစ်) သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသ လဟုတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃၈-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နှ လဟုတာရုပ်

၈၆၀။ (၃) အပသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ ရူပသ လဟုတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ် သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ လဟုတာမမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နှ လဟုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နှ မုဒုတာရုပ်

၈၆၁။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာ ဖြစ်၍ ရူပသ မုဒုတာ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နှ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည်

'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ မုဒုတာမမည်သော 'အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ နမုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ် ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ မုဒုတာရုပ်

၈၆၂။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ မုဒုတာလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အကြင် နူးညံ့မှု၊ ပျော့ပျောင်းပြေပြစ်မှု၊ မကြမ်းတမ်းမှု၊ မခက်မာမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ မုဒုတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ မုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၃၉-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နမုဒုတာရုပ်

၈၆၃။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ မုဒုတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နမုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ မုဒုတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နမုဒုတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ နကမ္မညတာရုပ်

၈၆၄။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ကမ္မညတာမမည်သော 'အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ နကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသကမ္မညတာမမည်သော 'အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ နကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ ကမ္မညတာရုပ်

၈၆၅။ (၂) အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ ကမ္မညတာလည်းမည်သော, 'ဗာဟိရ ကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္နရုပ်၏ အကြင် အလုပ်၌ ခံ့မှု၊ အလုပ်၌ ခံ့ကြောင်းသဘော၊ အလုပ်၌ ခံ့သည်၏ အဖြစ် သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသ ကမ္မညတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၀-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နကမ္မညတာရုပ်

၈၆၆။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ကမ္မညတာမမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ကမ္မညတာမမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နကမ္မညတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ ဥပစယရုပ်

၈၆၇။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ဥပစယ မမည်သော 'အဇ္ဈတ္တိက ရူပသ ဥပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်း

သည် အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသဉ္ဇပစယ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နဉ္ဇပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ ဉ္ဇပစယရုပ်

၈၆၈။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ ဉ္ဇပစယလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ ဉ္ဇပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရုပ်အာယတနတို့၏ အကြင် (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစသည် (ရှိ၏)၊ ထိုရုပ် အာယတနတို့၏ (ဦးစွာအစ) ဖြစ်ပေါ်လာစသည် ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဉ္ဇပစယ' မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသ ဉ္ဇပစယလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ ဉ္ဇပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၁-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နဉ္ဇပစယရုပ်

၈၆၉။ (၃) အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ဉ္ဇပစယမမည်သော 'ဗာဟိရရူပသ နဉ္ဇပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ဉ္ဇပစယ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နဉ္ဇပစယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နသန္တတိရုပ်

၈၇၀။ (၁) အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ သန္တတိ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နသန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသသန္တတိမမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နသန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ သန္တတိရုပ်

၈၇၁။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ သန္တတိလည်းမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရုပ်၏ အကြင် ကြီးပွါးဆဲအစဉ် (ဆက်လက်၍ ဖြစ်ပေါ်နေဆဲ) သည် (ရှိ၏)။ ထိုရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ်သည် ရုပ်၏ ဖြစ်စဉ် 'ရူပသသန္တတိ 'မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသသန္တတိလည်းမည်သော 'ဗာဟိရရူပသ သန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၂-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နသန္တတိရုပ်

၈၇၂။ (၃) အပသန္ဓာန်၌ ဖြစ်၍ ရူပသ သန္တတိ မမည်သော 'ဗာဟိရရူပသ နသန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ သန္တတိ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နသန္တတိ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နဇရတာရုပ်

၈၇၃။ (၁) အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ဇရတာ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်း

သည် အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ ဇရတာမမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ ဇရတာရုပ်

၈၇၄။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသဇရတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ ဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အကြင် လျှောပါးခြင်း (အိုမင်းယုတ်လျှော့ခြင်း) 'ဇရာ'၊ ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့ကြောင်း 'ဇီရဏတာ'၊ သွားကျိုးကြောင်း 'ခဏ္ဍိစ္စ'၊ ဆံပင်ဖြူကြောင်း 'ပါလိစ္စ'၊ အရေတွန့်ကြောင်း 'ဝလိတ္တစတာ'၊ အသက်၏ ဆုတ်ယုတ်ကြောင်း 'အာယုနောသံဟာနိ'။ (စက္ခုန္ဒြေ စသော) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' တို့၏ ရင့်ရော်ပျက်ပြားကြောင်း 'ဣန္ဒြိယာနံ ပရိပါက' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသ ဇရတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ ဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၃-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နဇရတာရုပ်

၈၇၅။ (၃) အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသဇရတာမမည်သော 'ဗာဟိရရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္ဓာန်၌သာ ဖြစ်၍ ရူပသ ဇရတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နဇရတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နအနိစ္စတာရုပ်

၈၇၆။ (၁) အတွင်းသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသအနိစ္စတာ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္ဓာန်၌သာ ဖြစ်၍ ရူပသအနိစ္စတာ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက ရူပသ နအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ရူပသ အနိစ္စတာရုပ်

၈၇၇။ (၂) အပသန္ဓာန်၌လည်းဖြစ်သော, ရူပသ အနိစ္စတာလည်းမည်သော, 'ဗာဟိရ ရူပသ အနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အကြင် ကုန်ဆုံးမှု 'ခယ'၊ ပျက်မှု 'ဝယ'၊ ကွဲမှု 'ဘေဒ'၊ ထက်ဝန်းကျင်ကွဲမှု (အားလုံးပျက်ပြိုကွဲမှု) 'ပရိဘေဒ'။ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'အနိစ္စတာ'၊ ကွယ်ပျောက်မှု 'အန္တရဓာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် အပသန္ဓာန်၌လည်း ဖြစ်သော, ရူပသအနိစ္စတာလည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ အနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၄-ကြည့်)

ဗာဟိရ ရူပသ နအနိစ္စတာရုပ်

၈၇၈။ (၃) အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ အနိစ္စတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသ နအနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် အပသန္ဓာန်၌သာဖြစ်၍ ရူပသ အနိစ္စတာ မမည်သော 'ဗာဟိရ ရူပသန အနိစ္စတာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပင်တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အဗ္ဗတ္တိက နကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရရူပ်

၈၇၉။ (၁) အတွင်းသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ ကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရမမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် အတွင်းသန္တာန်၌သာ ဖြစ်၍ နကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ မမည်သော 'အဗ္ဗတ္တိက နကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (ပသာဒရူပ်ငါးခု)။

ဗာဟိရ ကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရရူပ်

၈၈၀။ (၂) အပသန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရ' လည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်သည်အဘယ်နည်း။ ထမင်း 'သြဒန'၊ မုယောမုန့် (ဆန်ကြမ်း မုန့်နပ်) 'ကုမ္မာသ'၊ မုန့်လုံး 'သတ္တု'၊ ငါး'မစ္ဆ'၊ အသား 'မံသ'၊ နွေ့ရည် 'ခီရ'၊ နွေ့ခမ်း 'ဒဓိ'၊ ထောပတ် 'သပ္ပိ'၊ ဆီဦး (ထောပေး) 'နဝနီတ'၊ ဆီ 'တေလ'၊ ပျားရည် 'မဓု'၊ တင်လဲ 'ဖာဏိတ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အစာအာဟာရတို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, အကြင် အကြင် ဇနပုဒ် (တိုင်း ခရိုင်) ၌ ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ ခံတွင်း (ပါးစပ်) ဖြင့် စားအပ်သော, သွားတို့ဖြင့် ကိုက်ခဲအပ် (ကြိတ်ချေဝါး၍ စားအပ်) သော, လည်ချောင်းဖြင့် မျိုချအပ်သော, ဝမ်း (ပိုက်) ကို ပြည့်ဝ တောင့်တင်းစေတတ်သော အကြင် (အစာအာဟာရ) ရူပ်သည်လည်း ရှိသေး၏၊ အကြင် သြဇာ (အဆီ အနှစ် အစေး) ဖြင့် သတ္တဝါတို့သည် မျှတကုန်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရူပ်သည် အပသန္တာန်၌လည်းဖြစ်သော, အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ' လည်း မည်သော 'ဗာဟိရ ကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။ (စာပိုဒ် ၆၄၅-ကြည့်)

ဗာဟိရ နကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရရူပ်

၈၈၁။ (၃) အပသန္တာန်၌သာဖြစ်၍ ကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရ မမည်သော 'ဗာဟိရ နကဗဒ္ဓိကာရ အာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်းရူပါယတန' ။ပ။ (နိပ္ဖန္န) ရူပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ် အပေါင်းသည် အပသန္တာန်၌ သာဖြစ်၍ ကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ မမည်သော 'ဗာဟိရ နကဗဒ္ဓိကာရအာဟာရ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ဤသို့ သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ရူပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

သုံးခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'တိကနိဒ္ဒေသ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

လေးခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'စတုက္ကနိဒ္ဒေသ'

ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏရုပ်

စဈ၂။ (၁) မှီ၍လည်းဖြစ်တတ်, တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်သော 'ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏) (ပသာဒရုပ်ငါးခု, ဘာဝ ရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍လည်း ဖြစ်တတ်, တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်သော 'ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏရုပ်

စဈ၃။ (၂) မှီ၍သာ ဖြစ်လျက် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော 'ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿလဟုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏) (သဒ္ဒါရုံ, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသောရုပ်သုံးခု, ဇရတာ, အနိစ္စတာ)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီး သော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ)ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍သာ ဖြစ်လျက် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုသည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော 'ဥပါဒါအနုပါဒိဏ္ဏာ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နော ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏရုပ်

၈၈၄။ (၃) မှီ၍ကား မဖြစ်သော, တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာဖြစ်သော, 'နောဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့, (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ကား မဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာဖြစ်သော, 'နော ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏရုပ်

၈၈၅။ (၄) မှီ၍လည်းမဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်သော 'နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့, (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍လည်း မဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်သော 'နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

၈၈၆။ (၁) မှီ၍လည်းဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာ ယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု, ဘာဝ ရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပ ဿဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍လည်းဖြစ်သော, တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

၈၈၇။ (၂) မှီ၍ကားဖြစ်၏ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမှုအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလို ဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိပ္ဖန္နဲ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ။ (နိပ္ဖန္နဲ)

ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ'။ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသော ရုပ်သုံးခု, ဇရတာ, အနိစ္စတာ)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ကား ဖြစ်၏ တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နော ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

စစစ။ (၃) မှီ၍ကားမဖြစ်, တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ကား မဖြစ်၊ တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့ ၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါ ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယရုပ်

စစဇ။ (၄) မှီ၍လည်းမဖြစ်၊ တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်မဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍လည်း မဖြစ်၊ တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါ အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃရုပ်

စဇဝ။ (၁) မှီ၍လည်းဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာ ယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍လည်းဖြစ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါးနှင့် ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသအာရုံလေးပါး)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃရုပ်

စဉ်၁။ (၂) မှီ၍ကား ဖြစ်၏၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် မှီ၍ကားဖြစ်၏၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နော ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃရုပ်

စဉ်၂။ (၃) မှီ၍ကား မဖြစ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မှီ၍ကား မဖြစ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'နော ဥပါဒါသပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

နော ဥပါဒါ အပ္ပဋိဃရုပ်

စဉ်၃။ (၄) မှီ၍လည်း မဖြစ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော, 'နောဥပါဒါ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မှီ၍လည်း မဖြစ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော 'နောဥပါဒါ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အာပေါဓာတ်)။

ဥပါဒါ သြဠာရိကရုပ်

စဉ်၄။ (၁) မှီ၍ ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော 'ဥပါဒါ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော 'ဥပါဒါ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး၊ ရူပ,သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသ အာရုံလေးပါး)။

ဥပါဒါ သုခုမရုပ်

စဉ်၅။ (၂) မှီ၍ ဖြစ်သော, သိမ်မွေ့သော 'ဥပါဒါ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ ဖြစ်သော, သိမ်မွေ့သော 'ဥပါဒါသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နော ဥပါဒါ သြဠာရိကရုပ်

စဉ်၆။ (၃) မှီ၍ မဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော 'နော ဥပါဒါ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် မှီ၍ မဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော 'နော ဥပါဒါသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နော ဥပါဒါ သုခုမရူပ်

၈၉၇။ (၄) မှီ၍ မဖြစ်သော, သိမ်မွေ့သော 'နော ဥပါဒါ သုခုမ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် မှီ၍မဖြစ်သော, သိမ်မွေ့သော 'နော ဥပါဒါ သုခုမ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (အာပေါဓာတ်)။

ဥပါဒါ ဒူရေရူပ်

၈၉၈။ (၁) မှီ၍ ဖြစ်သော, ဝေးကွာ (အသိခက်) သော, 'ဥပါဒါ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠိကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ဖြစ်သော, ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဥပါဒါ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း။

ဥပါဒါ သန္တိကေရူပ်

၈၉၉။ (၂) မှီ၍ ဖြစ်သော နီးကပ် (သိလွယ်) သော, 'ဥပါဒါ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ဖြစ်သော, နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'ဥပါဒါ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေ တည်း (ပသာဒရူပ်ငါးပါး,ရူပ, သဒ္ဒ, ဂန္ဓ, ရသအာရုံလေးပါး)။

နော ဥပါဒါ ဒူရေရူပ်

၉၀၀။ (၃) မမှီမူ၍ဖြစ်သော, ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နော ဥပါဒါ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် မမှီမူ၍ ဖြစ်သော, ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နော ဥပါဒါ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (အာပေါဓာတ်)။

နော ဥပါဒါ သန္တိကေရူပ်

၉၀၁။ (၄) မမှီမူ၍ ဖြစ်သော,နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နော ဥပါဒါ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် မမှီမူ၍ ဖြစ်သော, နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နော ဥပါဒါသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

ဥပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿနရူပ်

၉၀၂။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ (ကမ္မဇရူပ်ဖြစ်၍) မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရူပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရူပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဥပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿနရုပ်

၉၀၃။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာ ဖြစ်၍ မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု, ဘာဝရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာ ဖြစ်၍ မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿနရုပ်

၉၀၄။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ မြင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ မြင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

အနုပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿနရုပ်

၉၀၅။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယ ဝိညတ်'။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အလုပ်၌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသော ရုပ်သုံးခု, ဇရတာ, အနိစ္စတာ)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံ

ပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏသပ္ပဋိဃရုပ်

၉၀၆။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏသပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာတန' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏ အပ္ပဋိဃရုပ်

၉၀၇။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာ ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏအပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို့) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ဘာဝရုပ် နှစ်ခု, ဇီဝိတိရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသဏ္ဌာပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ သပ္ပဋိဃရုပ်

၉၀၈။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသောရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ အပ္ပဋိဃရုပ်

၉၀၉။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွမဖြစ်သော ၊ 'အနုပါဒိဏ္ဏ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်

အမှုအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသမုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင် ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော် ဆွေးမြည့်မှု) ' ရူပသ ဇရတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသော ရုပ်သုံးခု, ဇရတာ, အနိစ္စတာ) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်သော, 'အနုပါဒိဏ္ဏ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏ မဟာဘူတရုပ်

၉၁၀။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ မဟာဘုတ်လည်းဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ မဟာဘုတ်လည်းဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (မဟာဘုတ်လေးပါး)။

ဥပါဒိဏ္ဏ နမဟာဘူတရုပ်

၉၁၁။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာ ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်သာဖြစ်၍) မဟာဘုတ် မဟုတ်သော, 'ဥပါဒိဏ္ဏ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာ ယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု, ဘာဝရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးသာဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မဟုတ်သော, 'ဥပါဒိဏ္ဏ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ မဟာဘူတရုပ်

၉၁၂။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ မဟာဘုတ်ဖြစ်သော ၊ 'အနုပါဒိဏ္ဏ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ် အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်

သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ မဟာဘုတ်ဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။ (မဟာဘုတ်လေးပါး)

အနုပါဒိဏ္ဏ နှ မဟာဘူတရုပ်

၉၁၃။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ မဟာဘုတ်လည်း မဟုတ် သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ နှ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက် အောင် လိုက်လျှော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့် နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသော ရုပ်သုံးခု, ဇရတာ,အနိစ္စတာ) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်း သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်၊ မဟာဘုတ်လည်း မဟုတ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ နှ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏ သြဠာရိကရုပ်

၉၁၄။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) ကြမ်းတမ်း သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ ယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏ သုခုမရုပ်

၉၁၅။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) သိမ်မွေ့ သော၊ 'ဥပါဒိဏ္ဏသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ဘာဝရုပ်, ဇီဝိတရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုး တခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသ ဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿသန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း

ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော 'ဥပါဒိဏ္ဏာသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏာ သြဠာရိကရုပ်

၉၁၆။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'အနုပါဒိဏ္ဏာသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ) (ဒွိဇရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်းရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'အနုပါဒိဏ္ဏာ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏာ သုခုမရုပ်

၉၁၇။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး မဟုတ်မူ၍ သိမ်မွေ့သော 'အနုပါဒိဏ္ဏာသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒ ကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။

ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသ ဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿဥပစယ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ သိမ်မွေ့သော 'အနုပါဒိဏ္ဏာ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏာ ဒူရေရုပ်

၉၁၈။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဥပါဒိဏ္ဏာဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်းဋ္ဌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ဘာ၀ရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိ၀ုန္နန္တ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဥပါဒိဏ္ဏာ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဥပါဒိဏ္ဏ သန္တိကေရုပ်

၉၁၉။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်၍ (ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်၍) နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ ဒူရေရုပ်

၉၂၀။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး မဟုတ်မူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော် ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ခု, လဟုတာစသော ရုပ်သုံးခု, ဇရတာ, အနိစ္စတာ) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'အနုပါဒိဏ္ဏဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏ သန္တိကေရုပ်

၉၂၁။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'အနုပါဒိဏ္ဏသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ် နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏)။ (သဒ္ဒါရုံ) (ဒ္ဒိဇရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်မူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သနိဒဿနရုပ်

၉၂၂။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော, မြင် ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကိုပြု အပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ရူပါရုံ)

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အနိဒဿနရုပ်

၉၂၃။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်းဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယအနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက် ရှည်ကြောင်းဌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒ ရုပ်ငါးခု, ဘာဝရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယအနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သနိဒဿနရုပ်

၉၂၄။ (၃) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ရူပါရုံ)

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အနိဒဿနရုပ်

၉၂၅။ (၄) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ)သာဖြစ်သော, မြင်ခြင်းချင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ် အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု

'ဝစီဝိညတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပသ ဇရတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီး သည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီး သော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသသန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်သော, မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အနိဒဿန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃရုပ်

၉၂၆။ (၁) တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်) ၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ (ပသာဒရုပ်ငါးခု) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည် ၏ အဖြစ် (ကံ)ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ် သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အပ္ပဋိဃရုပ်

၉၂၇။ (၂) တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်) ၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ)

ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ဘာဝရုပ်နှစ်ခု, ဇီဝိတရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံ လည်းဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သပ္ပဋိယ

၉၂၈။ (၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သောကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်, လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏) (ဒွိဇရုပ်)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်များ)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အပ္ပဋိယရုပ်

၉၂၉။ (၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သောကံ) သည် အကျိုး အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်,လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယအပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' (စိတ္တဇဧကန်)။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ' (တိဇရုပ်)။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော, မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲ အစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ အပ္ပဋိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ မဟာဘူတရုပ်

၉၃၀။ (၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သောကံ) သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, မဟာဘုတ်မည်သော (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။

ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ကမ္မဇမဟာဘုတ်လေးပါး)

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတရုပ်

၉၃၁။ (၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန် တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်းဖြစ်သော, မဟာဘုတ်မမည်သော (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မမည်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ကမ္မဇကေန် ဖြစ်သော ဣန္ဒြိယ ရုပ်ရှစ်ပါး) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျှာသိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာစ 'ရူပဿ ဥပစယ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (ကမ္မဇရုပ်အနေကန်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်း ဖြစ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မမည်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ် ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ မဟာဘူတရုပ်

၉၃၂။ (၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန် တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော (ကမ္မဇရုပ်ကားမဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ)ကြောင့် မဖြစ်သော ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏) (တိဇမဟာဘုတ်လေးပါး)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတရုပ်

၉၃၃။ (၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သောကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန် တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မမည်သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မမည်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' (ဒွိဇရုပ်)။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' (စိတ္တဇ ဧကန်)။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ'။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ' (တိဇရုပ်)။ (နိုပ္ပန္နဿ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြည့်မှု) 'ရူပဿ ဇရတာ'။

(နိပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန'၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မမည်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သြဠာရိကရုပ်

၉၃၄။ (၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ,ဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုး၏ အဖြစ် ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, ကြမ်းတမ်းသော (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် ရှိ၏)။ (သြဠာရိက, ကမ္မဇရုပ်ဧကန် ငါးပါး) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (သြဠာရိက, ကမ္မဇရုပ် အနေကန်ခြောက်ပါး)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သုခုမရုပ်

၉၃၅။ (၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာစွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, သိမ်မွေ့သော (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏) (သုခုမ, ကမ္မဇရုပ် ဧကန်သုံးပါး)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော, အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္ရ) ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (သုခုမ, ကမ္မဇရုပ်အနေကန်ငါးပါး)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေ တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သြဠာရိကရုပ်

၉၃၆။ (၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သောကံ) သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်, လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏)။ (ဒွိဇရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ကြမ်းတမ်းသော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သုခုမရုပ်

၉၃၇။ (၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ,ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုးအဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်, လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွါး (အာရုံ) သာ ဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' (စိတ္တဇေကန်)။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသဿလဟုတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသဿ မုဒုတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသဿ ကမ္မညတာ' (တိဇရုပ်)။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော် ဆွေးမြေ့မှု) 'ရူပသဿ ဇရတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့ မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသဿ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော, အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသ ဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသဿ ဥပစယ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် 'ရူပသဿ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သိမ်မွေ့သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေရုပ်

၉၃၈။ (၁) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ)သည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော, ဝေးကွာ (အသိခက်) သော, (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ အသိခက်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီး အဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ (ဒူရေ , ကမ္မဇရုပ်ဧကန်သုံးပါး) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ)

ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသ ဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲ အစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (ဒူရေ, ကမ္မဇရုပ် အနေကန်ငါးပါး)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ အသိခက်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သန္တိကေရုပ်

၉၃၉။ (၂) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော, နီးကပ် (သိလွယ်) သော (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၍ သိလွယ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' သည် (ရှိ၏)။ (သန္တိကေ, ကမ္မဇရုပ်ဧကန် ငါးပါး) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (သန္တိကေ, ကမ္မဇရုပ် အနေကန်ခြောက်ပါး)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်လည်းဖြစ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်၍ သိလွယ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေရုပ်

၉၄၀။ (၃) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ)သာ ဖြစ်၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အသိခက်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' (စိတ္တဇဧကန်)။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ လျင်မြန်ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အမှုဋ္ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဋ္ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ' (တိဇရုပ်)။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ အိုမှု (ရင့်ရော်ဆွေးမြေ့မှု) 'ရူပသ ဇရတာ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ (ဖြစ်ပြီးသည့်နောက် တည်တံ့မနေခြင်းကြောင့်) မမြဲမှု 'ရူပသ အနိစ္စတာ' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မရသော ဟင်းလင်း) သဘော, 'အာကာသဓာတ်'၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသဥပစယ'။ (နိပ္ဖန္န) ရုပ်၏ ကြီးပွားဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ'၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ် ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ အသိခက်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သန္ဓိကေရုပ်

၉၄၁။ (၄) အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံ (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ) သည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) သာဖြစ်၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သိလွယ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယသန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (ရှိ၏)။ (ဒွိဇရုပ်) ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော, ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျှာသိစိတ် (ဇိဝှာဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏ (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (ကမ္မဇရုပ်ကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သိလွယ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ သန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သပ္ပဋိဃ ဣန္ဒြိယရုပ်

၉၄၂။ (၁) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'သပ္ပဋိဃဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ'။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'သပ္ပဋိဃဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)။

သပ္ပဋိဃ နဣန္ဒြိယရုပ်

၉၄၃။ (၂) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသော 'သပ္ပဋိဃနဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသော 'သပ္ပဋိဃ နဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (အာရုံငါးပါး၊ ဝိသယရုပ် ၇ - ပါး)

အပ္ပဋိဃ ဣန္ဒြိယရုပ်

၉၄၄။ (၃) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်မူ၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'အပ္ပဋိဃဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်မူ၍ (မိမိ ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရသော 'အပ္ပဋိဃ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဘာဝရုပ်နှစ်ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ်)။

အပ္ပဋိဃ နဣန္ဒြိယရုပ်

၉၄၅။ (၄) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်မူ၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသော 'အပ္ပဋိဃ နဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိ အလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့်သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' (စိတ္တဇဧကန်)။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်

သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏) (စတုဇရုပ်)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်မူ၍ (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသော 'အပ္ပဋိဃ နကျန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သပ္ပဋိဃ မဟာဘူတရုပ်

၉၄၆။ (၁) ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မည်သော 'သပ္ပဋိဃမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မည်သော 'သပ္ပဋိဃမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)

သပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတရုပ်

၉၄၇။ (၂) ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်၍ မဟာဘုတ်မမည်သော 'သပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ် သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွ ဖြစ်၍ မဟာဘုတ် မမည်သော 'သပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အပ္ပဋိဃ မဟာဘူတရုပ်

၉၄၈။ (၃) ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်မူ၍ မဟာဘုတ်မည်သော 'အပ္ပဋိဃ မဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်မူ၍ မဟာဘုတ်မည်သော 'အပ္ပဋိဃ မဟာဘူတ' ဟူသောထိုရုပ်ပေတည်း။

အပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတရုပ်

၉၄၉။ (၄) ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွမဖြစ်မူ၍ မဟာဘုတ်လည်း မမည်သော 'အပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ် နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သောအစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ မဖြစ်မူ၍ မဟာဘုတ်လည်း မမည်သော 'အပ္ပဋိဃ နမဟာဘူတ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣန္ဒြိယ သြဠာရိကရုပ်

၉၅၀။ (၁) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'ဣန္ဒြိယ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိ အကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ'။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'ဣန္ဒြိယ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ပသာဒ ရုပ်ငါးပါး)။

ဣန္ဒြိယ သုခုမရုပ်

၉၅၁။ (၂) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ သိမ်မွေ့သော 'ဣန္ဒြိယသုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောက်ျား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ သိမ်မွေ့သော 'ဣန္ဒြိယ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (ဘာဝရုပ် နှစ်ပါးနှင့် ဇီဝိတရုပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နဂ္ဂန္ဒိယ သြဠာရိကရုပ်

၉၅၂။ (၃) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'နဂ္ဂန္ဒိယသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'နဂ္ဂန္ဒိယ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း (အာရုံငါးပါး၊ ဝိသယရုပ် ၇ - ပါး)။

နဂ္ဂန္ဒိယ သုခုမရုပ်

၉၅၃။ (၄) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ သိမ်မွေ့သော 'နဂ္ဂန္ဒိယ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာ ဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညာတ်' ။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' ။ပ။ အလုတ် အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ သိမ်မွေ့သော 'နဂ္ဂန္ဒိယ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣတ္ထိန္ဒြိယ ဒူရေရုပ်

၉၅၄။ (၁) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဣတ္ထိန္ဒြိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'၊ ယောက်ျား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ'၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'ဣတ္ထိန္ဒြိယဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဣတ္ထိန္ဒြိယ သန္တိကေရုပ်

၉၅၅။ (၂) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'ဣတ္ထိန္ဒြိယသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိ အကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ'။ပ။ ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်း သည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးရ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'ဣတ္ထိန္ဒြိယသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး)

နဂ္ဂန္ဒိယ ဒူရေရုပ်

၉၅၆။ (၃) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နဂ္ဂန္ဒိယဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူ အရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်'။ပ။ အလုတ် အလွေးပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နဂ္ဂန္ဒိယ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဂ္ဂန္ဒိယ သန္တိကေရုပ်

၉၅၇။ (၄) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နဂ္ဂန္ဒိယသန္တိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်းအဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိ

ဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရမူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နဂ္ဂန္ဒြိယ သန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (အာရုံ ငါးပါး၊ ဝိသယရုပ် ၇ -ပါး)

မဟာဘူတ သြဠာရိကရုပ်

၉၅၈။ (၁) မဟာဘုတ်မည်၍ ကြမ်းတမ်းသော 'မဟာဘူတ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မဟာဘုတ်မည်၍ ကြမ်းတမ်းသော 'မဟာဘူတသြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ (ပထဝီ, တေဇော, ဝါယော)

မဟာဘူတ သုခုမရုပ်

၉၅၉။ (၂) မဟာဘုတ်မည်၍ သိမ်မွေ့သော 'မဟာဘူတ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မဟာဘုတ်မည်၍ သိမ်မွေ့သော 'မဟာဘူတ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နမဟာဘူတ သြဠာရိကရုပ်

၉၆၀။ (၃) မဟာဘုတ်မမည်မူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'နမဟာဘူတ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျှာ်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မဟာဘုတ် မမည်မူ၍ ကြမ်းတမ်းသော 'နမဟာဘူတ သြဠာရိက' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နမဟာဘူတ သုခုမရုပ်

၉၆၁။ (၄) မဟာဘုတ် မမည်မူ၍ သိမ်မွေ့သော 'နမဟာဘူတ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မဟာဘုတ် မမည်မူ၍ သိမ်မွေ့သော 'နမဟာဘူတ သုခုမ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

မဟာဘူတ ဒူရေရုပ်

၉၆၂။ (၁) မဟာဘုတ်မည်၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'မဟာဘူတ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မဟာဘုတ်မည်၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'မဟာဘူတ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

မဟာဘူတ သန္ဓိကေရုပ်

၉၆၃။ (၂) မဟာဘုတ်မည်၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'မဟာဘူတ သန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် မဟာဘုတ်မည်၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'မဟာဘူတသန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နမဟာဘူတ ဒူရေရုပ်

၉၆၄။ (၃) မဟာဘုတ်မမည်မူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နမဟာဘူတဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မဟာဘုတ် မမည်မူ၍ ဝေးကွာ (အသိခက်) သော 'နမဟာဘူတ ဒူရေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နမဟာဘူတ သန္ဓိကေရုပ်

၉၆၅။ (၄) မဟာဘုတ် မမည်မူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နမဟာဘူတသန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မဟာဘုတ်မမည်မူ၍ နီးကပ် (သိလွယ်) သော 'နမဟာဘူတ သန္ဓိကေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဒိဋ္ဌရုပ်စသည်

၉၆၆။ (၁) မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (မျက်စိဖြင့်) မြင်အပ်သော 'ဒိဋ္ဌ' ရုပ်ပေတည်း။ (၂) ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' သည် (နားဖြင့်) ကြားအပ်သော 'သုတ' ရုပ်ပေတည်း။ (၃) နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (နှာခေါင်းဖြင့်, လျှာဖြင့်, ကိုယ်ဖြင့်) ထိအပ်သော 'မုတ' ရုပ်ပေတည်း။ (၄) အလုံးစုံသော ရုပ်သည် စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဝိညာတ' ရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့လေးဖို့ (လေးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

လေးခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'စတုက္ကဲ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ငါးခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'ပဠကနိဒ္ဒေသ'

ပထဝီဓာတ်ရုပ်

၉၆၇။ (၁) မြေဟူသော သဘော (ခက်မာမှုသဘော) 'ပထဝီဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည် လည်းဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော) , အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သည်လည်းဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော) အကြင် ခိုင်မာခြင်း 'ကက္ခဋ', ကြမ်းတမ်းခြင်း 'ခရဂတ', ခိုင်မာသည်၏အဖြစ် 'ကက္ခဋတ္တ', ခိုင်မာခြင်းသဘော 'ကက္ခဋဘာဝ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြေဟူသော သဘော (ခက်မာမှုသဘော) 'ပထဝီဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

အာပေါဓာတ်ရုပ်

၉၆၈။ (၂) ရေဟူသော သဘော (ဖွဲ့စည်းမှုသဘော) 'အာပေါဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အတွင်း'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌လည်း ဖြစ်သော, အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး ဖြစ်သော) ,အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သည်လည်းဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော) အကြင် ရေ (အရည်) 'အာပ', ရေ (အရည်)ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'အာပေါဂတ', အစေး (အစို) 'သိနေဟ', အစေး (အစို)ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'သိနေဟဂတ', ရုပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်း 'ရူပဿ ဗန္ဓနတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ရေဟူသော သဘော (ဖွဲ့စည်းမှုသဘော) 'အာပေါဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

တေဇောဓာတ်ရုပ်

၉၆၉။ (၃) မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေမှုသဘော) 'တေဇောဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, အပ 'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သည် လည်းဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော) , အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သည်လည်းဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးမဟုတ်သော) အကြင် မီး 'တေဇော', မီးဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'တေဇောဂတ', အပူ 'ဥသ္မာ', 'အပူ' ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'ဥသ္မာဂတ', အငွေ့ 'ဥသုမ', အငွေ့ဟူ၍ဖြစ်ခြင်း 'ဥသုမဂတ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် မီးဟူသော သဘော (ရင့်ကျက်စေမှုသဘော) 'တေဇောဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဝါယောဓာတ်ရုပ်

၉၇၀။ (၄) လေဟူသောသဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားစေမှုသဘော) 'ဝါယောဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အတွင်း 'အဇ္ဈတ္တ' သန္တာန်၌ လည်းဖြစ်သော, အပ'ဗဟိဒ္ဓ' သန္တာန်၌ လည်း ဖြစ်သော, အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌတို့ ကပ်ရောက် အပ်သောကံသည် အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်

စွဲယူအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော (တဏှာ,ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုးဖြစ်သော) , အာရုံပြုသော အားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သည်လည်း ဖြစ်သော (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုး မဟုတ်သော) အကြင် လေ 'ဝါယော'၊ 'လေ' ဟူ၍ ဖြစ်ခြင်း 'ဝါယောဂတ'၊ ရုပ်၏ တောင့်တင်းသည်၏အဖြစ် (တောင့်တင်းခြင်း) 'ရူပသ ထမ္ဘိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် 'လေ' ဟူသော သဘော (ထောက်ကန်လှုပ်ရှားမှု သဘော) 'ဝါယောဓာတ်' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဥပါဒါရုပ်

၉၇၁။ (၅) မှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် မှီ၍ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ ငါးဖို့ (ငါးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ငါးခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'ပဠက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ခြောက်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဆက္ကနိဒ္ဒေသ’

စက္ခုဝိညေယျရုပ်

၉၇၂။ (၁) ရူပါယတနသည် မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြင့် သိအပ်သော ‘စက္ခုဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

သောတဝိညေယျရုပ်

(၂) သဒ္ဒါယတနသည် ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြင့် သိအပ်သော ‘သောတဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း (သဒ္ဒါရုံ)။

ဃာနဝိညေယျရုပ်

(၃) ဂန္ဓာယတနသည် နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြင့် သိအပ်သော ‘ဃာနဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း (ဂန္ဓာရုံ)။

ဇိဝှါဝိညေယျရုပ်

(၄) ရသာယတနသည် လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါညာဏ်) ဖြင့် သိအပ်သော ‘ဇိဝှါဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း (ရသာရုံ)။

ကာယဝိညေယျရုပ်

(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနသည် ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြင့် သိအပ်သော ‘ကာယဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

မနောဝိညေယျရုပ်

(၆) အလုံးစုံသော ရုပ်သည် စိတ်ဖြင့် သိအပ်သော ‘မနောဝိညေယျ’ ရုပ်ပေတည်း။

ဤသို့ ခြောက်ဖို့ (ခြောက်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ခြောက်ခုစီ အကျယ်ပြခြင်း ‘ဆက္က’ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ခုနစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'သတ္တကနိဒ္ဒေသ'

စက္ခုဝိညေယျရုပ်

၉၇၃။ (၁) ရူပါယတနသည် မြင်သိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

သောတဝိညေယျရုပ်

(၂) သဒ္ဒါယတနသည် ကြားသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်ပေ တည်း (သဒ္ဒါရုံ)။

ဃာနဝိညေယျရုပ်

(၃) ဂန္ဓာယတနသည် နံသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ဂန္ဓာရုံ)။

ဇိဝှါဝိညေယျရုပ်

(၄) ရသာယတနသည် လျက်သိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှါ ဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ရသာရုံ)။

ကာယဝိညေယျရုပ်

(၅) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနသည် ထိသိစိတ်ဖြင့် သိအပ် သော 'ကာယဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

မနောဓာတုဝိညေယျရုပ်

(၆) ရူပါယတန, သဒ္ဒါယ တန, ဂန္ဓာယတန, ရသာယတန, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတနသည် သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (ပဥ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေး) ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (အာရုံငါးပါး)။

မနောဝိညာဏ ဓာတုဝိညေယျရုပ်

(၇) အလုံးစုံသော ရုပ်သည် အထူးသိမှု သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ ခုနစ်ဖို့ (ခုနစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက် အပ်၏။

ခုနစ်ခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'သတ္တက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ရှစ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း 'အဋ္ဌကနိဒ္ဒေသ'

စက္ခုဝိညေယျရုပ်

၉၇၄။ (၁) ရူပါယတနသည် မြင်သိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'စက္ခုဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ရူပါရုံ)။

သောတဝိညေယျရုပ်

(၂) သဒ္ဒါယတနသည် ကြားသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သောတဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (သဒ္ဒါရုံ)။

ဃာနဝိညေယျရုပ်

(၃) ဂန္ဓာယတနသည် နံသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဃာနဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ဂန္ဓာရုံ)။

ဇိဝှါဝိညေယျရုပ်

(၄) ရသာယတနသည် လျက်သိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဇိဝှါ ဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (ရသာရုံ)။

(က) ကာယဝိညေယျရုပ်

(၅) စိတ်ကို တိုးပွားစေတတ်သော ချမ်းသာသော အတွေ့ဖြစ်သော (သုခဝေဒနာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော) အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) သည် ထိသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'သုခသဟဂတ ကာယဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း။

(ခ) ကာယဝိညေယျရုပ်

(၆) စိတ်ကို မတိုးပွားစေတတ်သော ဆင်းရဲသော အတွေ့ဖြစ်သော (ဒုက္ခ ဝေဒနာကို ရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော) အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) သည် ထိသိစိတ်ဖြင့် သိအပ်သော 'ဒုက္ခသဟဂတ ကာယဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း။

မနောဓာတုဝိညေယျရုပ်

(၇) ရူပါယတန, သဒ္ဒါယတန, ဂန္ဓာယတန, ရသာယတန, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန သည် သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိုင်းဒွေ)ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဓာတု ဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း (အာရုံငါးပါး)။

မနောဝိညာဏဓာတုဝိညေယျရုပ်

(၈) အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရုပ်အာရုံခြောက်ပါးသည်) အထူး သိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဖြင့် သိအပ်သော 'မနောဝိညာဏ ဓာတုဝိညေယျ' ရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ ရှစ်ဖို့ (ရှစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ရှစ်ခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'အဋ္ဌက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ကိုးခုစိအကျယ်ပြခြင်း 'နဝကနိဒ္ဒေသ'

စက္ခုန္ဒြေရုပ်

၉၇၅။ (၁) မြင်မှုဌာ် အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရဌာ် ဖြစ်သော စိတ် အမျှားနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသောရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်မှုဌာ် အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတိန္ဒြေရုပ်စသည်

၉၇၆။ (၂) ကြားမှုဌာ် အစိုးရသော နားအကြည် 'သောတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၃) နံမှုဌာ် အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၄) လျက်မှုဌာ် အစိုးရသော လျှာအကြည် 'ဇိဝှိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၅) ထိမှုဌာ် အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် 'ကာယိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၆) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်းဌာ် အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၇) ယောက်ျား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်းဌာ် အစိုးရမှု 'ပုရိသိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၈) အသက်ရှည်ကြောင်းဌာ် အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော (ရုပ်) တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေခြင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေစေခြင်းသဘော။ (တိုးပွား၍) ဖြစ်မှုသဘော။ (ဆက်လက်၍) ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်းဌာ် အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်းဌာ် အစိုးရမှု 'ဇီဝိတိန္ဒြေ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဿ ဣန္ဒြိယရုပ်

၉၇၇။ (၉) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စဌာ်) အစိုးမရသော 'နဿ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠိကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စဌာ်) အစိုးမရသော 'နဿ ဣန္ဒြိယ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ ကိုးဖို့ (ကိုးစု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ကိုးခုစိအကျယ်ပြခြင်း 'နဝက' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဆယ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဒသကနိဒ္ဒေသ’

စက္ခုန္ဒြေရုပ်

၉၇၈။ (၁) မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် ‘စက္ခု’ (ပသာဒ) သည် မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရ၌ ဖြစ်သော စိတ် အမျှားနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ ‘သုညဂါမ’ လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည်မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် ‘စက္ခုန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတိန္ဒြေရုပ်စသည်

၉၇၉။ (၂) ကြားမှု၌ အစိုးရသော နားအကြည် ‘သောတိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၃) နံမှု၌ အစိုးရသော နှာခေါင်းအကြည် ‘ဃာနိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၄) လျက်မှု၌ အစိုးရသော လျှာအကြည် ‘ဇိဝိန္ဒြေ ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၅) ထိမှု၌ အစိုးရသော ကိုယ်အကြည် ‘ကာယိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၆) မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဣတ္ထိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၇) ယောကျ်ား (အထီးအဖို) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ပုရိသိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၈) အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ ထိုဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော (ရုပ်) တရားတို့၏ အကြင် အသက်၊ တည်ကြောင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေခြင်းသဘော။ (တည်တံ့စွာ) ဖြစ်နေစေခြင်းသဘော။ (တိုးပွားမှု) ဖြစ်မှုသဘော။ (ဆက်လက်၍) ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ စောင့်ရှောက်ခြင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်းသဘော၊ အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ’ သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် အသက်ရှည်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု ‘ဇီဝိတိန္ဒြေ ’ ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဂ္ဂန္ဒြိယ သပ္ပဋိဃရုပ်

၉၈၀။ (၉) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသည်ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ‘နဂ္ဂန္ဒြိယ သပ္ပဋိဃ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း ‘ရူပါယတန’။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ ‘ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန’ သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသည် ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော ‘နဂ္ဂန္ဒြိယ သပ္ပဋိဃ’ ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

နဂ္ဂန္ဒြိယ အပ္ပဋိဃရုပ်

၉၈၁။ (၁၀) (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသည်ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော ‘နဂ္ဂန္ဒြိယ အပ္ပဋိဃ’ ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု ‘ကာယဝိညတ်’။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ ‘ကဗဠီကာရအာဟာရ’ သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် (မိမိဆိုင်ရာကိစ္စ၌) အစိုးမရသည် ဖြစ်၍ ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော ‘နဂ္ဂန္ဒြိယအပ္ပဋိဃ’ ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ ဆယ်ဖို (ဆယ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

ဆယ်ခုစီအကျယ်ပြခြင်း ‘ဒသက’ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

တဆယ့်တခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'ဧကာဒသကနိဒ္ဒေသ'

စက္ခာယတနရုပ်

၉၈၂။ (၁) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' (ပသာဒ) သည် မဟာဘူတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ကြည်လင်၏။ပ။ ဤရုပ်သည် (စက္ခုဒ္ဒါရဒ္ဒဖြစ်သော စိတ် အများနှင့် ဆက်ဆံခြင်းရှိ၍ သီးခြားပိုင်ရှင် ကင်းမဲ့သဖြင့်) ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာ 'သုညဂါမ' လည်း မည်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော ရုပ်သည် မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

သောတာယတနရုပ်စသည်

၉၈၃။ (၂) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၃) နံသိစိတ်ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၄) လျက်သိစိတ် ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၅) ထိသိစိတ် ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၆) မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၇) ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။

(၈) နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၉) လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည်။ပ။ (၁၀) ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မြေဟူသော (ခက်မာမှု) သဘော 'ပထဝီဓာတ်' ။ပ။ ဤရုပ်သည် အတွေ့သဘော 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်' လည်း မည်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော ရုပ်သည် ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။

ဓမ္မာယတနပရိယာပန္နအနိဒဿန အပ္ပဋိဃရုပ်

၉၈၄။ (၁၁) သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သည်ဖြစ်၍ မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော 'ဓမ္မာယတနပရိယာပန္နအနိဒဿနအပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်သည် အဘယ်နည်း။ မိန်းမ (အမ) ဖြစ်ကြောင်း၌ အစိုးရမှု 'ဣတ္ထိန္ဒြေ' ။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤရုပ်အပေါင်းသည် သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သည်ဖြစ်၍ မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော 'ဓမ္မာယတနပရိယာပန္နအနိဒဿန အပ္ပဋိဃ' ဟူသော ထိုရုပ်ပေတည်း။ ဤသို့ တဆယ့်တဖို့ (တစ်ဆယ့်တစ်စု) အားဖြင့် ရုပ်ကို ရေတွက်အပ်၏။

တဆယ့်တခုစီ အကျယ်ပြခြင်း 'ဧကာဒသက' ပြီးပြီ။

ရုပ်ကိုဝေဘန်ရာအခန်း 'ရူပဝိဘတ္တိ' မည်သော ရှစ်ကြိမ်မြောက် ရွတ်ဆိုရာ

အလှည့်အကြိမ် 'အဌမဘာဏဝါရ' ပြီးပြီ။

၂ - ရူပကဏ္ဍ 'ရုပ်ပိုင်း' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - နိက္ခေပကဏ္ဍ

မူလခန္ဓာစသည်ဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြသောအပိုင်း

သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြခြင်း 'တိကနိက္ခေပ'

၁ - ကုသလတိက်

ကုသိုလ်တရား

၉၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ဟူသော ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် 'ကုသလမူလ' သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုမလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' စသည့် ကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'ကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' , မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' , ပြုပြင်မှု အစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' , အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုမလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' စသည် ကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'ကုသလမူလ' သုံးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' , နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' , စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အကုသိုလ်တရား

၉၈၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' ဟူသော အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' , ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' , အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' , နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' , စိတ်ဖြင့် ကြံစည် တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အဗျာကတတရား

၉၈၇။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား မည်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော) , ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'

, မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၤါရက္ခန္ဓာ' , အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်, အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော, ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်ကုန်သော အကြင် တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည်) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားမည်ကုန်၏ (ဝိပါက်၊ ကြိယာ၊ ရူပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၂ - ဝေဒနာတိက်

သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော တရား

၉၈၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၏ဖြစ်ရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ဖြစ်သော (ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် ယှဉ်သည့် စိတ် စေတသိက်၌ ရှိသော) သုခဝေဒနာကို ချန်ထား၍ (ပယ်ထား၍) ထိုချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့်ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' , ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၤါရက္ခန္ဓာ' , အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောတရား

၉၈၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' ၏ဖြစ်ရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ဖြစ်သော (ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ' နှင့် ယှဉ်သည့် စိတ် စေတသိက်၌ ရှိသော) ဒုက္ခဝေဒနာကို ချန်ထား၍ (ပယ်ထား၍) ထိုဆင်းရဲ ခံစားမှု ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခာန္ဓာ' , ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၤါရက္ခန္ဓာ' အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သောတရား

၉၉၀။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) , မဆင်းရဲ မချမ်းသာမှု 'အဒုက္ခမသုခ' ၏ဖြစ်ရာ စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ဖြစ်သော (မဆင်းရဲ မချမ်းသာမှု 'အဒုက္ခမသုခ' နှင့် ယှဉ်သည့်စိတ် စေတသိက်၌ ရှိသော) အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' ကို ချန်ထား၍ (ပယ်ထား၍) ထိုဆင်းရဲ ချမ်းသာမဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' , ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ၤါရက္ခန္ဓာ' , အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဝိပါကတိက်

အကျိုး 'ဝိပါက်' တရား

၉၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော 'ဝိပါက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော) , ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာ ကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော 'ဝိပါက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

အကျိုးဖြစ်စေတတ်သော တရား

၉၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော 'ဝိပါကဓမ္မ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော) , ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော 'ဝိပါကဓမ္မ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်အကုသိုလ်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

နေဝ ဝိပါက နဝိပါကဓမ္မတရား

၉၉၃။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော တရားလည်း မဟုတ်သော 'နေဝ ဝိပါက နဝိပါကဓမ္မ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ ကုသိုလ်အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ကုသိုလ် လည်း မဟုတ်ကုန်သော 'နေဝကုသလ'၊ အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော 'နာ ကုသလ'။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံတို့၏ အကျိုး'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော 'နဝ ကမ္မဝိပါက'၊ ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်ကုန်သော အကြင် တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်, အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေတတ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်သော) 'နေဝ ဝိပါက နဝိပါကဓမ္မ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိရိယာစိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဥပါဒိဏ္ဏတိက်

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယတရား

၉၉၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သည့် 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) လည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) လည်းဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတည်းဟူသော) အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော 'သာသဝ'၊ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ် တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ့် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ)လည်း ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဝိပါက်, ကမ္မဇရုပ်)။

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယတရား

၉၉၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) သာဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) သာဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟတည်းဟူသော) အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော 'သာသဝ'၊ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော, ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်ကုန်သော အကြင် တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏ အဖြစ် (ကံ)ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် ရုပ်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) သာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကိရိယာစိတ်, ကမ္မဇရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်များ)။

အနုပါဒိဏ္ဏ အနုပါဒါနိယတရား

၉၉၆။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူလည်း မစွဲယူအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အစီးအပွား (အာရုံ) လည်း မဟုတ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏအနုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြု အပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းမ ဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံ လည်း မဟုတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာ ဖြစ်သော) မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ကိလေသာတို့ကို သတ်လျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သော မဂ်၏

အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု,အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသခ်တဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏအနုပါဒါနိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

၅ - သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကတိက်

သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကတရား

၉၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိုက်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် ကုန်သည် ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ်နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော 'သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍ 'သံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' လည်း ဖြစ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘောခ)) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' ဟူသော အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော, ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည် တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍ 'သံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' လည်းဖြစ်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ၄င်းနှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

အ သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကတရား

၉၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော 'အသံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ် 'အသံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' သာဖြစ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော 'သာသဝ'၊ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'၊ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'၊ ပြုပြင်မှု အစု 'သခ်ါရက္ခန္ဓာ'၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ် 'အသံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' သာဖြစ်သော) 'အ သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားများ)။

အသံကိလိ၌ အသံကိလေသိက တရား

၉၉၉။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်လည်း မပူပန်စေအပ်၊ နှိပ်စက်လည်း မနှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) မထိုက်လည်း မထိုက်သော 'အသံကိလိ၌ အသံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်၊ 'အသံကိလိ၌'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အသံကိလေသိက' တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း, မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း, (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသခ်တဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ် 'အသံကိလိ၌'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အသံကိလေသိက' ဖြစ်သော) 'အသံကိလိ၌အသံကိလေသိက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော လောကုတ္တရာတရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၆ - ဝိတက္ကတိက်

သဝိတက္က သဝိစာရတရား

၁၀၀၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်းတကွ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော 'သဝိတက္က သဝိစာရ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် ယှဉ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) , ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်း တကွ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော (ဝိတက် ဝိစာရနှင့် ယှဉ်သော) စိတ်၌ ရှိသည့် ဝိတက်နှင့် ဝိစာရတို့ကို ချန်ထား၍ ထို 'ဝိတက်ဝိစာရ' တို့နှင့် ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာဂ္ဓန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်း တကွ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိတက္ကသဝိစာရ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် တစ်ဆယ်နှင့် ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်စိတ်များမှတစ်ပါး အခြားသော စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တတရား

၁၀၀၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော 'အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဝိတက်နှင့်ကား မယှဉ်, ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' မရှိဘဲ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာ ဖြစ်ရာစိတ်၌ (ဖြစ်သော) သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ကို ချန်ထား၍ ထိုသုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာဂ္ဓန္ဓာ'။ပ။ အထူး သိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ဝိတက်နှင့်ကား မယှဉ်၊ ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်သော) 'အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒုတိယစျာန်စိတ် ၁၁-နှင့် စေတသိက်, သဝိတက္က စိတ် ၅၅-ပါး၌ ရှိသော ဝိတက်-၅၅)။

အဝိတက္ကအဝိစာရတရား

၁၀၀၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသော 'အဝိတက္ကအဝိစာရ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ကြီစည်မှု 'ဝိတက်', သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ဖြစ်သော) (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သည့် စိတ်၌ ရှိသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်,ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္က အဝိစာရ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒွေပဉ္စဝိညာဉ် တစ်ဆယ်, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်စိတ်များနှင့် စေတသိက်, ဝိစာရဝေ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၇ - ပီတိတိက်

ပီတိသဟဂတတရား

၁၀၀၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော 'ပီတိသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၏ ဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ဖြစ်သော) (ပီတိနှင့် ယှဉ်သည့် စိတ်၌ ရှိသော) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ ထိုနှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော 'ပီတိသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်, စတုတ္ထစျာန်မှတစ်ပါး သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ် ၅၁-နှင့် စေတသိက်များ)။

သုခသဟဂတတရား

၁၀၀၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်သော 'သုခသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၏ ဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ဖြစ်သော) (သုခနှင့် ယှဉ်သည့် စိတ်၌ ရှိသော) ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကို ချန်ထား၍ ထို ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) မှတ်သားမှု အစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှု အစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွဖြစ်သော 'သုခသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (သုခ သဟဂုတ် ကာယဝိညာဉ်, သောမနဿသဟဂုတ်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

ဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၀၀၅။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင် လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော,ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ၏ ဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ဖြစ်သော) (ဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်သည့်စိတ်၌ ရှိသော) လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ကို ချန်ထား၍ ထိုလျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် ယှဉ်သော (ကြွင်းသော) မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ် ၅၅-ခုနှင့် စေတသိက်များ)။

၈ - ဒဿနတိုက်

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော သံယောဇဉ်သုံးပါး

၁၀၀၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿ နေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော သံယောဇဉ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏)။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

၁၀၀၇။ ထို (သုံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ထင်ရှားသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤလောကဌ အကြားအမြင် မရှိသော, (မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ် ရအပ်ပြီးသော) အရိယာတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်လေ့မရှိသော, အရိယာတို့၏ (မဂ်,ဖိုလ်) တရားဌ မကျွမ်းကျင်သော, အရိယာတို့၏ (မဂ်, ဖိုလ်) တရားဌ (စောင့်စည်းခြင်း၊ ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော, သူတော်ကောင်းတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့ မရှိသော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားဌ မကျွမ်းကျင်သော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားဌ (စောင့်စည်းခြင်း၊ ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော ပုထုဇဉ်သည်-

(၁) (က) ရုပ်ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ရုပ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း ရုပ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ ရုပ်ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ရုပ်၌ အတ္တကို ရှု၏။

(၂) (က) ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ရှိ၏ဟု ရှု၏။ (အတ္တမှာ ဝေဒနာရှိ၏၊ တစ်နည်း- ဝေဒနာရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၌ အတ္တကို ရှု၏။

(၃) (က) မှတ်သားမှု 'သညာ' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို မှတ်သားမှု 'သညာ' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ သညာရှိ၏။။ တစ်နည်း သညာရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ မှတ်သားမှု 'သညာ' ကို ရှု၏။

(ဃ) သို့မဟုတ် မှတ်သားမှု 'သညာ' ၌ အတ္တကို ရှု၏။

(၄) (က) ပြုပြင်မှု 'သခ်ါရ' တို့ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ပြုပြင်မှု 'သခ်ါရ' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ သခ်ါရရှိ၏၊ တစ်နည်း-သခ်ါရရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ ပြုပြင်မှု 'သခ်ါရ' တို့ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ပြုပြင်မှု 'သခ်ါရ' တို့၌ အတ္တကို ရှု၏။

(၅) (က) အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ဝိညာဏ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ဝိညာဏ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ၌ အတ္တကို ရှု၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဂတ'။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ် 'ဒိဋ္ဌိဂဟန' ၊ အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ 'ဒိဋ္ဌိကန္တာရ'။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက်ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိက' ၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန် တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိသံယောဇန'။ (အာရုံကိုမှားသော အားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသောသဘော) 'ဂါဟ'။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော 'ပတိဋ္ဌာဟ' [(အာရုံကိုမှားသောအားဖြင့်) ထပ်ကာထပ်ကာ မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော 'ပဋ္ဌိဂ္ဂါဟ']၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော 'အဘိနိဝေသ' ၊ မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော 'ပရာမာသ' ၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ် 'ကုမ္မဂ္ဂ' ၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း 'မိစ္ဆာပထ' ၊ မှားယွင်းသော သဘော 'မိစ္ဆာတ္တ' ၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာ 'တိတ္ထာယတန' ၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘော 'ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၈၁-ကြည့်)

ဝိစိကိစ္ဆာ

၁၀၀၈။ ထို (သံယောဇဉ် သုံးပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရား၌ ယုံမှား၏, တွေးတော၏ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)၊ တရား၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ သံဃာ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ အကျင့် 'သိက္ခာ' ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ဤ (ဇရာ မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရား (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်း) ကို စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် ယုံမှားမှု 'ကခ်ါ'၊ ယုံမှားပုံ အခြင်းအရာ 'ကခ်ါယနာ'၊ ယုံမှားတတ်သည်၏အဖြစ် 'ကခ်ါယိတတ္တ'၊ မသိခြင်း (တွေးတောခြင်း) 'ဝိမတိ'၊ သဘာဝကို စဉ်းစားလျှင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) ပင်ပန်းကြောင်းသဘော 'ဝိစိကိစ္ဆာ'၊ မှန်မမှန် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) နှစ်မျိုးအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်သော သဘော 'ဒွေဌက'၊ လမ်းနှစ်ခွ နှင့်တူသော သဘော 'ဒွေဓာပထ'၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြစ်တတ် (ယုံမှားတတ်) သော သဘော 'သံသယ'၊ ဧကန္တအားဖြင့် ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခြင်းသဘော 'အနေကံသဂ္ဂါဟ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘော 'အာသပ္ပန'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) (အာရုံ၏) ထက်ဝန်းကျင်၌ (တဝဲလည်လည်) ရွှေ့လျားနေတတ်သော သဘော 'ပရိသပ္ပန'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍ အာရုံ၌ ဉာဏ်ဖြင့်) မသက်ဝင်နိုင်ခြင်းသဘော 'အပရိယောဂါဟန'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ် 'ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တဿ'၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး) ဖြစ်တတ်သော သဘော 'မနောဝိလေခ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၄၂၅-ကြည့်)

သီလဗွတပရာမာသ

၁၀၀၉။ ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပဖြစ်ကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏားတို့၏ (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့ 'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'သီလဗွတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏ဟု ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု 'ခရီးခဲ'။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန် တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အမြင်တည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၉၂- ကြည့်)

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၀၁၀။ ဤသံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် (အတူတကွ) တွဲယှဉ်ကုန်သော, ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့်ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်, ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်, သီလဗွတပရာမာသသံယောဇဉ်, ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၀၁၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သောတာ ပတ္တိမဂ်ပယ်အပ်သည်မှ) ကြွင်းကျန်သော လိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် (အတူတကွ) ဖြစ်ကုန်သော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော 'ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' ၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည် တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော တရားတို့မှ ကြွင်းသော ကိလေသာ, ထိုကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်သော စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။

နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၀၁၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် လည်းကောင်း မပယ်အပ်သော 'နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့ မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ဖြင့် လည်းကောင်း မပယ်အပ်သော 'နေဝဒဿ နေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်လေးပါးတို့ဖြင့် မပယ်အပ်သော ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၉ - ဒဿနဟေတုတိက်

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသောတရား

၁၀၁၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ထင်ရှားသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ'၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ် သုံးပါးတို့သည် (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော သံယောဇဉ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏)။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

၁၀၁၄။ ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ပ။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို ထင်ရှားရှိသော ကိုယ်၌ အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ်၁၀၀၇- ကြည့်)

ဝိစိကိစ္ဆာ

၁၀၁၅။ ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ပ။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ်၁၀၀၈-ကြည့်)

သီလဗ္ဗတပရာမာသ

၁၀၁၆။ ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ပ။ ဤသဘောကို (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ်၁၀၀၉-ကြည့်)

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၀၁၇။ ဤသံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော, ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိကုန်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထင်ရှားရှိသော ကိုယ်၌ အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ'၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့တည်း။ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီး ပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်ရှားအပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) တို့တည်း။ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၀၁၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော တရားတို့မှ) ကြွင်းကျန်သော လိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) တို့တည်း။ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော, ပူပန်စေတတ်သော, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' , နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' , စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

မဂ်လေးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်မရှိသောတရား

၁၀၁၉။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် လည်းကောင်း၊ ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) မရှိသော 'နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (မဂ်လေးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော ဟိတ်ရှိသော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော, ကြွင်းကျန်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော, 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှု အစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်,ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် လည်းကောင်း ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) မရှိသော 'နေဝဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။

၁၀-အာစယဂါမိတိက္ခ်ိအာစယဂါမိတရား

၁၀၂၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အာစယဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား ဖြစ်ကုန်သော,အကုသိုလ်တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကံ ကိလေသာတို့ ဆည်းပူးအပ်သော ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အာစယဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်စေတတ်သော လောကီကုသိုလ်, အကုသိုလ်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

အပစယဂါမိတရား

၁၀၂၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အပစယဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) 'အပစယဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် စေတသိက်များ)။

နေဝ အာစယဂါမိ နဲ့ အပစယဂါမိတရား

၁၀၂၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်း မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်း မဟုတ်သော 'နေဝ အာစယဂါမိ နဲ့ အပစယ ဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော, ကုသိုလ် အကုသိုလ် တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်ကုန်သော, (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော, ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်ကုန်သော အကြင် တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေ

တတ်သည်) လည်း မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်း မဟုတ်သော 'နေဝ အာစယဂါမိ နေ အပစယဂါမိ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့လည်း မရောက် စေတတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့လည်း မရောက်စေတတ်သော ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၁၁ - သေက္ခတိက်

သေက္ခတရား

၁၀၂၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'သေက္ခ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံ သုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် အောက်ဖြစ်သော ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော 'သာမညဖိုလ်' (အောက်ဖိုလ်သုံးပါး) သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'သေက္ခ' တရားတို့ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်ပုဂ္ဂိုလ် လေးယောက် အောက်ဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ် သုံးယောက်ဟု ဆိုအပ်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော မဂ်စိတ်လေးခု အောက်ဖိုလ်စိတ် သုံးခုနှင့် စေတသိက်များ)။

အသေက္ခတရား

၁၀၂၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီး အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'အသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အထက်၌ တည်သော (ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း) အရဟတ္တမဂ်၏ အကျိုး (အရဟတ္တဖိုလ်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'အသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်နှင့် စေတသိက်များ)။

နေဝ သေက္ခ နာ'သေက္ခတရား

၁၀၂၅။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော, (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီး အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော 'နေဝသေက္ခနာသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ရှစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ထို (ဟောပြီး) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကြွင်းကျန်ကုန်သော (လောကီ) ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော, (လောကီ) 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်း ဟူသော အကြောင်းတရားတို့ မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)၊ ဤတရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော, (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီး အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်ကုန်သော (အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်သော) 'နေဝသေက္ခ နာသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ် ၈၁, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ပရိတ္တတိက်

ပရိတ္တတရား

၁၀၂၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

အလုံးစုံသော ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍သာ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်ကုန်သော ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ် ငါးဆယ့်လေးခု, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားများ)။

မဟဂ္ဂတတရား

၁၀၂၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်, စေတသိက်များ)။

အပ္ပမာဏတရား

၁၀၂၈။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော တပ်မက်မှု 'ရာဂ' တရားစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော တပ်မက်မှု 'ရာဂ' တရားစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကုတ္တရာစိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ပရိတ္တာရမ္မဏတိက်

ပရိတ္တာရမ္မဏတရား

၁၀၂၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် စိတ်, စေတသိက်တရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ် ၅၄၊ အဘိညာဉ်ဒွေနှင့် စေတသိက်များ)။

မဟဂ္ဂတာရမ္မဏတရား

၁၀၃၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်၊ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ မဟာကုသိုလ်၊ မဟာကြိယာ၊ အဘိညာဉ်ဒွေ (အနေကန်)၊ ဝိညာဏာ၌ ယတန, နေဝသညာ နာယတနစိတ် (ဧကန်) နှင့် စေတသိက်များ)။

အပ္ပမာဏာရမ္မဏတရား

၁၀၃၁။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော တပ်မက်မှု 'ရာဂ' တရားစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော တပ်မက်မှု 'ရာဂ' စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် နှိုင်းယှသ်မှုကို ပြုတတ်သော တပ်မက်မှု 'ရာဂ' စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော, မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရားတို့ကို အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်, အဘိညာဉ်ဒွေ (အနေကန်), လောကုတ္တရာစိတ် (ဧကန်) နှင့်စေတသိက်များ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၄ - ဟီနတိက်

ဟီနတရား

၁၀၃၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟီန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘောဌ) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' ဟူသော အကုသိုလ်၏ အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော, ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' ၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' ၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟီန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

မဇ္ဈိမတရား

၁၀၃၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အလယ်အလတ် ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရား များ)။

ပဏီတတရား

၁၀၃၄။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် မွန်မြတ်သော 'ပဏီတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့ သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မွန်မြတ် သော 'ပဏီတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၅ - မိစ္ဆတ္တတိက်

မိစ္ဆတ္တနိယတတရား

၁၀၃၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ သေပြီးသည့်နောက် အကျိုးပေးမြဲသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (စုတိ၏) အခြားမဲ့၌ အနှောင့်အယှက် မရှိ၊ အကျိုးပေးတတ်ကုန်သော ကံငါးပါး (ပဠာနန္တရိယ ကံ) တို့သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (အပါယ်ဝရဲ့၌ အကျိုးပေး) မြဲသော အကြင် အမြင်မှားမှု 'နိယတမိစ္ဆာ ဒိဋ္ဌိ' (အဟေတုက, အကိရိယ, နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိ၍ သေပြီးသည့်နောက် အကျိုးပေးမြဲသော) 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' တရားများ ဖြစ်ကုန်၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်သတ္တမဇော, ပဠာနန္တရိယကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါသမူဒ္ဓေ သတ္တမဇောနှင့် စေတသိက်များ)။

သမ္မတ္တနိယတတရား

၁၀၃၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မဖောက်မပြန် (မှန်ကန်) သော သဘောရှိကုန်၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသော 'သမ္မတ္တနိယတ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (မှန်ကန်သော သဘောရှိကုန်၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေး မြဲသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် မဖောက်မပြန် (မှန်ကန်) သော သဘောရှိကုန်၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္မတ္တနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးပါးနှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

အနိယတတရား

၁၀၃၇။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာဖြင့်) အကျိုးပေး မမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (စာပိုဒ်၁၀၃၅၊ ၁၀၃၆-၌ ဟောပြီးသော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း, မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာဖြင့်) အကျိုးပေး မမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်, ဒေါသမူဒ္ဓေသတ္တမဇောမှ တစ်ပါးသော အကုသိုလ်, လောကီကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၆ - မဂ္ဂါရမ္မဏတိက်

မဂ္ဂါရမ္မဏတရား

၁၀၃၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိသော 'မဂ္ဂါရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (မဂ်ကို အာရုံပြုသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် အရိယမဂ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် (မဂ်ကိုအာရုံပြုသော) 'မဂ္ဂါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။(မနောဒွါရာဝဇ္ဇနိ်း, မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်, အဘိညာဏ် ဒွေနှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

မဂ္ဂဟေတုကတရား

၁၀၃၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် - (က) မဂ် (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)ဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

တစ်နည်း (ခ) မဂ်၌ ပါဝင်သော (မဂ်၌ တည်သော) အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

တစ်နည်း (ဂ) မဂ်နှင့် ယှဉ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(က) အရိယာမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂင် (ရှစ်ပါး) တို့ကို ချန်ထား၍ ထို (မဂ္ဂင်)တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မဂ် (မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး)ဟု ဆိုအပ်သော အကြောင်းရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးခု, မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးမှ တစ်ပါးသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။ (ခ) အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ကောင်းစွာ (အမှန်) မြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' (အမောဟ) သည် မဂ်လည်း မည်၏၊ အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) လည်း မည်၏၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) မြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' (အမောဟ) ကို ချန်ထား၍ ထိုကောင်းစွာ (အမှန်) မြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' (အမောဟ) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မဂ်၌ ပါဝင်သော (မဂ်၌ တည်သော) အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးခု, အမောဟမှ တစ်ပါးသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်များ)။ (ဂ) အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ မလိုချင်မှု မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု) 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မဂ်၏ အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) တို့တည်း။ ထိုမဂ်၏ အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) တို့နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မဂ်နှင့် ယှဉ်သော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးခုနှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

မဂ္ဂါဓိပတိတရား

၁၀၄၀။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် မဂ်ဟူသော (အာရုံ) အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မဂ်အကြီးအမှူးရှိသော တရားများကား အဘယ်နည်း။ မြတ်သော မဂ်, တစ်နည်း- အရိယမဂ်ကို အကြီးအမှူးပြု၍ (အလေးအမြတ်ပြု၍) အကြင် စိတ် စေတသိက် တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် မဂ်ဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရားဖြစ်ကုန်၏။ (အာရမ္မဏာဓိပတိ) (မဂ်ကို အလေးအမြတ်အားဖြင့် အာရုံပြုသော မဟာကုသိုလ်

ဉာဏသမ္မယုတ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ္မယုတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။ စိစစ်မှု အကြီးအမျှား 'ဝီမံသာဓိပတိ' ရှိသော မဂ်ကို ပွါးစေသော အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိစစ်မှု 'ဝီမံသ' (ပညာ) ကို ချန်ထား၍ ထိုစိစစ်မှု 'ဝီမံသ' (ပညာ) နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မဂ်ဟူသော အကြီးအမျှား 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဟဇာတာဓိပတိ) (မဂ်စိတ်လေးခု, ဝီမံသကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၁၇ - ဥပဒေါ

ဥပဒေါတရား

၁၀၄၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ (ဖြစ်ဆဲ) ဖြစ်သော 'ဥပဒေါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ခဏသုံးပါးသို့ ရောက် ဆဲဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'ဇာတာ'၊ ထင်ရှားကုန်သော 'ဘူတာ'၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ကုန်သော 'သဠာတာ'၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'နိဗ္ဗတ္တာ'၊ အလွန်ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'အဘိနိဗ္ဗတ္တာ'၊ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ကုန်သော 'ပါတုဘူတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ဖြစ်ကုန်သော 'ဥပဒေါ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'သမုပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) တည်ကုန်သော 'ဥဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ တည်ကုန်သော 'သမုဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ဖြစ်ကုန်သော 'ဥပဒေါ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ဖြစ်သော အဖို့အစုအားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်သော 'ဥပဒေါ်သေန သင်္ဂဟိတာ'၊ ရုပ်၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၊ မှတ်သားမှု 'သညာ'၊ ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ'၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ (ဖြစ်ဆဲ) ဖြစ်သော 'ဥပဒေါ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန် စိတ် စေတသိက်နှင့် ရုပ်တရားများ)။

အနုပဒေါတရား

၁၀၄၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ် (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲမဟုတ်) သော 'အနုပဒေါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲမဟုတ် အနာဂတ်ဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အဇာတာ'၊ မထင်ရှားကုန်သေးသော 'အဘူတာ'၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ကုန် သေးသော 'အသဠာတာ'၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသော 'အနိဗ္ဗတ္တာ'၊ အလွန် (လုံး၀) မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသော 'အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ'၊ ထင်ရှားစွာ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အပါတုဘူတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အနုပဒေါ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အသမုပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မတည်ကုန်သေးသော 'အနုဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ မတည်ကုန်သေးသော 'အသမုဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အနုပဒေါ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မဖြစ်သော အဖို့အစုအားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်သော

'အနုပ္ပန္နံသေန သင်္ဂဟိတာ'၊ ရုပ်၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ'၊ မှတ်သားမှု 'သညာ'၊ ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ'၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော, (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သော) (အနာဂတ်ဖြစ်သော) 'အနုပ္ပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အနာဂတ်ဖြစ်သော အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နှင့် စိတ္တဇ, ဥတုဇ, အာဟာရ ဇရုပ်တရားများ)။

ဥပ္ပါဒိတရား

၁၀၄၃။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်း (ကံ) ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော 'ဥပ္ပါဒိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော,ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော, ကုသိုလ် အကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် ရုပ်သည်လည်း ဖြစ်လတ္တံ့ (ထိုရုပ်သည်လည်း) (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသော အကြောင်း (ကံ) ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော 'ဥပ္ပါဒိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေါ်မည့် ဝိပါက်စိတ်၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၁၈ - အတီတတိက်

အတိတ်တရား

၁၀၄၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတိတ်မည်သော 'အတီတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အတိတ်မည်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (ခဏသုံးပါးကို) ကျော်လွန်ကုန်ပြီးသော, ချုပ်ကုန်ပြီးသော, ကင်းကုန်ပြီးသော, ဖောက်ပြန်ကုန်ပြီးသော, ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ပြီးသော, အလွန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ပြီးသော, ဖြစ်ပြီး၍ ကင်းပျောက်ကုန်ပြီးသော, (ခဏသုံးပါးကို) ကျော်လွန်ကုန်ပြီးသော, (ခဏသုံးပါးကို) ကျော်လွန်သော, အဖို့အစုအားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်ပြီးသော ရုပ်, ခံစားမှု 'ဝေဒနာ', မှတ်သားမှု 'သညာ', ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ', အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အတိတ်မည်သော 'အတီတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အတိတ်ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်တရားများ)။

အနာဂတ်တရား

၁၀၄၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အနာဂတ်မည်သော 'အနာဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အနာဂတ်မည်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အဇာတာ'၊ မထင်ရှားကုန်သေးသော 'အဘူတာ'၊ ကောင်းစွာ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အသဇ္ဇာတာ'၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသော 'အနိဗ္ဗတ္တာ'၊ အလွန် (လုံး၀) မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသော 'အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ'၊ ထင်ရှားစွာ မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အပါတုဘူတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မဖြစ်ကုန်သေးသော 'အနုပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) မတည်ကုန်သေးသော 'အနုဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ

အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ မတည်ကုန်သေးသော 'အသမုဋ္ဌိတာ'။ (မိမိသဘော သို့ ဖြစ်စေ, ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ဖြစ်စေ) မရောက်ကုန်သေးသော 'အနာဂတာ'၊ မရောက်သေးသော အဖို့အစုအားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်သော 'အနာဂတံသေန သင်္ခါတာ'၊ ရူပ်, ခံစားမှု 'ဝေဒနာ', မှတ်သားမှု 'သညာ', ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ', အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အနာဂတ်မည်သော 'အနာဂတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အနာဂတ်ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်တရားများ)။

ပစ္စုပ္ပန်တရား

၁၀၄၆။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်သော 'ပစ္စုပ္ပန္န' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (ပစ္စုပ္ပန်မည်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'ဇာတာ'၊ ထင်ရှားကုန်သော 'ဘူတာ'၊ ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'သဉ္ဇာတာ'၊ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'နိဗ္ဗတ္တာ'၊ အလွန်ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'အဘိနိဗ္ဗတ္တာ'၊ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ကုန်သော 'ပါတုဘူတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ဖြစ်ကုန်သော 'ဥပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်ကုန်သော 'သမုပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) တည်ကုန်သော 'ဥဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ကောင်းစွာ တည်ကုန်သော 'သမုဋ္ဌိတာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ) ဖြစ်ကုန်သော 'ဥပ္ပန္နာ'၊ ရှေးအဖို့မှ အထက်၌ (ယခုဖြစ်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌) ဖြစ်သော အဖို့အစုအားဖြင့် ရေတွက်အပ်ကုန်သော 'ဥပ္ပန္နံသေနသင်္ခါတာ'၊ ရူပ်, ခံစားမှု 'ဝေဒနာ', မှတ်သားမှု 'သညာ ', ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ', အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်မည်သော 'ပစ္စုပ္ပန္န' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်နှင့် ရူပ်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၁၉ - အတီတာရမ္မဏတိက်

အတီတာရမ္မဏတရား

၁၀၄၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အတီတာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (အတိတ်ကို အာရုံပြုသော 'အတီတာ ရမ္မဏ' တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် (မိမိသဘောသို့ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ဖြစ်စေ ရောက်၍) လွန်သွားသော (အတိတ်) တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အတီတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အတိတ်တရားကို အာရုံပြုသော စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။

အနာဂတာရမ္မဏတရား

၁၀၄၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အနာဂတာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (အနာဂတ်ကို အာရုံပြုသော 'အနာဂတာရမ္မဏ' တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် (မိမိ သဘောသို့ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒ် ဌီ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏ သုံးပါးသို့ဖြစ်စေ) မရောက်သေးသော (အနာဂတ်) တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့

သည် အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အနာဂတာ ရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အနာဂတ်တရားကို အနေကန် အာရုံပြုသော စိတ် စေတသိက်တရားများ)။

ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏတရား

၁၀၄၉။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (ပစ္စုပ္ပန်ကို အာရုံပြုသော 'ပစ္စုပ္ပန္နာ ရမ္မဏ' တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော (ပစ္စုပ္ပန်) တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အာရုံပြုသော စိတ် စေတသိက်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂၀ - အဗ္ဗတ္တတိက်

အဗ္ဗတ္တတရား

၁၀၅၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဗ္ဗတ္ထသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင်တရားတို့သည် ထိုထိုသတ္တဝါတို့၏ မိမိကိုယ် 'အတ္တ' ကို စွဲ၍ ဖြစ်ကုန်၏၊ အတ္တ အသီးသီးကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်၏၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုဂ္ဂိုလ် အသီးသီး၏ ဥစ္စာ ဖြစ်ကုန်၏။ (မိမိသန္တာန်၌) ကပ်၍ စွဲယူအပ်ကုန်၏။ (ဤသို့ သဘောရှိသော) ရူပ်, ခံစားမှု 'ဝေဒနာ', မှတ်သားမှု 'သညာ', ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ' , အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဗ္ဗတ္ထသန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်တရားများ)။

ဗဟိဒ္ဓတရား

၁၀၅၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် တရားတို့သည် ထိုထိုအခြားသတ္တဝါတို့၏ အခြားပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ကိုယ် 'အတ္တ' ကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်၏၊ အတ္တအသီးသီးကို စွဲ၍ဖြစ်ကုန်၏။ (အခြားပုဂ္ဂိုလ်၏) သန္တာန်၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ ပုဂ္ဂိုလ်အသီးသီး၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်၏။ (အခြားပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌) ကပ်၍ စွဲယူအပ်ကုန်၏။ (ဤသို့သဘောရှိသော) ရူပ်, ခံစားမှု 'ဝေဒနာ', မှတ်သားမှု 'သညာ', ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ', အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်တရားများ)။

အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓတရား

၁၀၅၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် အတွင်းအပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓသန္တာန်တို့၌ ဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ထို (အတွင်း အပြင် အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓ) တရားနှစ်ပါးသည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အတွင်း အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဗ္ဗတ္ထဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်တရားများ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၁ - အဒ္ဓတ္တာရမ္မဏတိက်

အဒ္ဓတ္တာရမ္မဏတရား

၁၀၅၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဒ္ဓတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(အဒ္ဓတ္တတရားကို အာရုံပြုသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဒ္ဓတ္တာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အဒ္ဓတ္တတရားကို အာရုံပြုသော စိတ်, စေတသိက် တရားများ)။

ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏတရား

၁၀၅၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ် စေတသိက် တရားတို့သည် ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။

အဒ္ဓတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏတရား

၁၀၅၅။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဒ္ဓတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဒ္ဓတ္တဗဟိဒ္ဓ တရားနှစ်ပါးတို့ကို အာရုံပြုသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကြင် စိတ်, စေတသိက် တရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တသန္တာန်, ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်၌ဖြစ်သော တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အဒ္ဓတ္တ, ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဒ္ဓတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အဒ္ဓတ္တ, ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော စိတ်, စေတသိက်တရားများ)။

၂၂ - သနိဒဿနတိက်

သနိဒဿန သပ္ပဋိဃတရား

၁၀၅၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော 'သနိဒဿန သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မြင်အပ်၍ ထိပါးတတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်းတကွဖြစ်သော 'သနိဒဿန သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံ)။

အနိဒဿန သပ္ပဋိဃတရား

၁၀၅၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့်သာ တကွဖြစ်သော 'အနိဒဿန သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မမြင်အပ်မူ၍ ထိပါးတတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'၊ ကြားသိစိတ်

(သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့်သာ တကွ ဖြစ်သော 'အနိဒဿန သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးခု၊ သဒ္ဒါရုံ, ဂန္ဓာရုံ, ရသာရုံ, ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ)။

အနိဒဿန အပ္ပဋိဃတရား

၁၀၅၈။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော 'အနိဒဿန အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မြင်လည်း မမြင်အပ်, ထိပါးလည်း မထိပါးတတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'၊ ပြုပြင်မှု အစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် လည်းကောင်း၊ မြင်ခြင်း မရှိသော, ထိပါးခြင်း မရှိသော (မြင်လည်း မမြင်အပ်, ထိပါးလည်း မထိပါးတတ်သော) သိမှုစိတ် ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော 'အနိဒဿန အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

သုံးဖို့ (သုံးစု) အားဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြအပ်သော 'တိကနိက္ခေပ' ပြီးပြီ။

တိက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

နှစ်ဖို့ (နှစ်စု) အားဖြင့် ချထား (ဝေဖန်) ၍ ပြခြင်း 'ဒုကနိက္ခေပ'

၁ - ဟေတုဂေါစ္ဆက

၁ - ဟေတုဒုက်

ဟိတ်မည်သောတရား

၁၀၅၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မည်ကုန်သနည်း။

ကုသိုလ်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ကုသိုလ်ဟိတ်) သုံးပါး၊ အကုသိုလ်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (အကုသိုလ်ဟိတ်) သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (အဗျာကတဟိတ်) သုံးပါး၊ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း (ကာမာဝစရဟိတ်) ကိုးပါး၊ ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း (ရူပါဝစရဟိတ်) ခြောက်ပါး၊ အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း (အရူပါဝစရဟိတ်) ခြောက်ပါး၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော အကြောင်းရင်း (အပရိယာပန္နဟိတ်) ခြောက်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး

၁၀၆၀။ ထို (အကြောင်းရင်း ဟိတ်တို့) တွင် ကုသိုလ်အကြောင်းရင်း (ကုသိုလ်ဟိတ်) 'ကုသလ ဟေတု' သုံးပါးတို့သည် အဘယ်နည်း။ မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ'၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။

အလောဘ

၁၀၆၁။ ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် အဘယ် သဘောဖြစ်သနည်း။

အကြင် မလိုချင် မတပ်မက်ခြင်းသဘော၊ မလိုချင် မတပ်မက်ပုံ အခြင်းအရာ၊ မလိုချင် မတပ်မက် တတ်သူ၏ အဖြစ်၊ မစွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ မစွဲလမ်းပုံအခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်းတတ်သူ၏အဖြစ်၊ မမက်မော မှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၂, ၁၀၄, ၃၁၂)

အဒေါသ

၁၀၆၂။ ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် အဘယ် သဘော ဖြစ်သနည်း။

အကြင် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားခြင်း သဘော 'အဒေါသ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ 'အဒုဿနာ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ် 'အဒုဿိတတ္တာ' ၊ ချစ်ခင်ခြင်းသဘော 'မေတ္တာ' ၊ ချစ်ခင်ပုံ အခြင်းအရာ 'မေတ္တာယနာ' ၊ ချစ်ခင်တတ်သူ၏ အဖြစ် 'မေတ္တာယိတတ္တ' ၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း သဘော 'အနုဒ္ဒယာ' ၊ စောင့်ရှောက်ပုံ အခြင်းအရာ 'အနုဒ္ဒယနာ' ၊ စောင့်ရှောက်တတ်သူ၏အဖြစ် 'အနုဒ္ဒယိတတ္တ' ၊ အစီးအပွါးကို ရှာမှီးခြင်း သဘော 'ဟိတေသိတာ' ၊ အစဉ်သနားခြင်း 'အနုကမ္ပာ' ၊ စိတ်မပျက်ဆီးမှု 'အဗျာပါဒ' ၊ စိတ်မပျက်စီးစေလိုမှု 'အဗျာပဇ္ဇ' ၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော

မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၃,၁၀၅, ၃၁၃)

အမောဟ

၁၀၆၃။ ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါတို့) တွင် (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

ဆင်းရဲ၌ သိမှု 'ဒုက္ခဉာဏ်' ၊ ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း၌ သိမှု 'ဒုက္ခသမุဒယဉာဏ်' ၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဉာဏ်' ၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဉာဏ်' ၊ ရှေးအဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) သိမှု 'ပုဗ္ဗန္တဉာဏ်' ၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) သိမှု 'အပရန္တဉာဏ်' ၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့ခန္ဓာ စသည်တို့၌) သိမှု 'ပုဗ္ဗန္တာပရန္တဉာဏ်' ၊ ဤ (ဇရာ မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရား နှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းတို့ကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ သိမှု 'ဣဒပ္ပစ္စယတာ ပဋိစ္စသမุပ္ပန္နေ ဓမ္မဉာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်း (ပိုင်းခြားခြင်း) သဘော၊ အသိ (ဉာဏ်) ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏ အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့်တူသော သဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ်သော သဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက်တတ်သော သဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ်သော သဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွားနေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့်တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ' ၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာလက်နက်'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာပြာသာဒ်'။ (အဝိဇ္ဇာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအလင်း'။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအရောင်'။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာတန်ဆောင်'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲရ နိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ' ၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ' ၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၄,၁၀၆, ၃၁၄) ဤသုံးပါးတို့သည် ကုသိုလ်အကြောင်းရင်း (ကုသိုလ်ဟိတ်) တို့တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး

၁၀၆၄။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် အကုသိုလ် အကြောင်းရင်း (အကုသိုလ်ဟိတ်) သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီး ပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘောခ)် တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' သည် (ရှိ၏)။

လောဘ

၁၀၆၅။ ထို (အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ဟူသည် အဘယ်သဘော ဖြစ်သနည်း။

အကြင် စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'ရာဂ' ၊ ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်း သဘော 'သာရာဂ'။ (အာရုံ၌ သတ္တဝါတို့ကို) အဖန်ဖန် ဆွဲဆောင်ခြင်းသဘော 'အနုနယ' ၊ မဆန့်ကျင်ခြင်း (လိုလားစေခြင်း) သဘော 'အနုရောဓ' ၊ နှစ်သက်ခြင်း သဘော 'နန္ဒိ' ၊ နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'နန္ဒိရာဂ' ၊ စိတ်၏ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'စိတ္တသ သာရာဂ'။ (အာရုံကို) လိုလားမှုသဘော 'ဣစ္ဆာ'။ (လိုချင်မှုအားကြီးသဖြင့်) မိန်းမောမှု သဘော 'မုစ္ဆာ' ၊ မျှော်၍ ပြီးဆုံးစေခြင်းသဘော (အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန် မရှိ လိုချင်တပ်မက်မှု) 'အဇ္ဈောသာန' ၊ တပ်မက်ခြင်းသဘော 'ဂေဓ' ၊ ထက်ဝန်းကျင် (အားလုံးကို) တပ်မက် ခြင်းသဘော 'ပလိဂေဓ' ၊ ကပ်ငြိ တွယ်တာခြင်းသဘော 'သင်္ဂ' ၊ ရွှံ့ညွန်နှင့် တူသော (နစ်မြုပ်စေခြင်း) သဘော 'ပင်္က' ၊ ဆွဲငင်ခြင်း (ထိုထိုဘဝ၌ ဖြစ်ရန် ဆွဲဆောင်ခြင်း) သဘော 'ဇာ' ၊ လှည့်ပတ်ခြင်း သဘော 'မာယာ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို) ဖြစ်စေခြင်းသဘော 'ဇနိကာ'။ (ဆင်းရဲနှင့်) ယှဉ်လျက် ဖြစ်စေတတ်သော သဘော 'သဉ္စနီ'။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ စုတီ ပဋ္ဌိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်) ချုပ်စပ်ခြင်းသဘော 'သိဗ္ဗိနီ' ၊ အာရုံကွန်ရက်ရှိသော သဘော 'ဇာလိနီ'။ (တပ်မက်မှုဖြင့်) စိုစွတ်ခြင်း သဘော၊ တစ်နည်း- (ဝဋ္ဋဆင်းရဲသို့ ဆွဲဆောင်တတ်သဖြင့်) လျင်သော ရေအယဉ်ရှိသော မြစ်နှင့်တူသော သဘော 'သရိတာ' ၊ အဆိပ်နှင့်တူသော သဘော 'ဝိသတ္တိကာ'။ (အကျိုးမဲ့သို့ ရောက်အောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်သဖြင့်) ကြိုးနှင့်တူသော သဘော 'သုတ္တ'။ (ရူပါရုံစသည်တို့၌) ပျံ့နှံ့တပ်မက်တတ်သော သဘော 'ဝိသဋ္ဌာ'။ (ထိုထိုအာရုံကို ရခြင်းငှါ) အားထုတ် စေတတ်သောသဘော 'အာယူဟိနီ'။ (ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ဘဝသံသရာ၌ မိမိ၏ ချစ်နှစ်သက်သည့်) အဖော်ဖြစ်သောသဘော 'ဒုတိယာ' ၊ တောင့်တ ခြင်းသဘော 'ပဏိဓိ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) ဘဝသို့ ဆွဲဆောင်ကြောင်းသဘော (ဘဝကြိုး) 'ဘဝနေတ္တိ'။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်) သောသဘော၊ တစ်နည်း- (အကျိုးမဲ့ ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သဖြင့်) တောနှင့်တူသော သဘော 'ဝန'။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ပြင်းပြစွာ ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်) သော သဘော၊ တစ်နည်း- (အကျိုးမဲ့ဆင်းရဲကို လွန်စွာ ဖြစ်စေတတ်သဖြင့်) တောနှင့် တူသော သဘော 'ဝနထ'။ (ချစ်ကြိုက်) ပေါင်းဖော် (ရောနှော) ခြင်းသဘော 'သန္ထဝ' ၊ ချစ်ကြိုက်ခြင်း သဘော 'သိနေဟ' ၊ ငဲ့ကွက်တွယ်တာခြင်းသဘော 'အပေက္ခ'။ (အာရုံအသီးသီး၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သဘော 'ပဋ္ဌိဗန္ဓု'။ (အာရုံကို) တောင့်တခြင်းသဘော 'အာသာ' ၊ တောင့်တပုံအခြင်းအရာ 'အာသိသနာ' ၊ တောင့်တတတ်သော စိတ်၏အဖြစ် 'အာသီသိတတ္တ' ၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ရူပါသာ' ၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'သဒ္ဒါသာ' ၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ၌) ၌ တောင့်တမှု 'ဂန္ဓာသာ' ၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ရသာသာ' ၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာသာ' ၊ ရအပ်သော အရာဝတ္ထု (လာဘ်) ၌ တောင့်တမှု 'လာဘာသာ' ၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၌ တောင့်တမှု 'ဓနာသာ' ၊ သားသမီး၌ တောင့်တမှု 'ပုတ္တာသာ' ၊ အသက်၌ တောင့်တမှု 'ဇီဝိတာသာ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာ ငါ့ဥစ္စာဟု) ပြောဆိုစေတတ် သောသဘော 'ဇပ္ပါ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) ထူးထူးခြားခြား တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာငါ့ဥစ္စာဟု) ထပ်ကာထပ်ကာ

ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော 'ပဇပ္ပါ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) အလွန်တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာ ငါ့ဥစ္စာဟု) အလွန် ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော 'အဘိဇပ္ပါ' ၊ တပ်မက်စေခြင်း သဘော 'ဇပ္ပါ' ၊ တပ်မက်စေပုံ အခြင်းအရာ 'ဇပ္ပနာ' ၊ တပ်မက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ် 'ဇပ္ပိတတ္တ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ခြင်းသဘော (အလွန်တပ်မက်ခြင်းသဘော) 'လောလုပ္ပ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ပုံ အခြင်းအရာ 'လောလုပ္ပါယနာ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက် ဆွဲငင်တတ်သည်၏အဖြစ် 'လောလုပ္ပါယိတတ္တ' ၊ အမြီးနန့်သော ခွေးကဲ့သို့ (လာဘ်လာဘ၌) တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော 'ပုစ္ဆဋ္ဌိကတာ' ၊ ကောင်းသော အာရုံတို့ကို လိုလားသူ၏အဖြစ် 'သာဓုကမျတာ'။ (အမိ, အဒေါ်စသော) မသင့်လျော်သော အရာ၌ တပ်မက်ခြင်းသဘော 'အဓမ္မရာဂ' ၊ မညီမမျှ အဆမတန် အားကြီးစွာ လိုချင်ခြင်းသဘော 'ဝိသမလောဘ'။ (အာရုံကို) နှစ်သက်ခြင်းသဘော 'နိကန္တိ' ၊ နှစ်သက်ပုံ အခြင်းအရာ 'နိကာမနာ' ၊ မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းသဘော 'ပတ္ထနာ' ၊ ချစ်ခင်ခြင်းသဘော 'ပိဟနာ' ၊ ကောင်းစွာ မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း သဘော 'သမ္ပတ္ထနာ'။ ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ တပ်မက်မှု 'ကာမတဏှာ'။ (ရူပ အရူပ) ဘဝတို့၌ တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ'။ (ဥစ္ဆေဒဟုဆိုအပ်သော) ဘဝကင်းခြင်း၌ တပ်မက်မှု 'ဝိဘဝတဏှာ' ၊ ရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပတဏှာ' ၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'အရူပတဏှာ' ၊ ဘဝချုပ်ခြင်း၌ တပ်မက်မှု 'နိရောဓတဏှာ' ၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပတဏှာ' ၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'သဒ္ဒတဏှာ' ၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဂန္ဓတဏှာ' ၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ရသတဏှာ' ၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ' ၊ သဘောတရား (ဓမ္မာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဓမ္မတဏှာ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေခြင်းသဘော 'သြဃ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေခြင်းသဘော 'ယောဂ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့ခြင်းသဘော 'ဂန္ထ' ၊ ပြင်းစွာယူခြင်း (စွဲလမ်းခြင်း) သဘော 'ဥပါဒါန'။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တတ်သောသဘော 'အာဝရဏ'။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) တားမြစ်တတ်သော သဘော 'နီဝရဏ'။ (အမှန်တရားကို) ဖုံးကွယ်ခြင်းသဘော 'ဆာဒန'။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဖွဲ့နှောင်တတ်သော သဘော 'ဗန္ဓန'။ (စိတ်ကို) ကပ်၍ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော သဘော 'ဥပက္လိလေသ' ၊ အစဉ် ကိန်းဝပ်တတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကို ရလျှင် (အကြောင်းညီညွတ်လျှင်) ဖြစ်တတ်သော သဘော 'အနုသယ' ၊ ထက်ဝန်းကျင် (စိတ်တစ်ခုလုံး သိမ်းကျုံး၍) ထကြွ (သောင်းကျန်း) တတ်သော သဘော 'ပရိယุဋ္ဌာန'။ (ရစ်ပတ်တတ်သော) နွယ်နှင့် တူသော သဘော 'လတာ' ၊ အရာ ဝတ္ထု အမျိုးမျိုးတို့ကို လိုချင်တတ်သော သဘော 'ဝေဝိစ္ဆ'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အခြေအမြစ် 'ဒုက္ခမူလ'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းရင်း 'ဒုက္ခနိဒါန'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏စၭ ဖြစ်ရာ 'ဒုက္ခပ္ပဘဝ' ၊ မာရ်၏ ကျေ့ကွင်း 'မာရပါသ' ၊ မာရ်၏ ငါးမျှားချိတ် 'မာရဗဋိသ' ၊ မာရ်၏ အရာ (မာရ်၏နယ်ပယ်) 'မာရဝိသယ'။ (ယိုစီးတတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာမြစ် 'တဏှာနဒီ'။ (ဖုံးလွှမ်းတတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာကွန်ရက် 'တဏှာ ဇာလ'။ (မြေမြီစွာ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာတောက် 'တဏှာဂဒ္ဒုလ' ၊ ပြည့်နှိုင်ခဲသော တပ်မက်မှု တဏှာသမုဒ္ဒရာ 'တဏှာသမုဒ္ဒ'။ (သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို) လိုချင်မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ' ၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ အကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ ပြီးသော) သဘောကို လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (၁၁၄၁)

ဒေါသ

၁၀၆၆။ ထို (အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲဖြစ်သည်" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့် လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်

။၀။ အကျိုးကို ပြုကျင်လတ္တံ့” ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ‘အာယာတ’ သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် အကြောင်း မဟုတ်သည်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော စိတ်၏ အကြင် ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ‘အာယာတ’၊ လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု ‘ပဋိဃာတ’။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု) ‘ပဋိဃ’၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော ‘ပဋိဝိရောဓ’၊ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော ‘ကောပ’၊ လွန်စွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော ‘ပကောပ’၊ အလွန်ပြင်းစွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော ‘သမ္မကောပ’၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော ‘ဒေါသ’၊ လွန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော ‘ပဒေါသ’၊ အလွန်ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော ‘သမ္မဒေါသ’၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ‘စိတ္တသဿဗျာပတ္တိ’၊ စိတ်ပျက်စီးခြင်းသဘော ‘မနောပဒေါသ’၊ အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော ‘ကောဓ’၊ အမျက်ထွက်ပုံအခြင်းအရာ ‘ကုဇ္ဈနာ’၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ် ‘ကုဇ္ဈိတတ္တ’၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော ‘ဒေါသ’၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ ‘ဒုဿနာ’၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏ အဖြစ် ‘ဒုဿိတတ္တ’၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသဘော ‘ဗျာပတ္တိ’၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပုံ အခြင်းအရာ ‘ဗျာပဇ္ဇနာ’၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ် ‘ဗျာပဇ္ဇိတတ္တံ’၊ ဆန့်ကျင်မှု ‘ဝိရောဓ’၊ လွန်စွာ အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်မှု ‘ပဋိဝိရောဓ’၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု) ‘စဏ္ဍိက္ကာ’၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း) ‘အသုရောပ’၊ စိတ်၏ မိမိပကတိစိတ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (မနှစ်လိုမှု) ‘အနတ္တမနသာ စိတ္တသ’ သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု ‘ဒေါသ’ ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၁၈, ၄၁၉,၁၁၄၂,၁၂၃,၁၂၄၂)

မောဟ

၁၀၆၇။ ထို (အကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) ‘မောဟ’ ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ မသိမှု ‘ဒုက္ခေအညာဏ’၊ ဆင်းရဲဖြစ် ကြောင်း၌ မသိမှု ‘ဒုက္ခသမုဒယေ အညာဏ’၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ မသိမှု ‘ဒုက္ခနိရောဓေ အညာဏ’၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ မသိမှု ‘ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ အညာဏ’၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု ‘ပုဗ္ဗန္တေအညာဏ’၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု ‘အပရန္တေအညာဏ’၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးလတ္တံ့ ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု ‘ပုဗ္ဗာန္တာပရန္တေ အညာဏ’၊ ဤ (ဇရာမရဏာစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ မသိမှု ‘ဣဒပ္ပစ္စယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသုအညာဏ’ သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် မသိခြင်းသဘော ‘အညာဏ’။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော ‘အဒဿန’၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သောသဘော ‘အနဘိသမယ’။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သောသဘော ‘အနနုဗောဓ’။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့် ယှဉ်၍) မသိတတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သောသဘော) ‘အသမ္မောဓ’၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော ‘အပ္ပဋိဝေဓ’။ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော ‘အသံဂါဟနာ’။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ (နားလည်၍) မယူတတ်သော သဘော ‘အပရိယောဂါဟနာ’၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ် (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ် ရှုတတ်) သောသဘော ‘အသမပေက္ခန’၊ မဆင်ခြင်တတ်သောသဘော ‘အပစ္စဝေက္ခဏာ’၊ မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သောသဘော) ‘အပစ္စက္ခကမ္မ’။ (စိတ်) ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော ‘ဒုမ္မေဓ’၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော ‘ဗာလ’၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သောသဘော ‘အသမ္မဇ္ဇ’။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေခြင်းသဘော (အမှန်ကို မသိမှု) ‘မောဟ’၊ ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းသဘော ‘ပမောဟ’၊ ထက်ဝန်းကျင် (တရားအားလုံး၌) တွေဝေခြင်း သဘော ‘သမ္မောဟ’၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကိုမသိခြင်း) သဘော ‘အဝိဇ္ဇာ’။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော ‘အဝိဇ္ဇောဃ’။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော ‘အဝိဇ္ဇာယောဂ’၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော မသိမှုသဘော ‘အဝိဇ္ဇာနုသယ’။ (ကိလေသာတို့၏) ထက္ကြ သောင်းကျန်းခြင်းဟူသော မသိမှုသဘော ‘အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန’။

(စီးပွါးချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့်တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလဂ်ီ '၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော တွေဝေမှု 'မောဟ' အကုသလ မူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အမှန်သဘောခ်ဋ်) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (စာပိုဒ် ၃၉၀,၁၁၀၅,၁၁၀၆,၁၂၃၈)

ဤသုံးပါးတို့သည် အကုသိုလ် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (အကုသိုလ်ဟိတ်) တို့တည်း။

အဗျာကတဟိတ်သုံးပါး

၁၀၆၈။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' တို့ခ်ဋ် လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှဖြစ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' တရားတို့ခ်ဋ် လည်းကောင်း (ရှိသော) မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ'၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘောခ်ဋ်) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသုံးပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' တို့တည်း။

ကာမာဝစရဟိတ်ကိုးပါး

၁၀၆၉။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် ကာမဘုံခ်ဋ် ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေ အမြစ် 'ကာမာဝစရဟိတ်' ကိုးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကုသိုလ်ဟိတ်' သုံးပါး၊ အကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အကုသိုလ် ဟိတ်' သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာက တဟိတ်' သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤဟိတ်ကိုးပါးတို့သည် ကာမဘုံခ်ဋ် ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကာမာဝစရဟိတ်' တို့တည်း။

ရူပါဝစရဟိတ်ခြောက်ပါး

၁၀၇၀။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် ရူပဘုံခ်ဋ် ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ရူပါဝစရဟိတ်' ခြောက်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကုသိုလ်ဟိတ်' သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤဟိတ် ခြောက်ပါးတို့သည် ရူပဘုံခ်ဋ် ကျင်လည် သက်ဝင် ၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ရူပါဝစရဟိတ်' တို့တည်း။

အရူပါဝစရဟိတ်ခြောက်ပါး

၁၀၇၁။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် အရူပဘုံခ်ဋ် ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေ အမြစ် 'အရူပါဝစရဟိတ်' ခြောက်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကုသိုလ်ဟိတ်' သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤဟိတ်ခြောက်ပါးတို့သည် အရူပဘုံခ်ဋ် ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အရူပါဝစရဟိတ်' တို့တည်း။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

အပရိယာပန္နဟိတ်ခြောက်ပါး

၁၀၇၂။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော (လောကုတ္တရာ) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အပရိယာပန္နဟိတ်' ခြောက်ပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကုသိုလ်ဟိတ်' သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤဟိတ်ခြောက်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အပရိယာပန္နဟိတ်' တို့တည်း။

ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါး

၁၀၇၃။ ထို (ဟိတ်တို့) တွင် ကုသိုလ်ဖြစ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ကုသိုလ်ဟိတ်' သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ'၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။

အလောဘ

၁၀၇၄။ (၁) ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မလိုချင်မတပ်မက်ခြင်းသဘော၊ မလိုချင်မတပ်မက်ပုံ အခြင်းအရာ၊ မလိုချင် မတပ်မက်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ မစွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ မစွဲလမ်းပုံ အခြင်းအရာ၊ မစွဲလမ်း တတ်သူ၏အဖြစ်၊ မမက်မောမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ ကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၂, ၁၀၄, ၃၁,၁၀၆၁)

အဒေါသ

၁၀၇၅။ (၂) ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ်။ပ။ စိတ်မပျက်ဆီးမှု၊ စိတ်မပျက်စီးစေ လိုမှု၊ ကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို မဖျက်ဆီးမပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၃, ၃၆,၁၀၅, ၃၁၃, ၁၀၆၂)

အမောဟ

၁၀၇၆။ (၃) ထို (ကုသိုလ်ဟိတ်သုံးပါးတို့) တွင် (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ သိမှု 'ဒုက္ခဉာဏ်'၊ ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း၌ သိမှု 'ဒုက္ခသမုဒယဉာဏ်'၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဉာဏ်'၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ သိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဉာဏ်'၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) သိမှု 'ပုဗ္ဗန္တဉာဏ်'၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) သိမှု 'အပရန္တဉာဏ်'၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးဖြစ်လတ္တံ့ခန္ဓာစသည်တို့၌) သိမှု 'ပုဗ္ဗန္တာပရန္တဉာဏ်'၊ ဤ (ဇရာ မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ သိမှု 'ဣဒပ္ပစ္စယတာပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မဉာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့်သိခြင်း သဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို) စိစစ်ခြင်းသဘော။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် စိစစ်ခြင်းသဘော။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ကို)

ကောင်းစွာ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ ရှေးရှုကပ်၍ မှတ်ခြင်းသဘော၊ အသိဉာဏ် ရှိသူ၏အဖြစ်၊ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်၊ သိမ်မွေ့သူ၏အဖြစ်၊ ဝေဖန်တတ်သူ (ထင်ရှားပြတတ်သူ) ၏အဖြစ်။ (အနိစ္စစသည်ကို) ကြံစည်ခြင်းသဘော၊ နှိုင်းချိန်ခြင်းသဘော၊ မြေကြီးနှင့် တူသောသဘော၊ တစ်နည်း-ဟုတ်မှန်သော အနက်၌ မွေ့လျော်တတ် သောသဘော၊ ကိလေသာတို့ကို ညှဉ်းဆဲနှိပ်စက် တတ်သောသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ သိမှု၌ ညွှတ်စေတတ် သောသဘော၊ အထူးထူး ရှုမြင်တတ်သော သဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိတတ်သော သဘော။ (လမ်းမှားသို့ ပြေးသွား နေသော စိတ်ကို လမ်းမှန်သို့ ရောက်ရန် ထိုးနှင်တတ်သဖြင့်) နှင်တံ (တုတ်တပြာ) နှင့် တူသော သဘော၊ ပညာဟူသော အစိုးတရ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညိန္ဒြေ'၊ မတုန်မလှုပ် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာဗိုလ်'။ (ကိလေသာတို့ကို ဖြတ်တတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာလက်နက်'။ (မိမိဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်ကို မြင့်တက်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာပြာသာဒ်'။ (အဝိဇ္ဇာအမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ ထွန်းလင်းစေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာအလင်း'။ (ကြည်လင်တောက်ပသော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြား အားဖြင့် သိမှု 'ပညာအရောင်'။ (ထွန်းပြတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ တန်ဆောင်'။ (ဖြစ်နိုင်ခဲရ နိုင်ခဲ၍ နှစ်သက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော) (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာရတနာ'၊ မတ္တေဝေမှု 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း သဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ (အမှန်) သိမြင်မှု 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ'၊ ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါ 'မဂ္ဂင်' ဖြစ်သော, ထွက်မြောက်ကြောင်း (မဂ်) ၌ အကျုံးဝင်သော, ကောင်းစွာသိမှု (မဂ်ဉာဏ်) ၏ အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါဖြစ်သော (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်မှု 'ဓမ္မဝိစယသမ္ဗောဇ္ဈင်' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အမှန်သဘော၌) မတ္တေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

(၃၄,၁၀၆, ၃၁၄, ၁၀၆၃) ဤဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ကုသိုလ် ဟိတ်) တို့တည်း။

အဗျာကတဟိတ်သုံးပါး

၁၀၇၇။ ထို (အပရိယာပန္နဟိတ်တို့) တွင် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' သုံးပါးတို့ဟူသည် အဘယ်တို့နည်း။ ကုသိုလ်တရားတို့၏ အကျိုးဝိပါက်တို့၌ (ရှိသော) မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ'၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတ္တေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤဟိတ်သုံးပါးတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အဗျာကတဟိတ်' တို့ တည်း။

ဤအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ခြောက်ပါးတို့သည် ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'အပရိယာပန္နဟိတ်' တို့တည်း။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေ အမြစ် 'ဟိတ်' မည်ကုန်၏။

ဟိတ် မမည်သော 'နဟေတု' တရား

၁၀၇၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဟိတ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန် သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်ကုန်

သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ,စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် ဟိတ် မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

၁၀၇၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဟိတ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ,စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် ဟိတ်မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - သဟေတုကဒုက်

ဟိတ်ရှိသော 'သဟေတုက' တရား

၁၀၇၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသော 'သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဟိတ်) တရားတို့ဖြင့် (ထိုဟိတ်တရားတို့နှင့် ယှဉ်သဖြင့်) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသော 'သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဟိတ်မရှိသော 'အဟေတုက' တရား

၁၀၈၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မရှိသော 'အဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ထို (ဟိတ်) တရားတို့ဖြင့် (ထိုဟိတ်တရားတို့နှင့် မယှဉ်သဖြင့်) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မရှိသော 'အဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - ဟေတုသမ္မယုတ္တဒုက်

ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္မယုတ္တ' တရား

၁၀၈၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္မယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဟိတ်) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရား

၁၀၈၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဟိတ်) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

၄ - ဟေတု သဟေတုကဒုက်

ဟေတု သဟေတုကတရား

၁၀၈၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း ရှိသော 'ဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) လောဘကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း ဖြစ်၏။ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒေါသကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း ဖြစ်၏။ မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု) 'အမောဟ' ၊ ထို (တရားသုံးပါး) တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်ကုန်၏။ အချင်းချင်း (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သဖြင့်) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသည်လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း ရှိသော 'ဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

သဟေတုက နဟေတုတရား

၁၀၈၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' သာ ရှိ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'သဟေတုက နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် တရားတို့သည် ထို (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ဟိတ်) တရားတို့ကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသော 'သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို သဟေတုကတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ဟိတ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' သာရှိ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'သဟေတုက နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

၅ - ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်

ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တတရား

၁၀၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် အကြောင်း ရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'လောဘ' ကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒေါသကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့်ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ မလိုချင် မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ၊ မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု) 'အမောဟ' ၊ ထို (တရားသုံးပါး)တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်ကုန်၏။ အချင်းချင်း (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သဖြင့်) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဟေတုသမ္ပယုတ္တန ဟေတုတရား

၁၀၈၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တနဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ဟိတ်) တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုဟေတုသမ္ပယုတ္တတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ဟိတ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော) ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တန ဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - နဟေတု သဟေတုကဒုက်

နဟေတု သဟေတုကတရား

၁၀၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်မူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်'ရှိသော 'နဟေတု သဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' မမည်ကုန်သော, ထို (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော ဟိတ်) တရားတို့ကြောင့် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' ရှိသော 'နဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နဟေတု အဟေတုကတရား

၁၀၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မမည်မူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မရှိသော 'နဟေတုအဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မမည်၊ ထို (ဟိတ်) တရားတို့ဖြင့် (ထိုဟိတ်တရားတို့နှင့် မယှဉ်သဖြင့်) အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မရှိကုန်။ (ထိုသို့သဘောရှိသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု,အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မမည်မူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် 'ဟိတ်' လည်း မရှိသော 'နဟေတု အဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဟေတုဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စူဠန္တရဒုက်

၁ - သပ္ပစ္စယဒုက်

သပ္ပစ္စယတရား

၁၀၈၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်း တရား လေးပါးတို့နှင့်တကွဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော) 'သပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ' ၊ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့နှင့်တကွဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်သော) 'သပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အပ္ပစ္စယတရား

၁၀၉၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရားလေးပါးတို့နှင့်တကွ မဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်သော) 'အပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း တရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသခ်တဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့နှင့်တကွ မဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်သော) 'အပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

၂ - သခ်တဒုက်

သခ်တတရား

၁၀၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) ပြုပြင် စီရင်အပ်သော 'သခ်တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် တရားတို့သည် (ကံ စိတ် ဥတု အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော (အကြောင်းတရားလေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော) 'သပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ထို (သပ္ပစ္စယ) တရားတို့သည်ပင် (ကံ စိတ်ဥတု အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့) ပြုပြင်စီရင်အပ်သော 'သခ်တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အသခ်တတရား

၁၀၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော 'အသခ်တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားသည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော) အကြောင်းတရားလေးပါးတို့နှင့်တကွ မဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်သော) 'အပ္ပစ္စယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို (အပ္ပစ္စယ) တရားသည်ပင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော 'အသင်္ခတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

၃ - သနိဒဿနဒုက်

သနိဒဿနတရား

၁၀၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင်ရသော) 'သနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် (စက္ခု ဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်တကွ ဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင်ရသော) 'သနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံ)။

အနိဒဿနတရား

၁၀၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်, မမြင်ရသော) 'အနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန' ။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'။ ထို့ပြင် မြင်ခြင်းနှင့်တကွ၊ ထိခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော, သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'မမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားလေးပါးတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်း နှင့်တကွ မဖြစ်သော (မမြင်အပ်, မမြင်ရသော) 'အနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံမှတစ်ပါး အခြားသော တရားများ)။

၄ - သပ္ပဋိဃဒုက်

သပ္ပဋိဃတရား

၁၀၉၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ ရသော) 'သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ ရသော) 'သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပသာဒရုပ်ငါးပါး, ဝိသယရုပ် ခုနစ်ပါး)။

အပ္ပဋိဃတရား

၁၀၉၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (ထိခိုက်၍မရသော) 'အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် မြင်ခြင်းနှင့်တကွ, ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော, သိမှုစိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'မမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု,အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွ မဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ မရသော) 'အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, သုခုမရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၅ - ရူပီဒုက်

ရူပီတရား

၁၀၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော 'ရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မဟာဘုတ်လေးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို မှီ၍ (ဖြစ်သော) ရုပ်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသော 'ရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရုပ်)။

အရူပီတရား

၁၀၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော မရှိသော 'အရူပီ' တရားတို့ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော မရှိသော 'အရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

၆ - လောကိယဒုက်

လောကိယတရား

၁၀၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် လောကဌ် အကျုံးဝင်သော 'လောကိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အာသဝေါ တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ် တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လောကဌ် အကျုံးဝင်သော 'လောကိယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်,စေတသိက်, ရုပ်)။

လောကုတ္တရာတရား

၁၁၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် လောကမှ လွန်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့ သည်လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လောကမှ လွန်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ကေနစိ ဝိညေယျဒုက်

ကေနစိ ဝိညေယျတရား

၁၁၀၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့ကို တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် သိအပ် သိထိုက်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်သော 'ကေနစိဝိညေယျ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း)။ နကေနစိ ဝိညေယျတရား (၂) အဘယ်တရားတို့ကို တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်သော 'နကေနစိဝိညေယျ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း)။ အကြင် တရားတို့ကို မြင်သိစိတ် စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင် တရားတို့ကိုကား သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင် တရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင် တရားတို့ကိုကား ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင် တရားတို့ကိုကား ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင် တရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင် တရားတို့ကိုကား ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင် တရားတို့ကိုကား ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတာဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတာဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတာဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတာဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့်

မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့်မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား စက္ခုဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို သောတဝိညာဏ် ဖြင့်မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား သောတဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ဃာနဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ အကြင်တရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့်မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်၊ အကြင်တရားတို့ကိုကား ဇိဝှါဝိညာဏ်ဖြင့် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏၊ ထိုတရားတို့ကို ကာယဝိညာဏ်ဖြင့် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။ ဤတရားတို့ကို တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် သိအပ် သိထိုက်ကုန်၏ (ဤတရားတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်ဖြင့် သိအပ်သိထိုက်သော 'ကေနစိဝိညေယျ' တရား ဖြစ်ကုန်၏)။ (ဤတရားတို့ကို) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် မသိအပ် မသိထိုက်ကုန် (ဤတရားတို့သည် တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်ဖြင့် မသိအပ်မသိထိုက်သော 'နကေနစိ ဝိညေယျ' တရား ဖြစ်ကုန်၏)။

စူဠန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - အာသဝေါစ္ဆက

၁ - အာသဝဒုက်

အာသဝ

၁၁၀၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' ၊ သိအပ်သည်ကို မသိမှု (သစ္စာ လေးပါးကိုမသိမှု)ဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' ဟူသော အာသဝလေးပါးတို့သည် (ရှိ ကုန်၏)။

ကာမာသဝ

၁၁၀၃။ (၁) ထို (အာသဝလေးပါးတို့) တွင် လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်းဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌ အကြင်လိုချင်တောင့်တမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒ'၊ လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ'၊ လိုချင်နှစ်သက်မှု 'ကာမနန္ဒိ'၊ လိုချင်တပ်မက်မှု'ကာမတဏှာ'၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ'၌ တပ်မက်မှု အစေး 'ကာမသိနေဟ'၊ လိုချင်မှု 'ကာမ' ဟူသောပူလောင်မှု 'ကာမပရိဠာဟ'၊ လိုချင်မိန်းမောမှု (လိုချင်အားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှု) 'ကာမမုစ္ဆာ'၊ လိုချင်ဖွယ်ကာမကို မျှော်၍ ပြီးဆုံးစေခြင်း (လိုချင်ဖွယ်ကာမကို အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်မှု) 'ကာမဇျောသာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ၌ လိုချင်မှုဟူသောယိုစီးခြင်းဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (လောဘ)။

ဘဝါသဝ

၁၁၀၄။ (၂) ထို (အာသဝလေးပါးတို့) တွင် (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ရူပ, အရူပ) ဘုံတို့၌ အကြင် ဘဝကို တောင့်တမှု 'ဘဝဆန္ဒ'၊ ဘဝကို စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ'၊ ဘဝကို နှစ်သက်မှု 'ဘဝနန္ဒိ'၊ ဘဝကို တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ'၊ ဘဝ၌ (တပ်မက်မှု) အစေး 'ဘဝသိနေဟ'၊ ဘဝကို လိုချင်မှုဟူသော ပူလောင်မှု အပူ 'ဘဝပရိဠာဟ'၊ ဘဝကို လိုချင်မှု အားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှု 'ဘဝမုစ္ဆာ'၊ ဘဝကို မျှော်၍ ပြီးဆုံးစေမှု (ဘဝကို အပြီးအဆုံးအကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်မှု) 'ဘဝဇျောသာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (လောဘ)။

ဒိဋ္ဌာသဝ

၁၁၀၅။ (၃) ထို (အာသဝလေးပါးတို့) တွင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မြဲ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မမြဲဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထိုအသက် 'ဇီဝ' သည်ပင် ထိုကိုယ်တည်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသက် 'ဇီဝ' သည် တစ်ခြား, ကိုယ်သည် တစ်ခြားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်ဖြစ်၏ ဟူ၍

လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်, မဖြစ်လည်း မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးသည့်နောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်, မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဂတ'။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ် 'ဒိဋ္ဌိဂဟန'။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ 'ဒိဋ္ဌိကန္တာရ'၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိပိသုကာယိက'၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိသညောဇန'။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော) 'ဂါဟ'။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) ထပ်ကာထပ်ကာ မြဲစွာယူတတ်သော သဘော 'ပဋ္ဌိဂ္ဂါဟ'၊ [(အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော 'ပတိဋ္ဌာဟ'၊] မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော 'အဘိနိဝေသ'၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော 'ပရာမာသ'၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ် 'ကုမ္မဂ္ဂ'၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း 'မိစ္ဆာပထ'၊ မှားယွင်းသော သဘော 'မိစ္ဆတ္တ'၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ ဖြစ်ရာ 'တိတ္ထာယတန'၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသော (အားဖြင့်) စွဲယူခြင်းသဘော 'ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည်လည်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' မည်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ (၃၈၁,၁၀၀၇,၁၁၂၂,၁၁၄၄, ၁၁၈၀,၁၂၄၀)

အဝိဇ္ဇာသဝ

၁၁၀၆။ (၄) ထို (အာသဝလေးပါးတို့) တွင် သိအပ်သည်ကို မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု)ဟူသော ယိုစီးခြင်းဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲခြင်း ဖြစ်ကြောင်း၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ ဤ (ဇရာ မရဏာ စသည်တို့၏ အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ မသိမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် မသိခြင်းသဘော 'အညာဏ'။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော 'အဒဿန'၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သော သဘော 'အနဘိသမယ'။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သောသဘော 'အနနုဗောဓ'။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့် ယှဉ်၍) မသိတတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သောသဘော) 'အသမ္ဗောဓ'၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော 'အပဋိဝေဓ'။ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော 'အသံဂါဟနာ'။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ (နားလည်၍) မယူတတ်သောသဘော 'အပရိယော ဂါဟနာ'၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ် (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ်ရှုတတ်) သော သဘော 'အသမပေက္ခနာ'၊ မဆင်ခြင်တတ်သော သဘော 'အပစ္စဝေက္ခဏာ'၊ မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သောသဘော) 'အပစ္စက္ခကမ္မ'။ (စိတ်) ဖြူစင် သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော 'ဒုမ္မေဓ'၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဗာလျ'၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သောသဘော 'အသမ္မဇ္ဈ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေခြင်းသဘော (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ'။ (အမှန်သဘော၌) ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းသဘော 'ပမောဟ'၊ ထက်ဝန်းကျင် (တရားအားလုံး၌) တွေဝေခြင်း သဘော 'သမ္မောဟ'၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော 'အဝိဇ္ဇာ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ် စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောဃ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာယောဂ'၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော (လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်တတ်သော) မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာနုသယ'၊ စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏ ထကြွသောင်းကျန်းခြင်းဟူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန'။ (စီးပွါး

ချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့် တူသော မသိမှု သဘော 'အဝိဇ္ဇာလင်္ဂ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ အကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သစ္စာလေးပါးကို) မသိမှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (မောဟ)။ (၁၀၆၇)

ဤတရားတို့သည် 'အာသဝ' မည်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော အာသဝတရား ကိုယ်သုံးပါး)။

နော အာသဝတရား

၁၁၀၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အာသဝ' မမည်သော 'နောအာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (အာသဝလေးပါး) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော (လောကုတ္တရာဖြစ်သော) ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အာသဝ' မမည်သော 'နောအာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, အာသဝ တရား ကိုယ်ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - သာသဝဒုက်

သာသဝတရား

၁၁၀၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်သည့် ရူပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

အနာသဝတရား

၁၁၀၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝရားတို့၏ အာရုံ မဖြစ်သော 'အနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ,စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်

အာသဝသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၁၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝတို့နှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (အာဝသ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝနှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ဒေါသမူမောဟနှင့် မောဟမူမောဟမှ တစ်ပါးသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၁၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝတို့နှင့် မယှဉ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (အာသဝ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဒေါသမူမောဟ, မောဟမူမောဟ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - အာသဝ သာသဝဒုက်

အာသဝ သာသဝတရား

၁၁၁၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'အာသဝသာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုအာသဝတို့သည်ပင် အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'အာသဝ သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော အာသဝ တရားကိုယ်သုံးပါး)။

သာသဝ နော အာသဝတရား

၁၁၁၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သာသဝ' တရားသာ ဖြစ်၍ 'အာသဝ' မမည်သော 'သာသဝ နောအာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် တရားတို့သည် ထို (အာသဝ) တရားတို့ဖြင့် (ထိုအာသဝတရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) အာသဝတရားတို့၏ အာရုံ 'သာသဝ' ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို 'သာသဝ' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက် 'အာသဝ') တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သည့် 'သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရူပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'အာသဝ' တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ 'အာသဝ' မမည်သော 'သာသဝ နော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, အာသဝတရား ကိုယ်မှ တစ်ပါးသော စေတသိက်, ရူပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်

အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၁၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'အာသဝ' လည်းမည်၍ 'အာသဝ' နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်ဖွယ် ကာမဂုဏ်ငါးပါး 'ကာမ' ၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ' သည် 'အာသဝ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှုဟူသော ယိုစီးခြင်းဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' သည် အာသဝလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ကာမာသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ရူပ, အရူပ) ၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' သည် အာသဝလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက် ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' သည် အာသဝလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဘဝါသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' သည် အာသဝလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှုဟူသော ယိုစီးခြင်း၊ ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' သည် အာသဝလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌာသဝကြောင့် အာသဝနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟ)။

အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝတရား

၁၁၁၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော) အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (အာသဝ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုအာသဝ သမ္ပယုတ္တတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်အာသဝ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်ကုန်သော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, အာသဝတရား ကိုယ်ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုက်

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝတရား

၁၁၁၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (အာသဝ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝနှင့် မယှဉ်မူ၍ အာသဝတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒေါသမူမောဟ, မောဟမူမောဟ, ရုပ်)။

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝတရား

၁၁၁၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အာသဝ ဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့သည် လည်းကောင်း၊ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝနှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

တရားတို့ကို ချထားဝေဖန်ရာ အပိုင်း၌

ရှေးဦးစွာ ဟောကြားခြင်း 'နိက္ခေပကဏ္ဍ ပဌမဘာဏဝါရ' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သညောဇနဂေါ့ဌက

၁ - သညောဇနဒုက်

သညောဇနတရား

၁၁၁၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်မည်သော 'သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမဂုဏ်တို့၌) လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ' သံယော ဇဉ်။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ) 'ပဋိဃ' သံယောဇဉ်။ (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သံယောဇဉ်၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ်၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သံယောဇဉ်။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' သံယောဇဉ်၊ ရူပ, အရူပဘဝ၌ စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ' သံယောဇဉ်၊ ငြူစူမှု (မနာလိုမှု) 'ဣဿာ' သံယောဇဉ်၊ ဝန်တိုမှု 'မစ္ဆရိယ' သံယောဇဉ်။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ဟူသော သံယောဇဉ် ဆယ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ကာမရာဂသံယောဇဉ်

၁၁၁၉။ (၁) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ လိုချင်ဖွယ် ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ အကြင် လိုချင်တောင့်တမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒ'၊ လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ'၊ လိုချင်နှစ်သက်မှု 'ကာမနန္ဒီ '၊ လိုချင်တပ်မက်မှု 'ကာမတဏှာ'၊ လိုချင်မှုအစေး 'ကာမသိနေဟ'၊ လိုချင်မှု 'ကာမ' ဟူသော ပူလောင်မှု 'ကာမပရိဠာဟ'၊ လိုချင်မိန်းမောမှု (လိုချင်မှုအားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှု) 'ကာမမုစ္ဆာ'၊ လိုချင်မှု 'ကာမ' ကို မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေခြင်း (လိုချင်ဖွယ်ကာမကို အပြီးအဆုံး အကြွင်း အကျန်မရှိ လိုချင်မှု) 'ကာမဏ္ဍောသာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ' သံယောဇဉ်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၁၀၃)

ပဋိဃသံယောဇဉ်

၁၁၂၀။ (၂) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ) 'ပဋိဃ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည်ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် အရာမဟုတ်သည်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော စိတ်၏ အကြင် ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) 'အာဃာတ'၊ လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'ပဋိဃာတ'။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု) 'ပဋိဃ'၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋိဝိရောဓ'၊ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) 'ကောပ'၊ လွန်စွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) 'ပကောပ'၊ အလွန် ပြင်းစွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) 'သမ္မကောပ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း 'ဒေါသ'၊ လွန်စွာ ဖျက်စီးပြစ်မှားခြင်း 'ပဒေါသ'၊ အလွန် ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်း 'သမ္မဒေါသ'၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း 'စိတ္တသဿဗျာပတ္တိ'၊ စိတ်ပျက်စီးခြင်း၏သဘော 'မနောပဒေါသ'၊ အမျက်ထွက်ခြင်း 'ကောဓ'၊ အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ

'ကုဏ္ဍနာ'၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ် 'ကုဏ္ဍိတတ္တ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော 'ဒေါသ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံအခြင်းအရာ 'ဒုဿနာ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဒုဿိတတ္တ'၊ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းသဘော 'ဗျာပတ္တိ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပုံ အခြင်းအရာ 'ဗျာပဇ္ဇနာ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဗျာပဇ္ဇိတတ္တ'၊ ဆန့်ကျင်မှု 'ဝိရောဓ'၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋ္ဌိဝိရောဓ'၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု) 'စဏ္ဍိက္ကတ'၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း) 'အသုရောပ'၊ စိတ်၏ မိမိပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (စိတ်တိုင်းမကျ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်) 'အနတ္တမနတာ စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ) 'ပဋ္ဌိဃ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (၁၀၆၆,၁၁၄)

မာနသံယောဇဉ်

၁၁၂၁။ (၃) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါသည် (အဆင့်အတန်း) မြင့်မြတ်သူ ဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'သေယျမာန'၊ "ငါသည် (အဆင့်အတန်းချင်း) တူသူဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'သဒိသမာန'၊ "ငါသည် (အဆင့်အတန်း) ယုတ်နိမ့် (အောက်ကျ) သူ ဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) (ငါသည် အဆင့်အတန်း ယုတ်နိမ့်သော်လည်း မည်သူကိုမျှ ဂရုစိုက်ရန် မလိုဟု မှတ်ထင်မှု) 'ဟီနမာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန'၊ မှတ်ထင်ပုံ (ထောင်လွှားပုံ) အခြင်းအရာ 'မညနာ'၊ မှတ်ထင်တတ်သူ (ထောင်လွှားတတ်သူ) ၏အဖြစ် 'မညိတတ္တ'၊ တက်ကြွခြင်းသဘော 'ဥန္နတိ'၊ မြှောက်၍ ထားခြင်းသဘော 'ဥန္နမ'၊ တံခွန်နှင့်တူသော သဘော 'ဓဇ'၊ မြှောက်ပင့်ခြင်းသဘော 'သမ္ဘဂ္ဂါဟ'၊ စိတ်၏ တံခွန်မှန်ကင်းကဲ့သို့ မြင့်မောက်လိုသည်၏အဖြစ် 'ကေတုကမျတာ စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟုစသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင် လွှားမှု) 'မာန' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။

ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်

၁၁၂၂။ (၄) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မြဲ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မမြဲ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထိုအသက် 'ဇီဝ' သည်ပင် ထိုကိုယ်တည်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသက် 'ဇီဝ' သည် တစ်ခြား, ကိုယ်သည် တစ်ခြားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်ဖြစ်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်, မဖြစ်လည်း မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်, မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဂတ'။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ် 'ဒိဋ္ဌိဂဟန'။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ 'ဒိဋ္ဌိကန္တာရ'၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိကို ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိက'၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်း သဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိပ္ဖန္ဒိတ'။ (ဝဋ္ဌဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိသညောဇန'။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော) 'ဂါဟ'။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော 'ပတိဋ္ဌာဟ'၊ [(အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် ထပ်ကာ ထပ်ကာ မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော 'ပဋ္ဌိဂ္ဂါဟ']၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော 'အဘိနိဝေသ'၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော

'ပရာမာသ'၊ ဏာက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ် 'ကုမ္ဗဂ္ဂ'၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း 'မိစ္ဆာပထ'၊ မှားယွင်းသော သဘော 'မိစ္ဆတ္တ'၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ 'တိတ္ထာယတန'၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘော 'ဝိပရိယာ သဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' သံယောဇဉ်ကို ချန်ထား၍ အလုံးစုံသော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည်လည်း အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ် မည်၏။ (၁၁၀၅)

ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်

၁၁၂၃။ (၅) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရား၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)၊ တရား၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ သံဃာ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ အကျင့် (သိက္ခာ) ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏၊ ဤ (ဇရာ, မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် ယုံမှားမှု 'ကခီ'၊ ယုံမှားပုံ အခြင်းအရာ 'ကခီယနာ'၊ ယုံမှားတတ်သည်၏အဖြစ် 'ကခီယိတတ္တ'၊ မသိခြင်း (တွေးတောခြင်း) 'ဝိမတိ'၊ သဘာဝကို စဉ်းစားလျှင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) ပင်ပန်းကြောင်းသဘော 'ဝိစိကိစ္ဆာ'၊ မှန်, မမှန် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) နှစ်မျိုးအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်သော သဘော 'ဒွေဠှက'၊ လမ်းနှစ်ခွနှင့်တူသော သဘော 'ဒွေဓာပထ'၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြစ်တတ် (ယုံမှားတတ်) သော သဘော 'သံသယ'၊ ဧကန္တအားဖြင့် ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခြင်းသဘော 'အနေကံသဂ္ဂါဟ'။ (ဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘော 'အာသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) (အာရုံ၏) ထက်ဝန်းကျင်၌ (တဝဲလည်လည်) ရွှေ့လျားတတ်သော သဘော 'ပရိသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍ အာရုံ၌ ဉာဏ်ဖြင့်) မသက်ဝင်နိုင်ခြင်းသဘော အပရိယောဂါဟနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ် 'ထမ္ဘိတတ္တံစိတ္တဿ'၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး) ဖြစ်စေတတ်သော သဘော 'မနောဝိလေခ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (၄၂၅,၁၀၀၈)

သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်

၁၁၂၄။ (၆) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ၌ ဖြစ်ကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား သမဏာဗြာဟ္မဏာတို့၏ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏, (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏, (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'သီလဗ္ဗတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော၊ [(အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် ထပ်ကာထပ်ကာ မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော]၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော

သဘော၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (၃၉၂, ၁၀၀၉)

ဘဝရာဂသံယောဇဉ်

၁၁၂၅။ (၇) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ရူပ, အရူပ) ဘုံတို့၌ (ဖြစ်သော) အကြင် ဘဝကို တောင့်တမှု (လိုချင်မှု) 'ဘဝဆန္ဒ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို နှစ်သက်မှု 'ဘဝနန္ဒီ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ (တပ်မက်မှု) အစေး 'ဘဝသိနေဟ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ (တပ်မက်မှုဟူသော) ပူလောင်မှု 'ဘဝ ပရိဠာဟ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ လိုချင်မှု အားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှု 'ဘဝမုစ္ဆာ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို မျှော်၍ ပြီးဆုံးစေမှု (ဘဝကို အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်မှု) 'ဘဝဒျောသာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (၁၁၀၄)

ဣဿာသံယောဇဉ်

၁၁၂၆။ (၈) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် ငြူစူမှု (မနာလိုမှု) 'ဣဿာ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ သူတစ်ပါးတို့၏ လာဘ်ရမှု 'လာဘ'၊ ကောင်းစွာပြုမှု (ရိုသေမှု) 'သက္ကာရ' , အလေးပြုမှု 'ဂရုကာရ', မြတ်နိုးမှု 'မာနန'၊ ရှိခိုးမှု 'ဝန္ဒန'၊ ပူဇော်မှု 'ပူဇန' တို့၌ အကြင် ငြူစူခြင်းသဘော 'ဣဿာ'၊ ငြူစူပုံ အခြင်းအရာ 'ဣဿာယနာ'၊ ငြူစူတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဣဿာယိတတ္တ'၊ စောင်းမြောင်းခြင်းသဘော 'ဥသူယာ'၊ စောင်းမြောင်းပုံ အခြင်းအရာ 'ဥသူယနာ'၊ စောင်းမြောင်းတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဥသူယိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ငြူစူမှု (မနာလိုမှု) 'ဣဿာ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။

မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်

၁၁၂၇။ (၉) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် ဝန်တိုမှု 'မစ္ဆရိယ' သံယောဇဉ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဝန်တိုမှု 'မစ္ဆရိယ' တို့သည် -

(၁) နေရာ၌ ဝန်တိုမှု 'အာဝါသမစ္ဆရိယ'။

(၂) အမျိုး၌ (ဒါယကာတို့၌) ဝန်တိုမှု 'ကုလမစ္ဆရိယ'။

(၃) လာဘ်၌ ဝန်တိုမှု 'လာဘမစ္ဆရိယ'။

(၄) အဆင်းဂုဏ်၌ ဝန်တိုမှု 'ဝဏ္ဏမစ္ဆရိယ'။

(၅) (ပရိယတ္တိ, ပဋိဝေဓ) တရား၌ ဝန်တိုမှု 'ဓမ္မမစ္ဆရိယ' ဟူ၍ ငါးပါးဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့သဘော ရှိသော အကြင် ဝန်တိုခြင်းသဘော 'မစ္ဆေရ' ၊ ဝန်တိုပုံအခြင်းအရာ 'မစ္ဆေရာယနာ' ၊ ဝန်တိုတတ်သူ၏ အဖြစ် 'မစ္ဆရာယိတတ္တ'။ (မိမိပစ္စည်းစသည်တို့ကို သူတစ်ပါးနှင့် ဆက်ဆံ) ပျံ့နှံ့စေခြင်းငှါ အလိုမရှိသူ၏ အဖြစ် 'ဝေါ်ဌ' ၊ ကပ်စေးနဲခြင်း (နှမြောခြင်း) 'ကဒရိယ' ၊ ခါးစပ်သည်၏အဖြစ် (စိတ်ကို တွန့်တိုစေခြင်း သဘော) 'ကဋ္ဌကဘ္ဘကတာ'။ (ပေးကမ်းစွန့်ကြဲလိုသည့်) စိတ်ကို ပိတ်ပင်၍ (တွန့်တိုသော) စိတ်ကို ယူထားသည်၏အဖြစ် 'အဂ္ဂဟိတတ္တံစိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဝန်တိုမှု 'မစ္ဆရိယ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။

အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်

၁၁၂၈။ (၁၀) ထို (သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့) တွင် (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ် ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲဖြစ် ကြောင်း၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု၊ ဤ (ဇရာ မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိ စသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ မသိမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘော ရှိသော အကြင် မသိခြင်းသဘော။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သော သဘော။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သော သဘော။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့်) ယှဉ်၍ မသိ တတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သော သဘော)၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စ စသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ (နားလည်၍) မယူတတ်သော သဘော၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ် (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ် ရှုတတ်) သောသဘော၊ မဆင်ခြင်တတ်သော သဘော၊ မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ် သော သဘော)။ (စိတ်) ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော သဘော။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေခြင်း သဘော (အမှန်ကို မသိမှု) ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းသဘော၊ ထက်ဝန်းကျင် (တရားအားလုံး၌) တွေဝေခြင်း သဘော၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ် စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောဃ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှသ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာ ယောဂ' ၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော (လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကိုရလျှင် ဖြစ်တတ်သော) မသိမှု သဘော 'အဝိဇ္ဇာနုသယ'။ (ကိလေသာတို့၏) ထကြွသောင်းကျန်းခြင်းဟူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာ ပရိယုဋ္ဌာန' ၊ စီးပွါးချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့် တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလဂိ ' ၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု 'မောဟအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သိအပ်သည်ကို မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ဟု ဆိုအပ်၏။ (၁၀၆၇,၁၁၀၆) ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ် မည်ကုန်၏။

နော သညောဇနတရား

၁၁၂၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ် မမည်သော 'နော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန် သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူး သိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ် မမည်သော 'နောသညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (စိတ်, သံယောဇဉ် တရားကိုယ် ကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - သညောဇနိယဒုက်

သညောဇနိယတရား

၁၁၃၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော 'သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အသညောဇနိယတရား

၁၁၃၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၃ - သညောဇနသမ္ပယုတ္တဒုက်

သညောဇနသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၃၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော 'သညောဇနသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော 'သညောဇနသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၃၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ,စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သညောဇန သညောဇနိယဒုက်

သညောဇနသညောဇနိယတရား

၁၁၃၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'သညောဇနသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုသံယောဇဉ်တို့သည်ပင် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'သညောဇန သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သံယောဇဉ် တရားကိုယ်ရှစ်ပါး)။

သညောဇနိယ နော သညောဇနတရား

၁၁၃၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇနိယ နော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့ဖြင့် (ထိုသံယောဇဉ်တရားတို့သည် အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) 'သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုသညောဇနိယ တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက် သံယောဇဉ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, အာသဝ တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်သော 'သညောဇနိယ နောသညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, သံယောဇဉ်တရား ကိုယ်ကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်)။

၅ - သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တဒုက်

သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တတရား

၁၁၃၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ကာမ ရာဂ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ) 'ပဋိဃ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ပဋိဃ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'မာန'

သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဒိဋ္ဌိ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'သီလဗွတပရာမာသ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ စွဲလမ်းမှု 'ဘဝရာဂ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဘဝရာဂ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ငြူစူမှု (မနာလိုမှု) 'ဣဿာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဣဿာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဝန်တိုမှု 'မစ္ဆရိယ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု 'အဝိဇ္ဇာ' သံယောဇဉ်သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'မစ္ဆရိယ' သံယောဇဉ်ကြောင့် သံယောဇဉ်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'သညောဇနသညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (သံယောဇဉ်တရားကိုယ်ရှစ်ပါး)

သညောဇနသမ္မယုတ္တနော သညောဇနတရား

၁၁၃၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇန သမ္မယုတ္တနော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုသညောဇနသမ္မယုတ္တတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်သံယောဇဉ်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော သညောဇနသမ္မယုတ္တတရားဖြစ်သည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တနော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, သံယောဇဉ်တရား ကိုယ်ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သညောဇနဝိပွယုတ္တသညောဇနိယဒုက်

သညောဇနဝိပွယုတ္တသညောဇနိယတရား

၁၁၃၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပွယုတ္တသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (သံယောဇဉ်) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ် ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် မယှသ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပွယုတ္တသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)။

သညောဇနဝိပွယုတ္တအသညောဇနိယတရား

၁၁၃၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့်လည်း မယှဉ်သည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံ လည်း မဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပွယုတ္တအသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်နှင့် လည်း မယှဉ်သည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပွယုတ္တအသညော ဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

သညောဇနဂေါစ္ဆက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ဂန္ထဂေါစ္ဆက

၁ - ဂန္ထဒုက်

ဂန္ထမည်သောတရား

၁၁၄၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' မည်ကုန်သနည်း။

နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေမှု 'ဗျာပါဒကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဤသည်သာ အမှန်တည်းဟု (မှားသောအားဖြင့်) လွန်စွာ နှလုံးသွင်းမှု 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' ဟူသော ဂန္ထလေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ

၁၁၄၁။ (၁) ထို (ဂန္ထလေးပါးတို့) တွင် နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယ ဂန္ထ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် စွဲလမ်းခြင်း သဘော၊ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘော။ (အာရုံ၌ သတ္တဝါတို့ကို) အဖန်ဖန် ဆွဲဆောင်ခြင်းသဘော၊ မဆန့်ကျင်ခြင်း (လိုလားစေခြင်း) သဘော၊ နှစ်သက်ခြင်း သဘော၊ နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်းသဘော၊ စိတ်၏ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘော။ (အာရုံကို) လိုလားမှုသဘော။ (လိုချင်မှုအားကြီးသဖြင့်) မိန်းမောမှုသဘော၊ မျှော်၍ ပြီးဆုံးစေခြင်းသဘော (အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်တပ်မက်မှု)၊ တပ်မက်ခြင်းသဘော၊ ထက်ဝန်းကျင် (အားလုံးကို) တပ်မက်ခြင်းသဘော၊ ကပ်ငြိ တွယ်တာခြင်းသဘော၊ ရှုံ့ညွှန်နှင့်တူသော (နစ်မြုပ်စေခြင်း) သဘော၊ ဆွဲငင်ခြင်း (ထိုထိုဘဝ၌ ဖြစ်ရန် ဆွဲဆောင်ခြင်း) သဘော၊ လှည့်ပတ်ခြင်း သဘော။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါတို့ကို) ဖြစ်စေခြင်းသဘော။ (ဆင်းရဲနှင့်) ယှဉ်လျက် ဖြစ်စေတတ်သော သဘော။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ စုတိ, ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်) ချုပ်စပ်ခြင်းသဘော၊ အာရုံကွန်ရက် ရှိသော သဘော။ (တပ်မက်မှုဖြင့်) စိုစွတ်ခြင်းသဘော၊ တစ်နည်း- (ဝဋ်ဆင်းရဲသို့ ဆွဲဆောင်တတ်သဖြင့်) လျင်သော ရေအယဉ်ရှိသော မြစ်နှင့်တူသော သဘော၊ အဆိပ်နှင့်တူသော သဘော။ (အကျိုးမဲ့သို့ ရောက်အောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်သဖြင့်)၊ ကြိုးနှင့်တူသောသဘော။ (ရူပါရုံစသည်တို့၌) ပျံ့နှံ့တပ်မက်တတ် သော သဘော။ (ထိုထိုအာရုံကို ရခြင်းငှါ) အားထုတ်စေတတ်သော သဘော။ (ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ဘဝသံသရာ၌ မိမိ၏ ချစ်ခင်နှစ်သက်သည့်) အဖော်ဖြစ်သော သဘော၊ တောင့်တခြင်းသဘော။ (သတ္တဝါတို့ကို) ဘဝသို့ ဆွဲဆောင်ကြောင်း သဘော (ဘဝကြိုး)။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်သော) သဘော၊ တစ်နည်း- (အကျိုးမဲ့ ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သဖြင့်) တောနှင့်တူသော သဘော။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ပြင်းပြစွာ ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်)သော သဘော၊ တစ်နည်း- (အကျိုးမဲ့ဆင်းရဲကို လွန်စွာဖြစ်စေတတ်သဖြင့်) တောနှင့်တူသော သဘော။ (ချစ်ကြိုက်) ပေါင်းဖော် (ရောနှော) ခြင်းသဘော၊ ချစ်ကြိုက်ခြင်းသဘော၊ ငဲ့ကွက်ခြင်းသဘော။ (အာရုံအသီးသီး၌) နှောင်ဖွဲ့ တတ်သော သဘော။ (အာရုံကို) တောင့်တခြင်းသဘော၊ တောင့်တပုံ အခြင်းအရာ၊ တောင့်တတတ် သော စိတ်၏အဖြစ်၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တောင့်တမှု၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တောင့်တမှု၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ တောင့်တမှု၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တောင့်တမှု၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တောင့်တမှု၊ ရအပ်သော အရာဝတ္ထု (လာဘ်) ၌ တောင့်တမှု၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၌ တောင့်တမှု၊ သားသမီး၌ တောင့်တမှု၊ အသက်၌

တောင့်တမှု။ (သတ္တဝါတို့ကို) တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာဟု) ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော။ (သတ္တဝါတို့ကို) ထူးထူးခြားခြား တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာဟု) ထပ်ကာ ထပ်ကာ ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော။ (သတ္တဝါတို့ကို) အလွန်တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- (ငါ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာဟု) အလွန် ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော၊ တပ်မက်စေခြင်းသဘော၊ တပ်မက်စေပုံ အခြင်းအရာ၊ တပ်မက်စေတတ်သည်၏အဖြစ်။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ခြင်း သဘော (အလွန်တပ်မက်ခြင်းသဘော)။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ပုံ အခြင်းအရာ။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်တတ်သည်၏အဖြစ်၊ အမြီးနန့်သော ခွေးကဲ့သို့ (လာဘ်လာဘ၌) တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းသော အာရုံတို့ကို လိုလားသူ၏အဖြစ်။ (အမိ, အဒေါ်စသော) မသင့်လျော်သောအရာ၌ တပ်မက်ခြင်းသဘော၊ မညီမမျှ အဆမတန် အားကြီးစွာ လိုချင်ခြင်းသဘော။ (အာရုံကို) နှစ်သက်ခြင်းသဘော၊ နှစ်သက်ပုံ အခြင်းအရာ၊ မျှော်လင့်ခြင်းသဘော၊ ချစ်ခင်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မျှော်လင့်ခြင်းသဘော။ ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ တပ်မက်မှု။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ တပ်မက်မှု။ (ဥစ္ဆေဒဟု ဆိုအပ်သော) ဘဝကင်းခြင်း၌ တပ်မက်မှု၊ ရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု၊ ဘဝချုပ်ခြင်း၌ တပ်မက်မှု၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု၊ သဘောတရား (ဓမ္မာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေခြင်း သဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့ခြင်းသဘော၊ ပြင်းစွာယူခြင်း (စွဲလမ်းခြင်း) သဘော။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တတ်သောသဘော။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) တားမြစ်တတ်သော သဘော။ (အမှန်တရားကို) ဖုံးကွယ်ခြင်းသဘော။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဖွဲ့နှောင်တတ်သော သဘော။ (စိတ်ကို) ကပ်၍ ညစ်နွမ်းစေတတ်သော သဘော၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း- လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကို ရလျှင် (အကြောင်းညီညွတ်လျှင်) ဖြစ်တတ်သော သဘော၊ ထက်ဝန်းကျင် (စိတ်တစ်ခုလုံး သိမ်းကျုံး၍) ထကြွ (သောင်းကျန်း) တတ်သော သဘော။ (ရစ်ပတ်တတ်သော) နွယ်နှင့်တူသော သဘော၊ အရာဝတ္ထု အမျိုးမျိုးတို့ကို လိုချင်တတ်သော သဘော။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အခြေအမြစ်။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းရင်း။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ စၦဖြစ်ရာ၊ မာရ်၏ ကျောက္ကင်း၊ မာရ်၏ ငါးမျှားချိတ်၊ မာရ်၏ အရာ (မာရ်၏နယ်ပယ်)။ (ယိုစီးတတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာမြစ်။ (ဖုံးလွှမ်းတတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာကွန်ရက်။ (မြေမြှီစွာ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော) တပ်မက်မှု တဏှာတောက်။ (ပြည့်နိုင်ခဲသော) တပ်မက်မှု တဏှာသမုဒ္ဒရာ။ (သူတစ်ပါးပစ္စည်းကို) လိုချင်မက်မောမှု၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘအကုသလ မူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (လောဘ)။ (၁၀၆၅)

ဗျာပါဒကာယဂန္ထ

၁၁၄၂။ (၂) ထို (ဂန္ထလေးပါးတို့) တွင် နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေမှု 'ဗျာပါဒ ကာယဂန္ထ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် အကြောင်းမဟုတ်သည်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့သဘောရှိသော စိတ်၏ အကြင် ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု၊ လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု)၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော၊ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း)

သဘော၊ လွန်စွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော၊ အလွန်ပြင်းစွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ လွန်စွာဖျက် ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ အလွန်ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော၊ စိတ်ပျက်စီးခြင်းသဘော၊ အမျက်ထွက်ခြင်း သဘော၊ အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းသဘော၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဆန့်ကျင်မှု၊ လွန်စွာ အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်မှု၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု)၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း)၊ စိတ်၏ မိမိပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (မနှစ်လိုမှု) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေမှု 'ဗျာပါဒကာယဂန္ထ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (ဒေါသ)။ (၄၁၈, ၄၁၉, ၁၀၆၆, ၁၂၃၇,၁၂၄၂)

သီလဗွတပရာမာသကာယဂန္ထ

၁၁၄၃။ (၃) ထို (ဂန္ထလေးပါးတို့) တွင် နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသော အားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသ ကာယဂန္ထ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ ဖြစ်ကုန်သော ရဟန်းပုဏ္ဏား သမဏာဗြာဟ္မဏာတို့၏ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့ 'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'သီလဗွတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (၆၂-ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်း သဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော [(အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် ထပ်ကာ ထပ်ကာ မြဲစွာယူတတ်သော သဘော]၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသောသဘော၊ မှားသော အမြင် (မှားသောအယူ) တည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသကာယဂန္ထ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌ)။ (၁၀၀၉)

ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ

၁၁၄၄။ (၄) ထို (ဂန္ထလေးပါးတို့) တွင် နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဤသည်သာ အမှန်တည်းဟု (မှားသောအားဖြင့်) နှလုံးသွင်းမှု 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ လောကသည် မြဲ၏ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကသည် မမြဲဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏), အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထို

အသက် 'ဇီဝ' သည်ပင် ထိုကိုယ်တည်းဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသက် 'ဇီဝ' သည် တခြား, ကိုယ်သည် တခြားဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) ,အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်၏ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် မဖြစ်ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်လည်း ဖြစ်၏, မဖြစ်လည်း မဖြစ်ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်, မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟူသော ဤအယူသည်သာ အမှန် (ဖြစ်၏) , အခြားအယူသည် အချည်းနှီး (အမှား)ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (၆၂-ပါးသော) အမြင်မှား (အယူမှား) မှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်း သဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော၊ မှားသော အားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ' ကို ချန်ထား၍ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည် 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' တည်း (ဒိဋ္ဌိ)။ (၁၁၀၅,၁၁၂၂) ဤတရားတို့သည် ဂန္ထ မည်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)။

နော ဂန္ထတရား

၁၁၄၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု (ဂန္ထ) မမည်သော 'နော ဂန္ထတရား' ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဂန္ထ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ထ မမည်သော 'နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဂန္ထတရား ကိုယ်သုံးပါးကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဂန္ဌနိယဒုက်

ဂန္ဌနိယတရား

၁၁၄၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ဌ' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဂန္ဌနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ဂန္ဌတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဂန္ဌနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အဂန္ဌနိယတရား

၁၁၄၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဌတရားတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော အဂန္ဌနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဌတရားတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အဂန္ဌနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၃- ဂန္ဌသမ္ပယုတ္တဒုက်ဂန္ဌသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၄၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဌနှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဌသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဂန္ဌ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဌနှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဌသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူ, ဒေါသမူစိတ်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်၌ရှိသော လောဘနှင့် ဒေါသမူ ဒွေ၌ ရှိသော ဒေါသကြဉ် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၄၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဌနှင့် မယှဉ်သော 'ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဂန္ဌ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဌနှင့် မယှဉ်သော 'ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘ, ဒေါသမူဒွေ၌ ဒေါသ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဂန္ထ ဂန္ထနိယဒုက်

ဂန္ထ ဂန္ထနိယတရား

၁၁၅၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' လည်း မည်၍ ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'ဂန္ထဂန္ထနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' တို့သည်ပင်လျှင် ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' လည်း မည်၍ ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့မှု 'ဂန္ထ' တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'ဂန္ထ ဂန္ထနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဂန္ထ တရား ကိုယ်သုံးပါး)။

ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထတရား

၁၁၅၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ထတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်သော 'ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ဂန္ထ) တရားတို့ဖြင့် (ထိုဂန္ထတရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) ဂန္ထတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဂန္ထနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုဂန္ထနိယတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ဂန္ထ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ထတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်သော 'ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ဂန္ထတရား ကိုယ်သုံးပါးမှ တစ်ပါးအခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)။

၅ - ဂန္ထ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တဒုက်

ဂန္ထ ဂန္ထသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၅၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ထလည်း မည်၍ ဂန္ထနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဂန္ထဂန္ထသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ' သည် ဂန္ထလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' ကြောင့် ဂန္ထနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' သည် ဂန္ထလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထကြောင့် ဂန္ထနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဤသည်သာ အမှန်ဟု မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု 'ဣဒံ သစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' သည် ဂန္ထလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထကြောင့် ဂန္ထနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' သည် ဂန္ထလည်းမည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ'

ကြောင့် ဂန္ဆနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဆလည်းမည်၍ ဂန္ဆနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဂန္ဆ ဂန္ဆသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌ)။

ဂန္ဆသမ္မယုတ္တနော ဂန္ဆတရား

၁၁၅၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့်သာယှဉ်၍ ဂန္ဆမမည်သော 'ဂန္ဆသမ္မယုတ္တနော ဂန္ဆ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင် တရားတို့သည် ထို (ဂန္ဆ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဆသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုဂန္ဆ သမ္မယုတ္တတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ဂန္ဆ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဆမမည်သော 'ဂန္ဆသမ္မယုတ္တနော ဂန္ဆ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်, ဒေါသမူစိတ်, ဂန္ဆ တရား ကိုယ်သုံးပါးမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

၆ - ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဆနိယဒုက်

ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဆနိယတရား

၁၁၅၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့် မယှဉ်ကုန်မူ၍ ဂန္ဆတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဂန္ဆ ဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဆနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဂန္ဆ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤ တရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့် မယှဉ်ကုန်မူ၍ ဂန္ဆတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဆနိယ' တရား ဖြစ် ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, မောဟမူဒွေ, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒိဋ္ဌဂတ ဝိပ္ပယုတ်လောဘ, ဒေါသမူဒွေ၌ ရှိသော ဒေါသ, ရုပ်)။

ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တအဂန္ဆနိယတရား

၁၁၅၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်မူ၍ ဂန္ဆတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တအဂန္ဆနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ,စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဆနှင့်လည်း မယှဉ် ကုန်မူ၍ ဂန္ဆတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဂန္ဆဝိပ္ပယုတ္တအဂန္ဆနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဂန္ဆဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သြယဂေါ့ဆက

သြယ

၁၁၅၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝန့်ဆင်းရဲ၍) နစ်မြုပ်စေမှု 'သြယ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

။ပ။ (အာသဝနှင့် အားလုံးတူ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ယောဂဂေါ့ဆက

ယောဂ

၁၁၅၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝန့်ဆင်းရဲ၍) ယှဉ်စေမှု 'ယောဂ' တို့ မည်ကုန်သနည်း။

(အာသဝနှင့် အားလုံးတူ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - နိဝရဏဂေါ့ဌက

၁ - နိဝရဏဒုက်

နိဝရဏမည်သောတရား

၁၁၅၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စျာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' မည်ကုန်သနည်း။

(ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌) လိုချင် တောင့်တခြင်း (အလိုကြီးခြင်း)ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒ နိဝရဏ'။ (စိတ်) ပျက်စီးစေခြင်းဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဗျာပါဒနိဝရဏ' ၊ စိတ်စေတသိက်တို့၏ မခံ့ခြင်း (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း)ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ' ၊ ပျံ့လွင့်ခြင်း, နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏ' ၊ ယုံမှားခြင်းဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ' ၊ သိအပ်သည်ကို မသိ (သစ္စာလေးပါးကိုမသိ) ခြင်းဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' ခြောက်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။

ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ

၁၁၅၉။ (၁) ထို (နိဝရဏခြောက်ပါးတို့) တွင် (ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌) လိုချင်တောင့်တခြင်း (အလိုကြီးခြင်း)ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌ အကြင် လိုချင်တောင့်တမှု၊ လိုချင်စွဲလမ်းမှု၊ လိုချင်နှစ်သက်မှု၊ လိုချင်တပ်မက်မှု၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ'၌ တပ်မက်မှုအစေး၊ လိုချင်မှု 'ကာမ' ဟူသော ပူလောင်မှု၊ လိုချင်မိန်းမောမှု (လိုချင်မှု အားကြီး သဖြင့် မိန်းမောမှု)၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ'ကို မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေခြင်း (လိုချင်ဖွယ် ကာမကို အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်မှု) သည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို (ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌) လိုချင်တောင့်တခြင်း (အလိုကြီးခြင်း)ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၁၀၃)

ဗျာပါဒနိဝရဏ

၁၁၆၀။ (၂) ထို (နိဝရဏခြောက်ပါးတို့) တွင် (စိတ်) ပျက်စီးစေခြင်းဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဗျာပါဒနိဝရဏ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲဖြစ်သည်" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ "ငါ၏ မချင်ခင် မမြတ်နိုး အပ်သူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏၊ ထို့ပြင် အကြောင်းမဟုတ်သည်၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော စိတ်၏ အကြင် ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု၊ လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု)၊ ဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော၊ အမျက်ထွက်ခြင်း (စိတ်ဆိုးခြင်း) သဘော၊ လွန်စွာ အမျက်ထွက်ခြင်း (စိတ်ဆိုးခြင်း) သဘော၊ အလွန် ပြင်းစွာ အမျက်ထွက်ခြင်း (စိတ်ဆိုးခြင်း) သဘော၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ လွန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ အလွန်ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်

ခြင်းသဘော၊ အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော၊ အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေခြင်းသဘော၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေပုံ အခြင်းအရာ၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးစေတတ်သူ၏အဖြစ်၊ ဆန့်ကျင်မှု၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်မှု၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု)၊ ကောင်းမွန်ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်းသဖြင့် ပြောဆိုခြင်း)၊ စိတ်၏ မိမိပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (စိတ်တိုင်းမကျသည်၏အဖြစ်) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (စိတ်) ပျက်စီးစေခြင်း ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဗျာပါဒနီဝရဏ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၀၆၆,၁၁၂၀,၁၁၄၂)

ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ

၁၁၆၁။ (၃) ထို (နီဝရဏခြောက်ပါးတို့) တွင် စေတသိက်တို့၏ မခံ့ခြင်း (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း)ဟူသော ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် ရှိ၏။ (စေတသိက်အပေါင်း၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'မိဒ္ဓ' သည် (ရှိ၏)။

ထိန

၁၁၆၂။ (က) ထို (ထိန မိဒ္ဓတို့) တွင် (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင် မခံ့ကျန်းသည်၏အဖြစ် 'အကလ္လတာ'၊ အမှုဌ် မခံ့သည်၏အဖြစ် (အမှုကိစ္စတို့ဌ် ပြီးမြောက်အောင် မလိုက်လျော မဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'အကမ္မညတာ'။ (ရှုမြဲ ဣရိယာပုထ် မခိုင်ခံ့နိုင်အောင် ပျင်းရိခြင်းဌ) ငြိတွယ်ပုံ အခြင်းအရာ 'သြလီယနာ'။ (ရှုမြဲ ဣရိယာပုထ် မခိုင်ခံ့နိုင်အောင် ပျင်းရိခြင်းဌ) ငြိကပ်ပုံ အခြင်းအရာ 'သလ္လီယနာ'၊ တွန့်ဆုတ်ခြင်းသဘော 'လီန'၊ တွန့်ဆုတ်ပုံ အခြင်းအရာ 'လီယနာ'၊ တွန့်ဆုတ်တတ်သူ၏အဖြစ် 'လီယိတတ္တ'။ (စိတ်၏) မခံ့ခြင်း (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း) သဘော 'ထိန'။ (စိတ်၏) မခံ့ပုံ (ထိုင်းမှိုင်းပုံ) အခြင်းအရာ 'ထိယနာ'၊ စိတ်၏ မခံ့သည် (ထိုင်းမှိုင်းသည်) ၏ အဖြစ် 'ထိယိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

မိဒ္ဓ

၁၁၆၃။ (ခ) ထို (ထိန, မိဒ္ဓတို့) တွင် (စေတသိက်အပေါင်း၏) မခံ့ကျန်းမှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'မိဒ္ဓ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စေတသိက်အပေါင်း၏ အကြင် မခံ့ကျန်းသည်၏အဖြစ် 'အကလ္လတာ'၊ အမှုဌ် မခံ့သည်၏အဖြစ် (အမှုကိစ္စတို့ဌ် ပြီးမြောက်အောင် မလိုက်လျော မဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'အကမ္မညတာ'။ (ယှဉ်ဖက် တရားတို့ကို မည်သည့် အာရုံကိုမျှ သွက်လက်ကြည်လင်စွာ မယူနိုင်အောင် ပိတ်ဆို့ဖွဲ့နှောင်) မြေးယှက်ခြင်းသဘော 'သြနာဟ'၊ ထက်ဝန်းကျင် (အလုံးစုံ) (ယှဉ်ဖက်တရားတို့ကို မည်သည့်အာရုံကိုမျှ သွက်လက်ကြည်လင်စွာ မယူနိုင်အောင် ပိတ်ဆို့ဖွဲ့နှောင်) မြေးယှက်ခြင်းသဘော 'ပရိယောနာဟ'။ (ယှဉ်ဖက် တရားတို့ကို အာရုံအမျိုးမျိုးဌ် မဖြစ်နိုင် မယူနိုင်အောင် တားမြစ်ခြင်းအားဖြင့်) အတွင်းဌ် ကောင်းစွာ ပိတ်ဆို့ခြင်းသဘော 'အန္တောသမောရောဓ'။ (စေတသိက်အပေါင်း၏) မခံ့ခြင်း (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း, ငိုက်မျဉ်းခြင်း) သဘော 'မိဒ္ဓ'၊ အိပ်ကြောင်းသဘော 'သောပ'။ (ငိုက်မျဉ်းသဖြင့် မှိတ်တုတ် မှိတ်တုတ်) မျက်တောင်လှုပ်ခြင်းကို ပြုခြင်းသဘော 'ပစလာယိက'၊ အိပ်ကြောင်းသဘော 'သောပ'၊ အိပ်ပုံ အခြင်းအရာ 'သုပနာ'၊ အိပ်သူ၏အဖြစ် 'သုပိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို (စေတသိက်အပေါင်း၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'မိဒ္ဓ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် လည်းကောင်း၊ ဤ (စေတသိက်အပေါင်း၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'မိဒ္ဓ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤ (စိတ်, စေတသိက်တို့၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) ကို 'ထိနမိဒ္ဓနီဝရဏ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကစ္စနိဝရဏာ

၁၁၆၄။ (၄) ထို (နိဝရဏာခြောက်ပါးတို့) တွင် ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စနိဝရဏာဟူသည် အဘယ်နည်း။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည်ရှိ၏။ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' သည် (ရှိ၏)။

ဥဒ္ဓစ္စ

၁၁၆၅။ (က) ထို (ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စတို့) တွင် ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင်တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ် (ပျံ့လွင့်ခြင်း)၊ မငြိမ်သက်ခြင်း (မငြိမ်းအေးခြင်း)၊ စိတ်ပျံ့လွင့်တတ်သော သဘော၊ စိတ်တုန်လှုပ် (မတည်ငြိမ်) သည်၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၂၉)

ကုက္ကုစ္စ

၁၁၆၆။ (ခ) ထို (ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကုစ္စတို့) တွင် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' ဟူသည် အဘယ်နည်း၊ မအပ်သည်၌ အပ်၏ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသူ၏အဖြစ်၊ အပ်သည်၌ မအပ်ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ အပြစ် မဟုတ်သည်၌ အပြစ်ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသူ၏အဖြစ်၊ အပြစ်၌ အပြစ်မဟုတ်ဟု အမှတ် 'သညာ' ရှိသူ၏အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့ (အကြောင်းရင်းအခြေခံ) သဘောရှိသော အကြင် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ခြင်းသဘော 'ကုက္ကုစ္စ'၊ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်ပုံ အခြင်းအရာ 'ကုက္ကုစ္စာယနာ'၊ နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်တတ်သူ၏အဖြစ် 'ကုက္ကုစ္စာယိတတ္တ'၊ နှလုံးမသာယာခြင်းသဘော 'စေတသော ဝိပ္ပဋိသာရ'၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး) ဖြစ်ခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤသဘောကို နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသို့ ဤပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် လည်းကောင်း၊ ဤနောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' နှင့် နောင်တတစ်ဖန် ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' ကို 'ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏာ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏာ

၁၁၆၇။ (၅) ထို (နိဝရဏာခြောက်ပါးတို့) တွင် ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏာဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရား၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)၊ တရား၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု၊ သံဃာ၌ ယုံမှား၏, တွေးတောမှု၊ အကျင့် 'သိက္ခာ' ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု၊ ရှေ့အဖို့ (လွန်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့) ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု၊ နောက်အဖို့ (ဖြစ်လတ္တံ့ သောခန္ဓာစသည်တို့) ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့) ၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု၊ ဤ (ဇရာ မရဏာစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှား၏၊ တွေးတောမှု (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် ယုံမှားမှု၊ ယုံမှားပုံ အခြင်းအရာ၊ ယုံမှားတတ်သည်၏အဖြစ်၊ မသိခြင်း (တွေးတောခြင်း)၊ သဘာဝကို စဉ်းစားလျှင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) ပင်ပန်းကြောင်းသဘော၊ မှန်မမှန် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) နှစ်မျိုးအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်သော သဘော၊ လမ်းနှစ်ခွနှင့်တူသော သဘော၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ ဖြစ်တတ် (ယုံမှားတတ်) သော သဘော၊ ဧကန္တအားဖြင့် ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခြင်းသဘော။ (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘော။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) (အာရုံ၏) ထက်ဝန်းကျင်၌ (တဝဲလည်လည်) ရွှေ့လျားနေတတ်သော သဘော။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍အာရုံ၌ ဉာဏ်ဖြင့်) မသက်ဝင်နိုင်ခြင်းသဘော။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ် (ခိုင်မာခြင်းသဘော)၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး) ဖြစ်တတ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို 'ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏာ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၂၅,၁၀၀၈)

အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ

၁၁၆၈။ (၆) ထို (နိဝရဏခြောက်ပါတို့) တွင် အဝိဇ္ဇာနိဝရဏဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ မသိမှု၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာ စသည်တို့) ၌ မသိမှု၊ နောက်အဖို့ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့) ၌ မသိမှု၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့) ၌ မသိမှု၊ ဤ (ဇရာ မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ မသိမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် မသိခြင်းသဘော။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သော သဘော။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သောသဘော။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့်) ယှဉ်၍ မသိတတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သော သဘော)၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော။ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ (နားလည်၍) မယူတတ်သောသဘော၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ် (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ်ရှုတတ်) သော သဘော၊ မဆင်ခြင်တတ်သော သဘော၊ မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်း အဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သော သဘော)။ (စိတ်) ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော သဘော။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေခြင်းသဘော (အမှန်ကို မသိမှု)။ (အမှန်သဘော၌) ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းသဘော၊ ထက်ဝန်းကျင် (တရားအားလုံး၌) တွေဝေခြင်း သဘော၊ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောဃ'။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာယောဂ'၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော မသိမှုသဘော၊ တစ်နည်း- လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကိုရလျှင် (အကြောင်းညီညွတ်လျှင်) ဖြစ်တတ်သော သဘော 'အဝိဇ္ဇာနုသယ'။ (စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏) ထကြွသောင်းကျန်းခြင်းဟူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန'။ (စီးပွါးချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့်တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလဏ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော တွေဝေမှု 'မောဟအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အဝိဇ္ဇာနိဝရဏဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၁၀၆,၁၂၃၈)

ဤတရားတို့သည် 'နိဝရဏ' မည်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ထိန, မိဒ္ဓ, ဥဒ္ဓစ္စ, ကုက္ကစ္စ, ဝိစိကိစ္ဆာ, မောဟဟူသော နိဝရဏတရား ကိုယ်ရှစ်ပါး)။

နော နိဝရဏတရား

၁၁၆၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'နိဝရဏ' မမည်သော 'နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (နိဝရဏ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း တရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏမမည်သော 'နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, နိဝရဏတရား ကိုယ်ရှစ်ပါးမှ တစ်ပါးအခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - နိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏိယတရား

၁၁၇၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'နိဝရဏ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'နိဝရဏ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'နိဝရဏိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အနိဝရဏိယတရား

၁၁၇၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'နိဝရဏ' တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနိဝရဏိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'နိဝရဏ' တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနိဝရဏိယ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်,ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - နီဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက်

နီဝရဏသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၇၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'နီဝရဏ' နှင့် ယှဉ်သော 'နီဝရဏသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (နီဝရဏ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် 'နီဝရဏ' နှင့် ယှဉ်သော 'နီဝရဏသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

နီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၇၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'နီဝရဏ' နှင့် မယှဉ်သော 'နီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (နီဝရဏ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် 'နီဝရဏ' နှင့် မယှဉ်သော 'နီဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်,နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၄ - နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏ နိဝရဏိယတရား

၁၁၇၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုနိဝရဏ (တရား) တို့သည်ပင် နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး)။

နိဝရဏိယ နော နိဝရဏတရား

၁၁၇၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်သော 'နိဝရဏိယ နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (နိဝရဏ) တရားတို့ဖြင့် (ထိုနိဝရဏတရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) နိဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုနိဝရဏိယတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်နိဝရဏ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရား ဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍နိဝရဏ မမည်သော 'နိဝရဏိယ နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, နိဝရဏတရား ကိုယ်ရှစ်ပါးကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တဒုက်

နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တတရား

၁၁၇၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်းမည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဗျာပါဒနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဗျာပါဒနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ကုက္ကုစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဗျာပါဒနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဗျာပါဒနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ကုက္ကုစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ကုက္ကုစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ နိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် နိဝရဏလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဝိဇ္ဇာနိဝရဏကြောင့် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး)။

နိဝရဏသမ္မယုတ္တနော နိဝရဏတရား

၁၁၇၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်သော 'နိဝရဏသမ္မ ယုတ္တနော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (နိဝရဏ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'နိဝရဏသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုနိဝရဏသမ္မယုတ္တတရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက် နိဝရဏ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်သော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် နိဝရဏနှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်သော 'နိဝရဏ သမ္မယုတ္တ နောနိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, နိဝရဏ တရား ကိုယ်ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

၆ - နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယတရား

၁၁၇၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏနှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'နိဝရဏ ဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (နိဝရဏ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'နိဝရဏ ဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)။

နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယတရား

၁၁၇၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော (နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

နိဝရဏဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - ပရာမာသဂေါ့ဌက

၁ - ပရာမာသဒုက်

ပရာမာသတရား

၁၁၈၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မည်ကုန်သနည်း။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မည်၏။

ဒိဋ္ဌိပရာမာသ

၁၁၈၁။ ထိုစကားရပ်၌ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိပရာမာသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မြဲ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မမြဲဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထိုအသက် 'ဇီဝ' သည်ပင် ထိုကိုယ်တည်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသက် 'ဇီဝ' သည် တစ်ခြား, ကိုယ်သည် တစ်ခြားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက်ဖြစ်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးသည့်နောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်, မဖြစ်လည်း မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်, မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် ထပ်ကာ ထပ်ကာ မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော [(အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော]။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိပရာမာသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အမြင်မှားမှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည်လည်း မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိပရာမာသ' တည်း ('ဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်သော ပရာမာသတရား ကိုယ်တစ်ပါး)။ (၃စ၁, ၁၁၀၅, ၁၁၂၂,၁၁၄၄)။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မည်ကုန်၏။

နော ပရာမာသတရား

၁၁၈၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မမည်သော 'နော ပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ပရာမာသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း တရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မမည်သော 'နော ပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်,ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - ပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမဋ္ဌတရား

၁၁၈၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ စိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အပရာမဋ္ဌတရား

၁၁၈၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အပရာမဋ္ဌ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ပရာမာသသမ္ပယုတ္တဒုက်

ပရာမာသသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' နှင့် ယှဉ်သော 'ပရာမာသသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ပရာမာသ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' နှင့် ယှဉ်သော 'ပရာမာသသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် နှင့် ဒိဋ္ဌိ ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်များ)။

ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၈၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်သော 'ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ပရာမာသ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်သော 'ပရာမာသ ဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်, ဒေါသမူ, မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိပရာမာသ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌတရား

၁၁၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ထိုမှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' သည်ပင် ပရာမာသလည်းမည်၍ ပရာမာသတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌ' တရားဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိဟုဆိုအပ်သော ပရာမာသတရားကိုယ် တစ်ပါး)။

ပရာမဋ္ဌ နော ပရာမာသတရား

၁၁၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ပရာမာသ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ပရာမာသမမည်သော 'ပရာမဋ္ဌ နော ပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ပရာမာသ) တရားတို့ဖြင့် (ထိုပရာမာသတရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) 'ပရာမဋ္ဌ' တရား မည်ကုန်၏။ (ထို 'ပရာမဋ္ဌ' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်ပရာမာသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ပရာမာသ မမည်သော 'ပရာမဋ္ဌ နောပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ, စိတ်, ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ပရာမာသဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမာသဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌတရား

၁၁၈၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ပရာမာသတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ပရာမာသ ဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ပရာမသ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝ တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ပရာမာသ ဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်, ဒေါသမူ, မောဟမူ, လောကီကုသိုလ်, လောကီ ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိပရာမာသ, ရုပ်)။

ပရာမာသဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌတရား

၁၁၉၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ပရာမာသဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ 'ပရာမာသ' တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ပရာမာသဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ပရာမာသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - မဟာန္တရဒုက်

၁ - သာရမ္မဏဒုက်

သာရမ္မဏတရား

၁၁၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းရှိသော (အာရုံပြုတတ်သော) 'သာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းရှိသော (အာရုံပြုတတ်သော) 'သာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံပြုတတ်သော စိတ်, စေတသိက်)။

အနာရမ္မဏတရား

၁၁၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်း မရှိသော (အာရုံမပြုတတ်သော) 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်း မရှိသော (အာရုံမပြုတတ်သော) 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံမပြုတတ်သော ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - စိတ္တဒုက်

စိတ္တတရား

၁၁၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်မည်သော 'စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' ၊ နံသိစိတ် 'ঘာနဝိညာဏ်' ၊ လျှာ်သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' ၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်'။ (အာရုံငါးပါးကို) သိကာမျှသဘော 'မနောဓာတ်' (သမ္ပဋိစ္ဆနဒွေ, ပဉ္စဒ္ဒါရဝဇ္ဇန)။ (အာရုံခြောက်ပါးကို) အထူးသိမှုသဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်မည်သော 'စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉)။

နော စိတ္တတရား

၁၁၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်မမည်သော 'နော စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် စိတ်မမည်သော 'နော စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - စေတသိကဒုက်

စေတသိကတရား

၁၁၉၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စေတသိက်မည်သော 'စေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စေတသိက်မည်သော 'စေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

အစေတသိကတရား

၁၁၉၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စေတသိက်မမည်သော 'အစေတသိက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဏိတ်သည် လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စေတသိက် မမည်သော 'အစေတသိက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက်

စိတ္တသမ္ပယုတ္တတရား

၁၁၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် ယှဉ်သော 'စိတ္တသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် ယှဉ်သော 'စိတ္တသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက် ၅၂)။

စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၁၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် မယှဉ်သော 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အလုံးစုံသော ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် မယှဉ်သော 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။ စိတ်ကို စိတ်နှင့် ယှဉ်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်နှင့် မယှဉ်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌတရား

၁၁၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် ရောနှောသော (ယှဉ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် ရောနှောသော (ယှဉ် သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့် ရောနှောသော စေတသိက် ၅၂)။

စိတ္တဝိသံသဋ္ဌတရား

၁၂၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် မရောနှောသော (မယှဉ်သော) 'စိတ္တဝိသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့ သည် စိတ်နှင့် မရောနှောသော (မယှဉ်သော) 'စိတ္တဝိသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။ စိတ်ကို စိတ်နှင့် ရောနှော၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်နှင့် မရောနှောဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

၆ - စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက်

စိတ္တသမုဋ္ဌာနတရား

၁၂၀၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော) 'စိတ္တ သမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလို ဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရူပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြားဖြစ်သော, စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော, စိတ်ဟူသော အကြောင်းရှိသော, စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော, မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ၊ ကြားသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ၊ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ၊ မရေးခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မထင်သော ကောင်းကင်ဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' ၊ ရေဟူသော (ဖွဲ့စည်းမှု) သဘော 'အာပေါဓာတ်'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရူပ်၏ လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပသ လဟုတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရူပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပသ မုဒုတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရူပ်၏ အလုပ်ဌ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့ဌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပသ ကမ္မညတာ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရူပ်၏ ဖြစ်စ 'ရူပသ ဥပစယ'။ (နိဗ္ဗန္ဓ) ရူပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပသ သန္တတိ' ၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီ ကာရ အာဟာရ' ဟူသော အကြင် ရူပ်လည်း ရှိသေး၏။ ဤတရားတို့သည် စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော) 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်- ၅၂, စိတ္တဇရူပ်)။

နော စိတ္တသမုဋ္ဌာနတရား

၁၂၀၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း။ (စိတ္တဇရုပ်မှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်သော) 'နော့စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၇ - စိတ္တသဟဘုဒုက်

စိတ္တသဟဘုတရား

၁၂၀၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ် အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်- ၅၂, ဝိညတ်ရုပ် နှစ်ပါး)။

နော စိတ္တသဟဘုတရား

၁၂၀၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်အတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည်လည်းကောင်း။ (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါးမှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် အတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်- ၈၉, ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါး အခြားသော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက်

စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၂၀၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါး)။

နော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၂၀၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်သို့ အစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည်လည်းကောင်း။ (ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါးမှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်,ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်- ၈၉, ဝိညတ်ရုပ်မှ တစ်ပါး အခြားသော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနတရား

၁၂၀၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော) စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော, စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနတရား

၁၂၀၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းမယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုတရား

၁၂၀၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း ရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော) , စိတ်နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌမုဋ္ဌာနသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်) , စိတ်နှင့်လည်းတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်သော) 'စိတ္တ သံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘုတရား

၁၂၁၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်) ,စိတ်နှင့်လည်း တကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နောစိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်းမဖြစ်) , စိတ်နှင့်လည်း တကွမဖြစ်သော (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ်, အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၂၁၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်) , စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်) , စိတ်သို့လည်း အစဉ် လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာ နုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်- ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၂၁၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်) ,စိတ်သို့လည်း အစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူ ဖြစ်, အတူပျက်လည်း မဟုတ်သော) 'နောစိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း၊ စိတ် သည် လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ရူပ်သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော အသခ်ံတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်) , စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း လည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်) , စိတ်သို့လည်း အစဉ် မလိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်လည်း မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၂ - အဗ္ဗတ္တိကဒုက်

အဗ္ဗတ္တိကတရား

၁၂၁၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတွင်း 'အဗ္ဗတ္ထ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ သိမှုစိတ် ဖြစ်ရာ ဌာန 'မနာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အတွင်း 'အဗ္ဗတ္ထ' သန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉ နှင့် ပသာဒရူပ်ငါးပါး)။

ဗာဟိရတရား

၁၂၁၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း' ရူပါယတန'။ပ။ သိမှုစိတ် ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဓမ္မာယတန' သည် (ရှိ၏)၊ ဤတရားတို့သည် အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံ၆-ပါး)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ဥပါဒါဒုက်

ဥပါဒါတရား

၁၂၁၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှီ၍ ဖြစ်တတ်သော 'ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရ အာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှီ၍ ဖြစ်တတ်သော 'ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါရုပ် နှစ်ဆယ့်လေးပါး)။

နော ဥပါဒါတရား

၁၂၁၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မှီ၍ မဖြစ်တတ်သော 'နော ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် မဟာဘုတ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှီ၍ မဖြစ်တတ်သော 'နော ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉, စေတသိက် ၅၂, မဟာဘုတ်လေးပါး, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၄ - ဥပါဒိဏ္ဏဒုက်

ဥပါဒိဏ္ဏတရား

၁၂၁၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သနည်း)။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီး သည်၏အဖြစ် (ကံ)ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ကမ္မဇရုပ်)။

အနုပါဒိဏ္ဏတရား

၁၂၁၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မဟုတ်ကုန်သနည်း)။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်လည်း မဟုတ်, အကုသိုလ်လည်း မဟုတ်, (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံတို့၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်ကုန်သော, ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' ဖြစ်သော အကြင်တရား၊ ထို့ပြင် ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီး သည်၏ အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မင်၊ ထို့ပြင် မင်၏ အကျိုး (ဖိုလ်)၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း တရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မဟုတ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, ဖိုလ်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ကမ္မဇရုပ်မှ တစ်ပါးသော တိဇရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်)။

မဟာန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - ဥပါဒါနဂေါ္ဌက

၁ - ဥပါဒါနဒုက်

ဥပါဒါနတရား

၁၂၁၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပြင်းစွာယူမှု (ပြင်းစွာစွဲလမ်းမှု) ဥပါဒါန်မည်သော 'ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ကာမုပါဒါန်' ၊ အမြင်မှားမှုကို ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု)၊ တစ်နည်း- ပြင်းစွာယူတတ် (စွဲလမ်းတတ်) သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်'။ (နွားနှင့်ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'သီလဗ္ဗတုပါဒါန်'။ (အနတ္တ ဖြစ်သော ရူပနာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြကြောင်း ဖြစ်သော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ဟု ဥပါဒါန်လေးပါး (ရှိကုန်၏)။

ကာမုပါဒါန်

၁၂၂၀။ (၁) ထို (ဥပါဒါန်လေးပါးတို့) တွင် လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ကာမုပါဒါန်' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌ အကြင် လိုချင်တောင့်တမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒ'၊ လိုချင်စွဲလမ်းမှု 'ကာမရာဂ'၊ လိုချင်နှစ်သက်မှု 'ကာမနန္ဒီ'၊ လိုချင်တပ်မက်မှု 'ကာမတဏှာ'၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ'၌ တပ်မက်မှု အစေး 'ကာမသိနေဟ'၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ဟူသော ပူလောင်မှု, ကာမပရိဠာဟ'၊ လိုချင်မိန်းမောမှု (လိုချင်အားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှု) 'ကာမမုစ္ဆာ'၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို မျိုချ ပြီးဆုံးစေခြင်း (အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်မှု) သည် (ရှိ၏)။ ဤ(ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို 'ကာမုပါဒါန်' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (လောဘ)။ (၁၁၀၃,၁၁၅၉)

ဒိဋ္ဌုပါဒါန်

၁၂၂၁။ (၂) ထို (ဥပါဒါန်လေးပါးတို့) တွင် ပြင်းစွာယူတတ် (စွဲလမ်းတတ်) သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ပေးလှူရခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ယစ်ကြီး (အလှူကြီး) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ယစ်ဃယ် (ဟုန်း) (အလှူဃယ်) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ကောင်းစွာ ပြုအပ်၊ မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော (ကောင်းမှု မကောင်းမှု) ကံတို့၏ အကျိုးဖျား (အကျိုးဆက်) 'ဖလ', အကျိုးရင်း 'ဝိပါက်' သည် မရှိ၊ ဤလောကသည် မရှိ၊ တမလွန် လောကသည် မရှိ၊ အမိ (၌ ကောင်းစွာ ပြုခြင်း, မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏ အကျိုး) မရှိ၊ အဖ (၌ ကောင်းစွာ ပြုခြင်း, မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏ အကျိုး) မရှိ၊ သေ၍ တစ်ဖန် ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည် မရှိကုန်၊ ဤလောကကို လည်းကောင်း၊ တမလွန် လောကကို လည်းကောင်း ကိုယ်တိုင်ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုကာ ဟောကြားနိုင်ကုန်သော, ညီညွတ်ကုန်သော, ကောင်းသော အကျင့် ရှိကုန်သော ရဟန်း ပုဏ္ဏားတို့သည် လောက၌ မရှိကုန်" ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက်ဖျက်ဆီးတတ်ခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန် တုန်လှုပ်ခြင်း သဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြိုချယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော [(အာရုံကို) မှားသောအား

ဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော]။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သောသဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီး လမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အမြင် (မှားသော အယူ) တည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့ ၏ တည်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့်) စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆို အပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပြင်းစွာယူတတ် (စွဲလမ်းတတ်) သော အမြင်မှားမှု ဒိဋ္ဌိပါဒါန်' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'သီလဗွတုပါဒါန်' ကို လည်းကောင်း။ (အနတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော, ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) ဖြစ်သော 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ကို လည်းကောင်း ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သည့် အလုံးစုံသော အမြင်မှားမှုသည်လည်း ပြင်းစွာယူတတ် (စွဲလမ်းတတ်) သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိပါဒါန်' မည်၏ (ဒိဋ္ဌ)။ (၃၈၁, ၁၁၀၅,၁၁၂၂,၁၁၄၄)

သီလဗွတုပါဒါန်

၁၂၂၂။ (၃) ထို (ဥပါဒါန်လေးပါးတို့) တွင် (နွား, ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ် ၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) သီလဗွတုပါဒါန်' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ ဖြစ်ကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ "(နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့ 'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏, (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏" ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှား မှုတောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက် နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှုခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ) ကို ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သော သဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော [(အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော]။ (အာရုံ) ကို မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်း တတ်သော သဘော။ (အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သောသဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီး လမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသောအမြင် (မှားသောအယူ) တည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်း သောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (နွား, ခွေးစသည် တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'သီလဗွတုပါဒါန်' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌ)။ (၁၁၄၃,၁၁၄၄)

အတ္တဝါဒုပါဒါန်

၁၂၂၃။ (၄) ထို (ဥပါဒါန်လေးပါးတို့) တွင် (အနတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤလောက၌ အကြားအမြင် မရှိသော, (မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်ရအပ်ပြီးသော) အရိယာတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့ မရှိသော, အရိယာတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန်စသော) တရား၌ မကျွမ်းကျင်သော, အရိယာတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန် စသော) တရား၌ (စောင့်စည်းခြင်း, ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော, သူတော်ကောင်းတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့မရှိသော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရား၌ မကျွမ်းကျင်သော,သူတော်ကောင်းတို့၏ တရား၌ (စောင့်စည်းခြင်း, ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော ပုထုဇဉ်သည် -

(၁) (က) ရုပ်ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ရုပ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ရုပ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏။

(၈) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ ရုပ်ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ရုပ်၌ အတ္တကို ရှု၏။

(၂) (က) ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ကို။ပ။

(၃) (က) မှတ်သားမှု 'သညာ' ကို။ပ။

(၄) (က) ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့ကို။ပ။

(၅) (က) အထူးသိမှု (စိတ်) 'ဝိညာဏ်' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ဝိညာဏ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ဝိညာဏ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တ၌ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ၌ အတ္တကို ရှု၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြောင်အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှု တောအုပ်။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက်ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု။ (အာရုံကို မှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာ ယူတတ်သောသဘော (အယူသည်းသော သဘော)။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော [(အာရုံကို) မှားသောအားဖြင့် ထပ်ကာထပ်ကာ မြဲစွာယူတတ်သော သဘော]၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ်၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း၊ မှားယွင်းသော သဘော၊ မှားသော အယူတည်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ တည်ရာ၊ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို (အနတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၉၂,၁၀၀၇,၁၁၀၅, ၁၁၂၂, ၁၁၄၄) ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန် မည်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)။

နော ဥပါဒါနတရား

၁၂၂၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန် မမည်သော 'နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် ရှိ၏။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန် မမည်သော 'နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (စိတ်, လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါး ကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါနိယတရား

၁၂၂၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ရှည်စွာသော သံသရာဆင်းရဲကို) ယိုစီးစေတတ်ဖြစ်စေတတ်သော အာသဝတရားတို့၏ အာရုံ 'သာသဝ' ဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီနာမ်, ရုပ်)။

အနုပါဒါနိယတရား

၁၂၂၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံ မဖြစ်သော 'အနုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး ၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု,အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံ မဖြစ်သော 'အနုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံ မဖြစ်သော မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တဒုက်

ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တတရား

၁၂၂၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဥပါဒါန်တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့နှင့် ယှသ်ကုန်သော ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သော လောဘမူစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဥါဒါနဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၂၂၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဥပါဒါန်တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်း တရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)၊ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်သော ဒေါသမူ, မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘ, ရူပ်,နိဗ္ဗာန်)။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယတရား

၁၂၂၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ်သော ဥပါဒါန်တရားတို့သည်ပင် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါး)။

ဥပါဒါနိယ နော ဥပါဒါနတရား

၁၂၃၀။ (၂) အဘယ်ရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော 'ဥပါဒါနိယ နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့ဖြင့် (ထိုဥပါဒါန်တရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို 'ဥပါဒါနိယ' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက်ဥပါဒါန်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော 'ဥပါဒါနိယ နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည့်သော လောကီစိတ် ၈၁, ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါးကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၅ - ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တဒုက်

ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တတရား

၁၂၃၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်တို့နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ပြင်းစွာ စွဲလမ်းတတ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက် ဖြစ်သော) 'ကာမုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'ကာမုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'သီလဗ္ဗတုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ကာမုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏၊ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'ကာမုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'သီလဗ္ဗတုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အနတ္တဖြစ်သော ရူပ်နာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြောင်းဖြစ်သော ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'ကာမုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာ စွဲလမ်းမှု 'ကာမုပါဒါန်' သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ကြောင့် ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်၌ ရှိသည့် လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရားကိုယ် နှစ်ပါး)။

ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တနော ဥပါဒါနတရား

၁၂၃၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တနော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ယှဉ်ဖက် ဥပါဒါန်) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်သော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တနော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော လောဘမူစိတ် ရှစ်ပါး, ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါးကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယတရား

၁၂၃၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ဥပါဒါန်) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ် သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော ဒေါသမူ, မောဟမူ, လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်လောဘ, ရုပ်)။

ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယတရား

၁၂၃၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ် သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဥပါဒါနဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ကိလေသဂေါ့ဌက

၁ - ကိလေသဒုက်

ကိလေသတရား

၁၂၃၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား မည်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီး ပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ'။ (ငါသာလျှင် မြတ်၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယ ဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်၍ (ပုထုဇဉ်သတ္တဝါတို့၏) တည်ရာ 'ကိလေသဝတ္ထု' တို့သည် ဆယ်ပါး ရှိကုန်၏။

လောဘ

၁၂၃၆။ (၁) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါး) တို့တွင် လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'ရာဂ'၊ ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'သာရာဂ'။ (အာရုံ၌ သတ္တဝါတို့ကို) အဖန်ဖန် ဆွဲဆောင်ခြင်း သဘော 'အနုနယ'၊ မဆန့်ကျင်ခြင်း (လိုလား စေခြင်း) သဘော 'အနုရောဓ'၊ နှစ်သက်ခြင်းသဘော 'နန္ဒိ'၊ နှစ်သက်စွဲလမ်းခြင်းသဘော 'နန္ဒိရာဂ'၊ စိတ်၏ ပြင်းစွာစွဲလမ်းခြင်းသဘော 'စိတ္တသ သာရာဂ'။ (အာရုံကို) လိုလားမှုသဘော 'ကွဿာ'။ (လိုချင်မှုအားကြီးသဖြင့် မိန်းမောမှုသဘော 'မုဿာ'၊ မျိုချ၍ ပြီးဆုံးစေခြင်းသဘော (အပြီးအဆုံး အကြွင်းအကျန်မရှိ လိုချင်တပ်မက်မှု) 'အဇ္ဈောသာန'၊ တပ်မက်ခြင်းသဘော 'ဂေဓ'၊ ထက်ဝန်းကျင် (အားလုံးကို) တပ်မက်ခြင်း သဘော 'ပလိဂေဓ'၊ ကပ်ငြိ တွယ်တာခြင်းသဘော 'သင်္ဂ'၊ ရှုံ့ညွှန်နှင့် တူသော (နစ်မြုပ်စေခြင်း) သဘော 'ပင်္ပ'၊ ဆွဲငင်ခြင်း (ထိုထို ဘဝ၌ ဖြစ်ရန် ဆွဲဆောင်ခြင်း) သဘော 'ဧဇာ'၊ လှည့်ပတ်ခြင်းသဘော 'မာယာ' (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ သတ္တဝါ တို့ကို) ဖြစ်စေခြင်းသဘော 'ဇနိကာ'။ (ဆင်းရဲနှင့်) ယှဉ်လျက် ဖြစ်စေတတ်သော သဘော 'သဠေနီ'။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌ စုတိ, ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်) ချုပ်စပ်ခြင်းသဘော 'သိဗ္ဗနီ'၊ အာရုံကွန်ရက် ရှိသော သဘော 'ဇာလိနီ'။ (တပ်မက်မှုဖြင့်) စိုစွတ်ခြင်းသဘော၊ တစ်နည်း (ဝဋ္ဋဆင်းရဲသို့ ဆွဲဆောင် တတ်သဖြင့် လျင်သော ရေအလျှဉ်ရှိသော) မြစ်နှင့် တူသောသဘော 'သရိတာ'၊ အဆိပ်နှင့်တူသော သဘော 'ဝိသတ္တိကာ'။ (အကျိုးမဲ့သို့ ရောက်အောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်သဖြင့်)၊ ကိုးနှင့်တူသော သဘော 'သုတ္တ'။ (ရူပါရုံစသည်တို့၌) ပျံ့နှံ့ တပ်မက်တတ်သောသဘော 'ဝိသဋာ'။ (ထိုထိုအာရုံကို ရခြင်းငှါ) အားထုတ်စေတတ်သော သဘော 'အာယူဟိနီ'။ (ဖြစ်တိုင်း ဖြစ်တိုင်းသော ဘဝသံသရာ၌ မိမိ၏ ချစ်နှစ်သက်သည့်) အဖော်ဖြစ်သော သဘော 'ဒုတိယာ'၊ တောင့်တခြင်းသဘော 'ပဏိဓိ'။ (သတ္တဝါတို့ ကို) ဘဝသို့ ဆွဲဆောင်ကြောင်းသဘော (ဘဝ၊ ကိုး) 'ဘဝနေတ္တိ'။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်) သောသဘော၊ တစ်နည်း- အကျိုးမဲ့ဆင်းရဲကို ဖြစ်စေတတ်သဖြင့် တောနှင့် တူသော သဘော 'ဝန'။ (ထိုထိုအာရုံသို့) ပြင်းပြစွာ ကပ်ရောက်တတ် (ငြိကပ်တတ်) သော သဘော၊ တစ်နည်း- အကျိုးမဲ့ ဆင်းရဲကို လွန်စွာဖြစ်စေတတ်သဖြင့် တောနှင့်တူသော သဘော 'ဝနထ'၊ ချစ်၊ ကိုက် ပေါင်းဖော် (ရောနှော) ခြင်းသဘော 'သန္ထဝ'၊ ချစ်၊ ကိုက်ခြင်းသဘော 'သိနေဟ'၊ ငဲ့ကွက် တွယ်တာခြင်း သဘော 'အပေက္ခာ'။ (အာရုံအသီးသီး၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သဘော 'ပဋိဗန္ဓ'။ (အာရုံကို) တောင့်တ ခြင်း သဘော 'အာသာ'၊ တောင့်တပုံ အခြင်းအရာ 'အာသီသနာ'၊ တောင့်တတတ်သော စိတ်၏အဖြစ်

'အာသိသိတတ္တ'၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ရူပါသာ'၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'သဒ္ဒါသာ'၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ဂန္ဓာသာ'၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ရသာသာ'၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တောင့်တမှု 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာသာ'၊ ရအပ်သည့် အရာဝတ္ထု (လာဘ်) ၌ တောင့်တမှု 'လာဘာသာ'၊ ပစ္စည်းဥစ္စာ၌ တောင့်တမှု 'ဓနာသာ'၊ သားသမီး၌ တောင့်တမှု 'ပုတ္တာသာ'၊ အသက်၌ တောင့်တမှု 'ဇီဝိတာသာ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း (ငါ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာဟု) ပြောဆိုစေတတ်သော သဘော 'ဇပ္ပါ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) ထူးထူးခြားခြား တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း (ငါ့ဥစ္စာ ငါ့ဥစ္စာဟု ထပ်ကာထပ်ကာ ပြောဆိုစေတတ်သော) သဘော 'ပဇပ္ပါ'။ (သတ္တဝါတို့ကို) အလွန်တပ်မက်စေတတ်သော သဘော၊ တစ်နည်း (ငါ့ဥစ္စာ, ငါ့ဥစ္စာဟု အလွန်ပြောဆိုစေတတ်သော) သဘော 'အဘိဇပ္ပါ'၊ တပ်မက်စေခြင်းသဘော 'ဇပ္ပါ'၊ တပ်မက်စေပုံ အခြင်းအရာ 'ဇပ္ပနာ'၊ တပ်မက်စေတတ်သည်၏ အဖြစ် 'ဇပ္ပိတတ္တ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ခြင်းသဘော (အလွန်တပ်မက်ခြင်းသဘော) 'လောလုပ္ပ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်ပုံ အခြင်းအရာ 'လောလုပ္ပါယနာ'။ (အာရုံ၌ အဖန်ဖန်) လုယက်ဆွဲငင်တတ်သည်၏အဖြစ် 'လောလုပ္ပါယိတတ္တ'၊ အမြီးနန့်သော ခွေးကဲ့သို့ (လာဘ်လာဘ၌) တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော 'ပုစ္ဆဋ္ဌိကတာ'၊ ကောင်းသော အာရုံတို့ကို လိုလားသူ၏အဖြစ် 'သာဓုကမျတာ'။ (အမိ, အဒေါ်စသော) မသင့်လျော်သော အရာ၌ တပ်မက်ခြင်းသဘော 'အဓမ္မရာဂ'၊ မညီမမျှ (အဆမတန်အားကြီးစွာ) လိုချင်ခြင်းသဘော 'ဝိသမလောဘ'။ (အာရုံကို) နှစ်သက်ခြင်းသဘော 'နိကန္တိ'၊ နှစ်သက်ပုံ အခြင်းအရာ 'နိကာမနာ'၊ မျှော်လင့်တောင့်တခြင်းသဘော 'ပတ္ထနာ'၊ ချစ်ခင်ခြင်းသဘော 'ပိဟနာ'၊ ကောင်းစွာ မျှော်လင့်တောင့်တခြင်း သဘော 'သမ္မတ္ထနာ'။ ကာမဂုဏ်ငါးပါးတို့၌ တပ်မက်မှု 'ကာမတဏှာ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝ၌ တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ'။ (ဥစ္ဆေဒဟု ဆိုအပ်သော) ဘဝကင်းခြင်း၌ တပ်မက်မှု 'ဝိဘဝတဏှာ'၊ ရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပတဏှာ'၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်မှု 'အရူပတဏှာ'၊ ဘဝချုပ်ခြင်း၌ တပ်မက်မှု 'နိရောဓတဏှာ'၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ရူပတဏှာ'၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'သဒ္ဒတဏှာ'၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဂန္ဓတဏှာ'၊ အရသာ (ရသာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ရသတဏှာ'၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗတဏှာ'၊ သဘောတရား (ဓမ္မာရုံ) ၌ တပ်မက်မှု 'ဓမ္မတဏှာ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေခြင်း သဘော 'သြဃ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေခြင်းသဘော 'ယောဂ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့ခြင်းသဘော 'ဂန္ထ'၊ ပြင်းစွာ ယူခြင်း (စွဲလမ်းခြင်း) သဘော 'ဥပါဒါန'။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တတ်သော သဘော 'အာဝရဏ'။ (ကုသိုလ်တရားတို့ကို) တားမြစ်တတ်သောသဘော 'နီဝရဏ'။ (အမှန်တရားကို) ဖုံးကွယ်ခြင်း သဘော 'ဆာဒန'။ (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) နှောင်ဖွဲ့တတ်သောသဘော 'ဗန္ဓန'။ (စိတ်ကို) ကပ်၍ ညစ်နွမ်းစေတတ်သောသဘော 'ဥပက္လိလေသ'၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သောသဘော၊ တစ်နည်း လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကိုရလျှင် (အကြောင်းညီညွတ်လျှင်) ဖြစ်တတ်သောသဘော 'အနုသယ'၊ ထက်ဝန်းကျင် (စိတ်တစ်ခုလုံး သိမ်းကျုံး၍) ထကြွ (သောင်းကျန်း) တတ်သော သဘော 'ပရိယุဋ္ဌာန'။ (ရစ်ပတ်တတ်သော) နွယ်နှင့်တူသော သဘော 'လတာ'၊ အရာဝတ္ထု အမျိုးမျိုးတို့ကို လိုချင်တတ်သော သဘော 'ဝေဝိဋ္ဌ'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အခြေအမြစ် 'ဒုက္ခမူလ'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းရင်း 'ဒုက္ခနိဒါန'။ (ဝဋ္ဋ) ဆင်းရဲ၏ စ၍ဖြစ်ရာ 'ဒုက္ခပ္ပဘဝ'၊ မာရ်၏ ကျောက်ကွင်း 'မာရပါသ'၊ မာရ်၏ ငါးမျှားချိတ် 'မာရဗဠိသ'၊ မာရ်၏ အရာ (မာရ်၏နယ်ပယ်) 'မာရဝိသယ'။ (ယိုစီးတတ်သော) တပ်မက်မှု 'တဏှာ' မြစ် 'တဏှာနဒီ'။ (ဖုံးလွှမ်းတတ်သော) တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ကွန်ရက် 'တဏှာဇာလ'။ (မြေမြီစွာ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော) တပ်မက်မှု 'တဏှာ' တောက် 'တဏှာဂဒ္ဒုလ'။ (ပြည့်နှိုင်ခဲသော) တပ်မက်မှု 'တဏှာ' သမုဒ္ဒရာ 'တဏှာသမုဒ္ဒ'။ (သူတစ်ပါးပစ္စည်းဥစ္စာကို) လိုချင်မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၀၆၅,၁၁၄၁)

ဒေါသ

၁၂၃၇။ (၂) ထို (ကိလေသာ ဆယ်ပါးတို့) တွင် ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည်" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ ချစ်ခင်မြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်နေဆဲဖြစ်သည်။ပ။ အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ "ငါ၏ မချစ်ခင် မမြတ်နိုးအပ်သူ၏ အကျိုးကို ပြုကျင့်ခဲ့ပြီ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်နေဆဲ ဖြစ်သည် ။ပ။ အကျိုးကို ပြုကျင့်လတ္တံ့" ဟု ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ' သည် ဖြစ်၏။ ထို့ပြင် အကြောင်းမဟုတ်သည် ၌ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု (အမျက်ထွက်မှု) သည် ဖြစ်၏။ ဤသို့ သဘောရှိသော စိတ်၏ အကြင် ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'အာဃာတ'၊ လွန်စွာ ရန်ငြိုးဖွဲ့မှု 'ပဋ္ဌိဃာတ'။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (မုန်းထားမှု) 'ပဋ္ဌိဃ'၊ လွန်စွာ ဆန့်ကျင်ခြင်းသဘော 'ပဋ္ဌိဝိရောဓ'၊ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော 'ကောပ'၊ လွန်စွာ စိတ်ဆိုး ခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော 'ပကောပ'၊ အလွန်ပြင်းစွာ စိတ်ဆိုးခြင်း (အမျက်ထွက်ခြင်း) သဘော 'သမ္မကောပ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော 'ဒေါသ'၊ လွန်စွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော 'ပဒေါသ'၊ အလွန်ပြင်းစွာ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော 'သမ္မဒေါသ'၊ စိတ်၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော 'စိတ္တသ ဗျာပတ္တိ'၊ စိတ်ပျက်စီးခြင်းသဘော 'မနောပဒေါသ'၊ အမျက်ထွက်ခြင်းသဘော 'ကောဓ'၊ အမျက်ထွက်ပုံ အခြင်းအရာ 'ကုဇ္ဈနာ'၊ အမျက်ထွက်တတ်သူ၏အဖြစ် 'ကုဇ္ဈိတတ္တ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားခြင်းသဘော 'ဒေါသ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားပုံ အခြင်းအရာ 'ဒုဿနာ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဒုဿိတတ္တ'၊ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်းသဘော 'ဗျာပတ္တိ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးပုံ အခြင်းအရာ 'ဗျာပဇ္ဇနာ'၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ် သည်၏အဖြစ် 'ဗျာပဇ္ဇိတတ္တ'၊ ဆန့်ကျင်မှု 'ဝိရောဓ'၊ လွန်စွာ အဖန်ဖန် ဆန့်ကျင်မှု 'ပဋ္ဌိဝိရောဓ'၊ ကြမ်းတမ်းသူ၏အဖြစ် (ကြမ်းတမ်းမှု) 'စဏ္ဍိက္ကတ'၊ ကောင်းမွန် ပြည့်စုံစွာ မပြောဆိုနိုင်ခြင်း (မကောင်း သဖြင့် ပြောဆိုခြင်း) 'အသုရောပ'၊ စိတ်၏ မိမိပကတိစိတ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ် (မနှစ်လိုမှု) 'အနတ္တ မနတာ စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၁၈, ၄၁၉, ၁၀၆၆, ၁၁၄၂, ၁၂၄၂)

မောဟ

၁၂၃၈။ (၃) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဆင်းရဲ၌ မသိမှု 'ဒုက္ခေ အညာဏ'၊ ဆင်းရဲဖြစ်ကြောင်း၌ မသိမှု 'ဒုက္ခသမုဒယေ အညာဏ'၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) ၌ မသိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓေ အညာဏ'၊ ဆင်းရဲချုပ်ရာ (နိဗ္ဗာန်) သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်၌ မသိမှု 'ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ အညာဏ'၊ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု 'ပုဗ္ဗန္တေ အညာဏ'၊ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည် တို့၌) မသိမှု 'အပရန္တေ အညာဏ'၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တို့၌) မသိမှု 'ပုဗ္ဗန္တာပရန္တေ အညာဏ'၊ ဤ (ဇရာ, မရဏစသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ မသိမှု 'ဣဒပ္ပစ္စယတာ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နေသု ဓမ္မေသု အညာဏ' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် မသိခြင်းသဘော 'အညာဏ'။ (အမှန်တရားကို) မမြင်ခြင်းသဘော 'အဒဿန'၊ ထိုးထွင်း၍ မသိတတ်သောသဘော 'အနဘိသမယ'။ (အမှန်တရားအား) လျော်စွာ မသိတတ်သော သဘော 'အနုနုဗောဓ'။ (အနိစ္စစသည်တို့နှင့် ယှဉ်၍) မသိတတ်သော သဘော (မှားယွင်းစွာ သိတတ်သော သဘော) 'အသမ္မောဓ'၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်းသဘော 'အပ္ပဋိဝေဓ'။ (အနိစ္စစသည်ဖြင့်) မယူတတ်သော သဘော 'အသံဂါဟနာ'။ (အမှန်တရားကို) သက်ဝင်၍ (နားလည်၍) မယူတတ်သောသဘော 'အပရိယောဂါဟနာ'၊ ညီညီညွတ်ညွတ် မရှုတတ် (အနိစ္စစသည်ကို နိစ္စစသည်ဟု မညီမညွတ် ရှုတတ်) သော သဘော 'အသမပေက္ခန'၊ မဆင်ခြင်တတ်သော သဘော 'အပစ္စဝေက္ခဏာ'၊

မျက်မှောက် မရှုတတ်သော သဘော (အကောင်းအဆိုးကို မဝေခွဲတတ်သော သဘော) 'အပစ္စက္ခကမ္မ'။ (စိတ်) ဖြူစင်သန့်ရှင်းမှုကို ဖျက်ဆီးကြောင်းသဘော 'ဒုမ္မေဒ္ဓ'၊ လူမိုက်ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဗာလ'၊ ကောင်းစွာ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် မသိတတ်သော သဘော 'အသမ္ဘဇည'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေခြင်း (အမှန်ကို မသိခြင်း) သဘော 'မောဟ'၊ ပြင်းစွာ တွေဝေခြင်းသဘော 'ပမောဟ'၊ ထက်ဝန်းကျင် (တရားအားလုံး၌) တွေဝေခြင်းသဘော 'သမ္မောဟ'။ (သိအပ်သည်ကို) မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) သဘော 'အဝိဇ္ဇာ'။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) နစ်မြုပ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇောဃ'။ (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်သော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာယောဂ'၊ အစဉ်ကိန်းဝပ်တတ်သော မသိမှု သဘော၊ တစ်နည်း- လျှောက်ပတ်သော အကြောင်းကိုရလျှင် (အကြောင်းညီညွတ်လျှင်) ဖြစ်တတ်သော မသိမှု သဘော 'အဝိဇ္ဇာနုသယ'။ (စိတ်၌ ကိလေသာတို့၏) ထကြွသောင်းကျန်းခြင်းဟူသော မသိမှု သဘော 'အဝိဇ္ဇာပရိယုဋ္ဌာန'။ (စီးပွားချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့် တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာလဏ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟအကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၉၀,၁၀၆၇, ၁၁၀၅ , ၁၁၀၆)

မာန

၁၂၃၉။ (၄) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် (ငါသာလျှင်မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ငါသည် (အဆင့်အတန်း) မြင့်မြတ်သူ ဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'သေယျမာန'၊ "ငါသည် (အဆင့်အတန်းချင်း) တူသူဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'သဒိသမာန'၊ "ငါသည် (အဆင့်အတန်း) ယုတ်နိမ့် (အောက်ကျ) သူ ဖြစ်၏" ဟူ၍ မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) (ငါသည် အဆင့်အတန်း ယုတ်နိမ့်သော်လည်း မည်သူ့ကိုမျှ ဂရုစိုက်ရန် မလိုဟု မှတ်ထင်မှု) 'ဟီနမာန' သည် (ရှိ၏)။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန'၊ မှတ်ထင်ပုံ (ထောင်လွှားပုံ) အခြင်းအရာ 'မညနာ'၊ မှတ်ထင်တတ် (ထောင်လွှားတတ်) သည်၏ အဖြစ် 'မညိတတ္တ'၊ တက်ကြွခြင်းသဘော 'ဥန္နတိ'၊ မြှောက်၍ ထားခြင်းသဘော 'ဥန္နမ'၊ တံခွန်နှင့်တူသော သဘော 'ဓဇ'၊ မြှောက်ပင့်ခြင်းသဘော 'သမ္ဘဂ္ဂါဟ'၊ စိတ်၏ တံခွန် မှန်ကင်းကဲ့သို့ မြင့်မောက်လိုသည်၏ အဖြစ် 'ကေတုကမျတာ စိတ္တဿ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟုစသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၁၁၂၁)

ဒိဋ္ဌိ

၁၂၄၀။ (၅) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မြဲ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် မမြဲဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟူ၍ လည်းကောင်း။ (ခန္ဓာငါးပါးဟူသော) လောကသည် အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ထိုအသက် 'ဇီဝ' သည်ပင် ထိုကိုယ်တည်းဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အသက် 'ဇီဝ' သည် တခြား, ကိုယ်သည် တခြားဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်လည်းဖြစ်, မဖြစ်လည်း မဖြစ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ သတ္တဝါသည် သေပြီးနောက် ဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်, မဖြစ်သည်လည်း မဟုတ်ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင်အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ'။ (၆၂ - ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဂတ'။ (အမြင်မှန်ကို ပိတ်ဆီးတတ်သော) အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော တောအုပ် 'ဒိဋ္ဌိဂဟန'။ (အမြင်မှန်သို့ မရောက်နိုင်အောင် ခက်ခဲစေသော) အမြင်မှားမှု ခရီးခဲ 'ဒိဋ္ဌိကန္တာရ'။ (သမ္မာဒိဋ္ဌိကို) ထွင်းဖောက် ဖျက်ဆီးခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိသူကာယိက'၊ အမြင်မှားမှုတည်းဟူသော ဖောက်ပြန်တုန်လှုပ်

ခြင်းသဘော 'ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပန္နိတ'။ (ဝဋ္ဋဆင်းရဲ၌) တုပ်နှောင်ကြောင်းဖြစ်သော အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိသညောဇန'။ (အာရုံကိုမှားသောအားဖြင့်) မြဲစွာယူတတ်သောသဘော (အယူသည်းသောသဘော) 'ဂါဟ'။ (အမြင်မှားမှု၏) တည်ရာဖြစ်သော သဘော 'ပတိဋ္ဌာဟ'၊ မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သဘော 'အဘိနိဝေသ'၊ မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်တတ်သော သဘော 'ပရာမာသ'၊ စက်ဆုပ်အပ်သော လမ်းစဉ် 'ကုမ္မဂ္ဂ'၊ မှားသော ခရီးလမ်းကြောင်း 'မိစ္ဆာပထ'၊ မှားယွင်းသော သဘော 'မိစ္ဆတ္တ'၊ မှားသောအယူတည်း ဟူသော အကျိုးမဲ့တို့၏ဖြစ်ရာ 'တိတ္ထာယတန'၊ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘော 'ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော မှားယွင်းစွာမြင်မှု 'မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' သည်လည်း အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' မည်၏။ (၁၁၀၅,၁၁၂၂)

ဝိစိကိစ္ဆာ

၁၂၄၁။ (၆) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရား၌ ယုံမှား၏, တွေးတော၏၊ အကျင့် 'သိက္ခာ' ၌ ယုံမှား၏, တွေးတော၏။ ရှေ့အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီးသော ခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏, တွေးတော၏။ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်လတ္တံ့သော ခန္ဓာစသည်တ၌) ယုံမှား၏, တွေးတော၏၊ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ (ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့ သောခန္ဓာစသည်တို့၌) ယုံမှား၏, တွေးတော၏၊ ဤ (ဇရာ, မရဏ စသည်တို့၏) အကြောင်းတရားနှင့် (ဇာတိစသော ထိုထိုအကြောင်းကို) စွဲ၍ဖြစ်သော အကျိုးတရားတို့၌ ယုံမှား၏, တွေးတော၏ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် ယုံမှားမှု 'ကခီါ'၊ ယုံမှားပုံအခြင်းအရာ 'ကခီါယနာ'၊ ယုံမှားတတ်သည်၏အဖြစ် 'ကခီါယိတတ္တ'၊ မသိခြင်း (တွေးတောခြင်း) 'ဝိမတိ'၊ သဘာဝကို စဉ်းစားလျှင် (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) ပင်ပန်းကြောင်းသဘော 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (မဆုံးဖြတ်နိုင်၍) မှန်, မမှန်နှစ်မျိုးအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်သော သဘော 'ဒွေဠက'၊ လမ်းနှစ်ခွနှင့်တူသော သဘော 'ဒွေဓာပထ'၊ ထက်ဝန်းကျင်မှဖြစ်တတ် (ယုံမှားတတ်) သော သဘော 'သံသယ'၊ ဧကန္တအားဖြင့် ယူခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်ခြင်းသဘော 'အနေကံသဂ္ဂါဟ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သောသဘော 'အာသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) အာရုံမှ ဆုတ်နစ်တတ်သော သဘော 'အာသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) (အာရုံ၏) ထက်ဝန်းကျင် (တဝဲလည်လည်) ရွှေ့ရှားတတ်သော သဘော 'ပရိသပ္ပနာ'။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ် 'ထမ္ဘိတတ္တံ စိတ္တသ'၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ်ထွေးထွေး) ဖြစ်တတ်သော သဘော 'မနောဝိလေခ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၂၅,၁၀၀၈,၁၁၂၃)

ထိန

၁၂၄၂။ (၇) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင် မခံ့ကျန်းသည်၏အဖြစ် 'အကလ္လတာ'၊ အမှုဌ် မခံ့သည်၏ အဖြစ် (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် မလိုက်လျော မဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'အကမ္မညတာ'။ (ရှိမြဲ ဣရိယာပုထ် မခိုင်ခံ့နိုင်အောင် ပျင်းရိခြင်း၌) ငြိတွယ်ပုံ အခြင်းအရာ 'သြလီယနာ'။ (ရှိမြဲ ဣရိယာပုထ် မခိုင်ခံ့နိုင်အောင် ပျင်းရိခြင်း၌)

ငြိကပ်ပုံအခြင်းအရာ 'သလ္လီယနာ'၊ တွန့်ဆုတ်ခြင်းသဘော 'လီန'၊ တွန့်ဆုတ်ပုံ အခြင်းအရာ 'လီယနာ'၊ တွန့်ဆုတ်တတ်သည်၏အဖြစ် 'လီယိတတ္တ'။ (စိတ်၏) မခံ့ခြင်း (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း) သဘော 'ထိန'။ (စိတ်၏) မခံ့ပုံ (ထိုင်းမှိုင်းပုံ) အခြင်းအရာ 'ထိယနာ'။ (စိတ်၏) မခံ့သည် (ထိုင်းမှိုင်းသည်) ၏ အဖြစ် 'ထိယိတတ္တ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ဟူ၍ဆိုအပ်၏။ (၁၁၆၂)

ဥဒ္ဓစ္စ

၁၂၄၃။ (၈) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင် တုန်လှုပ်သည်၏အဖြစ် (ပျံ့လွင့်ခြင်း) 'စိတ္တသ ဥဒ္ဓစ္စ'၊ မငြိမ်သက်ခြင်း (မငြိမ်းဓခြင်း) 'အဝူပသမ'၊ စိတ်ပျံ့လွင့်တတ်သောသဘော (စိတ်၏ ဖရိုဖရဲ ပျံ့လွင့်ခြင်း) 'စေတသော ဝိက္ခေပ'၊ စိတ်တုန်လှုပ် (မတည်ငြိမ်) သည်၏ အဖြစ် (စိတ်လေလွင့်သည်၏အဖြစ်) 'ဘန္တတ္တं စိတ္တသ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၄၂၉,၁၁၆၅)

အဟိရိက

၁၂၄၄။ (၉) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောတရားသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို မရှက်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်း (လွန်ကျူးခြင်း) ကို မရှက်တတ်။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၈၇)

အနောတ္တပ္ပ

၁၂၄၅။ (၁၀) ထို (ကိလေသာဆယ်ပါးတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောတရားသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ မကြောက်လန့်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားများသို့ ရောက်ခြင်း (လွန်ကျူးခြင်း) မှ မကြောက်လန့်တတ်။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယ ဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၀၈)

ဤတရားတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသာ' တရားမည်ကုန်၏ (ကိလေသာ တရားကိုယ်ဆယ်ပါး)။

နော ကိလေသတရား

၁၂၄၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားမမည်သော 'နော ကိလေသ' တရားဖြစ် ကုန်သနည်း။

ထို (ကိလေသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမ (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရား တို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား မမည်သော 'နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ကိလေသာ ဆယ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - သံကိလေသိကဒုက်

သံကိလေသိကတရား

၁၂၄၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို ရခြင်းငှါ ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော အဗျာကတတရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို ရခြင်းငှါ ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'သံကိလေသိက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီတရားများ)။

အသံကိလေသိကတရား

၁၂၄၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော) 'အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို ရခြင်းငှါ မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော) 'အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်,နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - သံကိလိဋ္ဌဒုက်

သံကိလိဋ္ဌတရား

၁၂၄၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သော 'သံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့်ယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်တို့နည်း)။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှ) 'မောဟ' ဟူသော အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါး၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါးတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်သော 'ကိလေသာ'၊ ထိုလိုချင် တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည့် 'အကုသလမူလ' တို့ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

အသံကိလိဋ္ဌတရား

၁၂၅၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ် (မညစ်နွမ်းစေအပ်) သော 'အသံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်တို့နည်း)။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်သော) 'အသံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်နှင့် နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ကိလေသသမ္မယုတ္တဒုက်

ကိလေသသမ္မယုတ္တတရား

၁၂၅၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ကိလေသ သမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ကိလေသ) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ကိလေသ သမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။ (၁၂၄၉)

ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၂၅၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ကိလေသ ဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ကိလေသ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်)ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။ (၁၂၅၀)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ကိလေသ သံကိလေသိကဒုက်

ကိလေသ သံကိလေသိကတရား

၁၂၅၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၍ ကိလေသတို့ကို ရခြင်းငှါလည်း ထိုက်သော (ကိလေသတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ကိလေသ သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုကိလေသာတို့သည်ပင် 'ကိလေသ' လည်း မည်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို ရခြင်းငှါလည်း ထိုက်သော (ကိလေသတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ကိလေသသံ ကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာဆယ်ပါး)။ (၁၂၃၅,၁၂၄၅)

သံကိလေသိက နော ကိလေသတရား

၁၂၅၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို ရခြင်းငှါသာ ထိုက်၍ (ကိလေသတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍) 'ကိလေသ' မမည်သော 'သံကိလေသိက နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို 'ကိလေသ' တရားတို့ဖြင့် (ထို 'ကိလေသ' တရားတို့ အာရုံပြုအပ်သဖြင့်) ကိလေသတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သံကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို 'သံကိလေသိက' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ကိလေသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သည့် (သံကိလေသိက တရား ဖြစ်ကုန်သော) အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ကိလေသမမည်သော) 'သံကိလေသိက နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ကိလေသာ တရားကိုယ် ဆယ်ပါးကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုက်

ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌတရား

၁၂၅၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်းမည်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်, နှိပ်စက်လည်း နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သော 'ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသတရားလည်း မည်၍ ကိလေသနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ထိုပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည်ပင် (ကိလေသလည်း မည်၍ ကိလေသနှင့်လည်း ယှဉ်သော) 'ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ဆယ်ပါး)။ (၁၂၃၅,၁၂၄၅)

သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသတရား

၁၂၅၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သည်သာဖြစ်၍ (ကိလေသတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသ မမည်သော 'သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်တရားတို့သည် ထို (ကိလေသ) တရားတို့ဖြင့် (ထိုကိလေသတရားတို့က ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်သဖြင့်) 'သံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ထို 'သံကိလိဋ္ဌ' တရားတို့၌ ပါရှိသော) ထို (ကိလေသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်ကုန်သော) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍ ကိလေသ မမည်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်၊ ကိလေသ ဆယ်ပါးကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက်

ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တတရား

၁၂၅၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၍ 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) လောဘ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒေါသ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မာန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့်

ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) လောဘ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒေါသ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်းဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟုစသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မာန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) လောဘ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော)

ဒေါသ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်နှိပ် စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မာန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိန (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်းမည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) လောဘ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒေါသ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (အမှန်တရား၌) တွေဝေမှု 'မောဟ' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် 'ကိလေသ' လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မောဟ (ကိလေသ) ကြောင့် 'ကိလေသ' နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်သည်ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော

‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် ‘ကိလေသ’ လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) မာန (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု ‘ဒိဋ္ဌိ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် ‘ကိလေသ’ လည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဒိဋ္ဌိ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု ‘ဝိစိကိစ္ဆာ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရား လည်းမည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဝိစိကိစ္ဆာ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) ‘ထိန’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ထိန (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ပျံ့လွင့်မှု ‘ဥဒ္ဓစ္စ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) ဥဒ္ဓစ္စ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မရှက်မှု ‘အဟိရိက’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အနောတ္တပ္ပ (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ (ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ) မကြောက်လန့်မှု ‘အနောတ္တပ္ပ’ သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၏။ (ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော) အဟိရိက (ကိလေသ) ကြောင့် ‘ကိလေသ’ နှင့် ယှဉ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားလည်း မည်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားနှင့်လည်း ယှဉ်သော ‘ကိလေသ ကိလေသ သမ္မယုတ္တ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသစသောကိလေသတရား ကိုယ်ဆယ်ပါး)။

ကိလေသသမ္မယုတ္တနော ကိလေသတရား

၁၂၅၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရားတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရား မမည်သော ‘ကိလေသ သမ္မယုတ္တနော ကိလေသ’ တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’) တရားတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ထို (ကိလေသ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်သည့်) ခံစားမှုအစု ‘ဝေဒနာက္ခန္ဓာ’။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု ‘ဝိညာဏက္ခန္ဓာ’ ဟူသော အကြင် (အကုသိုလ်) တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ‘ကိလေသ’ တရား မမည်သော ‘ကိလေသသမ္မယုတ္တနော ကိလေသ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ကိလေသာ ဆယ်ပါး ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - ကိလေသဝိပွယုတ္တသံကိလေသိကဒုက်

ကိလေသဝိပွယုတ္တသံကိလေသိကတရား

၁၂၅၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား တို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပွယုတ္တသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (ကိလေသ) တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သော, အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ဟူသော အကြင် တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စတတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပွယုတ္တသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်)။

ကိလေသဝိပွယုတ္တအသံကိလေသိကတရား

၁၂၆၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား တို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို (ရခြင်းငှါ) လည်း မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပွယုတ္တအသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားကို (ရခြင်းငှါ) လည်း မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပွယုတ္တအသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ကိလေသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ပိဋ္ဌဒုက်

၁ - ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက်

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၂၆၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

၁၂၆၂။ (၁) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤ လောကဌ အကြားအမြင် မရှိသော, အရိယာတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့မရှိသော, အရိယာတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန်စသော) တရားဌ မကျွမ်းကျင်သော, အရိယာတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန်စသော) တရားဌ (စောင့်စည်းခြင်း၊ ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော, သူတော်ကောင်းတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့ မရှိသော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားဌ မကျွမ်းကျင်သော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားဌ (စောင့်စည်းခြင်း, ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော ပုထုဇဉ်သည်-

(၁) (က) ရုပ်ကို အတ္တဟုရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ရုပ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ရုပ်ရှိသော အတ္တဟုရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တဌ ရုပ်ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ရုပ်ဌ အတ္တကို ရှု၏။ (၂) (က) ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ကို။ပ။ (၃) (က) မှတ်သားမှု 'သညာ' ကို။ပ။ (၄) (က) ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့ကို။ပ။ (၅) (က) အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ဝိညာဉ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ဝိညာဉ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တဌ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ဌ အတ္တကို ရှု၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့ဌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (၃စ၁,၁၀၀၇,၁၁၀၅,၁၁၂၂,၁၁၄၄)

ဝိစိကိစ္ဆာ

၁၂၆၃။ (၂) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရားဌ ယုံမှား၏, တွေးတော၏။ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ပ။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ် ထွေးထွေး) ဖြစ်တတ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (၄၂၅,၁၀၀၈, ၁၁၂၃,၁၁၆၇)

သီလဗွတပရာမာသ

၁၂၆၄။ (၃) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါတို့) တွင် (နွား,ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတ ပရာမာသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပဖြစ်ကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့၏ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့ 'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'သီလဗွတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏ဟု ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက် ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတ ပရာမာသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏ (၃၉၂,၁၀၀၉,၁၁၄၃)။

ဤသံယောဇဉ်သုံးပါး၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်သော, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို (သံယောဇဉ်တို့) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို (သံယောဇဉ်တို့) ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည် တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (သောတာပတ္တိမဂ်သည် အကြွင်းမရှိ ပယ်အပ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်၊ အပါယဂမနီယဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်, ဒေါသမူစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်များ)။

နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၂၆၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင် ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ တရားဖြစ်သည့်ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သောပတ္တိမဂ် ပယ်အပ်သည်မှ တစ်ပါး ဒိဋ္ဌိဂတ ဝိပ္ပယုတ်,ဒေါသမူ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုက်

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၂၆၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သောတာ ပတ္တိမဂ်ဖြင့်ပယ်အပ်သော တရားတို့မှ) ကြွင်းကျန်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' ၊ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့်အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်) တို့နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာ ကွန္ဓာ' ။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' ၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' ၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပွယုတ်, ဒေါသမူ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၂၆၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော 'န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ထို (အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော 'န ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော ကုသိုလ်, အပါယဂ မနိယအကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်,နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၂၆၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော 'ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' , ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' , (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတ ပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။

သက္ကာယဒိဋ္ဌိ

၁၂၆၉။ (၁) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤ လောကၦ အကြားအမြင် မရှိသော, (မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်ရ အပ်ပြီးသော) အရိယာတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့ မရှိသော, အရိယာတို့၏ (သတိပဋ္ဌာန်စသော) တရားၦ မကျွမ်းကျင်သော, အရိယာတို့၏ (သတ္တိပဋ္ဌာန်စသော) တရားၦ (စောင့်စည်းခြင်း ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော, သူတော်ကောင်းတို့ကို (ဉာဏ်ဖြင့်) မြင်လေ့ မရှိသော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားၦ မကျွမ်းကျင်သော, သူတော်ကောင်းတို့၏ တရားၦ (စောင့်စည်းခြင်း၊ ပယ်ရှားခြင်းအားဖြင့်) မဆုံးမအပ်သော ပုထုဇဉ်သည်- (၁) (က) ရုပ်ကို အတ္တဟုရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို ရုပ်ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ရုပ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ရုပ်ရှိသော အတ္တဟုရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တၦ ရုပ်ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် ရုပ်ၦ အတ္တကို ရှု၏။ (၂) (က) ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ကို။ပ။ (၃) (က) မှတ်သားမှု 'သညာ' ကို။ပ။ (၄) (က) ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့ကို။ပ။ (၅) (က) အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို အတ္တဟု ရှု၏။ (ခ) သို့မဟုတ် အတ္တကို အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ရှိ၏ဟု ရှု၏ (အတ္တမှာ ဝိညာဉ်ရှိ၏၊ တစ်နည်း- ဝိညာဉ်ရှိသော အတ္တဟု ရှု၏)။ (ဂ) သို့မဟုတ် အတ္တၦ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ကို ရှု၏။ (ဃ) သို့မဟုတ် အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' ၦ အတ္တကို ရှု၏။ ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့ၦ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ' ဟုဆိုအပ်၏။ (၃စ၁,၁၀၀၇, ၁၁၀၅, ၁၁၂၂, ၁၁၄၄, ၁၂၆၂)

ဝိစိကိစ္ဆာ

၁၂၇၀။ (၂) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့) တွင် ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြတ်စွာဘုရားၦ ယုံမှား၏၊ တွေးတော၏။ (မဆုံးဖြတ်နိုင်ဘဲ ပင်ပန်း၏)။ပ။ (ဆုံးဖြတ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်၍) စိတ်၏ ခက်တရော်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်ကို ရေးခြစ်သကဲ့သို့ (ရှုပ်ရှုပ် ထွေးထွေး) ဖြစ်တတ်သော သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (၄၂၅, ၁၀၀၈,၁၁၂၃,၁၁၆၇,၁၂၆၃)

သီလဗွတပရာမာသ

၁၂၇၁။ (၃) ထို (သံယောဇဉ်သုံးပါတို့) တွင် (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတ ပရာမာသ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်မှ အပဖြစ်ကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား သမဏ, ဗြာဟ္မဏတို့၏ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့ 'သီလ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏, (နွား, ခွေး စသည်တို့၏) အကျင့် 'ဝတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏, (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့် 'သီလဗွတ' ဖြင့် (ကိလေသာမှ) စင်ကြယ်၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (၃၉၂,၁၀၀၉,၁၁၄၃,၁၂၆၄) ဤသံယောဇဉ်သုံးပါး၊ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်သော နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို (ကိလေသတရားတို့) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို (ကိလေသတရားတို့) ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့်ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော) သောတာပတ္တိမဂ်သည် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ထင်ရှားရှိသော (ခန္ဓာငါးပါးဟု ဆိုအပ်သော) ကိုယ်၌ (ငါဟူ၍) အမြင်မှားမှု 'သက္ကာယဒိဋ္ဌိ'၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (နွား, ခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗွတပရာမာသ' ဟူသော သံယောဇဉ်သုံးပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။ ဤ (သံယောဇဉ်သုံးပါး) တရားတို့ကို သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ကုန်၏။ ထိုသံယောဇဉ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' တို့တည်း။ ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေ တတ်နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ'စသည်တို့) ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ'၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ'၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၂၇၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော 'နဿနေနပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံး မဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား ဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော 'နဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၄ - ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၂၇၃။ (၁) အဘာယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော တရားတို့မှ) ကြွင်းကျန်သော လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' တို့တည်း။ ထို့ပြင် ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) ကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' ၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' ၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည် တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၂၇၄။ (၂) အဘာယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော 'နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' ရှိသော) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း 'ဟိတ်' မရှိသော 'နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - သဝိတက္ကဒုက်

သဝိတက္ကတရား

၁၂၇၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် အတူတကွဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကို ချန်ထား၍ ထို (ကြံစည်မှု 'ဝိတက်') နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅ နှင့် ဝိတက်မှ တစ်ပါးသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အဝိတက္ကတရား

၁၂၇၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' မရှိသော (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသောရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' မရှိသော (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဝိတက္ကစိတ် ၆၆၊ ဝိတက်ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဝိတက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သဝိစာရဒုက်

သဝိစာရတရား

၁၂၇၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့်ယှဉ်သော) 'သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ရာစိတ်၌ (ရှိသည့်) သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ကို ချန်ထား၍ ထို (သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ') နှင့်ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစ 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဝိစာရစိတ် ၆၆၊ ဝိစာရကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အဝိစာရတရား

၁၂၇၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မရှိသော (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက် ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မရှိသော (ဝိစာရနှင့်မယှဉ်သော) 'အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဝိစာရစိတ် ၅၅, ဝိတက် ဝိစာရကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဝိစာရ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - သပ္ပဋိကတရား

သပ္ပဋိကတရား

၁၂၇၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ရှိသော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) 'သပ္ပဋိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် အတူတကွဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ ထို (နှစ်သက်မှု 'ပီတိ') နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ရှိသော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သော) 'သပ္ပဋိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိရှိသော သပ္ပဋိကစိတ် ၅၁, ပီတိကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အပ္ပဋိကတရား

၁၂၈၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' မရှိသော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'အပ္ပဋိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' မရှိ သော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'အပ္ပဋိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိမရှိသော အပ္ပဋိကစိတ် ၇၀, ပီတိကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ပီတိ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - ပီတိသဟဂတဒုက်

ပီတိသဟဂတတရား

၁၂၈၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သော) 'ပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်အတူတကွဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ ထို (နှစ်သက်မှု 'ပီတိ') နှင့် ယှဉ်သောခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သော) 'ပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သပ္ပီတိကတရားနှင့် တူ၏)။

နပီတိသဟဂတတရား

၁၂၈၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'နပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် အတူတကွ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'နပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အပ္ပီတိကတရားနှင့် တူ၏)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - သုခသဟဂတဒုက်

သုခသဟဂတတရား

၁၂၈၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်သော (သုခနှင့် ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၏ ဖြစ်ရာစိတ်၌ (ရှိသည့်) ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကို ချန်ထား၍ ထို (ချမ်းသာမှု 'သုခ') နှင့် ယှဉ်သော မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (သုခနှင့် ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ် ၆၃, ဝေဒနာကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နသုခသဟဂတတရား

၁၂၈၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော (သုခနှင့် မယှဉ်သော) 'နသုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၏ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် ချမ်းသာမှု 'သုခ'၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော (သုခနှင့် မယှဉ်သော) 'နသုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်-၃, ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်-၅၅, ပီတိကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, သုခဝေဒနာ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက်

ဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၂၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' ၏ ဖြစ်ရာစိတ်၌ (ရှိသည့်) အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' ကို ချန်ထား၍ ထို (အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ') နှင့် ယှဉ်သော မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှု အစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့်ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်- ၅၅, ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၂၈၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွ မဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်သော) 'နဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' ၏ မဖြစ်ရာ စိတ်၌ (ရှိသည့်) ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အသင့်အားဖြင့် ရှုမှု (လျစ်လျူရှုမှု) 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ မဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်သော) 'နဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သုခသဟဂုတ်စိတ်- ၆၃,ဒုက္ခသဟဂုတ်စိတ်- ၃, ဝိစိကိစ္ဆာကြဉ်သော စေတသိက်, ဥပေက္ခာဝေဒနာ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - ကာမာဝစရဒုက်

ကာမာဝစရတရား

၁၂၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အောက်အဖို့အားဖြင့် အဝီစိ ငရဲကိုအဆုံး (အပိုင်းအခြား) ပြု၍ အထက်အဖို့အားဖြင့် ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တီနတ်တို့ကို အတွင်းပြု၍ (အပါအဝင် ထည့်သွင်း၍) ဤ (ဆိုခဲ့ပြီးသော) အရပ်ဌာန၌ ဤ (ကာမဘုံ) ၌ ကျင်လည်သက်ဝင် ဖြစ်ကုန်သော, ဤ (ကာမဘုံ) ၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော အကြင် အစု 'ခန္ဓာ' ၊ သဘာဝ 'ဓာတ်'။ (စိတ်တို့၏) ဖြစ်ရာ ဖြစ်ကြောင်း 'အာယတန' ၊ ရုပ်၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ၊ မှတ်သားမှု 'သညာ' ၊ ပြုပြင်မှု 'သင်္ခါရ' ၊ အထူးသိမှု (စိတ်) 'ဝိညာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်-၅၄, စေတသိက်, ရုပ်)။

နကာမာဝစရတရား

၁၂၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' မမည်သော 'နကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ဖြစ်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' မမည်သော 'နကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ရူပါဝစရဒုက်

ရူပါဝစရတရား

၁၂၈၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အောက်အဖို့အားဖြင့် (ပဌမဈာန်ဘုံဟု ဆိုအပ်သော) ဗြဟ္မာလောကကို အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ပြု၍ အထက်အဖို့အားဖြင့် အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာတို့ကို အတွင်း ပြု၍ (အပါအဝင် ထည့်သွင်း၍) ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) အရပ်ဌာန၌ ဤ (ရူပဘုံ) ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဤ (ရူပဘုံ) ၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော, (ဈာန်သို့) ကောင်းစွာ ရောက်သူ (ဈာန်ဝင်စားသူ) ၏ လည်းကောင်း။ (ပဋိသန္ဓေ အဖြစ်ဖြင့်) ကပ်ရောက်သူ (ပဋိသန္ဓေနေသူ) ၏ လည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ (ဈာန်) ချမ်းသာဖြင့် နေခြင်းရှိသူ၏ လည်းကောင်း စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပစိတ် ၁၅-ပါးနှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

နဝ ရူပါဝစရတရား

၁၂၉၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' မမည်သော 'နဝ ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင် လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' မမည်သော 'နဝ ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်, အရူပစိတ်, လောကုတ္တရာစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

အရူပါဝစရတရား

၁၂၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အောက်အဖို့အားဖြင့် အာကာသာနဉ္စာယတနဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော (ဖြစ်သော) ဗြဟ္မာတို့ကို အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ပြု၍ အထက် အဖို့အားဖြင့် နေဝသညာနာသညာယတနဘုံသို့ ကပ်ရောက်သော (ဖြစ်သော) ဗြဟ္မာတို့ကို အတွင်းပြု၍ (အပါအဝင် ထည့်သွင်း၍) ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) အရပ်ဌာနဒ္ဒ ဤ (အရူပဘုံ) ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဤ (အရူပဘုံ) ၌ အကျုံးဝင်ကုန်သော, (စျာန်သို့) ကောင်းစွာ ရောက်သူ (စျာန်ဝင်စားသူ) ၏လည်းကောင်း။ (ပဋ္ဌိသန္ဓေအဖြစ်ဖြင့်) ကပ်ရောက်သူ (ပဋ္ဌိသန္ဓေနေသူ) ၏ လည်းကောင်း၊ မျက်မှောက်ဘဝ၌ (စျာန်) ချမ်းသာဖြင့် နေခြင်းရှိသူ၏ လည်းကောင်း စိတ် စေတသိက်တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အရူပစိတ်၁၂-ပါးနှင့် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နဝ အရူပါဝစရတရား

၁၂၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' မမည်သော 'နဝ အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်သော တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' မမည်သော 'နဝ အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်, ရူပစိတ်, လောကုတ္တရာ စိတ်,စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၄ - ပရိယာပန္နဒုက်

ပရိယာပန္နတရား

၁၂၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) အကျုံးဝင်သော 'ပရိယာပန္န' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ် အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာ ဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) အကျုံးဝင်သော 'ပရိယာပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အပရိယာပန္နတရား

၁၂၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ဝဋ် ဆင်းရဲ၌) အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၅ - နိယျာနိကဒုက်

နိယျာနိကတရား

၁၂၉၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း 'နိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါးတို့ သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း 'နိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ် လေးပါးနှင့် ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အနိယျာနိကတရား

၁၂၉၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော 'အနိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (မဂ်လေးပါး) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ) ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော 'အနိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ဖိုလ်စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၆ - နိယတဒုက်

နိယတတရား

၁၂၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း, မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးခြင်း) မြဲသော 'နိယတ' တရား ဖြစ် ကုန်သနည်း။

(စုတိ၏) အခြားမဲ့၌ အကျိုး ပေးခြင်းမြဲကုန်သော ကံငါးပါး (ပဉ္စာနန္တရိယကံငါးပါး)၊ ထို့ပြင် (အပါယ် ဝရဲ၌) မြဲသောအကြင် အမြင်မှားမှု 'နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ' (အဟေတုက, အကြိယ, နတ္ထိကဒိဋ္ဌိ)၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးခြင်း) မြဲသော 'နိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ, ပဉ္စာနန္တရိယကံတို့၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌဝတသမ္ဘယုတ်နှင့် ဒေါသမူ ဒွေ သတ္တမဇော, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, မဂ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အနိယတတရား

၁၂၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးခြင်း) မမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို (နိယတ) တရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်ကုန်သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန် သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ် အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးခြင်း) မမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ, ပဉ္စာနန္တရိယကံတို့၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌဝတသမ္ဘယုတ်နှင့် ဒေါသမူဒွေ သတ္တမဇောကြဉ်သော အကုသိုလ်, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၇ - သဉ္ဇာတရဒုက်

သဉ္ဇာတရတရား

၁၂၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားရှိသော 'သဉ္ဇာတရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန် သော, ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ အကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ရုပ်အစု 'ရူပက္ခန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန် မြင့်မြတ်သော တရားရှိသော 'သဉ္ဇာတရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အနုတ္တရတရား

၁၃၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်တို့သည် လည်းကောင်း၊ မဂ်၏ အကျိုး 'ဖိုလ်' တို့သည် လည်းကောင်း။ (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန် မြင့်မြတ်သော တရားမရှိသော 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၈ - သရဏဒုက်

သရဏတရား

၁၃၀၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဝိုက္ကြေးကြောင်း ရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့နှင့် တကွ ဖြစ်သော 'သရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ'။ (အမှန်သဘောခ္ခ) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' ဟူသော အကုသိုလ် အခြေအမြစ် 'အကုသလမူလ' သုံးပါး၊ ထို့ပြင် ထိုလိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား၊ ထို(လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) နှင့် ယှဉ်သော ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာ ကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏကွန္ဓာ' ၊ ထို (လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' စသည်တို့) ကြောင့်ဖြစ်သော ကိုယ်ဖြင့် ပြုလုပ်မှု 'ကာယကံ' ၊ နှုတ်ဖြင့် ပြောဆိုမှု 'ဝစီကံ' ၊ စိတ်ဖြင့် ကြံစည်တွေးတောမှု 'မနောကံ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝိုက္ကြေးကြောင်း ရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့နှင့်တကွ ဖြစ်သော 'သရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အရဏတရား

၁၃၀၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဝိုက္ကြေးကြောင်း ရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့ မရှိသော 'အရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော, ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော ကုသိုလ်တရား၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားဖြစ်သည့် ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာ ကွန္ဓာ'။ပ။ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာ ဏကွန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော သဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝိုက္ကြေးကြောင်း ရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) မရှိသော 'အရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်,ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ပိဋ္ဌဒုက် ပြီးပြီ။

အဘိဓမ္မာဒုက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

သုတ္တန္တိကဒုကနိက္ခေပ

၁ - ဝိဇ္ဇာဘာဂီဒုက်

ဝိဇ္ဇာဘာဂီတရား

၁၃၀၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဝိဇ္ဇာ (ရှစ်ပါး) သို့ ဆည်းကပ်တတ်သော 'ဝိဇ္ဇာဘာဂီ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိဇ္ဇာ (ရှစ်ပါး) နှင့် ယှဉ်သော တရား တို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် ဝိဇ္ဇာ (ရှစ်ပါး) သို့ ဆည်းကပ်တတ်သော 'ဝိဇ္ဇာဘာဂီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိဇ္ဇာ ရှစ်ပါးနှင့် ယှဉ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္မယုတ်, မဟာကြိယာဉာဏသမ္မယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်ဒွေ, အရဟတ္တမဂ်စိတ်, အမောဟကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များ)။

အဝိဇ္ဇာဘာဂီတရား

၁၃၀၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' သို့ ဆည်းကပ်တတ်သော 'အဝိဇ္ဇာဘာဂီ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' နှင့် ယှဉ်သော တရားတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' သို့ ဆည်းကပ်တတ်သော 'အဝိဇ္ဇာဘာဂီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် မောဟကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

၂ - ဝိဇ္ဇူပမဒုက်

ဝိဇ္ဇူပမတရား

၁၃၀၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အမှန်တရား) သစ္စာလေးပါးတို့ကို ဖုံးကွယ်တတ်သည့် အဝိဇ္ဇာ မောဟအမိုက်မှောင်ကို မိမိဖြစ်ဆဲ အခိုက်အတန့်၌ ပယ်ခွင်း ထွန်းလင်းစေတတ်သောကြောင့် မိုးမှောင်ကို ထွန်းလင်းစေသည့်) လျှပ်စစ်နှင့် တူသော 'ဝိဇ္ဇူပမ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အောက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်သုံးပါးတို့၌ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လျှပ်စစ်နှင့် တူသော 'ဝိဇ္ဇူပမ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အောက်မဂ်သုံးခု၌ ရှိသောပညာ)။

ဝဇိရူပမတရား

၁၃၀၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (အလုံးစုံသော ကိလေသာတို့ကို နောက်ထပ် တစ်ဖန်ပြန်၍ မဖြစ်နိုင်အောင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖျက် သုတ်သင်တတ်သောကြောင့် မိမိကျသည့် နေရာ၌ အရာဝတ္ထုအားလုံးတို့ကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးတတ်သည့်) မိုးကြိုးစက်နှင့်တူသော 'ဝဇိရူပမ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အထက်၌ တည်သော အရဟတ္တမဂ်၌ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မိုးကြိုးစက်နှင့် တူသော 'ဝဇိရူပမ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အရဟတ္တမဂ်၌ ရှိသောပညာ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဗာလဒုက်

လူမိုက်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော 'ဗာလ' တရား

၁၃၀၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် လူမိုက်တို့၌ တည်သော (လူမိုက်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ဗာလ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် လည်းကောင်း။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လူမိုက်တို့၌ တည်သော (လူမိုက်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ဗာလ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း လူမိုက်တို့၌ တည်သော (လူမိုက်ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ဗာလ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

လူလိမ္မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော 'ပဏ္ဍိတ' တရား

၁၃၀၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ပညာရှိတို့၌ တည်သော (လူလိမ္မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ပဏ္ဍိတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ' သည် လည်းကောင်း။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပညာရှိတို့၌ တည်သော (လူလိမ္မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ပဏ္ဍိတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း ပညာရှိတို့၌ တည်သော (လူလိမ္မာဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ပဏ္ဍိတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

၄ - ကဏ္ဍဒုက်

မည်းညစ်သော 'ကဏ္ဍ' တရား

၁၃၀၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စိတ်) မည်းညစ်အောင် (ယုတ်မာညံ့ဖျင်းသော လူဆင်းရဲ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ကဏ္ဍ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' သည် လည်းကောင်း။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် မည်းညစ်သော (ယုတ်မာညံ့ဖျင်းသော လူဆင်းရဲဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ကဏ္ဍ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း မည်းညစ်သော (ယုတ်မာညံ့ဖျင်းသော လူဆင်းရဲ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'ကဏ္ဍ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဗာလတရားနှင့်တူ၏)။

ဖြူစင်သော 'သုက္က' တရား

၁၃၁၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (စိတ်) ဖြူစင်သော (စိတ်ချမ်းသာသူ, ဘုန်းကံကြီးမားသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'သုက္က' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ' သည် လည်းကောင်း။ (ကာယဒုစရိုက် စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'ဩတ္တပ္ပ' သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (စိတ်)

ဖြူစင်သော (စိတ်ချမ်းသာသူ၊ ဘုန်းကံကြီးမားသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'သုက္ကာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း (စိတ်) ဖြူစင်သော (စိတ်ချမ်းသာသူ၊ ဘုန်းကံကြီးမားသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော) 'သုက္ကာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပဏ္ဍိတတရားနှင့် တူ၏)။

၅ - တပနီယဒုက်

ပူလောင်စေတတ်သော 'တပနီယ' တရား

၁၃၁၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ယခုဘဝ နောက်ဘဝ၌) ပူလောင်စေတတ်သော 'တပနီယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိုယ်ဖြင့် မကောင်းပြုကျင့်မှု 'ကာယဒုစရိုက်' နှုတ် (စကား)ဖြင့် မကောင်းပြုကျင့်မှု (ပြောဆိုမှု) 'ဝစီဒုစရိုက်' ၊ စိတ်ဖြင့် မကောင်းပြုကျင့်မှု (ကြံစည်တွေးတောမှု) 'မနောဒုစရိုက်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ယခုဘဝနောက်ဘဝ၌) ပူလောင်စေတတ်သော 'တပနီယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော အကုသိုလ် တရားတို့သည်လည်း (ယခုဘဝ နောက်ဘဝ၌) ပူလောင်စေတတ်သော 'တပနီယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဗာလတရားနှင့် တူ၏)။

မပူလောင်စေတတ်သော 'အ တပနီယ' တရား

၁၃၁၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ယခုဘဝနောက်ဘဝ၌) မပူလောင်စေတတ်သော 'အတပနီယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိုယ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပြုကျင့်မှု 'ကာယသုစရိုက်' နှုတ် (စကား)ဖြင့် ကောင်းစွာ ပြုကျင့်မှု (ပြောဆိုမှု) 'ဝစီသုစရိုက်' ၊ စိတ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပြုကျင့်မှု (ကြံစည်တွေး တောမှု) 'မနောသုစရိုက်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ယခုဘဝ နောက်ဘဝ၌) မပူလောင်စေတတ်သော 'အတပနီယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အလုံးစုံသော ကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်း (ယခုဘဝ နောက်ဘဝ၌) မပူလောင်စေတတ်သော 'အတပနီယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ပဏ္ဍိတတရားနှင့် တူ၏)။

၆ - အဓိဝစနဒုက်

အမည်ပညတ် 'အဓိဝစန' တရား

၁၃၁၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အမည်ပညတ် 'အဓိဝစန' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုထိုတရားတို့၏ အကြင် ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော နာမည် 'သခ်ၦာ' ၊ ကောင်းစွာ သိအပ်သော နာမည် 'သမညာ' ၊ ပညတ်အပ်သော (သိစေအပ်သော) နာမည် 'ပညတ္တိ' ၊ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နာမည် 'ဝေါဟာရ' ၊ နာမည် (အနက်အဓိပ္ပါယ် ခေါ်ဝေါ်မှု၌ ညွှတ်တတ်သော, အနက်အဓိပ္ပါယ် ခေါ်ဝေါ်မှုကို မိမိသို့ ညွှတ်စေတတ်သော အမည်) 'နာမ' ၊ မှည့်အပ်သော အမည် 'နာမကမ္မ' ၊ ထားအပ်သော အမည် 'နာမဓေယျ' ၊ ထုတ်ဖော်၍ ဆိုအပ်သော အမည် 'နိရုတ္တိ'။ (အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို) ပြတတ်သော အမည် 'ဗျဉ္ဇန' ၊ ပြောပြအပ်သော အမည် 'အဘိလာပ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အမည်ပညတ် 'အဓိဝစန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဒ္ဒပညတ်)။

အမည်ပညတ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော (၂) အလုံးစုံသော တရားတို့သည်ပင်လျှင် အမည်ပညတ်၏ အကြောင်း 'အဓိဝ စနပထ' တရားဖြစ်သော 'အဓိဝစန ပထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အတ္ထပညတ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - နိရုတ္တိဒုက်

ထုတ်ဆိုအပ်သော 'နိရုတ္တိ' တရား

၁၃၁၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အသံ) ထုတ်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော 'နိရုတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုထိုတရားတို့၏ အကြင် ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော နာမည် 'သခ်ါ' ၊ ကောင်းစွာ သိအပ်သော နာမည် 'သမညာ' ၊ ပညတ်အပ်သော (သိစေအပ်သော) နာမည် 'ပညတ္တိ' ၊ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နာမည် 'ဝေါဟာရ' ၊ နာမည် (အနက်အဓိပ္ပါယ် ခေါ်ဝေါ်မှု၌ ညွှတ်တတ်သော, အနက်အဓိပ္ပါယ် ခေါ်ဝေါ်မှုကို မိမိသို့ ညွှတ်စေတတ်သော အမည်) 'နာမ' ၊ မှည့်အပ်သော အမည် 'နာမကမ္မ' ၊ ထားအပ်သော အမည် 'နာမဓေယျ' ၊ ထုတ်ဖော်၍ ဆိုအပ်သော အမည် 'နိရုတ္တိ'။ (အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို) ပြတတ်သော အမည် 'ဗျဉ္ဇန' ၊ ပြောပြအပ်သော အမည် 'အဘိလာပ' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် (အသံ) ထုတ်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော 'နိရုတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဒ္ဒပညတ်)။ ထုတ်ဆိုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော (၂) အလုံးစုံသော တရားတို့သည်ပင် (အသံ) ထုတ်၍ ရွတ်ဆိုအပ်သော 'နိရုတ္တိပထ' တရား တရားတို့၏ အကြောင်း (ရွတ်ဆိုခြင်း၏ အကြောင်း) ဖြစ်သော 'နိရုတ္တိပထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အတ္ထပညတ်)။

၈ - ပညတ္တိဒုက်

အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော 'ပညတ္တိ' တရား

၁၃၁၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပိုင်းခြား၍ အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော 'ပညတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုထိုတရားတို့၏ အကြင် ကောင်းစွာ ပြောဆိုအပ်သော နာမည် 'သခ်ါ' ၊ ကောင်းစွာ သိအပ်သော နာမည် 'သမညာ' ၊ ပညတ်အပ်သော (သိစေအပ်သော) နာမည် 'ပညတ္တိ' ၊ ခေါ်ဝေါ်အပ်သော နာမည် 'ဝေါဟာရ' ၊ နာမည် (အနက်အဓိပ္ပါယ်ခေါ်ဝေါ်မှု၌ ညွှတ်တတ်သော, အနက်အဓိပ္ပါယ် ခေါ်ဝေါ်မှုကို မိမိသို့ ညွှတ်စေတတ်သော အမည်) 'နာမ' ၊ မှည့်အပ်သော အမည် 'နာမကမ္မ' ၊ ထားအပ်သော အမည် 'နာမဓေယျ' ၊ ထုတ်၍ ဆိုအပ်သော အမည် 'နိရုတ္တိ'။ (အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို) ပြတတ်သော အမည် 'ဗျဉ္ဇန' ၊ ပြောပြအပ်သော အမည် 'အဘိလာပ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပိုင်းခြား၍ အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော 'ပညတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဒ္ဒပညတ်)။ အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော (၂) အလုံးစုံသော 'ပညတ္တိပထ' တရား တရားတို့သည်ပင် ပိုင်းခြား၍ အပြားအားဖြင့် သိစေတတ်သော တရားတို့၏ အကြောင်းဖြစ်သော 'ပညတ္တိပထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အတ္ထပညတ်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - နာမရူပဒုက်

နာမ်

၁၃၁၆။ (၁) ထို (နာမ်, ရူပ်တို့) တွင် နာမ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ'၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ'၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'၊ အထူးသိမှု (စိတ်) အစု 'ဝိညာဏက္ခန္ဓာ'၊ ထို့ပြင် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတို့) မပြုပြင် မစီရင် အပ်သောသဘော 'အသင်္ခတဓာတ်' (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားအပေါင်းကို နာမ်ဟု ဆိုအပ်၏ (စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

ရူပ်

၁၃၁၇။ (၂) ထို (နာမ်, ရူပ်တို့) တွင် ရူပ်ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မဟာဘုတ်လေးပါး၊ မဟာဘုတ်လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်သော 'ဥပါဒါ' ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားအပေါင်းကို ရူပ်ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာဘူတရူပ်, ဥပါဒါရူပ်)။

၁၀ - အဝိဇ္ဇာဒုက်

အဝိဇ္ဇာ

၁၃၁၈။ (၁) ထို (အဝိဇ္ဇာ, ဘဝတဏှာတို့) တွင် (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု) အဝိဇ္ဇာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မသိခြင်းသဘော၊ မမြင်ခြင်းသဘော။ပ။ (စီးပွါးချမ်းသာသို့ မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့်တူသော မသိမှု သဘော၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ် ဖြစ်သော (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ အကုလသမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မောဟ)။

ဘဝတဏှာ

၁၃၁၉။ (၂) ထို (အဝိဇ္ဇာ, ဘဝတဏှာတို့) တွင် ဘဝကို တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ အကြင် (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို တောင့်တမှု။ပ။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝကို မျိုး၍ ပြီးဆုံးစေခြင်း (ရူပ, အရူပဘဝကို အပြီးအဆုံး အကြွင်း အကျန်မရှိ လိုချင်မှု) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဘဝကို တပ်မက်မှု 'ဘဝတဏှာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ရူပ, အရူပ ဘဝကို လိုချင်တောင့်တသော လောဘ)။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - ဘဝဒိဋ္ဌိဒုက်

ဘဝဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၀။ (၁) ထို (ဘဝဒိဋ္ဌိ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတို့) တွင် ဘဝမြဲခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း မြဲ၏ဟူသော အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သော အယူ 'ဘဝဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း ဖြစ်လတ္တံ့ဟု ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဘဝမြဲခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း မြဲ၏ဟူသော အစွမ်းဖြင့်) ဖြစ်သော အယူ 'ဘဝဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၁။ (၁) ထို (ဘဝဒိဋ္ဌိ, ဝိဘဝဒိဋ္ဌိတို့) တွင် ဘဝကင်းပြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အယူ 'ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်းမဖြစ်လတ္တံ့ ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဘဝကင်းပြတ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော အယူ 'ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

၁၂ - သဿတဒိဋ္ဌိဒုက်

သဿတဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၂။ (၁) ထို (သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) မြဲ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'သဿတဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း မြဲ၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) မြဲ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'သဿတဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၃။ (၂) ထို (သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) ပြတ်လတ္တံ့ဟု စွဲယူခြင်း 'ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း ပြတ်လတ့ံဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင်အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) ပြတ်လတ္တံ့ဟု စွဲယူခြင်း 'ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - အန္တဝါ ဒိဋ္ဌိဒုက်

အန္တဝါဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၄။ (၁) ထို (အန္တဝါဒိဋ္ဌိ, အနန္တဝါဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'အန္တဝါဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည်လည်းကောင်း အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'အန္တဝါဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၅။ (၂) ထို (အန္တဝါဒိဋ္ဌိ, အနန္တဝါဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'အနန္တဝါ ဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း အဆုံး (အပိုင်းအခြား) ရှိ၏ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်း သဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ ပြီးသော) သဘောကို (အတ္တသည် လည်းကောင်း၊ လောကသည် လည်းကောင်း) အဆုံး (အပိုင်းအခြား) မရှိ၏ဟု စွဲယူခြင်း 'အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

၁၄ - ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိဒုက်

ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၆။ (၁) ထို (ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ, အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (သံသရာ၏) ရှေးအဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော အယူ (ရှေးအတိတ် သံသရာဘဝ အဆက်ဆက်တို့၌ ဖြစ်ခဲ့သော ခန္ဓာတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်သော အယူမှားမှု) 'ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (သံသရာ၏) ရှေးအဖို့ ကို (ရှေးအတိတ်ဘဝတို့၌ ဖြစ်ခဲ့သော ခန္ဓာတို့ကို) အာရုံပြု၍ အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန်မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် ဖြစ်၏။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ ပြီးသော) သဘောကို (သံသရာ၏) ရှေးအဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော အယူ (ရှေးအတိတ် သံသရာဘဝ အဆက်ဆက်တို့၌ ဖြစ်ခဲ့သော ခန္ဓာတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အယူမှားမှု) 'ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ

၁၃၂၇။ (၂) ထို (ပုဗ္ဗန္တာနုဒိဋ္ဌိ, အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိတို့) တွင် (သံသရာ၏) နောက်အဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော အယူ (နောင်ဘဝ အနာဂတ်အခါ၌ ခန္ဓာတို့သည် မည်သို့ဖြစ် လိမ့်မည်, မည်သို့ ဖြစ်လတ္တံ့ စသည်ဖြင့် တွေးတောပြီးလျှင် ထိုအနာဂတ်ခန္ဓာတို့ကို စွဲ၍ဖြစ်ပေါ်သော အယူမှားမှု) 'အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (သံသရာ၏) နောက်အဖို့ကို (နောင်အနာဂတ်အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်မည့် ခန္ဓာတို့ကို)

အာရုံပြု၍ အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှုတို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်း သဘောသည် ဖြစ်၏။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သံသရာ၏) နောက်အဖို့သို့ အစဉ်လိုက်သော အယူ (နောင်ဘဝ အနာဂတ်အခါ၌ ခန္ဓာတို့သည် မည်သို့ ဖြစ်လိမ့်မည်, မည်သို့ ဖြစ်လတ္တံ့စသည်ဖြင့် တွေးတောပြီးလျှင် ထိုအနာဂတ်ခန္ဓာတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်သော အယူမှားမှု) 'အပရန္တာနုဒိဋ္ဌိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။

၁၅ - အဟိရိကဒုက်

အဟိရိက

၁၃၂၈။ (၁) ထို (အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယ ဒုစရိုက်စသည်ကို မရှက်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) ကို မရှက်တတ်။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက' ဟုဆိုအပ်၏ (အဟိရိကစေတသိက်)။

အနောတ္တပ္ပ

၁၃၂၉။ (၂) ထို (အဟိရိက, အနောတ္တပ္ပတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို မကြောက်လန့်တတ်၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ် တရားတို့သို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) မှ မကြောက်လန့်တတ်။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟု ဆိုအပ်၏ (အနောတ္တပ္ပ စေတသိက်)။

၁၆ - ဟိရိဒုက်

ဟိရိ

၁၃၃၀။ (၁) ထို (ဟိရိ, သြတ္တပ္ပတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောသည် ရှက်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ရှက်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) ကို ရှက်တတ်၏။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ရှက်မှု 'ဟိရိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဟိရိစေတသိက်)။

သြတ္တပ္ပ

၁၃၃၁။ (၂) ထို (ဟိရိ, သြတ္တပ္ပတို့) တွင် (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သဘောသည် ကြောက်လန့်ထိုက်သော ကာယဒုစရိုက်စသည်မှ ကြောက်လန့်တတ်၏၊ ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သို့ ရောက်ခြင်း (ကျူးလွန်ခြင်း) မှကြောက်လန့်တတ်၏။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) ကြောက်လန့်မှု 'သြတ္တပ္ပ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သြတ္တပ္ပစေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၇ - ဒေါဝစဿတာဒုက်

ဆိုဆုံးမခက်သောသူ ဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၂။ (၁) ထို (ဒေါဝစဿတာ,ပါပမိတ္တတာတို့) တွင် 'ဒေါဝစဿတာ' ဆိုဆုံးမခက်သော သူ၏ အဖြစ် (ဆိုဆုံးမခက် သောသူ ဖြစ်အောင်ပြုတတ်သောတရား) 'ဒေါဝစဿတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကျင့်သိက္ခာပုဒ်၌ (အကြောင်းကိုပြကာ သင်သည် ဤအပြစ် အာပတ်သို့ ရောက်နေ၏၊ ထိုအပြစ် အာပတ်ကို ကုစားလော့ဟု) ပြောဆို (ဆုံးမ) အပ်သည်ရှိသော် ခဲယဉ်းသော စကားရှိသူ (ဆိုဆုံးမ ခက်သူ) ၏ အပြုအမူ 'ဒေါဝစဿာယံ'၊ ခဲယဉ်းသော စကားရှိသူ၏ အပြုအမူ၏ အဖြစ် 'ဒေါဝစဿိယံ'၊ ခဲယဉ်းသော စကားရှိသူ၏ အပြုအမူ၏ ဖြစ်ကြောင်း 'ဒေါဝစဿတာ'၊ မလျှောက်ပတ်သည်ကို (စက်ဆုပ်ဖွယ် ဆန့်ကျင်ဘက်ကို) ယူလေ့ ရှိသူ၏အဖြစ် 'ဝိပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟိတာ'။ (မလျှောက်ပတ်သည်ကို ယူခြင်းဟု ဆိုအပ်သော) ဆန့်ကျင်မှုကို သာယာတတ်သူ၏အဖြစ် 'ဝိပစ္စနီကသာတတာ'။ (အဆုံးအမကို မနာယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ရိုသေခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ် 'အနာဒရိယ'။ (အဆုံးအမကို မနာယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ရိုသေခြင်း မရှိသူ၏ အခြင်းအရာ 'အနာဒရတာ'။ (လေးစားစွာ မနေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) လေးစားခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ် 'အဂါရဝတာ'၊ ရှေးရှု (စူးစိုက်၍) နားထောင်ခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ် (မကျိုးနွံခြင်း) 'အပ္ပဋိဿဝတာ' သည်ရှိ၏။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဆိုဆုံးမခက်သော သူ၏ အဖြစ် (ဆိုဆုံးမခက်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဒေါဝစဿတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒေါသမူ ဒွေ, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

မိတ်ဆွေဆိုးရှိသူဖြစ်ကြောင်းတရား 'ပါပမိတ္တတာ'

၁၃၃၃။ (၂) ထို (ဒေါဝစဿတာ, ပါပမိတ္တတာတို့) တွင်ယုတ်မာသော (မကောင်းသော) မိတ်ဆွေ ရှိသူ၏အဖြစ် (မကောင်းသောမိတ်ဆွေရှိသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ပါပမိတ္တတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် (ကံ, ကံ၏အကျိုးကို) ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' တရား မရှိကုန် 'အသဒ္ဓါ'၊ အကျင့် သီလ မရှိကုန် 'ဒုဿီလ'၊ အကြားအမြင် မရှိကုန် 'အပ္ပဿုတ'၊ နှမြောဝန်တိုခြင်း ရှိကုန်၏ 'မစ္ဆရီ'၊ ပညာ မရှိကုန် 'ဒုပ္ပညာ'၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အကြင် (မှီဝဲဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'သေဝန'၊ အမြဲ (မှီဝဲ ဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'နိသေဝန'၊ ကောင်းစွာ (မှီဝဲဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'သံသေဝန'၊ မှီဝဲခြင်း 'ဘဇန'၊ ကောင်းစွာ မှီဝဲခြင်း 'သမ္ဘဇန'၊ ဆည်းကပ်ခြင်း 'ဘတ္တိ'၊ ကောင်းစွာ ဆည်းကပ်ခြင်း 'သမ္ဘတ္တိ'၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ညွှတ်ယိမ်း ကိုင်းရှိုင်းခြင်း 'သမ္ပဝင်္ကတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ယုတ်မာသော (မကောင်းသော) မိတ်ဆွေရှိ သူ၏အဖြစ် (မကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသော သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ပါပမိတ္တတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (လောဘမူ, မောဟမူစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၈ - သောဝစဿတာဒုက်

ဆိုဆုံးမလွယ်သောသူဖြစ်ကြောင်းတရား 'သောဝစဿတာ'

၁၃၃၄။ (၁) ထို (သောဝစဿတာ, ကလျာဏမိတ္တတာတို့) တွင် ဆိုဆုံးမလွယ်သောသူ၏ အဖြစ် (ဆိုဆုံးမလွယ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သောဝစဿတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကျင့်သိက္ခာပုဒ်၌ (အကြောင်းကိုပြကာ သင်သည် ဤအပြစ်အာပတ်သို့ ရောက်နေ၏၊ ထိုအပြစ်အာပတ်ကို ကုစားလော့ဟု) ပြောဆို (ဆုံးမ) အပ်သည်ရှိသော် လွယ်ကူသော စကားရှိသူ (ဆိုဆုံးမလွယ်သောသူ) ၏ အပြုအမူ 'သောဝစဿာယံ'၊ လွယ်ကူသော စကားရှိသူ (ဆိုဆုံးမလွယ်သူ) ၏ အပြုအမူ၏ အဖြစ် 'သောဝစဿိယံ'၊ လွယ်ကူသော စကားရှိသူ (ဆုံးမလွယ်သူ) ၏ အပြုအမူ၏ ဖြစ်ကြောင်း 'သောဝစဿတာ'၊ လျှောက်ပတ်သည်ကို (မဆန့်ကျင်သည်ကို) ယူလေ့ရှိသူ၏အဖြစ် 'အပ္ပဋိကူလဂ္ဂါဟိတာ'၊ မဆန့်ကျင်မှုကို သာယာတတ်သူ၏အဖြစ် 'အဝိပစ္စနိကသာတတာ'။ (အဆုံးအမကို နာယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ရိုသေခြင်းရှိသူ၏အဖြစ် 'သာဒရိယံ' (အဆုံးအမကို နာယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) ရိုသေခြင်းရှိသူ၏ အခြင်းအရာ 'သာဒရတာ'။ (လေးစားစွာ နေသည်၏ အစွမ်းဖြင့်) လေးစားခြင်းရှိသူ၏ အဖြစ် 'သဂါရဝတာ'၊ ရှေးရှု (စူးစိုက်၍) နားထောင်ခြင်းရှိသူ၏အဖြစ် (ကျိုးနှိုးခြင်း) 'သပ္ပဋိဿဝတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဆိုဆုံးမ လွယ်သောသူ၏အဖြစ် (ဆိုဆုံးမ လွယ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သောဝစဿတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အဆွေခင်ပွန်းကောင်းရှိသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၅။ (၂) ထို (သောဝစဿတာ,'ကလျာဏမိတ္တတာ'တို့) တွင် ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏ အဖြစ် (အဆွေခင်ပွန်းကောင်း ရှိသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ကလျာဏမိတ္တတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် (ကံ, ကံ၏ အကျိုးကို) ယုံကြည်မှု 'သဒ္ဓါ' ရှိကုန်၏၊ အကျင့် 'သီလ' ရှိကုန်၏ 'သီလဝန္တာ'၊ များသော အကြားအမြင်ရှိကုန် (အကြားအမြင်များကုန်) ၏၊ စွန့်ကြဲ ပေးကမ်းခြင်း ရှိကုန်၏ 'စာဂဝန္တာ'၊ ပညာရှိကုန်၏ 'ပညဝန္တာ'၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို အကြင် (မှီဝဲဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'သေဝန'၊ အမြဲ (မှီဝဲဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'နိသေဝန'၊ ကောင်းစွာ (မှီဝဲဆည်းကပ်) ပေါင်းသင်းခြင်း 'သံသေဝန'၊ မှီဝဲခြင်း 'ဘဇန'၊ ကောင်းစွာ မှီဝဲခြင်း 'သမ္ဘဇန'၊ ဆည်းကပ်ခြင်း 'ဘတ္တိ'၊ ကောင်းစွာ ဆည်းကပ်ခြင်း 'သမ္ဘတ္တိ' ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ ညွှတ်ယိမ်းကိုင်းရှိုင်းခြင်း 'သမ္ပဝင်္ကတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ကောင်းသော မိတ်ဆွေရှိသူ၏အဖြစ် (အဆွေခင်ပွန်းကောင်းရှိသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ကလျာဏမိတ္တတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၉ - အာပတ္တိကုသလတာဒုက်

အာပတ်တို့၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၆။ (၁) ထို (အာပတ္တိကုသလတာ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာန 'အာပတ္တိကုသလတာ' ကုသလတာတို့) တွင် အပြစ် အာပတ်တို့၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သော သူ၏အဖြစ် (အပြစ်အာပတ်တို့၌ ကျွမ်းကျင်တတ်သိလိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အာပတ္တိကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ (ပါရာဇိက, သံဃာဒိသိသ်, ပါစိတ်, ပါဋိဒေသနီ, ဒုက္ကဋ်ဟူသော) (အပြစ်) အာပတ်ငါးပုံ (ငါးစု) တို့သည်လည်း (အပြစ်) အာပတ်တို့တည်း။ (ပါရာဇိက, သံဃာဒိသိသ်, ထုလ္လစဉ်း , ပါစိတ်, ပါဋိဒေသနီ, ဒုက္ကဋ်, ဒုဿာသီဟူသော) (အပြစ်) အာပတ်ခုနစ်ပုံ (ခုနစ်စု) တို့သည်လည်း (အပြစ်) အာပတ်တို့တည်း၊ ထို (အပြစ်) အာပတ်တို့ကို အကြင် အာပတ်၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အပြစ်) အာပတ်တို့၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သောသူအဖြစ် (အပြစ် အာပတ်တို့၌ ကျွမ်းကျင် တတ်သိလိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အာပတ္တိကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသောပညာ)။

အာပတ်မှထခြင်း၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၇။ (၂) ထို (အာပတ္တိကုသလတာ, အာပတ္တိဝုဋ္ဌာန'အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ' ကုသလတာတို့) တွင် (အပြစ်) အာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သောသူ၏ အဖြစ် (အပြစ်အာပတ်မှ ကင်းလွတ်အောင် ကုစားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် တတ်သိလိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ထိုအာပတ်တို့မှ အကြင် ထခြင်း၌ (ကင်းလွတ်အောင် ကုစားခြင်း၌) ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အပြစ်) အာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ)သောသူအဖြစ် (အပြစ် အာပတ်မှ ကင်းလွတ်အောင် ကုစားခြင်း၌ ကျွမ်းကျင်တတ်သိ လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၀ - သမာပတ္တိ ကုသလတာဒုက်

သမာပတ်၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၈။ (၁) ထို (သမာပတ္တိကုသလတာ, သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာန'သမာပတ္တိကုသလတာ' ကုသလတာတို့) တွင် သမာပတ် (ဝင်စားမှု) ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သောသူ၏အဖြစ် (သမာပတ်ဝင်စားမှုကို ပိုင်းခြား ခွဲခြမ်း၍ သိနိုင်သော ဉာဏ်ရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သမာပတ္တိ ကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် တကွဖြစ်သော သမာပတ်သည် ရှိ၏၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော သမာပတ်သည် ရှိ၏၊ ကြီစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသော သမာပတ်သည် ရှိ၏၊ ထိုသမာပတ်တို့ကို ဝင်စားခြင်း၌ အကြင် ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ(ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို သမာပတ်တို့၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ)သော သူ၏ အဖြစ် (သမာပတ်ဝင်စားမှုကို ပိုင်းခြား ခွဲခြမ်း၍ သိနိုင်သော ဉာဏ်ရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'သမာပတ္တိကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာ)။

သမာပတ်မှထမှု၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၃၉။ (၂) ထို (သမာပတ္တိကုသလတာ, 'သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ' သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာန ကုသလတာတို့) တွင် သမာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သော သူ၏အဖြစ် (သမာပတ်မှ ထခြင်းကို ပိုင်းခြားခွဲခြမ်း၍ သိနိုင်သော ဉာဏ်ရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာန ကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ထိုသမာပတ်တို့မှ အကြင် ထခြင်း၌ လိမ္မာ သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို သမာပတ်မှ ထခြင်း၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သောသူ၏ အဖြစ် (သမာပတ်မှ ထခြင်းကို ပိုင်းခြားခွဲခြမ်း၍ သိနိုင်သော ဉာဏ်ရှိသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သမာပတ္တိဝုဋ္ဌာနကုသလတာ' ဟုဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာဉာဏ သမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော ပညာ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၁ - ဓာတုကုသလတာဒုက်

သဘာဝ'ဓာတ် ' ၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၄၀။ (၁) ထို (ဓာတုကုသလတာ မနသိကာရ 'ဓာတုကုသလတာ' ကုသလတာတို့) တွင် ပင်ကိုရှိရင်း သဘောကို ဆောင်ထားမှု 'ဓာတ်' ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သော သူ၏အဖြစ် (ဓာတ်တစ်ဆယ့် ရှစ်ပါးတို့၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဓာတုကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မျက်စိသဘာဝ 'စက္ခုဓာတ်'၊ အဆင်း (ရူပါရုံ) သဘာဝ 'ရူပဓာတ်'၊ မြင်သိစိတ် သဘာဝ 'စက္ခုဝိညာဏဓာတ်'၊ နားသဘာဝ 'သောတဓာတ်'၊ အသံ (သဒ္ဒါရုံ) သဘာဝ 'သဒ္ဒဓာတ်'၊ ကြားသိစိတ် သဘာဝ 'သောတဝိညာဏဓာတ်'၊ နှာခေါင်းသဘာဝ 'ဃာနဓာတ်'၊ အနံ့ (ဂန္ဓာရုံ) သဘာဝ 'ဂန္ဓဓာတ်'၊ နံသိစိတ်သဘာဝ 'ဃာနဝိညာဏဓာတ်'၊ လျှာသဘာဝ 'ဇိဝှါဓာတ်'၊ အရသာ (ရသာရုံ) သဘာဝ 'ရသဓာတ်'၊ လျှက်သိစိတ်သဘာဝ 'ဇိဝှါဝိညာဏဓာတ်'၊ ကိုယ်သဘာဝ 'ကာယဓာတ်'၊ အတွေ့ (ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ) သဘာဝ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတ်'၊ ထိသိစိတ်သဘာဝ 'ကာယဝိညာဏဓာတ်'၊ သိမှုသဘာဝ 'မနောဓာတ်'၊ တရားသဘာဝ 'ဓမ္မဓာတ်'၊ အထူးသိမှု သဘာဝ 'မနောဝိညာဏဓာတ်' ဟူသော သဘာဝ 'ဓာတ်' တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)၊ ထိုသဘာဝ 'ဓာတ်' တို့ကို အကြင် 'ဓာတ်' ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပင်ကို ရှိရင်းသဘောကို ဆောင်ထားမှု 'ဓာတ်' ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သောသူ၏အဖြစ် (ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဓာတုကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်စိတ်, မဂ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ပညာ)။

(ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ကို) နှလုံးသွင်းမှု၌ လိမ္မာသောသူ

၁၃၄၁။ (၂) ထို (ဓာတုကုသလတာ, ဖြစ်ကြောင်းတရား 'မနသိကာရကုသလတာ' မနသိကာရကုသလတာတို့) တွင် (ပင်ကို ရှိရင်းသဘောကို ဆောင်ထားမှု 'ဓာတ်' တို့ကို) နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ကို နှလုံးသွင်းမှု၌ တတ်သိ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'မနသိကာရကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ထိုသဘာဝ 'ဓာတ်' တို့ကို အကြင် နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ပင်ကို ရှိရင်းသဘောကို ဆောင်ထားမှု 'ဓာတ်' တို့ကို) နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးတို့ကို နှလုံးသွင်းမှု၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'မနသိကာရကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ် , မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်စိတ်, မဂ်စိတ်တို့၌ ရှိသော ပညာ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၂ - အာယတနကုသလတာဒုက်

အာယတနတစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၌ တတ်သိလိမ္မာသောသူ

၁၃၄၂။ (၁) ထို (အာယတနကုသလတာ, ပဋ္ဌိစ္စဖြစ်ကြောင်းတရား 'အာယတနကုသလတာ' သမုပ္ပါဒကုသလတာတို့) တွင်စိတ်ဖြစ်ရာ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း 'အာယတန' ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏ အဖြစ် (အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၌ တတ်သိ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'အာယတနကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'၊ မြင်သိစိတ် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'၊ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နားအကြည် 'သောတာယတန'၊ ကြားသိစိတ် (သောတဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာနာယတန'၊ နံသိစိတ် (ဃာနဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါယတန'၊ လျက်သိစိတ် (ဇိဝှါဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယ ဝိညာဏ်) ဖြစ်ရာ ကိုယ်အကြည် 'ကာယာယတန'၊ ထိသိစိတ် (ကာယဝိညာဏ်) ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန'၊ သိမှုစိတ် ဖြစ်ရာ 'မနာယတန'၊ သိမှုစိတ် ဖြစ်ကြောင်း သဘာဝ 'ဓမ္မာယတန' ဟူသော အာယတနတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ထို (အာယတန) တို့ကို အကြင် အာယတန၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ်။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း ။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို စိတ်ဖြစ်ရာ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း 'အာယတန' ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၌ တတ်သိ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'အာယတနကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်စိတ်, မဂ်စိတ် တို့၌ ရှိသော ပညာ)။

ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ တတ်သိလိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၄၃။ (၂) ထို (အာယတနကုသလတာ, 'ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ' ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာတို့) တွင် ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသော သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ သိအပ်သည်ကို မသိခြင်း (သစ္စာလေးပါးကို မသိခြင်း) 'အဝိဇ္ဇာ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' တို့ သည် (ဖြစ်ကုန်၏)၊ ပြုပြင်စီရင်မှု 'သင်္ခါရ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' (ပဋ္ဌိသန္ဓေ စိတ်) သည် (ဖြစ်၏)၊ အထူးသိမှု 'ဝိညာဏ်' (ပဋ္ဌိသန္ဓေစိတ်)ဟူသော အကြောင်းကြောင့် နာမ်နှင့် ရူပ်သည် (ဖြစ်၏)၊ နာမ်ရူပ်ဟူသော အကြောင်းကြောင့် စိတ်ဖြစ်ရာ အာယတနခြောက်ပါးသည် (ဖြစ်၏)၊ စိတ်ဖြစ်ရာ 'အာယတန' ခြောက်ပါးဟူသော အကြောင်းကြောင့် တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' သည် (ဖြစ်၏)၊ တွေ့ထိမှု 'ဖဿ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' သည် (ဖြစ်၏)၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် တပ်မက်မှု 'တဏှာ' သည် (ဖြစ်၏)၊ တပ်မက်မှု 'တဏှာ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဥပါဒါန်' သည် (ဖြစ်၏)၊ ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဥပါဒါန်' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း 'ဘဝ' (ကမ္မဘဝ) သည် (ဖြစ်၏)၊ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း 'ဘဝ' (ကမ္မဘဝ)ဟူသော အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်မှု (ပဋ္ဌိသန္ဓေနေမှု) 'ဇာတိ' သည် (ဖြစ်၏)၊ ဖြစ်မှု (ပဋ္ဌိသန္ဓေ နေမှု) 'ဇာတိ' ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အိုမှုနှင့် သေမှု 'ဇရာ, မရဏ' သည် (ဖြစ်၏)၊ စိုးရိမ်မှု 'သောက', ငိုကြွေးမှု 'ပရိဒေဝ', ကိုယ်ဆင်းရဲမှု 'ဒုက္ခ', စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ', ပြင်းထန်စွာ ပင်ပန်းမှု

'ဥပါယာသ' တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့ အလုံးစုံသော ဆင်းရဲအစု၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် ထင်ရှား၏။ ဤသို့ ထိုပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြား အားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပဋ္ဌိစ္စ သမုပ္ပါဒ်၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒ်၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ပဋ္ဌိစ္စသမုပ္ပါဒကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္ပယုတ် , မဟာကြိယာဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်စိတ်, မဂ်စိတ်တို့၌ ရှိသောပညာ)။

၂၃ - ဌာနကုသလတာဒုက်

အကြောင်း (ဟုတ်သည်) ၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၄၄။ (၁) ထို (ဌာနကုသလတာ, 'ဌာနကုသလတာ' အဌာနကုသလတာတို့) တွင် အကြောင်း (ဟုတ်သည်) ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (အကြောင်း 'ဌာန' ဟုတ်သည်၌ တတ်သိ ကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဌာနကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် အကြင် တရားတို့သည် အကြင် အကြင် (အကျိုး) တရားတို့၏ အကြောင်း 'ဟေတု' ဖြစ်ကုန်၏။ အထောက်အပံ့ 'ပစ္စယ' ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုထို အကျိုးတရားတို့) ဖြစ်ပေါ်ခြင်းငှါ ထိုထိုအကြောင်း 'ဌာန' သည် ရှိ၏။ [ထိုထိုအကြောင်းကို စွဲ၍ (ထိုထိုအကျိုးတရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏)]။ ဤသို့ ထိုအကြောင်း ဟုတ်သည်၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အကြောင်း (ဟုတ်သည်) ၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (အကြောင်းဟုတ်သည်၌ တတ်သိ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဌာနကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ်စိတ်တို့၌ ရှိသောပညာ)။

အကြောင်းမဟုတ်သည်၌ လိမ္မာသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၄၅။ (၂) ထို (ဌာနကုသလတာ အဌာန 'အဌာနကုသလတာ' ကုသလတာတို့) တွင်အကြောင်း မဟုတ်သည်၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (အကြောင်း မဟုတ်သည်၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အဌာနကုသလတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် အကြင် တရား တို့သည် အကြင် အကြင် (အကျိုး) တရားတို့၏ (ဖြစ်ပေါ်ရန်) အကြောင်း မဟုတ်ကုန်၊ အထောက်အပံ့ မဟုတ်ကုန်။ (ထိုထိုအကျိုးတရားတို့) ဖြစ်ပေါ်ခြင်းငှါ ထိုထိုမဟုတ်သော အကြောင်း 'အဌာန' သည် ရှိ၏။ [ထိုထိုအကြောင်း မဟုတ်သည်ကို စွဲ၍ (ထိုထိုအကျိုးတရားတို့ မဖြစ်ကုန်)]။ ဤသို့ ထိုအကြောင်း ဟုတ်သည်၌ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်း၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အကြောင်း မဟုတ် သည်၌ ကျွမ်းကျင် (လိမ္မာ) သူ၏အဖြစ် (အကြောင်း မဟုတ်သည်၌ တတ်သိကျွမ်းကျင် လိမ္မာသောသူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အဌာနကုသလတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (စက္ခုပသာဒသည် သောတဝိညာဉ် ဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်း မဟုတ်စသည်ဖြင့် သိတတ်သော မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္ပယုတ်, မဟာကြိယာ ဉာဏသမ္ပယုတ်စိတ်, အဘိညာဉ် စိတ်တို့၌ ရှိသောပညာ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၄ - အဇ္ဇဝဒုက်

ဖြောင့်မတ်သောသူဖြစ်ကြောင်းတရား 'အဇ္ဇဝ'

၁၃၄၆။ (၁) ထို (အဇ္ဇဝ မဒ္ဒဝတို့) တွင် ဖြောင့်မတ်သူ၏အဖြစ် (ဖြောင့်မတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အဇ္ဇဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ဖြောင့်မတ်သည်၏အဖြစ် 'အဇ္ဇဝတာ'၊ မကောက်သည်၏အဖြစ် 'အဇိမ္ဘတာ'၊ မကွေးသည်၏အဖြစ် 'အဝင်္ကတာ'၊ မကိုင်းသည်၏အဖြစ် 'အကုဋိလတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဖြောင့်မတ်သူ၏အဖြစ် (ဖြောင့်မတ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'အဇ္ဇဝ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ကာယုဇုကတာ, စိတ္တုဇုကတာ)။

နူးညံ့ပြေပြစ်သောသူဖြစ်ကြောင်းတရား 'မဒ္ဒဝ'

၁၃၄၇။ (၂) ထို (အဇ္ဇဝ မဒ္ဒဝတို့) တွင် နူးညံ့ပြေပြစ်သူ၏အဖြစ် (နူးညံ့ ပြေပြစ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'မဒ္ဒဝ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် နူးညံ့သည်၏အဖြစ် 'မုဒုတာ'၊ ဗပြပြစ်သည်၏ အဖြစ် 'မဒ္ဒဝတာ'၊ မခက်ထန်သည်၏အဖြစ် 'အကက္ခဋတာ'၊ မကြမ်းတမ်းသည်၏အဖြစ် 'အကထိနတာ'။ (မာနမရှိသဖြင့်) နှိမ့်ချသော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ် 'နီစစိတ္တတာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘော ကို နူးညံ့ပြေပြစ်သူ၏ အဖြစ် (နူးညံ့ပြေပြစ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'မဒ္ဒဝ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ကာယမုဒုတာ, စိတ္တမုဒုတာ)။

၂၅ - ခန္တီဒုက်

သည်းခံခြင်းတရား 'ခန္တီ'

၁၃၄၈။ (၁) ထို (ခန္တီ, သောရစ္စတို့) တွင် သည်းခံခြင်းတရား 'ခန္တီ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် သည်းခံခြင်း 'ခန္တီ'၊ သည်းခံပုံ အခြင်းအရာ 'ခမနတာ'၊ အထက်ခ္ဍ နေစေခြင်း (မိမိထက် အမြတ်ထားခြင်း) ဆန့်ကျင်ဘက်အဖြစ်ဖြင့် မတည်ခြင်း 'အဓိဝါသနတာ'၊ မကြမ်းတမ်းခြင်းသဘော 'အစဏ္ဍိက္ကတာ'၊ ပြည့်စုံစွာ ပြောဆိုနိုင်ခြင်း (ကောင်းစွာ ဆိုအပ်သော စကား) 'အနသုရောပ'။ (ဝမ်းမြောက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်) စိတ်၏ မိမိပကတိ စိတ်ရှိသည်၏အဖြစ် (နှစ်သက်လိုလားခြင်း) 'အတ္တမနတာ စိတ္တဿ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို သည်းခံခြင်းတရား 'ခန္တီ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သည်းခံခြင်း အဒေါသပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သောသူ ဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၄၉။ (၂) ထို (ခန္တီ, သောရစ္စတို့) တွင် 'သောရစ္စ' ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သူ၏ အဖြစ် (ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သောရစ္စ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်ခ္ဍ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (ကာယသုစရိုက်သုံးပါး)၊ နှုတ် (စကား) ခ္ဍ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (ဝစီသုစရိုက်လေးပါး)၊ ကိုယ်နှုတ် (နှစ်ပါး) ခ္ဍ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (အာဇီဝလျှင် ရှစ်ခုမြောက်သော 'အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ') သည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သူ ၏ အဖြစ် (ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သောရစ္စ' ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အကျင့် 'သီလ' ကို စောင့်စည်းခြင်းကိုလည်း ကောင်းသောအမှုခ္ခ မွေ့လျော်သူ ၏ အဖြစ် (ကောင်းသော အမှုခ္ခ မွေ့လျော်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သောရစ္စ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သီလစေတနာ ပြဋ္ဌာန်းသော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, လောကုတ္တရာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၆ - သာခလျဒုက်

နူးညံ့ပြေပြစ်ချစ်ခင်ဖွယ်စကားကို ဆိုတတ်သောသူ

၁၃၅၁။ (၁) ထို (သာခလျ၊ ပဋ္ဌိသန္ဌာရတို့) တွင် ဖြစ်ကြောင်းတရား 'သာခလျ' နူးညံ့သိမ်မွေ့သော, စကားရှိသော သူ၏အဖြစ် (နူးညံ့ပြေပြစ် ချစ်ဖွယ်စကားကို ဆိုတတ် သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'သာခလျ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် စကားသည် (မပြေမပြစ်) အဖုအထစ်ရှိ၏ 'အဏ္ဏက'၊ ဆွေးမြည့်၏ (နားမချမ်းသာဖွယ်ဖြစ်၏) 'ကက္ကသ'၊ သူတစ်ပါးတို့ကို စပ်ပူစေတတ်၏ (ဒေါသကို ဖြစ်စေ တတ်၏) 'ပရကဋ္ဌက'၊ သူတစ်ပါးတို့ကို (သွားလိုရာသို့ သွားခွင့် မပေးဘဲ ဆူးခက်ကဲ့သို့) အလွန် ငြိတွယ် တတ်၏ (စိတ်ကို ထိခိုက်တတ်၏) 'ပရာဘိသဇ္ဇနီ'၊ အမျက် ဒေါသ၏ အနီးအပါး၌ ဖြစ်၏ (အမျက်ဒေါသ ထွက်လောက်အောင် ဖြစ်၏) 'ကောဓသောမန္တာ'၊ တည်ကြည်မှု 'သမာဓိ' ကို မဖြစ်ပေါ်စေတတ် 'အသမာဓိ သံဝတ္တနိကာ'၊ ထိုသို့ သဘောရှိသော စကားကို ပယ်စွန့်၍ အကြင် စကားသည် အပြစ်ကင်း ၏ 'နေဠ'၊ နားချမ်းသာ၏ 'ကဏ္ဏသုခ'၊ နှစ်သက်မြတ်နိုးဖွယ် ရှိ၏ 'ပေမနီယ'။ (မထိခိုက်ဘဲ ချမ်းသာစွာ) စိတ်နှလုံးသို့ သက်ဝင်၏ 'ဟဒယင်္ဂမ'၊ နေပြည်တော်သူ မြို့ကြီးသူတို့ စကားသဖွယ် ယဉ်ကျေး၏ 'ပေါရီ'၊ လူအများ နှစ်သက်၏ 'ဗဟုဇနကန္တ'၊ လူအများစိတ်ကို (နှစ်သက်မြတ်နိုးသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်) တိုးပွါး စေတတ်၏ 'ဗဟုဇနမနာပ'၊ ထိုသို့သဘောရှိသော စကားကို ပြောဆိုအပ်၏။ ထိုစကား၌ အကြင် ပြေပြစ်သော စကား ရှိသူ၏အဖြစ် 'သဏှဝါစတာ'၊ နူးညံ့သိမ်မွေ့သော စကားရှိသူ၏အဖြစ် 'သခိလဝါ စတာ'၊ မကြမ်းတမ်းသော စကားရှိသူ၏အဖြစ် 'အဖရုသဝါစတာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို နူးညံ့သိမ်မွေ့သော စကားရှိသူ၏အဖြစ် (နူးညံ့ပြေပြစ် ချစ်ဖွယ် စကားကို ဆိုတတ်သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'သာခလျ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ချစ်ဖွယ်စကားကို ဆိုသောအခါ ဖြစ်ပေါ်သော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ပျူဇာ့ဂါလောကဝတ် ဖော်ရွေကျေပွန်ခြင်းဖြစ်သော သူ

၁၃၅၁။ (၂) ထို (သာခလျ၊ ပဋ္ဌိသန္ဌာရတို့) တွင် 'ပဋ္ဌိသန္ဌာရ' (တရား'ဓမ္မ' ဖြင့်ဖြစ်စေ, ပစ္စည်း 'အာမိသ' ဖြင့်ဖြစ်စေ) ပျူဇာ့ဂါလောကဝတ် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း (လောကဝတ် ဖော်ရွေကျေပွန်ခြင်း, ကျွမ်းဝင်ရင်းနှီးစွာ ဆက်ဆံခြင်း) 'ပဋ္ဌိသန္ဌာရ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ပစ္စည်း 'အာမိသ' ဖြင့် အစေ့ အစပ်ပြုခြင်း 'အာမိသပဋ္ဌိသန္ဌာရ'၊ တရား 'ဓမ္မ' ဖြင့် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း 'ဓမ္မပဋ္ဌိသန္ဌာရ' ဟူ၍ အစေ့ အစပ် ပြုခြင်း 'ပဋ္ဌိသန္ဌာရ' တို့သည် နှစ်မျိုး ရှိကုန်၏။ ဤသာသနာ (လောက) ၌ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စည်း 'အာမိသ' ဖြင့် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း 'အာမိသပဋ္ဌိသန္ဌာရ' ဖြင့် လည်းကောင်း၊ တရား 'ဓမ္မ' ဖြင့် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း 'ဓမ္မပဋ္ဌိသန္ဌာရ' ဖြင့် လည်းကောင်း စေ့စပ်တတ်သူဖြစ်၏၊ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ပျူဇာ့ဂါလောကဝတ် အစေ့အစပ်ပြုခြင်း 'ပဋ္ဌိသန္ဌာရ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ပျူဇာ့ဂါလောကဝတ် ပြုသော အခါ၌ ဖြစ်ပေါ်သော မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၇ - ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တဒွါရတာဒုက်

မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို မစောင့်ထိန်းတတ်သူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၅၂။ (၁) ထို (ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တ 'ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တဒွါရတာ' ဒွါရတာ, ဘောဇနေ အမတ္တညုတာတို့) တွင် အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့၌ မစောင့်ရှောက်သော တံခါးပေါက်ရှိသူ၏အဖြစ် (မျက်စိစသော, ဣန္ဒြေကို မစောင့်ထိန်းတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တဒွါရတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤလောကဌ် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' ဖြင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' ကို မြင်သော် (မိန်းမ, ယောကျ်ားဟူသော) အမှတ်အသား ပုံသဏ္ဌာန် 'နိမိတ်' ကို ယူလေ့ရှိ၏၊ ကိလေသာကို ထင်ရှားပြတတ်သော လက်ခြေစသော အင်္ဂါ၊ ပြီးဟန် ရယ်ဟန်စသော အမူအရာ အမှတ်လက္ခဏာ 'အနုဗျဉ္ဇန' ကိုယူလေ့ရှိ၏၊ အကြင် အကြောင်းကြောင့် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကို မစောင့်စည်း (မပိတ်ဆို့) ဘဲ နေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'၊ နှလုံးမသာခြင်း စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ' ဟူသော ယုတ်ညံ့သော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အစဉ်လိုက်၍ နှိပ်စက်ကုန်ရာ၏၊ ထိုမြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကို စောင့်စည်းခြင်းငှါ မကျင့်၊ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကို မစောင့်ရှောက်၊ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ၌ စောင့်စည်းခြင်းသို့ မရောက်။ နားအကြည် 'သောတ' ဖြင့် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' ကို ကြားသော်။ပ။ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' ဖြင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' ကို နမ်း (နံ) သော်။ပ။ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' ဖြင့် အရသာ 'ရသာရုံ' ကို လျက်သော်။ပ။ ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' ဖြင့် အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ' ကို ထိသော်။ပ။ စိတ်ဖြင့် သဘောတရား 'ဓမ္မာရုံ' ကိုသိသော် (မိန်းမ, ယောကျ်ားဟူသော) အမှတ်အသား ပုံသဏ္ဌာန် 'နိမိတ်' ကို ယူလေ့ရှိ၏၊ ကိလေသာကို ထင်ရှားပြတတ်သော လက်ခြေစသော အင်္ဂါ, ပြီးဟန် ရယ်ဟန်စသော အမူအရာ အမှတ်လက္ခဏာ 'အနုဗျဉ္ဇန' ကို ယူလေ့ရှိ၏၊ အကြင် အကြောင်းကြောင့် အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ကို မစောင့်စည်း (မပိတ်ဆို့) ဘဲ နေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'၊ နှလုံးမသာခြင်း စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ' ဟူသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အစဉ်လိုက်၍ နှိပ်စက်ကုန်ရာ၏၊ ထိုအစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ကို စောင့်စည်းခြင်းငှါ မကျင့်၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ'ကို မစောင့်ရှောက်၊ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၌ စောင့်စည်းခြင်းသို့ မရောက်။ ဤအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့ကို အကြင် မလုံခြုံစေခြင်း 'အဂုတ္တိ'၊ မလုံခြုံစေပုံ အခြင်းအရာ 'အဂေါပနာ'၊ မစောင့်ရှောက်ခြင်း 'အနာရက္ခ'၊ မစောင့်စည်းခြင်း (မပိတ်ဆို့ခြင်း) 'အသံဝရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့၌ မစောင့်ရှောက်သော တံခါးပေါက်ရှိသူ၏အဖြစ် (မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို မစောင့်ထိန်းတတ်သူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တဒွါရတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (လောဘမူစိတ်, ဒေါသမူစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည် မသိတတ်သူ

၁၃၅၃။ (၂) ထို (ဣန္ဒြေယသု အဂုတ္တဒွါရတာ, ဖြစ်ကြောင်းတရား 'ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ' ဘောဇနေအမတ္တညုတာတို့) တွင် စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ် သူ၏အဖြစ် (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်သူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤလောကဌ် အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် (ဉာဏ်ဖြင့်) မဆင်ခြင်မှု၍ မသင့်လျော်သောအားဖြင့် (ကချေသည် ကျွမ်းသမားတို့ကဲ့သို့) မြူးထူးပျော်ပါးခြင်းငှါ။ (မင်း, မင်း၏ အမတ်တို့ကဲ့သို့) မာန်ယစ်ခြင်းငှါ။ (ပြည်တန်ဆာ နန်းတွင်းသူတို့ကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်ကို) တန်ဆာ ဆင်ခြင်းငှါ။ (လက်ဝှေ့သည်, လက်ပမ်းသည်တို့ကဲ့သို့ အသားအရေကို) ပြည့်ဖြိုးတိုးပွါးစေခြင်းငှါ အစာ

'အာဟာရ' ကို စားသောက်၏။ ထိုစားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အကြင် မရောင့်ရဲသူ၏အဖြစ် 'အသန္တုဋ္ဌိတာ'၊ အတိုင်းအရှည်ကို မသိသူ၏အဖြစ် 'အမတ္တညုတာ'၊ စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ (သင့်လျော်သောအားဖြင့်) မဆင်ခြင်ခြင်း 'အပ္ပဋိသင်္ခါဘောဇနေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်သူ၏အဖြစ် (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို မသိတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (လောဘမူစိတ်, မောဟမူစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

၂၈ - ဣန္ဒြေယေသု ဂုတ္တဒ္ဒါရတာဒုက်

မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို စောင့်ထိန်းတတ်သူ ဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၅၄။ (၁) ထို (ဣန္ဒြေယေသု 'ဣန္ဒြေယေသု ဂုတ္တဒ္ဒါရတာ' ဂုတ္တဒ္ဒါရတာ, ဘောဇနေ မတ္တညုတာတို့) တွင် အစိုးရမူ 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့၌ စောင့်ရှောက်ပိတ်ဆို့အပ်သော တံခါးပေါက် ရှိသူ၏အဖြစ် (မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို စောင့်ထိန်းတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'ဣန္ဒြေယေသုဂုတ္တဒ္ဒါရတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤလောက၌ အချို့ပုဂ္ဂိုလ်သည် မျက်စိအကြည် 'စက္ခု' ဖြင့် အဆင်း 'ရူပါရုံ' ကိုမြင်သော် (မိန်းမ, ယောကျ်ားဟူသော) အမှတ်အသား ပုံသဏ္ဌာန် 'နိမိတ်' ကို ယူလေ့မရှိ၊ ကိလေသာကို ထင်ရှားပြတတ်သော လက်ခြေစသော အင်္ဂါ, ပြုံးဟန် ရယ်ဟန်စသော အမူအရာ အမှတ်လက္ခဏာ 'အနုဗျဉ္ဇန' ကို ယူလေ့မရှိ၊ အကြင် အကြောင်းကြောင့် မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကိုမစောင့်စည်း (မပိတ်ဆို့) ဘဲ နေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'၊ နှလုံးမသာခြင်း စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ' ဟူသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အစဉ်လိုက်၍ နှိပ်စက်ကုန်ရာ၏။ ထိုမြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကို စောင့်စည်းခြင်းငှါ ကျင့်၏။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ကို စောင့်ရှောက်၏။ မြင်မှု၌ အစိုးရသော မျက်စိအကြည် 'စက္ခုန္ဒြေ' ၌ စောင့်စည်းခြင်းသို့ ရောက်၏။ နားအကြည် 'သောတ' ဖြင့် အသံ 'သဒ္ဒါရုံ' ကို ကြားသော်။ပ။ နှာခေါင်းအကြည် 'ဃာန' ဖြင့် အနံ့ 'ဂန္ဓာရုံ' ကို နမ်း (နံ့) သော်။ပ။ လျှာအကြည် 'ဇိဝှါ' ဖြင့် အရသာ 'ရသာရုံ' ကို လျက်သော်။ပ။ ကိုယ်အကြည် 'ကာယ' ဖြင့် အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ' ကို ထိသော်။ပ။ စိတ်ဖြင့် သဘောတရား 'ဓမ္မာရုံ' ကို သိသော် (မိန်းမ, ယောကျ်ားဟူသော) အမှတ်အသား ပုံသဏ္ဌာန် 'နိမိတ်' ကို ယူလေ့မရှိ၊ ကိလေသာကို ထင်ရှားပြတတ်သော လက်ခြေစသော အင်္ဂါ, ပြုံးဟန် ရယ်ဟန်စသော အမူအရာ အမှတ်လက္ခဏာ 'အနုဗျဉ္ဇန' ကို ယူလေ့မရှိ၊ အကြင် အကြောင်းကြောင့် အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ကို မစောင့်စည်း (မပိတ်ဆို့) ဘဲ နေသော ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ'၊ နှလုံးမသာခြင်း စိတ်ဆင်းရဲမှု 'ဒေါမနဿ' ဟူသော ယုတ်မာသော အကုသိုလ်တရားတို့သည် အစဉ်လိုက်၍ နှိပ်စက်ကုန်ရာ၏။ ထိုအစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ကို စောင့်စည်းခြင်းငှါ ကျင့်၏။ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ကို စောင့်ရှောက်၏။ အစိုးတရ သိမှု 'မနိန္ဒြေ' ၌ စောင့်စည်းခြင်းသို့ ရောက်၏။ ဤအစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့ကို အကြင် လုံခြုံစေခြင်း 'ဂုတ္တိ'၊ လုံခြုံစေပုံ အခြင်းအရာ 'ဂေါပနာ'၊ စောင့်ရှောက်ခြင်း 'အာရက္ခ'၊ စောင့်စည်း (ပိတ်ဆို့) ခြင်း 'သံဝရ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အစိုးရမှု 'ဣန္ဒြေ' ခြောက်ပါး (တံခါးခြောက်ပေါက်) တို့၌ စောင့်ရှောက် ပိတ်ဆို့အပ်သော တံခါးပေါက်ရှိသူ၏အဖြစ် (မျက်စိစသော ဣန္ဒြေကို စောင့်ထိန်းတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဣန္ဒြေယေသု ဂုတ္တဒ္ဒါရတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာ, လောကုတ္တရာ စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည် သိတတ်သူ

၁၃၅၅။ (၂) ထို (ကျွန်ုပ်ယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ, ဘာဇနေဖြစ်ကြောင်းတရား 'ဘောဇနေ မတ္တညုတာ' မတ္တညုတာတို့) တွင် စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်သူ၏အဖြစ် (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဘောဇနေ မတ္တညုတာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ဤသာသနာတော်၌ အချို့ ပုဂ္ဂိုလ်သည် (ဉာဏ်ဖြင့်) ဆင်ခြင်၍ သင့်လျော်သောအားဖြင့် အစာ 'အာဟာရ' ကို စားသောက်၏။ (ကချေသည် ကျွမ်းသမားတို့ကဲ့သို့) မြူးထူးပျော်ပါးခြင်းငှါ မစား။ (မင်း, မင်း၏ အမတ်တို့ကဲ့သို့) မာန်ယစ်ခြင်းငှါ မစား။ (ပြည့်တန်ဆာ, နန်းတွင်းသူတို့ကဲ့သို့ ခန္ဓာကိုယ်ကို) တန်ဆာဆင်ခြင်းငှါ မစား။ (လက်ဝှေ့သည်, လက်ပန်းသည်တို့ကဲ့သို့ အသားအရေကို) ပြည့်ဖြိုးတိုးပွါးစေခြင်းငှါ မစား၊ ဤကိုယ်၏ တည်တံ့ရန်, မျှတရန်, ပင်ပန်းခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ရန်, ဆာလောင်ခြင်း မွတ်သိပ်ခြင်းငြိမ်းရန်, မြတ်သော အကျင့်ကို ချီးမြှောက်ရန် အကျိုးငှါသာလျှင် အစာ 'အာဟာရ' ကို စားသောက်၏။ ဤသို့ (အစာ 'အာဟာရ' ကို) စားသောက်ခြင်းကြောင့် ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အဟောင်း (အစာမစားခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည့် ဝေဒနာ) ကိုလည်း ပယ်ဖျောက်မည်၊ ခံစားမှု 'ဝေဒနာ' အသစ် (အလွန်စားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည့် ဝေဒနာ) ကိုလည်း မဖြစ်စေမည်၊ ငါ့အား မျှတခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ အပြစ် မရှိခြင်းသည် လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာစွာ နေရခြင်းသည် လည်းကောင်း ဖြစ်လိမ့်မည် ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် အစာ 'အာဟာရ' ကို စားမျိုး၏။ ထိုစားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အကြင် ရောင့်ရဲသူ၏အဖြစ် 'သန္တုဋ္ဌတာ'၊ အတိုင်းအရှည်ကို သိသူ၏အဖြစ် 'မတ္တညုတာ'၊ စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ ဆင်ခြင်ခြင်း 'ပဋိသင်္ခါဘောဇနေ' သည် (ရှိ၏)။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို စားဖွယ် (ဘောဇဉ်) ၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်သူ၏အဖြစ် (စားဖွယ်ဘောဇဉ်၌ အတိုင်းအရှည်ကို သိတတ်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'ဘောဇနေ မတ္တညုတာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

၂၉ - မုဌသစ္စဒုက်

သတိမေ့လျော့သောသူဖြစ်ကြောင်းတရား 'မုဌသစ္စ'

၁၃၅၆။ (၁) ထို (မုဌသစ္စ၊ အသမ္မဇညတို့) တွင်မေ့လျော့သော 'သတိ' ရှိသူ (သတိမေ့သူ) ၏အဖြစ် (သတိမေ့လျော့သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'မုဌသစ္စ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မအောက်မေ့မှု, အမှတ်မရမှု 'အသတိ'၊ အစဉ် မအောက်မေ့မှု 'အနနုဿတိ'၊ တစ်ဖန် မအောက်မေ့မှု 'အပဋိဿတိ'၊ 'အသတိ' ဟူသော မအောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ 'အသတိ အသရဏရတာ'၊ ဆောင်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ် 'အဓာရဏတာ'။ (ရေပေါ်၌ ပေါ်နေသော ဗူးခွံကဲ့သို့ အာရုံ၌) ပေါ်သည်၏အဖြစ် (အာရုံ၌ မစူးစိုက်မှု) 'ပိလာပနတာ'၊ မေ့ပျောက်သော သတိရှိသည်၏အဖြစ် 'သမ္မုဿနတာ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို မေ့လျော့သော 'သတိ' ရှိသူ (သတိမေ့သူ) ၏အဖြစ် (သတိမေ့လျော့သောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) 'မုဌသစ္စ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သတိ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသောသူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၅၇။ (၂) ထို (မုဌသစ္စ၊ အသမ္မဇညတို့) 'အသမ္မဇည' တွင် ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသူ၏အဖြစ် (ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အသမ္မဇည' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် မသိခြင်းသဘော 'အညာဏ'၊ မမြင်ခြင်းသဘော 'အဒဿန'။ပ။ (စီးပွားချမ်းသာသို့

မရောက်နိုင်အောင် ပိတ်ပင်တတ်သဖြင့်) တံခါးကျည် (မင်းတုပ်) နှင့် တူသော မသိမှုသဘော 'အဝိဇ္ဇာ လင်္ဂ'၊ အကုသိုလ်တို့၏ အခြေအမြစ်ဖြစ်သော (အမှန်သဘောခ္ခ) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ အကုသလမူလ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသူ၏အဖြစ် (ဆင်ခြင်စဉ်းစားဉာဏ် မရှိသောသူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) 'အသမ္ဘဝည' ဟု ဆိုအပ်၏ (ပညာ၏ ဆန့်ကျင်ဖက် အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

၃၀ - သတိဒုက်

အောက်မေ့မှု 'သတိ' တရား

၁၃၅၈။ (၁) ထို (သတိ,သမ္ဘဝညတို့) တွင် အောက်မေ့မှု အမှတ်ရမှု 'သတိ' တရားဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် အောက်မေ့မှု, အမှတ်ရမှု 'သတိ'၊ အစဉ်အောက်မေ့မှု 'အနုဿတိ'၊ တစ်ဖန် အောက်မေ့မှု 'ပဋိဿတိ'၊ အမှတ်ရမှု 'သတိ' ဟူသော အောက်မေ့ပုံ အခြင်းအရာ 'သတိ သရဏတာ'၊ ဆောင်ပုံ အခြင်းအရာ 'ဓာရဏတာ'၊ မပေါ်သောအခြင်းအရာ (အာရုံ၌ စူးစိုက်မှု) 'အပိလာပနတာ'၊ မမေ့ပျောက်သည်၏အဖြစ် 'အသမ္မုဿနတာ'၊ သတိဟူသော အစိုးတရ အောက်မေ့မှု 'သတိန္ဒြေ'။ (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ် အောက်မေ့မှု 'သတိဗိုလ်'၊ ကောင်းစွာ အောက်မေ့မှု 'သမ္မာသတိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘော ကို အောက်မေ့မှု အမှတ်ရမှု 'သတိ' တရားဟု ဆိုအပ်၏ (သတိ)။

ဆင်ခြင်စဉ်းစားမှု 'သမ္ဘဝည' တရား

၁၃၅၉။ (၂) ထို (သတိ, သမ္ဘဝညတို့) တွင် ဆင်ခြင်စဉ်းစားမှု 'သမ္ဘဝည' တရားဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု 'ပညာ'။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း 'ပဇာနနာ'။ပ။ (အမှန်သဘောခ္ခ) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု) 'အမောဟ'။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော 'ဓမ္မဝိစယ'၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ဆင်ခြင် စဉ်းစားမှု 'သမ္ဘဝည' တရားဟု ဆိုအပ်၏ (ပညာ)။

၃၁ - ပဋိသခ်ၭာနဗလဒုက်

မတုန်မလှုပ်ဆင်ခြင်ခြင်း'ပဋိသခ်ၭာနဗလ'

၁၃၆၀။ (၁) ထို (ပဋိသခ်ၭာနဗလ, ဘာဝနာဗလတို့) တွင် (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ်သော ဆင်ခြင်ခြင်း 'ပဋိသခ်ၭာနဗလ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်း သဘော။ပ။ (အမှန်သဘောခ္ခ) မတွေဝေမှု (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ်သော ဆင်ခြင်ခြင်း 'ပဋိသခ်ၭာနဗလ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ပညာ)။

မတုန်မလှုပ် ပွားများခြင်း 'ဘာဝနာဗလ'

၁၃၆၁။ (၂) ထို (ပဋိသခ်ၭာနဗလ,ဘာဝနာဗလတို့) တွင် (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ် ပွားများခြင်း 'ဘာဝနာဗလ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကုသိုလ်တရား (ဗောဓိပက္ခိယတရား) တို့ကို အကြင် မှီဝဲခြင်း 'အာသေဝနာ'၊ ပွားများခြင်း 'ဘာဝနာ'၊ အကြိမ်များစွာ ပြုခြင်း 'ဗဟုလီကမ္မ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ

(ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ် ပွားများခြင်း 'ဘာဝနာဗလ' ဟု ဆိုအပ်၏။ (သစ္စာလေးပါးကို) သိခြင်း၏ အဖို့ အစု (အသင်းအပင်း) 'ဗောဇ္ဈင်' ခုနစ်ပါးတို့ကိုလည်း (ခိုင်မြဲစွာ) မတုန်မလှုပ် ပွားများခြင်း 'ဘာဝနာ ဗလ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ကုသိုလ် ၂၁, ယှဉ်ဖက် စေတသိက် ၃၈)။

၃၂ - သမထဒုက်

ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ငြိမ်သက်စေမှု

၁၃၆၂။ (၁) ထို (သမထ, ဝိပဿနာတို့) တွင် 'သမထ' တရား (ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ်တရားတို့ကို) ငြိမ်သက်စေမှု 'သမထ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ဆန့်ကျင်ဘက် အကုသိုလ် တရားတို့ကို) ငြိမ်သက်စေမှု 'သမထ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာသမာဓိ)။

အထူးထူးရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' တရား

၁၃၆၃။ (၁) ထို (သမထ, ဝိပဿနာတို့) တွင် (အနိစ္စအစရှိသော) အထူးထူးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ပ။ (အမှန်သဘောဌ) မတွေဝေခြင်း (အမှန်ကိုသိမှု)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (အနိစ္စအစရှိသော) အထူးထူးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှုမြင်မှု 'ဝိပဿနာ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ပညာ)။

၃၃ - သမထနိမိတ္တဒုက်

သမထ၏အကြောင်း 'သမထနိမိတ္တ'

၁၃၆၄။ (၁) ထို (သမထနိမိတ္တ၊ ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တတို့) တွင် ငြိမ်သက်စေမှု 'သမထ' ၏အကြောင်း 'သမထနိမိတ္တ' ဟူသည် အဘယ် နည်း။ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို ငြိမ်သက်စေမှု 'သမထ' ၏ အကြောင်း 'သမထနိမိတ္တ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာသမာဓိ)။

ပဂ္ဂါဟ၏အကြောင်း 'ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တ'

၁၃၆၅။ (၂) ထို (သမထနိမိတ္တ, ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တတို့) တွင် (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို) ချီးမြှောက်မှု (ထောက်ပံ့မှု) 'ပဂ္ဂါဟ' ၏ အကြောင်း 'ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လ အားထုတ်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို) ချီးမြှောက်မှု (ထောက်ပံ့မှု) 'ပဂ္ဂါဟ' ၏ အကြောင်း 'ပဂ္ဂါဟနိမိတ္တ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာဝါယာမ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃၄ - ပဂ္ဂါဟဒုက်

ချီးမြှောက်မှု 'ပဂ္ဂါဟ'

၁၃၆၆။ (၁) ထို (ပဂ္ဂါဟ၊ အဝိက္ခေပတို့) တွင် (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို) ချီးမြှောက်မှု (ထောက်ပံ့မှု) 'ပဂ္ဂါဟ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လ အားထုတ်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (သမ္မယုတ်တရားတို့ကို) ချီးမြှောက်မှု (ထောက်ပံ့မှု) 'ပဂ္ဂါဟ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာဝါယာမ)။

မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ'

၁၃၆၇။ (၁) ထို (ပဂ္ဂါဟ၊ အဝိက္ခေပတို့) တွင်မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ စိတ်၏ အကြင် တည်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်မှု 'သမ္မာသမာဓိ' သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို မပျံ့လွင့်မှု 'အဝိက္ခေပ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာသမာဓိ)။

၃၅ - သီလဝိပတ္တိဒုက်

အကျင့် 'သီလ'ပျက်စီးခြင်း 'သီလဝိပတ္တိ'

၁၃၆၈။ (၁) ထို (သီလဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိတို့) တွင်အကျင့် 'သီလ' ပျက်စီးခြင်း 'သီလဝိပတ္တိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကိုယ်၌ ဖြစ်သော အကြင် လွန်ကျူးမှု (ကာယဒုစရိုက်သုံးပါး)၊ နှုတ် (စကား) ၌ ဖြစ်သော အကြင် လွန်ကျူးမှု (ဝစီဒုစရိုက်လေးပါး)၊ ကိုယ်နှုတ် (စကား) နှစ်ပါး၌ ဖြစ်သော လွန်ကျူးမှုသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (မစောင့်စည်းမှုဟူသော) အကျင့် ပျက်စီးခြင်း 'သီလဝိပတ္တိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အကျင့် 'သီလ' မရှိသူ၏အဖြစ် 'ဒုသီလျ' ကိုလည်း အကျင့်ပျက်စီးခြင်း 'သီလဝိပတ္တိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အယူပျက်စီးခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ'

၁၃၆၉။ (၂) ထို (သီလဝိပတ္တိ, ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိတို့) တွင် အယူပျက်စီးခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ပေးလှူခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ယဇ်ကြီး (အလှူကြီး) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ယဇ်ငယ် (ဟုန်း) (အလှူငယ်) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် မရှိ၊ ကောင်းစွာ ပြုအပ်, မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော (ကောင်းမှု မကောင်းမှု) ကံတို့၏ အကျိုးဖျား (အကျိုးဆက်) 'ဖလ', အကျိုးရင်း 'ဝိပါက်' သည် မရှိ၊ ဤလောကသည် မရှိ၊ တမလွန် လောကသည် မရှိ၊ အမိ (၌ ကောင်းစွာ ပြုခြင်း မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏ အကျိုး) သည် မရှိ၊ အဖ (၌ ကောင်းစွာပြုခြင်း မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏ အကျိုး) သည် မရှိ၊ သေ၍ တစ်ဖန်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည် မရှိကုန်၊ ဤလောကကို လည်းကောင်း၊ တမလွန် လောကကို လည်းကောင်း ကိုယ်တိုင် ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုကာ ဟောကြားနိုင်ကုန်သော, ညီညွတ်ကုန်သော, ကောင်းသော အကျင့်ရှိကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား (သမဏ, ဗြာဟ္မဏ) တို့သည် လောက၌ မရှိကုန်" ဟု ဤသို့ သဘောရှိသော အကြင် အမြင်မှားမှု။ (ခြောက်ဆယ့်နှစ်ပါးသော) အမြင်မှားမှု (အယူမှားမှု) တို့၌ ပါဝင်ခြင်းသဘော။ပ။ ဖောက်ပြန် မှားယွင်းသောအားဖြင့် စွဲယူခြင်းသည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အယူပျက်စီးခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အမြင်မှားမှု (အယူမှားမှု) ကိုလည်း အယူပျက်စီးခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိပတ္တိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (ဒိဋ္ဌိ)။ (၁၂၂၁)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃၆ - သီလသမ္မဒါဒုက်

အကျင့်သီလပြည့်စုံခြင်း 'သီလသမ္မဒါ'

၁၃၇၀။ (၁) ထို (သီလသမ္မဒါ, ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါတို့) တွင် အကျင့် 'သီလ' ပြည့်စုံခြင်း 'သီလသမ္မဒါ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ အကြင် ကိုယ်၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (ကာယသုစရိုက်သုံးပါး)၊ နှုတ် (စကား) ၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (ဝစီသုစရိုက်လေးပါး)၊ ကိုယ်နှုတ် (စကား) နှစ်ပါး၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (အာဇီဝလျှင် ရှစ်ခုမြောက် ဖြစ်သော 'အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ') သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အကျင့် 'သီလ' နှင့် ပြည့်စုံခြင်း 'သီလသမ္မဒါ' ဟု ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အကျင့် 'သီလ' ကို စောင့်စည်းခြင်း 'သီလသံဝရ' ကိုလည်း အကျင့် 'သီလ' ပြည့်စုံခြင်း 'သီလသမ္မဒါ' ဟု ဆိုအပ်၏ (မဟာကုသိုလ်, မဟာကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အယူပြည့်စုံခြင်း 'ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါ'

၁၃၇၁။ (၂) ထို (သီလသမ္မဒါ, ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါတို့) တွင် (ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော) အယူ ပြည့်စုံခြင်း (သမ္မာ) 'ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ "ပေးလှူခြင်း (အကျိုး) သည် ရှိ၏၊ ယဇ်ကြီး (အလှူကြီး) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် ရှိ၏၊ ယဇ်ငယ် (ဟုန်း) (အလှူငယ်) ပူဇော်ရခြင်း (အကျိုး) သည် ရှိ၏၊ ကောင်းစွာပြုအပ် မကောင်းသဖြင့် ပြုအပ်သော (ကောင်းမှု မကောင်းမှု) ကံတို့၏ အကျိုးဖျား (အကျိုးဆက်) 'ဖလ', အကျိုးရင်း 'ဝိပါက' သည် ရှိ၏။ ဤလောကသည်ရှိ၏၊ တမလွန် လောကသည် ရှိ၏၊ အမိ (၌ ကောင်းစွာပြုခြင်း မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏အကျိုး) သည်ရှိ၏၊ အဖ (၌ ကောင်းစွာ ပြုခြင်း မကောင်းသဖြင့် ပြုခြင်း၏အကျိုး) သည် ရှိ၏၊ သေ၍ တစ်ဖန်ဖြစ်သော သတ္တဝါတို့သည် ရှိကုန်၏၊ ဤလောကကို လည်းကောင်း၊ တမလွန်လောကကို လည်းကောင်း ကိုယ်တိုင်ထူးသော ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ မျက်မှောက်ပြုကာ ဟောကြားနိုင်ကုန်သော, ညီညွတ်ကုန်သော, ကောင်းသော အကျင့် ရှိကုန်သော ရဟန်း, ပုဏ္ဏား (သမဏ, ဗြာဟ္မဏ) တို့သည် လောက၌ ရှိကြ၏" ဟု ဤသို့သဘောရှိသော အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေခြင်း (အမှန်ကို သိခြင်း)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ မြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို (ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော) အယူ ပြည့်စုံခြင်း (သမ္မာ) 'ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါ' ဟု ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အမြင်မှန်မှု (အယူမှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' ကိုလည်း အယူပြည့်စုံခြင်း 'ဒိဋ္ဌိသမ္မဒါ' ဟု ဆိုအပ်၏ (သမ္မာဒိဋ္ဌိ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃၇ - သီလဝိသုဒ္ဓိဒုက်

အကျင့် 'သီလ' ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'သီလဝိသုဒ္ဓိ'

၁၃၇၂။ (၁) ထို (သီလဝိသုဒ္ဓိ, ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတို့) တွင်အကျင့် 'သီလ' ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'သီလဝိသုဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကိုယ်၌ ဖြစ်သော အကြင် မလွန်ကျူးမှု (ကာယသုစရိုက်သုံးပါး)၊ နှုတ် (စကား) ၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (ဝစီသုစရိုက်လေးပါး)၊ ကိုယ်နှုတ် (စကား) နှစ်ပါး၌ ဖြစ်သော မလွန်ကျူးမှု (အာဇီဝလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော 'အာဇီဝဋ္ဌမကသီလ') သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော) သဘောကို အကျင့် 'သီလ' ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'သီလဝိသုဒ္ဓိ' ဟု ဆိုအပ်၏။ အလုံးစုံသော အကျင့် 'သီလ' ကိုစောင့်စည်းခြင်း 'သီလသံဝရ' ကိုလည်း အကျင့် 'သီလ' ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'သီလဝိသုဒ္ဓိ' ဟု ဆိုအပ်၏ (လောကုတ္တရာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ'

၁၃၇၃။ (၂) ထို (သီလဝိသုဒ္ဓိ, ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိတို့) တွင် အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' ဟူသည် အဘယ်နည်း။ ကံသည် မိမိဥစ္စာဖြစ်သည်ဟု သိသောဉာဏ် 'ကမ္မသကတဉာဏ်'။ (သစ္စာလေးပါး) အမှန်တရားအား လျှော်စွာသိမှု 'သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်' (ဝိပဿနာဉာဏ်)၊ မဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သိမှု 'မဂ် ဉာဏ်'၊ မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သိမှု 'ဖိုလ်ဉာဏ်' သည် (ရှိ၏)။ (ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောကို အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' ဟုဆိုအပ်၏) (ကမ္မသကတဉာဏ်, သစ္စာနုလောမိကဟု ဆိုအပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်)။

၃၈ - ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိခေါပနဒုက်

အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ'

၁၃၇၄။ (၁) ထို့ပြင် အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' ဟူသည်ကား အကြင် (ခွဲခွဲခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိမှု။ (ခွဲခွဲ ခြားခြား) အပြားအားဖြင့် သိခြင်းသဘော။ပ။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေခြင်း သဘော (အမှန်ကို သိခြင်းသဘော)။ (သစ္စာလေးပါး) တရားတို့ကို စိစစ်ခြင်းသဘော၊ ကောင်းစွာ သိမြင်မှု (အမြင်မှန်မှု) 'သမ္မာဒိဋ္ဌိ' သည် (ရှိ၏)။ (ဤကား အယူ၏ အထူးစင်ကြယ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' တည်း။) (ကမ္မသကတဉာဏ်, သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်, မဂ်ဉာဏ်, ဖိုလ်ဉာဏ်)။

အထူးစင်ကြယ်သော အယူအားလျှော်သော လုံ့လ

၁၃၇၅။ (၂) အထူးစင်ကြယ်သော အယူ 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' 'ယထာဒိဋ္ဌိသ ပဓာန' အားလျှော်သော လုံ့လ 'ယထာဒိဋ္ဌိသပဓာန' ဟူသည်ကား စိတ်၌ မှီသော အကြင် လုံ့လ အားထုတ်မှု။ပ။ ကောင်းစွာ အားထုတ်မှု 'သမ္မာဝါယာမ' သည် (ရှိ၏)။ (ဤကား အထူးစင်ကြယ်သော အယူ 'ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိ' အားလျှော်သော လုံ့လ 'ယထာဒိဋ္ဌိသ ပဓာန' တည်း) (မဟာကုသိုလ်ဉာဏ သမ္မယုတ်, မဟာကိရိယာဉာဏ သမ္မယုတ်, လောကုတ္တရာစိတ်တို့၌ ရှိသော ဝီရိယ)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃၉ - သံဝေဂဒုက်

ထိတ်လန့်ဖွယ်အကြောင်းတို့၌ ထိတ်လန့်ခြင်း 'သံဝေဂ'

၁၃၇၆။ (၁) (ထိတ်လန့်ဖွယ် အကြောင်းတို့၌) ထိတ်လန့်ခြင်း 'သံဝေဂ' ဟူ သည်ကား ပဋ္ဌိသန္ဓေနေမှု 'ဇာတိ' ကို ဘေးအားဖြင့် မြင်၍ တည်သော (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဉာဏ် 'ဇာတိဘယ'၊ အိုမှု 'ဇရာ'ကို ဘေးအားဖြင့် မြင်၍ တည်သော (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဉာဏ် 'ဇရာဘယ'၊ နာမှု 'ဗျာဓိ' ကို ဘေးအားဖြင့် မြင်၍ တည်သော (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဉာဏ် 'ဗျာဓိဘယ'၊ သေမှု 'မရဏ' ကို ဘေးအား ဖြင့် မြင်၍ တည်သော (ဖြစ်ပေါ်လာသော) ဉာဏ် 'မရဏဘယ' တည်း၊ ထိတ်လန့်ဖွယ် အကြောင်း ဟူသည်ကား ပဋ္ဌိသန္ဓေနေမှု 'ဇာတိ'၊ အိုမှု 'ဇရာ'၊ နာမှု 'ဗျာဓိ'၊ သေမှု 'မရဏ' တည်း (ဇာတိစသည်တို့မှ ထိတ်လန့်သောအခါ ဖြစ်ပေါ်သော မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်၌ ရှိသော ပညာ)။

ထိတ်လန့်သူ၏ သင့်လျော်သောအားဖြင့် လုံ့လပြုခြင်း

၁၃၇၇။ (၂) ထိတ်လန့်သူ၏ သင့်လျော်သောအား 'သံဝိဂ္ဂသ ယောနိသော ပဓာန' ဖြင့် လုံ့လပြုခြင်း 'သံဝိဂ္ဂသ ယောနိသောပဓာန' ဟူသည်ကား ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် - (၁) မဖြစ်ပေါ်သေးကုန်သော ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်စေခြင်းငှါ လိုလားမှု ကိုဖြစ်စေ၏ 'ဆန္ဒဇနေတိ'၊ ကြိုးစား၏ 'ဝါယမတိ'၊ ကြိုးစားမှု 'ဝီရိယ' ကို အားထုတ်၏ 'ဝီရိယံအာရဘတိ'၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး) ၏ 'စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိ'၊ လုံ့လစိုက်၏ 'ပဒဟတိ'။ (၂) ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးသော ယုတ်မာကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်ရှားခြင်းငှါ လိုလားမှုကို ဖြစ်စေ၏၊ ကြိုးစား၏၊ ကြိုးစားမှု 'ဝီရိယ' ကို အားထုတ်၏၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး) ၏၊ လုံ့လစိုက်၏။ (၃) မဖြစ်ပေါ်သေးကုန်သော ကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေခြင်းငှါ လိုလားမှုကို ဖြစ်စေ၏၊ ကြိုးစား၏၊ ကြိုးစားမှု 'ဝီရိယ' ကို အားထုတ်၏၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး) ၏၊ လုံ့လစိုက်၏။ (၄) ဖြစ်ပေါ်ကုန်ပြီးသော ကုသိုလ်တရားတို့၏ တည်တံ့စေခြင်းငှါ 'ဌိတိယာ'၊ မမေ့မပျောက် စေခြင်းငှါ 'အသမ္မောသာယ'၊ လွန်စွာ တိုးပွါးစေခြင်းငှါ 'ဘိယျောဘာဝါယ'၊ စည်ပင်ပြန့်ပြောစေခြင်းငှါ 'ဝေပုလ္လာယ'၊ ပွားများစေခြင်းငှါ 'ဘာဝနာယ'၊ ပြည့်ဖြိုးစေခြင်းငှါ 'ပါရိပူရိယာ' လိုလားမှုကို ဖြစ်စေ၏၊ ကြိုးစား၏၊ ကြိုးစားမှု 'ဝီရိယ' ကို အားထုတ်၏၊ စိတ်ကို ချီးမြှောက် (အားပေး) ၏၊ လုံ့လစိုက်၏။ (ဤကား ထိတ်လန့်သူ၏ သင့်လျော်သောအားဖြင့် လုံ့လပြုခြင်း 'သံဝိဂ္ဂသ ယောနိသော ပဓာန' ပေတည်း။) (ကုသိုလ်စိတ် ၂၁နှင့် ဖိုလ်စိတ် ၄ တို့၌ ရှိသော ဝီရိယ)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄၀ - အသန္တဠိဒ္ဓိတာဒုက်

ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲနိုင်သူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၇၈။ (၁) ကုသိုလ်တရားတို့၌ 'အသန္တဠိဒ္ဓိတာကုသလေသု ဓမ္မေသု' မရောင့်ရဲ (မတင်းတိမ်) နိုင်သူ၏ အဖြစ် (ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်နိုင်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား) ဟူသည်ကား ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပွားစေခြင်းငှါ မရောင့်ရဲ (မတင်းတိမ်) သူ၏ အကြင် လွန်စွာ လိုလားသူ၏ အဖြစ်သည် (ရှိ၏)။ [ဤကား ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲ (မတင်းတိမ်) နိုင်သူ၏အဖြစ် (ကုသိုလ်တရားတို့၌ မရောင့်ရဲ မတင်းတိမ်နိုင်သူဖြစ်အောင် ပြုတတ်သော တရား 'အသန္တဠိဒ္ဓိတာ ကုသလေသု ဓမ္မေသု' တည်း) (ကုသိုလ်စိတ် ၂၁, ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၃၈)]။

လုံ့လပြုခြင်း 'ဝီရိယ' ၌ မဆုတ်နစ်သူဖြစ်ကြောင်းတရား

၁၃၇၉။ (၂) လုံ့လပြုခြင်း 'ဝီရိယ' ၌ 'အပ္ပဋိဝါနိတာ ပဓာနသ္မိ' မဆုတ်နစ်သူ (ဇွဲရှိသူ) ၏အဖြစ် (ကုသိုလ် တရားပွားများ အားထုတ်ခြင်း၌ မဆုတ်နစ်သူ ဖြစ်အောင် ပြုတတ်သောတရား) ဟူသည်ကား ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပွားစေခြင်းငှါ အကြင် ရိုသေစွာပြုခြင်း 'သက္ကစ္စ ကိရိယတာ'၊ အမြဲ မပြတ်ပြုခြင်း 'သာတစ္စကိရိယတာ'။ (ဝီရိယကို ကျိုးပဲ့ပျက်စီးအောင် မပြုဘဲ) ဝီရိယကို ချန်မထားဘဲ ပြုခြင်း 'အဋ္ဌိတ ကိရိယတာ'၊ မတွန့်ဆုတ်သော (ဝီရိယမလျော့သော) ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ် 'အနောလီနဝုတ္တိတာ'၊ မချအပ်သော (မလျော့သော လိုလားမှု ရှိသူ၏အဖြစ် (ကောင်းသော အလိုဆန္ဒကို မချခြင်း) 'အနိက္ခိတ္တ ဆန္ဒတာ'၊ မချအပ်သော (မလျော့သော) တာဝန်ရှိသူ၏ အဖြစ် (ကုသိုလ်ပြုရာ၌ ဝီရိယတည်းဟူသော တာဝန်ကို မလျော့ခြင်း) 'အနိက္ခိတ္တဓုရတာ'၊ မှီဝဲခြင်း 'အာသေဝနာ'၊ ပွားစေခြင်း 'ဘာဝနာ'၊ အကြိမ်များစွာ ပြုခြင်း 'ဗဟုလီကမ္မ' သည် (ရှိ၏)။ (ဤကား လုံ့လပြုခြင်း 'ဝီရိယ' ၌ မဆုတ်နစ်သူ (ဇွဲရှိသူ) ၏အဖြစ် 'အပ္ပဋိဝါနိတာ ပဓာနသ္မိ' တည်း။) (ကုသိုလ်စိတ် ၂၁နှင့် ဖိုလ်စိတ် ၄ တို့၌ ရှိသော ဝီရိယ။)

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄၁ - ဝိဇ္ဇာဒုက်

ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ'

၁၃၈၀။ (၁) (သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာမောဟ အမိုက်မှောင်ကို) ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ' တရားဟူသည်ကား ရှေးဦး နေဖူးသော ခန္ဓာအစဉ်ကို (ရှေးဘဝကို) အဖန်ဖန် အောက်မေ့မှု နှင့် ယှဉ်သော သိမှု 'ပုဗ္ဗေနိဝါသာနုဿတိဉာဏ်' ဟူသော ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ'၊ သတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း, ပဋိသန္ဓေ နေခြင်းဌ သိမှု 'စုတူပပါတဉာဏ်' ဟူသော ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ'၊ အာသဝတို့၏ ကုန်ရာ (အရဟတ္တမဂ်) ဌ သိမှု 'အာသဝက္ခယဉာဏ်' ဟူသော ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ' အားဖြင့် (သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာမောဟ အမိုက်မှောင်ကို) ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ' တို့သည် သုံးပါးတို့တည်း (ဤကား ဖောက်ထွင်းသိမှု 'ဝိဇ္ဇာ' တရားတို့တည်း) (ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏ်, စုတူပပါတဉာဏ်, အာသဝက္ခယဉာဏ်)။

လွတ်မြောက်မှု 'ဝိမုတ္တိ'

၁၃၈၁။ (၂) လွတ်မြောက်မှု 'ဝိမုတ္တိ' တရားဟူသည်ကား စိတ်၏ လွတ်မြောက်မှု (သမာပတ်ရှစ်ပါး) 'စိတ္တဿအဓိမုတ္တိ'၊ 'ဝါန' ဟူသော တဏှာမှ ထွက်မြောက်မှု 'နိဗ္ဗာန်' အားဖြင့် လွတ်မြောက်မှု 'ဝိမုတ္တိ' တို့သည် နှစ်မျိုးတို့တည်း။ (ဤတရားတို့ကား လွတ်မြောက်မှု 'ဝိမုတ္တိ' တရားတို့တည်း) (မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ်, မဟဂ္ဂုတ်ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

၄၂ - ခယေဉာဏဒုက်

ကိလေသာကုန်ခန်းခြင်းကို ပြုတတ်သော ဉာဏ်

၁၃၈၂။ (၁) (ကိလေသာ) ကုန်ခန်းခြင်းကို ပြုတတ်သော 'ခယေဉာဏ' (အရိယမဂ်) ဉာဏ် 'ခယေဉာဏ' ဟူသည်ကား မဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သိမှု 'မဂ်ဉာဏ်' တည်း (မဂ်စိတ်လေးခုဌ ရှိသော ပညာ)။

ကိလေသာ တစ်ဖန်မဖြစ်ပေါ်စေတတ်သောဉာဏ်

၁၃၈၃။ (၂) (ကိလေသာ) တစ်ဖန် မဖြစ်ပေါ်စေတတ် 'အနုပ္ပါဒေဉာဏ' သော (အရိယာဖိုလ်) ဉာဏ် 'အနုပ္ပါဒေဉာဏ' ဟူသည်ကား မဂ်၏ အကျိုး 'ဖိုလ်' နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သိမှု 'ဖိုလ်ဉာဏ်' တည်း (ဖိုလ်စိတ်လေးခုဌ ရှိသော ပညာ)။

နိဂ္ဂေ့ပကဏ္ဍ ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ပိဋကတ်သုံးပုံဟူသော မြတ်စွာဘုရားစကားတော်၏ အနက်ကို ထုတ်ဆိုရာအပိုင်း

'အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ'

(က) သုံးစုပြု၍ ဟောအပ်သော တရားတို့၏အရကောက်ကို ထုတ်ပြခြင်း 'တိကအတ္ထုဒ္ဒါရ'

၁ - ကုသလတိက်

ကုသိုလ်တရား

၁၃၈၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ,အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ်မည်ကုန်၏။

အကုသိုလ်တရား

၁၃၈၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကုသိုလ် မည်ကုန်၏။

အဗျာကတတရား

၁၃၈၆။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရား မည်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) အကျိုး 'ဝိပါက်' (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် (ဝါနဟူသော တဏှာမှ ထွက်မြောက်ရာ) နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'အဗျာကတ' တရားမည်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဝေဒနာတိက်

သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော တရား

၁၃၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော (ကာမာဝစရ) ကုသိုလ်မှ သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ၄၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၄၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၅၊ ကိရိယာမှ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၅၊ ကုသိုလ်မှ လည်းကောင်း၊ ဝိပါက်မှ လည်းကောင်း၊ ကိရိယာမှ လည်းကောင်း ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၉, ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၂)၊ ကုသိုလ်မှ လည်းကောင်း၊ ဝိပါက်မှ လည်းကောင်း လောကုတ္တရာတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ,ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၂၄, ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၂)၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သောချမ်းသာခံစားမှု 'သုခ ဝေဒနာ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆ တို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာ ခံစားမှု 'သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

ဒုက္ခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောတရား

၁၃၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် ၁၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲ ခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၂၁-တို့သည် ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သောတရား

၁၃၈၉။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၄၊ အကုသိုလ်မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၆၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (ဥပေက္ခာ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၁၀၊ အကုသိုလ်၏ အကျိုး (ဝိပါက်) မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၆၊ ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ၆၊ ကုသိုလ်မှ လည်းကောင်း, အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ လည်းကောင်း, ကိရိယာမှ လည်းကောင်း စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၃၊ ကုသိုလ်မှ လည်းကောင်း, ဝိပါက်မှ လည်းကောင်း, ကိရိယာမှ လည်းကောင်း အရူပဝစရစိတ် ၄ -ပါးစီ ၁၂၊ ကုသိုလ်မှ လည်းကောင်း, ဝိပါက်မှ လည်းကောင်း စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာစတုတ္ထစျာန် ၈၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) 'အဒုက္ခမသုခ ဝေဒနာ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက်၄၆- တို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု (ဥပေက္ခာဝေဒနာ) 'အဒုက္ခမ သုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏။ တိတ်မုတ် (သုခ, ဒုက္ခ, အဒုက္ခမသုခ ဟူသော) ဝေဒနာ သုံးပါးတို့သည် လည်းကောင်း၊ ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့ ကို ချမ်းသာခံစားမှု 'သုခ ဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲခံစားမှု 'ဒုက္ခဝေဒနာ' နှင့်

ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲချမ်းသာ မဟုတ်သော အလယ်အလတ် ခံစားမှု (ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ) 'အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ' နှင့် ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

၃ - ဝိပါကတိက်

အကျိုး 'ဝိပါက်' တရား

၁၃၉၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' မည်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) အကျိုး 'ဝိပါက်' (၃၆) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' မည်ကုန်၏။

အကျိုးကိုဖြစ်စေသော 'ဝိပါကဓမ္မ' တရား

၁၃၉၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ကိုဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော 'ဝိပါကဓမ္မ' တရားမည် ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသော 'ဝိပါကဓမ္မ' တရား မည်ကုန်၏။

အကျိုးလည်းမဟုတ် အကျိုးကိုလည်းမဖြစ်စေသော

၁၃၉၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' နေ၀ ဝိပါက နှ ဝိပါကဓမ္မ' တရားလည်း မဟုတ်, အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည်လည်း မဟုတ်သော 'နေ၀ ဝိပါက နှ ဝိပါကဓမ္မ' တရား မည်ကုန်နည်း။ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် အကျိုး 'ဝိပါက်' လည်း မဟုတ်၊ အကျိုး 'ဝိပါက်' ကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောရှိသည်လည်း မဟုတ်သော 'နေ၀ ဝိပါက နှ ဝိပါကဓမ္မ' တရားမည်ကုန်၏။

၄ - ဥပါဒိဏ္ဏတိက်

ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယတရား

၁၃၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) စွဲယူလည်း စွဲယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) အကျိုး 'ဝိပါက်' (၃၂)၊ ထို့ပြင် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံကို ပြုအပ်သည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်ဖြစ်သော အကြင် (ကမ္မဇ) ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်းဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံ လည်း ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၄)

အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယတရား

၁၃၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူအပ် ကုန်သည်ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) , ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ ကိရိယာ (၂၀)၊ ထို့ပြင် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံကို ပြုအပ်ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် မဖြစ်သော အကြင် (တိဇ) ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးကား မဟုတ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၅)

အနုပါဒိဏ္ဏ အနုပါဒါနိယတရား

၁၃၉၅။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (အာရုံပြုသောအားဖြင့်) တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် (အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့်) မစွဲယူလည်း မစွဲယူအပ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ လွန်စွာ စွဲလမ်းတတ်သော 'ဥပါဒါန်' တရားတို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏအနုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ဖိုလ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာ, ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏ အကျိုးလည်း မဟုတ်, ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဟုတ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏအနုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၆)

၅ - သံကိလိဋ္ဌတိက်

သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကတရား

၁၃၉၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော 'သံကိလိဋ္ဌသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း ယှဉ်၍ 'သံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' လည်း ဖြစ်သော တရားတို့ကား အဘယ် နည်း)။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့ နှင့် လည်းယှဉ်၍ 'သံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' လည်း ဖြစ်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက' တရားဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၇)

အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိကတရား

၁၃၉၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော 'အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသ တို့နှင့်မယှဉ် 'အသံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' သာ ဖြစ်သော တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) အကျိုး 'ဝိပါက်' (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး

တို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ် 'အသံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံ 'သံကိလေသိက' သာဖြစ်သော) 'အသံကိလိဋ္ဌ သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၈)

အသံကိလိဋ္ဌ အသံကိလေသိကတရား

၁၃၉၈။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ သည် ပူလည်း မပူပန်စေအပ်, နှိပ်လည်း မနှိပ်စက်အပ်ကုန်မူ၍ (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ်, နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်လည်း မထိုက်သော 'အသံကိလိဋ္ဌ အသံကိလေသိက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်၊ 'အသံကိလိဋ္ဌ'၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အသံကိလေသိက' တရားတို့ကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ဖိုလ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့်လည်း မယှဉ်၊ ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အသံကိလိဋ္ဌ အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၉၉၉)

၆ - ဝိတက္ကတိက်

သဝိတက္က သဝိစာရတရား

၁၃၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်းတကွ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော 'သဝိတက္က သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် ယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ကာမာဝစရကုသိုလ် (၈)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ စိတ္တုပ္ပါဒ် (ဝိပါက် စိတ်) တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ အကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (ဝိပါက်စိတ်) နှစ်ပါး၊ ကိရိယာမှ (ကာမ) ကိရိယာ တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ ကုသိုလ်မှရူပါဝစရ ပဌမဈာန် (၁)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ ပဌမဈာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ပဌမဈာန် (၁)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ပဌမဈာန် (၄)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ပဌမဈာန် (၄)၊ ဤ (ငါးဆယ့်ငါးပါးသော) စိတ်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်'၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' တို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ငါးဆယ်တို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့်လည်း တကွ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော 'သဝိတက္က သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၁၀၀၀)

အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တတရား

၁၄၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော (ဝိတက်နှင့်ကား မယှဉ်, ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်သော) 'အဝိတက္က ဝိစာရမတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရူပါဝစရ (ဈာန်) ပဠကနည်း၌ ကုသိုလ်မှ ဒုတိယဈာန် (၁)၊ ဝိပါက်မှ ဒုတိယဈာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ ဒုတိယဈာန် (၁)၊ လောကုတ္တရာ (ဈာန်) ပဠကနည်း၌ ကုသိုလ်မှ ဒုတိယဈာန် (၄)၊ ဝိပါက်မှ ဒုတိယဈာန် (၄)၊ ဤ (တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော) စိတ်တို့၌ ဖြစ်သော သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် သုံးဆယ့်ခြောက်)။ (သဝိတက္က စိတ်၅၅ ခု၌ ရှိသော) ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကား မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' မျှသာရှိသော (ဝိတက်နှင့်ကား မယှဉ်၊ ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်သော) 'အဝိတက္ကဝိစာရမတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၁၀၀၁)

အဝိတက္ကနှင့် အဝိစာရတရား

၁၄၀၁။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ၊ သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသော 'အဝိတက္ကနှင့် အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ဝိတက် ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်-၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရတတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်-၃)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်-၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၃)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၃)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစျာန် (၄)၊ ဝိပါက်မှ အရူပစျာန် (၄)၊ ကြိယာမှ အရူပစျာန် (၄)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာတိက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၂)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာတိက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ၊ တတိယ၊ စတုတ္ထ၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာတတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၂) ပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယစျာန်၌ ဖြစ်သော သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' (၁၁)၊ ရုပ် (၂၈)၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' လည်း မရှိ, သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' လည်း မရှိသော (ဝိတက်, ဝိစာရတို့နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္ကနှင့် အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၁၀၀၂)

တိက်မုတ် ဝိတက်နှင့်တကွဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) 'ဝိစာရ' ကို 'ဝိတက်' 'ဝိစာရ' နှစ်ပါးစလုံးနှင့် ယှဉ်၏၊ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝိတက်နှင့်ကား မယှဉ်, ဝိစာရနှင့်သာ ယှဉ်၏၊ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဝိတက် ဝိစာရနှစ်ပါးစလုံးနှင့် မယှဉ် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

၇ - ပီတိတိက်

ပီတိသဟဂတတရား

၁၄၀၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) 'ပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်မှသော မနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) လေးပါး၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ကိရိယာမှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရဒုက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရဒုက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရဒုက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဒုက တိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် ၄,ဒုတိယစျာန် ၄, ပေါင်း ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ စျာန်၁၂)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကတိကစျာန် (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် ၄, ဒုတိယစျာန်၄, ပေါင်း ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန်၁၂)၊ ဤ (ငါးဆယ့်တစ်ပါးသော စိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် လေးဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်သော

(ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) 'ပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁, ပီတိကြဉ်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။ (၁၀၀၃)

သုခသဟဂတတရား

၁၄၀၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်သော (သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်မှ သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) လေးပါး၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (သုခသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကိရိယာမှ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ စျာန်၁၂၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၆)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန်၁၂၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုက္ကစျာန်၁၆)၊ ဤ (ခြောက်ဆယ့်သုံးပါးသော စိတ်)တို့၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် လေးဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤ တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်သော (သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (၁၀၀၄)

ဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၄၀၄။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ဆယ်ပါး၊ အကုသိုလ်၏အကျိုး 'ဝိပါက်' မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရ စတုတ္ထ စျာန် (၁)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစျာန်လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပစျာန်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစျာန် လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) လောကုတ္တရာ စတုတ္ထစျာန် (၄)၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) လောကုတ္တရာ စတုတ္ထစျာန် (၄)၊ ဤ (ငါးဆယ့်ငါးပါးသော စိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် လေးဆယ့်ခြောက်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာ သဟဂုတ် စိတ်, ဥပေက္ခာဝေဒနာ ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ မဖြစ်၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွဖြစ်၏၊ လျစ် လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ မဖြစ်။ ချမ်းသာမှု 'သုခ' သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ မဖြစ်၊ ရံခါ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်၏၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့်တကွ မဖြစ်၊ ရံခါ နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်၏ဟု မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။ တိက်မုတ် ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ရုပ်၊

နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့ကို နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ (၁၀၀၅)

၈ - ဒဿနတိက်ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၄၀၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာမြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ် ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်၁- သည် (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏ (သောတာပတ္တိမဂ်သည်အကြွင်းမရှိ ပယ်အပ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်, ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၄၀၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၁-သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အချို့ကား (ဤတရားတို့အနက်မှ အပါယ်သို့ လားစေတတ်သည့် အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သော တရားအချို့တို့သည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့ကား (ကြွင်းကျန်သည့် အစိတ်အပိုင်း အချို့ တရားတို့သည်) အထက်မဂ်သုံးပါးတို့ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားတို့ဖြစ်ကုန်၏။

နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၄၀၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်လည်း မပယ်အပ်, အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် လည်း မပယ်အပ်သော 'နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ,ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' စိတ် (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်လည်း မပယ်အပ်၊ အထက် မဂ်သုံးပါးဖြင့်လည်း မပယ်အပ်သော 'နေဝ ဒဿနေနန ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်,ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - ဒဿနဟေတုတိက်

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၄၀၈။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၁၊ ဤ (ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်) ၌ ဖြစ်သော (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် (၂၂) ပါးတို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်၌ ရှိသော မောဟမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဘာဝနာယမဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၄၀၉။ (၂) အဘယ် တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၁၊ ဤ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်) ၌ ရှိသောမောဟကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက်၁၄-ပါးတို့ သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည်အချို့ကား (ဤတရားတို့အနက်မှ အပါယ်သို့ လားစေတတ်သည့် အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော တရားအချို့တို့သည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့ကား (ကြွင်း ကျန်သည့် အစိတ်အပိုင်းတရားအချို့တို့သည်) အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်,ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်, ဒေါသမူဒ္ဓေ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နေဝ ဒဿနေန နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၄၁၀။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်လည်း ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိ၊ အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့်လည်းပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) 'နေဝ ဒဿနေနန ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွဖြစ်သော တွေဝေမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်မောဟ' ၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော တွေဝေမှု 'ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်မောဟ'။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေး ပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့်လည်း ပယ်အပ်သောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော, အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့်လည်း ပယ်အပ်သောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သော)

‘နေဝ ဒဿနေနန ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်,ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်မောဟ, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်မောဟ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၀ - အာစယဂါမိတိက်

အာစယဂါမိတရား

၁၄၁၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ‘အာစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ‘အာစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏။

အပစယဂါမိတရား

၁၄၁၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ‘အပစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သောမဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော (ရောက်စေတတ်သော) ‘အပစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နေဝါစယဂါမိ နာပစယဂါမိတရား

၁၄၁၃။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်း မဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်းမဟုတ်သော ‘နေဝါစယဂါမိ နာပစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ ‘ကိရိယာ’ (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် ပဋ္ဌိသန္ဓေ စုတိသို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်းမဟုတ်၊ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း (ရောက်စေတတ်သည်) လည်းမဟုတ်သော ‘နေဝါစယဂါမိ နာပစယဂါမိ’ တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိပါက်စိတ်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - သေက္ခတိက်

သေက္ခတရား

၁၄၁၄။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက် တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'သေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါးဌ့ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် အောက်ဌ ဖြစ်သော ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (အောက်ဖိုလ်) သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'သေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်လေးခု, အောက်ဖိုလ်သုံးခု, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အသေက္ခတရား

၁၄၁၅။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီးအသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'အသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

(အောက်ဖိုလ်သုံးပါးတို့၏) အထက်ဌ တည်သော အရဟတ္တဖိုလ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီး အသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော 'အသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

နေဝသေက္ခ နာသေက္ခတရား

၁၄၁၆။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် ခုနစ်ယောက် တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်။ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သော) ကျင့်ပြီးအသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော 'နေဝသေက္ခ နာသေက္ခ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့ဌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့ဌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ,ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါတို့ဌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ပြုကာမျှ 'ကိရိယာ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရန်) ကျင့်ဆဲသေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ခုနစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်။ (အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး ဖြစ်သော) ကျင့်ပြီးအသေက္ခ (ရဟန္တာ) ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်သော (အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်တို့၏ ဥစ္စာမဟုတ်သော) 'နေဝသေက္ခ နာသေက္ခ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်, လောကီ ကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ပရိတ္တတိက်

ပရိတ္တတရား

၁၄၁၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ် (၈)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ အလုံးစုံသော ကာမာဝစရဝိပါက် (၂၃)၊ ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ပြုကာမျှဖြစ်သည့် ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကာမာဝစရကိရိယာဗျာကတ' စိတ် (၁၁)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

မဟဂ္ဂတရား

၁၄၁၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' ကုသိုလ် (၅)၊ အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' ကုသိုလ် (၄)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော (မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်) အဗျာကတ (၉)။ (မဟဂ္ဂုတ်ကြိယာ) အဗျာကတ (၉) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အပ္ပမာဏတရား

၁၄၁၉။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ပရိတ္တာရမ္မဏာတိက်

ပရိတ္တာရမ္မဏာတရား

၁၄၂၀။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အလုံးစုံသောကာမာဝစရဝိပါက် (၂၃)၊ ကိရိယာမနောဓာတ် (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း (၁)၊ သောမနဿသဟဂုတ် (အဟိတ်) ကြိယာ မနောဝိညာဏဓာတ် (ဟသိတုပ္ပါဒ်) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (၂၅) ပါး သော) တရားတို့သည်နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကာမတရားကို ဧကန်အာရုံပြုသော ကာမဝိပါက်, ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, ဟသိတုပ္ပါဒ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

မဟဂ္ဂတာရမ္မဏာတရား

၁၄၂၁။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန်စိတ် (၃)၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန်စိတ် (၃) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရား (ခြောက်ပါး) တို့သည် ကြီးကျယ် မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင်အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိညာဏဉ္စာယတနစိတ်, နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အပ္ပမာဏာရမ္မဏာတရား

၁၄၂၂။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သည့်)မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' (လောကုတ္တရာ) တရားလျှင်အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရား (ရှစ်ပါး) တို့သည် (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂ စသည်တို့၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား (လောကုတ္တရာတရား) လျှင်အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်)။ ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ကြိယာမှ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ အလုံးစုံသော အကုသိုလ် (တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (နှစ်ဆယ်သော) တရားတို့သည် ရံခါနည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံ ရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား (လောကုတ္တရာတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရားတို့ကား မဟုတ်ကုန် (ဟု ဆိုအပ်ဆိုထိုက်၏)။ ရံခါ နည်းပါး သော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရံခါ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်

ကုန်။ ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ ဉာဏသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ထို့ပြင် ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ကြိယာ အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် (မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သည် (ရှိ၏)။ ဤ (တစ်ဆယ့်တစ်ပါးသော) တရားတို့သည် ရံခါ နည်းပါးသောအာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား (လောကုတ္တရာတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဟု ဆိုအပ် ဆိုထိုက်ကုန်၏)။ ရံခါ နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင်အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ရံခါ ကြီးကျယ်မြင့်မြတ် သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ရံခါ (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည့်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား (လောကုတ္တရာတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် (၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့်ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် (၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ,ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် (၄)။ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ဝိပါက် (၁)၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် (၃)၊ အာကိဉ္စာညာယတနစျာန် (၃) သည် ရှိ၏။ ဤတရားတို့သည် နည်းပါးသော အာနုဘော်ရှိသော 'ပရိတ္တ' တရား (ကာမတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'ပရိတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း, ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သို့ရောက်သော 'မဟဂ္ဂတ' တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'မဟဂ္ဂတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း။ (နှိုင်းယှဉ်မှုကို ပြုတတ်သော ရာဂစသည်တို့၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သည်) မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော 'အပ္ပမာဏ' တရား (လောကုတ္တရာတရား) လျှင် အာရုံရှိသော 'အပ္ပမာဏာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း အာရုံမပြုတတ်သော 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၄ - ဟီနတိက်

ဟီနတရား

၁၄၂၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟီန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ယုတ်ညံ့သော 'ဟီန' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

မဇ္ဈိမတရား

၁၄၂၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အလယ်အလတ် ဖြစ်သော 'မဇ္ဈိမ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်)။

ပဏီတတရား

၁၄၂၅။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် မွန်မြတ်သော 'ပဏီတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့ သည် မွန်မြတ်သော 'ပဏီတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၅ - မိစ္ဆတ္တတိက်

မိစ္ဆတ္တနိယတ တရား

၁၄၂၆။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ (စုတိ၏အခြားမဲ့၌) အကျိုးပေး မြဲသော 'မိစ္ဆတ္တနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရား (ခြောက်ပါး) တို့သည် ရံခါ ဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲကုန်၏၊ ရံခါ မမြဲကုန်။ (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်သတ္တမဇော, ဒေါသမူသတ္တမဇော, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

သမ္မတ္တနိယတတရား

၁၄၂၇။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် မဖောက်ပြန်သော သဘောရှိကုန်၍ (မိမိ၏အခြားမဲ့၌) အကျိုးပေး မြဲသော 'သမ္မတ္တနိယတ' တရားဖြစ်ကုန်သ နည်း။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤ တရားတို့သည်မဖောက်ပြန်သော သဘော

ရှိကုန်၍ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'သမ္မတ္တနိယတ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အနိယတတရား

၁၄၂၈။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း) အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ်လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' စိတ် (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း) အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ် သတ္တမဇော်နှင့် ဒေါသမူဒ္ဒေသတ္တမဇောကြဉ်သော အကုသိုလ်, လောကီ ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၆ - မဂ္ဂါရမ္မဏာတိက်

မဂ္ဂါရမ္မဏာ, မဂ္ဂဟေတုက,မဂ္ဂါဓိပတိတရား

၁၄၂၉။ အဘယ်တရားတို့သည် မဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိသော 'မဂ္ဂါရမ္မဏာ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဉာဏသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး။ (ကာမာဝစရ) ကိရိယာမှ ဉာဏသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ရဲခါမဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိသော 'မဂ္ဂါရမ္မဏာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ဤတရားတို့သည်) မဂ်တည်းဟူသောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရားများကား မဟုတ်ကုန်၊ ရဲခါမဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဟု ဆိုအပ် ဆိုထိုက်၏)၊ ရဲခါ မဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆို ထိုက်ကုန်။ အရိယာမဂ်လေးပါးတို့သည် မဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိသော 'မဂ္ဂါရမ္မဏာ' တရား မဟုတ်ကုန်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော 'မဂ္ဂဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ရဲခါ မဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဟုဆိုအပ် ဆိုထိုက်၏)။ ရဲခါ မဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော 'မဂ္ဂါဓိပတိ' တရားဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ကြိယာ အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် (မနောဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား (သုံးပါး) တို့သည် ရဲခါ မဂ်လျှင် အာရုံရှိသော တရားဖြစ်ကုန်၏၊ မဂ်တည်းဟူ သောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော တရားများကား မဟုတ်ကုန်၊ မဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိသော တရားမဟုတ်ကုန် (ဟု ဆိုအပ် ဆိုထိုက်၏)။ (ဤတရားတို့ကို) ရဲခါ မဂ်လျှင်အာရုံရှိသော တရားဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန် (ဤတရားတို့သည် ရဲခါ မဂ်ကို အာရုံပြု၍ ရဲခါ မဂ်ကို အာရုံမပြုကုန်)။ ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဉာဏဝိပွယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အလုံးစုံသော အကုသိုလ် (၁၂)၊ အလုံးစုံသော ကာမာဝစရဝိပါက် (၂၃)။ (ကာမာဝစရ) ကိရိယာမှ (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း, ဟသိတုပ္ပါဒ်,

ဉာဏဝိပွယုတ်၄) စိတ္တုပ္ပါဒ်ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)။ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန်ဝိပါက် (၁)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပ (စျာန်) လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပ (စျာန်) လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပ (စျာန်) လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး တို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့ကို မဂ်တည်းဟူသော အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မဂ်တည်းဟူသော အကြောင်းရင်း (ဟိတ်) ရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မဂ်တည်းဟူသော အကြီးအမှူး 'အဓိပတိ' ရှိကုန်၏ ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း အာရုံမပြုတတ်သော 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

၁၇ - ဥပ္ပန္နတိက်

ဥပ္ပန္နတရား

၁၄၃၀။ အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ (ဖြစ်ဆဲ) ဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ထို့ပြင် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် (ကမ္မဇ) ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ရံခါဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ဆဲ ဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ရံခါမချွတ်ဧကန် ဖြစ်လတ္တံသော 'ဥပ္ပါဒိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ရောက်ပြီးလည်းမဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနုပ္ပန္န' တရားဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' စိတ် (၂၀)၊ ထို့ပြင် ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်မဖြစ်သော အကြင် (တိဇ) ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ရံခါ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟု ဆိုအပ်သောခဏသုံးပါသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်းမဟုတ်၊ ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနုပ္ပန္န' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ မချွတ်ဧကန် ဖြစ်လတ္တံသော 'ဥပ္ပါဒိ' တရားဟူ၍ မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။ တိက်မှတ် နိဗ္ဗာန်ကို ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါသို့ ရောက်ဆဲဖြစ်သော 'ဥပ္ပန္န' တရားဖြစ်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်, ဌီ, ဘင်ဟုဆိုအပ်သော ခဏသုံးပါးသို့ ရောက်ပြီးလည်း မဟုတ်, ရောက်ဆဲလည်း မဟုတ်သော 'အနုပ္ပန္န' တရားဖြစ်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ မချွတ်ဧကန် ဖြစ်လတ္တံ သော 'ဥပ္ပါဒိ' တရားဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၁၈ - အတီတတိက်

အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်တရား

၁၄၃၁။ နိဗ္ဗာန်ကို ချန်ထား၍အလုံးစုံသော တရားတို့သည် ရံခါအတိတ်မည်ကုန်၏၊ ရံခါ အနာဂတ်မည်ကုန်၏၊ ရံခါ ပစ္စုပ္ပန်မည်ကုန်၏။

တိက်မုတ် နိဗ္ဗာန်ကို အတိတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနာဂတ်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

၁၉ - အတီတာရမ္မဏတိက်

အတီတာရမ္မဏတရား

၁၄၃၂။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အတီတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အတိတ်တရားကို အာရုံပြုသော 'အတီတာရမ္မဏ' တရားများကားအဘယ်နည်း)။ ဝိညာဏာဠာယတနစျာန် (၃)၊ နေဝသညာ နာသညာယတန စျာန် (၃) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရား (ခြောက်ပါး) တို့သည် အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အတီတာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဝိညာဏာဠာယတန, နေဝသညာနာသညာယတနစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

အနာဂတာရမ္မဏတရား

၁၄၃၃။ (၂) အမြဲတန်း အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အနာဂတာရမ္မဏ' (စိတ်, စေတသိက်) တရားများ မရှိကြ။

ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏတရား

၁၄၃၄။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ပစ္စုပ္ပန်တရားကို အာရုံပြု၍ 'ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏ' တရားများကားအဘယ်နည်း)။ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)၊ မနောဓာတ်သုံးပါးတို့သည် (ရှိ ကုန်၏)။

ဤတရား (တစ်ဆယ့်သုံးပါး) တို့သည် ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ပစ္စုပ္ပန္နာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ကာမာဝစရကုသိုလ်၏ ဝိပါက်မှ စိတ္တုပ္ပါဒ်ဆယ်ပါး၊ အကုသလဝိပါက်မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္တီရဏ) (၁)၊ သောမနဿသဟဂုတ် ကိရိယာ အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် (ဟသိတုပ္ပါဒ်) (၁) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား (တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး) တို့သည် ရံခါ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏၊ ရံခါ အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏၊ ရံခါ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏။ ကာမာဝစရကုသိုလ် (၈)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ) ကိရိယာမှ စိတ္တုပ္ပါဒ်ကိုးပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ (စတုတ္ထနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရ စတုတ္ထစျာန် (၁) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား (သုံးဆယ့်တစ်ပါး) တို့သည် ရံခါ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏၊ ရံခါအနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏၊ ရံခါ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ ဟု ဆိုအပ် ဆိုထိုက်ကုန်။ ရံခါ အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနာဂတ်တရားလျှင်

အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန် (ဤတရားသုံးဆယ့်တစ်ပါးတို့သည် ရံခါ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန် အာရုံရှိကုန်၍ ရံခါ အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်အာရုံ မရှိကြကုန်)။ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)။ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ဝိပါက် (၁)၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် (၃)၊ အာကိဉ္စညာယတနစျာန် (၃)၊ ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်ကုန်သောမဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့ကို အတိတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်တရားလျှင် အာရုံရှိကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန် (ဤတရားတို့သည် ပညတ်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု ကြ၏)။ ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း အာရုံမပြုတတ်သော 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ် ကုန်၏။

၂၀ - အဗ္ဗတ္တတိက်

အဗ္ဗတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ, အဗ္ဗတ္တဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော တရား

၁၄၃၅။ ဣန္ဒြေနှင့်မစပ်သော 'အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ'ရုပ် (ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်ရှစ်ပါးမှ တစ်ပါး သော ရုပ်) ကိုလည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကိုလည်းကောင်း ချန်ထား၍အလုံးစုံသော [စိတ်, စေတသိက်, ဣန္ဒြေနှင့် စပ်သော 'ဣန္ဒြိယဗဒ္ဓ'ရုပ် (ပသာဒရုပ်ငါးခု ဘာဝရုပ်နှစ်ခုဇီဝိတရုပ်)] တရားတို့သည် ရံခါ အဗ္ဗတ္တသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ အဗ္ဗတ္တဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ဣန္ဒြေနှင့် မစပ်သော 'အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ'ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓသန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗဟိဒ္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၁ - အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတိက်

အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏတရား

၁၄၃၆။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အဗ္ဗတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဗ္ဗတ္တတရားကို အာရုံပြုသော တရားများကား အဘယ်နည်း)။

ဝိညာဏဉ္စာယတနစျာန် (၃)၊ နေဝသညာ နာသညာယတနစျာန် (၃) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား (ခြောက်ပါး) တို့သည် အဗ္ဗတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏဧကန် ဖြစ်သော ဝိညာဏဉ္စာယတန, နေဝသညာ နာသညာယတနစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏတရား

၁၄၃၇။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (ဗဟိဒ္ဓတရားကို အာရုံပြုသော တရားများ ကား အဘယ်နည်း)။ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)။ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ဝိပါက် (၁)၊ အာကာသာနဉ္စာယတနစျာန် (၃)၊ ဘုံသုံးပါးဌ် အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင်ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဘိညာဉ်ဒွေမှ တစ်ပါးသော ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏဧကန်ဖြစ်သော ရူပစိတ်, အာကာသာနဉ္စာယတနစိတ်, မဂ်စိတ်, ဖိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။ ရုပ်ကို ချန်ထား၍ အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်ကုန်သော (မဟာ) ကုသိုလ် (၈)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော (ကာမဝိပါက်ကိရိယာ) 'အဗျာကတ' တရား (၃၄)၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁)၊ ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် (၁) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ရံခါအဗ္ဗတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'အဗ္ဗတ္တာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိသော 'ဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ ရံခါ အဗ္ဗတ္တ,ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိကုန်သော 'အဗ္ဗတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အနေကန် အာရုံပြုသောတရား)။

တိက်မုတ် အာကိဉ္စညာယတနစျာန် (၃) ကို အဗ္ဗတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အဗ္ဗတ္တ, ဗဟိဒ္ဓတရားလျှင် အာရုံရှိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ်မဆိုထိုက်။

ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း အာရုံမပြုတတ်သော 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂၂ - သနိဒဿနတိက်

သနိဒဿန သပ္ပဋိယတရား

၁၄၃၈။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်လည်း တကွ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော 'သနိဒဿန သပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း (မြင်အပ်၍ ထိပါးတတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ရူပါယတန) တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်လည်း တကွ ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွဖြစ်သော 'သနိဒဿန သပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံ)။

အနိဒဿန သပ္ပဋိယတရား

၁၄၃၉။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့်သာတကွဖြစ်သော 'အနိဒဿန သပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မမြင်အပ်မူ၍ ထိပါးတတ်သောတရားများကား အဘယ်နည်း)။ မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့်သာ တကွဖြစ်သော 'အနိဒဿန သပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံမှတစ်ပါးသော ဩဋ္ဌာရိကရုပ်)။

အနိဒဿန အပ္ပဋိယတရား

၁၄၄၀။ (၃) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်းမရှိသော 'အနိဒဿန အပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (မြင် လည်း မမြင်အပ်, ထိပါးလည်းမထိပါးတတ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ဓမ္မာယတနာ၌ အကျုံးဝင်သော မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော အကြင် (သုခုမ) ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းလည်း မရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်း မရှိသော 'အနိဒဿနအပ္ပဋိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, သုခုမရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

သုံးစုပြု၍ဟောအပ်သော 'တိက်' ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - နှစ်စုပြု၍ ဟောအပ်သော တရားတို့၏အရကောက်ကို ထုတ်ပြခြင်း 'ဒုကအတ္ထုद्ध'

(၁) ဟေတုဂေါ့ဌက

၁ - ဟေတုဒုက်

ဟေတုတရား

၁၄၄၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မည်သော 'ဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကုသိုလ်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ကုသိုလ်ဟိတ်) သုံးပါး၊ အကုသိုလ်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (အကုသိုလ်ဟိတ်) သုံးပါး၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (အဗျာကတဟိတ်) သုံးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူသော ကုသိုလ်ဟိတ်သည် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူသော ကုသိုလ်ဟိတ်သည် ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁) တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ (အမှန်သဘော၌) မတွေဝေမှု (အမှန်ကို သိမှု) 'အမောဟ' ဟူသော ကုသိုလ်ဟိတ်သည် ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၁၇) တို့၌ ဖြစ်၏။ လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' (အကုသိုလ်ဟိတ်) သည် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' (အကုသိုလ်ဟိတ်) သည် ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (အမှန် သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' (အကုသိုလ်ဟိတ်) သည် အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တို့၌ ဖြစ်၏။ မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူသော ဝိပါက်ဟိတ်သည်, မဖျက်ဆီးမပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူသောဝိပါက်ဟိတ်သည် ကာမာဝစရဝိပါက်မှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသော ဝိပါက်ဟိတ်သည် ကာမာဝစရဝိပါက်မှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဉာဏဝိပ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါးတို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက် ဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) တို့၌ ဖြစ်၏။ မလိုချင်မတပ်မက်မှု 'အလောဘ' ဟူသော ကိရိယာဟိတ်သည် မဖျက်ဆီး မပြစ်မှားမှု 'အဒေါသ' ဟူသောကိရိယာဟိတ်သည် ကာမာဝစရကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကို ချန်ထား၍ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကိရိယာ (မဟာကိရိယာ, မဟဂ္ဂုတ်ကိရိယာ) တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏၊ မတွေဝေမှု 'အမောဟ' ဟူသော ကြိယာဟိတ်သည် ကာမာဝစရ ကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကိုချန်ထား၍ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် စိတ္တပ္ပါဒ် လေးပါးတို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကိရိယာ (မဟာကိရိယာဉာဏသမ္ပယုတ်, မဟဂ္ဂုတ် ကိရိယာ) တို့၌ ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မည်သော 'ဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဟိတ်၆-ပါး)။

နဟေတုတရား

၁၄၄၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) တို့ကို ချန်ထား၍ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်

သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်းအခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဟိတ် ၆-ပါး မှတစ်ပါးအခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - သဟေတုကဒုက်

သဟေတုကတရား

၁၄၄၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော မောဟ) နှင့် ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သောမောဟ) တို့ကိုချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ကာမာဝစရဝိပါက်မှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား ၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) (၂၁)၊ ကာမာဝစရ ကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၁၇) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော 'သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁, မောဟမူဒွေမောဟမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်)။

အဟေတုကတရား

၁၄၄၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော 'အဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)၊ ထို့ပြင် မနောဓာတ်သုံးပါး (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေး)၊ အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္တီရဏသုံးခု၊ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော 'အဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဟိတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, မောဟမူဒွေ၌ ရှိသော မောဟ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၃ - ဟေတုသမ္မယုတ္တဒုက်

ဟေတုသမ္မယုတ္တတရား

၁၄၄၅။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော မောဟ) တို့ကိုချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ကာမာဝစရဝိပါက်မှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) (၂၁)၊ ကာမာဝစရကိရိယာမှ အဟိတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ်,အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၁၇) သည် (ရှိ၏)။

ဤ (ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါး) တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့် ယှဉ်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁၊ မောဟမူဒ္ဒေမောဟမှတစ်ပါး အခြားသောစေတသိက်)။

ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၄၄၆။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့်ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)၊ ထို့ပြင် မနောဓာတ်သုံးပါး (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋ္ဆိစ္ဆိန်းဒွေး)၊ အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္တီရဏသုံးခု၊ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ထို့ပြင် ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့် မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဟိတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, မောဟမူဒ္ဒေ၌ ရှိသော မောဟ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - ဟေတု သဟေတုကဒုက်

ဟေတု သဟေတုကတရား

၁၄၄၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်းအခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း ရှိသော (ဟိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော) 'ဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှစ်ပါးသုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ (ဟိတ်နှစ်ပါး သုံးပါး) တရားတို့သည် အကြောင်းရင်းအခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းရှိသော (ဟိတ်နှင့်လည်းယှဉ်သော) 'ဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူဒ္ဒေ မောဟကြဉ်သော ဟိတ် ခြောက်ပါး)။

သဟေတုက နဟေတုတရား

၁၄၄၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာ ရှိ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'သဟေတုက နဟေတု' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကာမာဝစရဝိပါက်မှအဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်,မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) (၂၁)၊ ကာမာဝစရကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကိုချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (မဟာကိရိယာ, မဟဂ္ဂုတ်ကိရိယာ) (၁၇)၊ ဤစိတ် (ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါး) တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) တို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသောစေတသိက် (၄၆) တို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာ ရှိ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'သဟေတုက နဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (သဟိတ်စိတ် ၇၁၊ ဟိတ်ခြောက်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော 'အဟေတုက' တရားတို့ကို အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းမည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းရှိသော တရားတို့ ဟူ၍

လည်းကောင်း၊ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာရှိ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော တရားတို့ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

၅ - ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တဒုက်

ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တတရား

၁၄၄၉။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းမည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဟေတုဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှစ်ပါးသုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ (ဟိတ်နှစ်ပါး, သုံးပါး) တို့သည်အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းမည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဟေတု ဟေတုသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူဒွေ၌ ရှိသော မောဟကြဉ်သော ဟိတ်ခြောက်ပါး)။

ဟေတုသမ္ပယုတ္တန ဟေတုတရား

၁၄၅၀။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တနဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကာမာဝစရဝိပါက်မှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်, မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) (၂၁)၊ ကာမာဝစရကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၁၇)၊ ဤစိတ် (ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါး) တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) တို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်သော 'ဟေတုသမ္ပယုတ္တန ဟေတု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဟိတ်စိတ် ၇၁၊ ဟိတ်ခြောက်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်မယှဉ်သော 'ဟေတုဝိပ္ပယုတ္တ' တရားတို့ကို အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းမည်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) နှင့်သာ ယှဉ်၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - နဟေတု သဟေတုကဒုက်

နဟေတု သဟေတုကတရား

၁၄၅၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်ဟူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာ ရှိသော 'နဟေတု သဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကာမာဝစရဝိပါက်မှအဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ဝိပါက်) တို့ကို ချန်ထား၍ ဘုံလေးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (မဟာဝိပါက်,မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်, ဖိုလ်စိတ်) (၂၁)၊ ကာမာဝစရကိရိယာမှ အဟိတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (အဟိတ်ကိရိယာ) တို့ကိုချန်ထား၍ ဘုံသုံးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၁၇)၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) တို့ကိုချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရား (ခုနစ်ဆယ့်တစ်ပါး) တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်မူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာရှိသော 'နဟေတု သဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဟိတ် စိတ် ၇၁၊ ဟိတ် ခြောက်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်)။

နဟေတု အဟေတုကတရား

၁၄၅၂။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မမည်၊ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မရှိသော 'နဟေတု အဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ် (၁၀)၊ ထို့ပြင် မနောဓာတ်သုံးပါး (ပဉ္စဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း, သမ္ပဋိစ္ဆိန်းဒွေး)၊ ထို့ပြင် အဟိတ်မနောဝိညာဏဓာတ် (သန္တီရဏ သုံးခု၊ မနောဒ္ဒါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဟသိတုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ထို့ပြင်ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်းမမည်၊ အကြောင်း ရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မရှိသော 'နဟေတု အဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အဟိတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် ဟိတ် (ခြောက်ပါး) တရားတို့ကို အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မမည်မူ၍ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) သာရှိ၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မမည်,အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) လည်း မရှိသော တရားတို့ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဟေတုဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - စူဠဋ္ဌရဒုက်

၁ - သပ္ပစ္စယဒုက်

သပ္ပစ္စယတရား

၁၄၅၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား (လေးပါး) တို့နှင့် တကွဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့်ဖြစ်သော) 'သပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ်,အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား (လေးပါး) တို့နှင့် တကွဖြစ်သော (အကြောင်း တရား လေးပါးတို့ကြောင့် ဖြစ်သော) 'သပ္ပစ္စယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

အပ္ပစ္စယတရား

၁၄၅၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား (လေးပါး) တို့နှင့် တကွမဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါး တို့ကြောင့် မဖြစ်သော) 'အပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား (လေးပါး) တို့နှင့် တကွမဖြစ်သော (အကြောင်းတရား လေးပါးတို့ကြောင့် မဖြစ်သော) 'အပ္ပစ္စယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - သင်္ခတဒုက်

သင်္ခတတရား

၁၄၅၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) ပြုပြင်စီရင်အပ်သော 'သင်္ခတ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) ပြုပြင် စီရင်အပ်သော 'သင်္ခတ' တရား ဖြစ် ကုန်၏ (စိတ်,စေတသိက်, ရူပ်)။

အသင်္ခတတရား

၁၄၅၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရ တည်းဟူသော အကြောင်းတရား လေးပါး တို့သည်) မပြုပြင်မစီရင်အပ်သော 'အသင်္ခတ' တရား ဖြစ် ကုန်သနည်း။

နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကံ, စိတ်, ဥတု, အာဟာရတည်းဟူသော) အကြောင်းတရား လေးပါးတို့သည်) မပြုပြင် မစီရင်အပ်သော 'အသင်္ခတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဗ္ဗာန်)။

၃ - သနိဒဿနဒုက်

သနိဒဿနတရား

၁၄၅၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင်ရသော) 'သနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ရူပါယတန) တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (မြင်အပ် မြင် ရသော) 'သနိဒဿန' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ရူပါရုံ)။

အနိဒဿနတရား

၁၄၅၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (မမြင်အပ် မမြင်ရသော) 'အနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိ အကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ ထိသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် မြင်ခြင်းနှင့်လည်းတကွမဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွမဖြစ်သော, စိတ်ဖြစ်ရာ စိတ်ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် (သုခုမ) ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မြင်ခြင်းနှင့်တကွမဖြစ်သော (မမြင်အပ်, မမြင်ရသော) 'အနိဒဿန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်,ရူပါရုံမှတစ်ပါး အခြားသောရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သပ္ပဋိဃဒုက်

သပ္ပဋိဃတရား

၁၄၅၉။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ရသော) 'သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ် ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတတန'။ပ။ ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့်တကွဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ရသော) 'သပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သပ္ပဋိဃရုပ်၁၂)။

အပ္ပဋိဃတရား

၁၄၆၀။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ မရသော) 'အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ ပြင်မြင်ခြင်းနှင့်လည်း တကွမဖြစ် ထိပါးခြင်းနှင့်လည်း တကွမဖြစ်သော, စိတ်ဖြစ်ရာ စိတ်ဖြစ်ကြောင်းသဘော 'ဓမ္မာယတန' ၌ အကျုံးဝင်သော အကြင် (သုခုမ) ရုပ်၊ ထို့ပြင် (နိဗ္ဗာန်) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ထိပါးခြင်းနှင့် တကွမဖြစ်သော (ထိခိုက်၍ မရသော) 'အပ္ပဋိဃ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, သုခုမရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၅ - ရူပီဒုက်

ရူပီတရား

၁၄၆၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်း သဘောရှိသော 'ရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါး၊ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော 'မဟာဘုတ်' လေးပါးတို့ကို စွဲမှီ၍ (ဖြစ်သော) 'ဥပါဒါ' ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသော 'ရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရုပ်နှစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး)။

အရူပီတရား

၁၄၆၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော မရှိသော 'အရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည်ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော မရှိသော 'အရူပီ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - လောကိယဒုက်

လောကိယတရား

၁၄၆၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် လောကဌ် အကျိုးဝင်သော 'လောကိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲဟု ဆိုအပ်သောသင်္ခါရလောကဌ် အကျိုးဝင်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ်သော ဝဋ် ဆင်းရဲဟု ဆိုအပ်သောသင်္ခါရလောကဌ် ယှဉ်ကုန်သနည်း)။

ဘုံသုံးပါးတို့ဌ် (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့ဌ် (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့ဌ် (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသောရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လောကဌ် အကျိုးဝင်သော 'လောကိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ ဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကဌ် အကျိုးဝင် သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကဌ် ယှဉ်ကုန်၏) (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

လောကုတ္တရာတရား

၁၄၆၃။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် လောကမှ လွန်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် ဖြစ်တတ်, ပျက် တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကဌ် အကျိုးမဝင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်, ပျက် တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကမှ လွန်မြောက်ကုန်သနည်း)။ ဘုံသုံးပါးဌ် အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာ ငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်လောကမှ လွန်မြောက်သော 'လောကုတ္တရာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ် သောဝဋ်ဆင်းရဲ ဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကဌ် အကျိုးမဝင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်, ပျက်တတ်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ ဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရလောကမှ လွန်မြောက်ကုန်၏) (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၇ - ကေနစိ ဝိညေယျဒုက်

ကေနစိ ဝိညေယျတရား

၁၄၆၄။ (၁) (စက္ခုဝိညာဏ်စသော) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် အလုံးစုံသော (မိမိနှင့် သက်ဆိုင်သည့်) တရားတို့ကို သိအပ် သိထိုက် ကုန်၏။ (၁၁၀၁)

ကေနစိ နဝိညေယျတရား

၁၄၆၄။ (၂) (စက္ခုဝိညာဏ်စသော) တစ်စုံတစ်ခုသော စိတ်သည် (မိမိနှင့်မသက်ဆိုင်သည့် အလုံးစုံသော တရားတို့ကို) မသိအပ် မသိထိုက်ကုန်။

စူဠန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - အာသဝေါစ္ဆက

၁ - အာသဝဒုက်

အာသဝတရား

၁၄၆၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌) လိုချင်မှုဟူသောယိုစီးခြင်း, ဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ'။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း, ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသော ယိုစီးခြင်း, ဖြစ်ခြင်း ဒိဋ္ဌာသဝ' ၊ သိအပ်သည် ကိုမသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' ဟူသော ယိုစီးခြင်း, ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' ဟူသော 'အာသဝ' လေးပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။ (ထိုအာသဝလေးပါးတွင်) (လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' တို့၌) လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း, ဖြစ်ခြင်း 'ကာမာသဝ' သည် လော ဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှစ်ပါးတို့ ၌ ဖြစ်၏။ (ရူပ, အရူပ) ဘဝတို့၌ လိုချင်မှုဟူသော ယိုစီးခြင်း ဖြစ်ခြင်း 'ဘဝါသဝ' သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (အမြင်မှားမှု) ဒိဋ္ဌိဟူသော ယိုစီးခြင်း ဖြစ်ခြင်း 'ဒိဋ္ဌာသဝ' သည်ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် (လောဘသဟဂုတ်) စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ သိအပ်သည်ကိုမသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' ဟူသော ယိုစီး ခြင်း ဖြစ်ခြင်း 'အဝိဇ္ဇာသဝ' (မောဟ) သည်အလုံးစုံသော အကုသိုလ် (၁၂) တို့၌ ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့ သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်,ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ, မောဟဟူသော အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး)။

နော အာသဝတရား

၁၄၆၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' မမည်သော 'နော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သ နည်း။ 'အာသဝ' (လေးပါး) တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့ ၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ဘုံ (လေးပါးတို့၌) ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာကတ' (၂၀)၊ ထို့ ပြင် ရုပ်၊ ထို့ ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ် သော 'အာသဝ'မမည်သော 'နော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, အာသဝတရား ကိုယ်သုံးပါးမှတစ် ပါးအခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - သာသဝဒုက်

သာသဝတရား

၁၄၆၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သာသဝ' တရား ဖြစ် ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သာသဝ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အနာသဝတရား

၁၄၆၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနာသဝ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၃ - အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်

အာသဝသမ္ပယုတ္တတရား

၁၄၆၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်,ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားနှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝ သမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါး၊ ဤ (ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ' ကို ချန်ထား၍, ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' နှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော မောဟ) နှင့် ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သောမောဟ) တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရား တို့နှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ဒေါသမူဒွေမောဟနှင့် မောဟမူ ဒွေ၌ မောဟကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၄၇၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'အာသဝ ဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်သော 'မောဟ' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' နှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' နှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ

(ဥဒ္ဓစ္စနှင့်ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော)၊ ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ် ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရား တို့နှင့် မယှဉ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်,ဒေါသမူဒွေမောဟ, မောဟမူဒွေမောဟ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - အာသဝ သာသဝဒုက်

အာသဝ သာသဝတရား

၁၄၇၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' တရားလည်း မည်၍ 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'အာသဝ သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထို 'အာသဝ' (လေးပါး) တို့သည် ပင်လျှင် 'အာသဝ' လည်းမည်၍ 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'အာသဝ သာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိ,မောဟဟူသော အာသဝတရား ကိုယ်သုံးပါး)။

သာသဝ နော အာသဝတရား

၁၄၇၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်,ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ 'အာသဝ' မမည်သော 'သာသဝ နောအာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အာသဝတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောဘ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောဘ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော)၊ ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အာသဝတို့၏အာရုံသာဖြစ်၍ 'အာသဝ' မမည်သော 'သာသဝ နော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ စိတ်,အာသဝတရားကိုယ် သုံးပါးကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဒုက်မုတ် အာသဝတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော 'အနာသဝ' (လောကုတ္တရာ) တရားတို့ကို အာသဝ လည်း မည်၍ အာသဝတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော တရားတို့ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အာသဝတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ အာသဝမမည်သော တရားတို့ ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တဒုက်

အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တတရား

၁၄၇၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည်အာသဝလည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ အာသဝနှစ်ပါးသုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏၊ ဤတရား တို့သည် အာသဝ လည်းမည်၍ အာသဝနှင့်လည်းယှဉ်သော 'အာသဝ အာသဝသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ် ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌ,မောဟဟူသော အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါး)။

အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝတရား

၁၄၇၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' နှင့်သာ ယှဉ်၍ 'အာသဝ'မမည်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

'အာသဝ' တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'အာသဝ' နှင့်သာ ယှဉ်၍ 'အာသဝ' မမည်သော 'အာသဝသမ္ပယုတ္တနော အာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ် စိတ်, အာသဝတရားကိုယ်သုံးပါးကြဉ်သောယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ်အာသဝနှင့် မယှဉ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တ' တရားတို့ကို အာသဝလည်း မည်၍ အာသဝနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ အာသဝနှင့်သာ ယှဉ်၍ အာသဝမမည်ကုန်ဟူ၍လည်း ကောင်းမဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

၆ - အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝဒုက်

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝတရား

၁၄၇၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒေါမနဿ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်သော မောဟ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' နှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဝိစိကိစ္ဆာနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ပျံ့လွင့်မှုဥဒ္ဓစ္စနှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော မောဟ)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် 'အာသဝ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တသာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒေါသမူဒ္ဓေမောဟ, မောဟမူဒ္ဓေ မောဟ, ရုပ်)။

အာသဝဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝတရား

၁၄၇၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌) ယိုစီးနေတတ်, ဖြစ်နေတတ်သော 'အာသဝ' နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ 'အာသဝ'တို့၏ အာရုံလည်းမဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သောမဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားသည် 'အာသဝ' နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ 'အာဝသ'တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'အာသဝဝိပ္ပယုတ္တအနာသဝ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် 'အာသဝ' နှင့် ယှဉ်သော 'အာသဝသမ္မယုတ္တ' တရားတို့ကို 'အာသဝ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ 'အာသဝ' တရားတို့၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'အာသဝ' နှင့်လည်း မယှဉ်, 'အာသဝ' တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

အာသဝဂေါ့ဌကပြီးပြီ။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သညောဇနဝေါ္ဌက

၁ - သညောဇနဒုက်

သညောဇနတရား

၁၄၇၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သံယောဇဉ်မည်သော 'သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ကာမရာဂသံယောဇဉ်'။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ပဋိဃသံယောဇဉ်'။ (ငါသာလျှင် မြတ်၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'မာနသံယောဇဉ်' ၊ အမြင်မှားမှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်' ၊ ယုံမှားမှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်' ၊ နွား, ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် (မကောင်းမှုမှ စင်ကြယ်၏ဟု) အမှားသုံးသပ်ခြင်း ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ သံယောဇဉ်' ၊ ရူပ, အရူပဘဝ၌ တပ်မက်မှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဘဝရာဂသံယောဇဉ်' ၊ ငြူစူမှု (မနာလိုမှု)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဣဿာသံယောဇဉ်' ၊ ဝန်တိုမှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်'။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကို မသိမှု)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ် ဟူသော သံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့သည်ရှိကုန်၏။ (ထိုသံယောဇဉ်ဆယ်ပါးတို့တွင်) ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုချင်တပ်မက်မှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ်သည် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (အာရုံ၌) ထိပါးမှု (အမျက်ဒေါသ) ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ပဋိဃသံယောဇဉ်' သည် ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင် မြတ်၏ ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'မာနသံယောဇဉ်' သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ်' သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်' သည် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ဖြစ်၏။ နွား, ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် (မကောင်းမှုမှ စင်ကြယ်၏ဟု) အမှားသုံးသပ်ခြင်း 'သီလဗ္ဗတပရာမာသ' ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်, နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ်' သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (ရူပ, အရူပဘဝ၌) တပ်မက်မှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ် သော 'ဘဝရာဂသံယောဇဉ်' သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ငြူစူမှု (မနာလိုမှု)ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'ဣဿာသံယောဇဉ်' သည်လည်းကောင်း၊ ဝန်တိုမှုဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်, နှောင်ဖွဲ့ တတ်သော 'မစ္ဆရိယသံယောဇဉ်' သည်လည်းကောင်း ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးတို့ကို မသိမှု) ဟူသော

(သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်' (မောဟ) သည် အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တို့၌ ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သံယောဇဉ်မည်သော 'သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နော သညောဇနတရား

၁၄၇၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်မမည်သော 'နော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(သံယောဇဉ်) တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်း ကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)၊ ဘုံလေပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ် မမည်သော 'နော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြား သော စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - သညောဇနိယဒုက်

သညောဇနိယတရား

၁၄၇၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ်နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်'တို့၏အာရုံဖြစ်သော 'သညောဇနိယ' တရားဖြစ် ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ္ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်'တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

အသညောဇနိယတရား

၁၄၈၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဘုံသုံးပါး၌ အကျုံးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည်သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - သညောဇနသမ္မယုတ္တဒုက်

သညောဇနသမ္မယုတ္တတရား

၁၄၈၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့တတ်သော 'သံယောဇဉ်'တို့နှင့် ယှဉ်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' နှင့် တကွဖြစ်သော မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စနှင့် ယှဉ်သော မောဟ) ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါ တို့ကို ဝဋ်ဆင်းရဲ၌) ယှဉ်စေတတ် နှောင်ဖွဲ့ တတ်သော 'သံယောဇဉ်' နှင့် ယှဉ်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်၌ မောဟကြဉ် ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၄၈၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည်သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်မောဟ၊ ဘုံ လေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟော အပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်၌ မောဟ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - သညောဇန သညောဇနိယဒုက်

သညောဇန သညောဇနိယတရား

၁၄၈၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'သညောဇန သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုသံယောဇဉ်တို့သည်ပင်လျှင် သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'သညောဇန သညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သံယောဇဉ် တရားကိုယ် ရှစ်ပါး)။

သညောဇနိယ နော သညောဇနတရား

၁၄၈၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည်သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ သံယောဇဉ်မမည်သော 'သညောဇနိယ နော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

သံယောဇဉ်တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်သံယော ဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇနိယ နော သညောဇန' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, သံယောဇဉ်တရားကိုယ် ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဒုက်မုတ် သံယောဇဉ်တို့၏အာရုံမဖြစ်သော 'အသညောဇနိယ' (လောကုတ္တရာ) တရားတို့ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တဒုက်

သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တတရား

၁၄၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည်သံယောဇဉ်လည်း မည်၍သံယောဇဉ်တို့နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ သံယောဇဉ်နှစ်ပါး သုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ (နှစ်ပါး သုံးပါးသော သံယောဇဉ်) တရားတို့သည် သံယောဇဉ်လည်းမည်၍ သံယောဇဉ် တို့နှင့်လည်းယှဉ်သော 'သညောဇန သညောဇနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် မောဟ ကြဉ်သော သံယောဇဉ် တရားကိုယ် ရှစ်ပါး)။

သညောဇနသမ္မယုတ္တနော သညောဇနတရား

၁၄၈၆။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တနော သညောဇန' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

သံယောဇဉ်တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်း ကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့်သာ ယှဉ်၍ သံယောဇဉ် မမည်သော 'သညောဇနသမ္မယုတ္တနော သညောဇန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, သံယောဇဉ် တရားကိုယ်ရှစ်ပါးမှတစ်ပါးအခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တ' (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို သံယောဇဉ်လည်း မည်၍ သံယောဇဉ်တို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍လည်းကောင်း သံယောဇဉ်တို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ သံယောဇဉ် မမည်ကုန်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တသညောဇနိယဒုက်

သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တသညောဇနိယတရား

၁၄၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့်မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တသညောဇနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် မောဟ (ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ်၌ ရှိသော မောဟ)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာ ဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်မောဟ, ရုပ်)။

သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တအသညောဇနိယတရား

၁၄၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်, သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တအသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံး ပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သောမဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သံယောဇဉ်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်၊ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်းမဖြစ်သော 'သညောဇနဝိပ္ပယုတ္တအသညောဇနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် သံယောဇဉ်တို့နှင့် ယှဉ်သော သညောဇနသမ္မယုတ္တ' (အကုသိုလ်) တရားတို့ကို သံယောဇဉ်တို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ သံယောဇဉ်တို့နှင့် လည်းမယှဉ်, သံယောဇဉ်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

သညောဇနဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

ဂန္ထဂေါစ္ဆက

၁ - ဂန္ထဒုက်

ဂန္ထတရား

၁၄၈၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ထ' တရား မည်ကုန်သနည်း။

နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာ ကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဗျာပါဒကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ, ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌)ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော နွား, ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် (မကောင်းမှုမှ စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ' ၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဤဝါ၏အယူသည်သာလျှင် မှန်၏ (တစ်ပါးသောအယူသည် အချည်းနှီးတည်း)ဟု မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု 'ဣဒံသစ္စာ ဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' ဟူသော ဂန္ထလေးပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို (ဂန္ထလေးပါးတို့) တွင် နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော မက်မောမှု 'အဘိဇ္ဈာကာယဂန္ထ' သည် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဗျာပါဒကာယဂန္ထ' သည် ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိ ပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော နွား, ခွေးစသည်တို့၏ အလေ့အကျင့်ဖြင့် (မကောင်းမှုမှ စင်ကြယ်၏ဟု) မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'သီလဗ္ဗတပရာမာသကာယဂန္ထ' သည်လည်းကောင်း၊ နာမ်တရားအပေါင်း 'နာမကာယ' ကို (စုတိပဋိသန္ဓေ၏အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ်ထုံးဖွဲ့တတ်သော ဤဝါ၏ အယူသည်သာလျှင် မှန်၏။ (တစ်ပါးသောအယူသည် အချည်းနှီးတည်း)ဟု မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု 'ဣဒံသစ္စာဘိနိဝေသကာယဂန္ထ' သည်လည်းကောင်း ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် (စုတိ, ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဝင်္ဆင်းရဲ၌) ဆက်စပ် ထုံးဖွဲ့တတ်သော 'ဂန္ထ' တရား မည်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဂန္ထတရားကိုယ် သုံးပါး)။

နော ဂန္ထတရား

၁၄၉၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဂန္ထမမည်သော 'နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဂန္ထတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ထမမည်သော 'နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဂန္ထတရားကိုယ် သုံးပါး ကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဂန္ဓနိယဒုက်

ဂန္ဓနိယတရား

၁၄၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဓ၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)၊ ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အပြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓ၏အာရုံဖြစ်သော 'ဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်,ရုပ်)။

အဂန္ဓနိယတရား

၁၄၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဓ၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာ ငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓ၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - ဂန္ဌသမ္မယုတ္တဒုက်

ဂန္ဌသမ္မယုတ္တတရား

၁၄၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဌနှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဌသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဤ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော လောဘကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက်နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါး)၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဤ (ဒေါသမူစိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော ပဋ္ဌိဃကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် နှစ်ဆယ့်တစ်ပါး) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် ဂန္ဌနှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဌသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်, ဒေါသမူဒွေ, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘနှင့် ဒေါသမူဒေါသမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၄၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဌနှင့် မယှဉ်သော 'ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောဘ၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပဋ္ဌိဃ၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)၊ ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမှု ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤ တရားတို့သည်ဂန္ဌနှင့် မယှဉ်သော ဂန္ဌဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူဒွေ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်၌ လောဘ, ဒေါသမူဒွေ၌ ဒေါသ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဂန္ထ ဂန္ထနိယဒုက်

ဂန္ထဂန္ထနိယတရား

၁၄၉၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'ဂန္ထဂန္ထနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သ နည်း။ ထိုဂန္ထတရားတို့သည်ပင် ဂန္ထလည်းမည်ကုန်၍ ဂန္ထ၏ အာရုံလည်းဖြစ်သော 'ဂန္ထဂန္ထနိယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ ဟူသော ဂန္ထတရား ကိုယ်သုံးပါး)။

ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထတရား

၁၄၉၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ထ၏အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထမမည်သော 'ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဂန္ထတို့ကို ချန်ထား၍ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောကီဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ထတို့၏အာရုံသာဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်သော 'ဂန္ထနိယ နော ဂန္ထ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်, လောကီ ကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ဂန္ထတရားကိုယ်သုံးပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရူပ်)။

ဒုက်မုတ်ဂန္ထတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အဂန္ထနိယ' (လောကုတ္တရာ) တရားတို့ကို ဂန္ထလည်းမည်၍ ဂန္ထတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂန္ထ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဂန္ထ မမည်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ဂန္ဓဂန္ဓသမ္ပယုတ္တဒုက်

ဂန္ဓဂန္ဓသမ္ပယုတ္တတရား

၁၄၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)ဟူသော ဂန္ဓလည်း မည်၍ ဂန္ဓနှင့် လည်း ယှဉ်သော 'ဂန္ဓ ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ ဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း၊ လောဘသည်လည်းကောင်း တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုစိတ်၌ ဖြစ်သော လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့် လည်း ယှဉ်သော 'ဂန္ဓဂန္ဓသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိ)။

ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တနော ဂန္ဓတရား

၁၄၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိ)ဟူသောဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓ မမည်သော 'ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တနော ဂန္ဓ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရှစ်ပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဤ (လောဘမူ၊ ဒေါသမူ စိတ်) တို့၌ ဖြစ်သော ဂန္ဓတို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် နှစ်ဆယ့်သုံးပါး တို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓနှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်သော 'ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တနော ဂန္ဓ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူ, ဒေါသမူစိတ်, ဂန္ဓတရားကိုယ် သုံးပါးမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ်ဂန္ဓနှင့် မယှဉ်သော 'ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တ' (မောဟမူဒွေ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို ဂန္ဓလည်းမည်၍ ဂန္ဓနှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဂန္ဓတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍ ဂန္ဓမမည်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဓနိယဒုက်

ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဓနိယတရား

၁၄၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ,ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဓနှင့် ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောဘ၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပဋိဃ၊ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓနှင့် မယှဉ်မူ၍ဂန္ဓ၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မောဟမူဒ္ဓေ, လောကီကုသိုလ်,လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ်၌ လောဘ, ဒေါသမူဒ္ဓေ၌ ဒေါသ၊ ရုပ်)။

ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တအဂန္ဓနိယတရား

၁၅၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒေါသ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်, ဂန္ဓ၏အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဂန္ဓဝိပ္ပယုတ္တအဂန္ဓနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင်ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန် သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်၊ ဂန္ဓ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဂန္ဓ ဝိပ္ပယုတ္တ အဂန္ဓနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ်ဂန္ဓနှင့် ယှဉ်သော 'ဂန္ဓသမ္ပယုတ္တ' တရားတို့ကို ဂန္ဓနှင့် မယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဂန္ဓ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဂန္ဓနှင့်လည်း မယှဉ်၊ ဂန္ဓ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဂန္ဓဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သြယဂေါ့ဆက

၁ - သြယဒုက်

သြယတရား

၁၅၀၁။ အဘယ်တရားတို့သည် သြယမည်ကုန်သနည်း။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ယောဂဂေါ့ဆက

၁ - ယောဂယဒုက်

ယောဂတရား

၁၅၀၂။ အဘယ်တရားတို့သည် ယောဂမည်ကုန်သနည်း။ပ။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၈ - နိဝရဏဂေါ့ဌက

၁ - နိဝရဏဒုက်

နိဝရဏတရား

၁၅၀၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' မည်ကုန်သနည်း။

ကာမဂုဏ်တို့၌ လိုချင်တောင့်တခြင်း 'ကာမစ္ဆန္ဒ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏ' ၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဗျာပါဒ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဗျာပါဒနိဝရဏ' ၊ စိတ် စေတသိက်တို့၏မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းခြင်း) 'ထိနမိဒ္ဓ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ထိနမိဒ္ဓနိဝရဏ' ၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ' ၊ နောင်တတစ်ဖန်ပူပန်မှု 'ကုက္ကုစ္စ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင် တားဆီးမှု 'ဥဒ္ဓစ္စကုက္ကုစ္စနိဝရဏ' ၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာနိဝရဏ'။ (သိအပ်သည်ကို) မသိမှု (သစ္စာလေးပါးကိုမသိမှု) 'အဝိဇ္ဇာ' ဟူသော (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'အဝိဇ္ဇာ နိဝရဏ' ဟူသော နိဝရဏခြောက်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ (ထိုနိဝရဏခြောက်ပါးတို့တွင်) ကာမစ္ဆန္ဒနိဝရဏသည် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ ဗျာပါဒနိဝရဏသည် ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ ထိနမိဒ္ဓ နိဝရဏသည် သသင်္ခါရိကအကုသိုလ် (စိတ်) တို့၌ ဖြစ်၏။ ဥဒ္ဓစ္စနိဝရဏသည် ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ဖြစ်၏။ ကုက္ကုစ္စ နိဝရဏသည် ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာ နိဝရဏသည် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာနိဝရဏ (မောဟ) သည် အလုံးစုံသော အကုသိုလ် (စိတ်) တို့၌ ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် (စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' မည်ကုန်၏။

နော နိဝရဏတရား

၁၅၀၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏမမည်သော 'နော နိဝရဏ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(စျာန်, မဂ်, ဖိုလ်တရားတို့ကို) ပိတ်ပင်တားဆီးမှု 'နိဝရဏ' တရားတို့ကို ချန်ထား၍ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် နိဝရဏမမည်သော 'နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, နိဝရဏတရားကိုယ် ရှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၂ - နိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏိယတရား

၁၅၀၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'နိဝရဏိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်နိဝရဏတို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အနိဝရဏိယတရား

၁၅၀၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

၃ - နိဝရဏသမ္ပယုတ္တဒုက်

နိဝရဏသမ္ပယုတ္တတရား

၁၅၀၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏနှင့် ယှဉ်သော 'နိဝရဏသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့် ယှဉ်သော 'နိဝရဏသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၅၀၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏနှင့် မယှဉ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ,ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏနှင့်မယှဉ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၄ - နိဝရဏ နိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏ နိဝရဏိယတရား

၁၅၀၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏတို့၏အာရုံလည်းဖြစ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ထိုနိဝရဏတရားတို့သည်ပင်လျှင် နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'နိဝရဏနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး)။

နိဝရဏိယ နော နိဝရဏတရား

၁၅၁၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍နိဝရဏမမည်သော 'နိဝရဏိယ နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

နိဝရဏတရားတို့ကိုချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်သော 'နိဝရဏိယ နော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, နိဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး ကြဉ်သော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဒုက်မုတ် နိဝရဏတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော 'အနိဝရဏိယ' (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တဒုက်

နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တတရား

၁၅၁၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏလည်းမည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'နိဝရဏ နိဝရဏသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ နိဝရဏနှစ်ပါး, သုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုစိတ်၌ ဖြစ်သော နိဝရဏနှစ်ပါး, သုံးပါးဟူသော) ဤတရားတို့သည် နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏနှင့်လည်း ယှဉ်သော 'နိဝရဏနိဝရဏသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နိဝရဏတရားကိုယ်ရှစ်ပါး)။

နိဝရဏသမ္မယုတ္တနော နိဝရဏတရား

၁၅၁၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ နိဝရဏမမည်သော 'နိဝရဏ သမ္မယုတ္တနော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

နိဝရဏတရားတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ နိဝရဏမမည် သော 'နိဝရဏသမ္မယုတ္တနော နိဝရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, နိဝရဏတရား ကိုယ်ရှစ်ပါး မှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် နိဝရဏတို့နှင့် မယှဉ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တ' (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို နိဝရဏလည်း မည်၍ နိဝရဏတို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နိဝရဏ တို့နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ နိဝရဏ မမည်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယဒုက်

နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယတရား

၁၅၁၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့် မယှဉ်ကုန်မူ၍နိဝရဏတို့၏အာရုံသာဖြစ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာ အဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့် မယှဉ် ကုန်မူ၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီ ကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)။

နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယတရား

၁၅၁၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်မူ၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် နိဝရဏတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်မူ၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'နိဝရဏဝိပ္ပယုတ္တအနိဝရဏိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် နိဝရဏတို့နှင့် ယှဉ်သော 'နိဝရဏသမ္မယုတ္တ' (အကုသိုလ်) တရားတို့ကို နိဝရဏတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ နိဝရဏတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ နိဝရဏတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်မူ၍နိဝရဏတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

နိဝရဏဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - ပရာမာသဂေါ့ဌက

၁ - ပရာမာသဒုက်

ပရာမာသတရား

၁၅၁၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မည်ကုန်သနည်း။

မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိဟူသော မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ဒိဋ္ဌိ ပရာမာသ' သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ ဤတရားတို့သည် မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်မှု 'ပရာမာသ' မည်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်)။

နော ပရာမာသတရား

၁၅၁၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ပရာမာသ မမည်သော 'နော ပရာမာသ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိပရာမာသကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ,အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာ အဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ပရာမာသမမည်သော 'နောပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဒိဋ္ဌိကြဉ်သော စေတသိက် ၅၁, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - ပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမဋ္ဌတရား

၁၅၁၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ'၏ အာရုံဖြစ်သော 'ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံ ဖြစ်သော 'ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

အပရာမဋ္ဌတရား

၁၅၁၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ'၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံ မဖြစ်သော 'အပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ပရာမာသသမ္မယုတ္တဒုက်

ပရာမာသ သမ္မယုတ္တတရား

၁၅၁၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့်ယှဉ်သော 'ပရာမာသသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော (ဒိဋ္ဌိ) ပရာမာသကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော) စေတသိက် (၂၀) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် ယှဉ်သော 'ပရာမာသ သမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ်, ဒိဋ္ဌိမှတစ်ပါး အခြားသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၅၂၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်သော 'ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်သော 'ပရာမာသဝိပ္ပယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်, ဒေါသမူ, မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် (ဒိဋ္ဌိ) ပရာမာသကို 'ပရာမာသ' နှင့် ယှဉ်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌတရား

၁၅၂၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ'လည်းမည်၍ ပရာမာသ၏အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ထို (ဒိဋ္ဌိ) ပရာမာသသည်ပင် 'ပရာမာသ' လည်း မည်၍ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ပရာမာသ ပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်၏ (ဒိဋ္ဌိစေတသိက်)။

ပရာမဋ္ဌ နော ပရာမာသတရား

၁၅၂၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ'၏ အာရုံသာဖြစ်၍'ပရာမာသ'မမည်သော 'ပရာမဋ္ဌ နော ပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ဒိဋ္ဌိ) ပရာမာသကိုချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ်, အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာအဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ 'ပရာမာသ' မမည်သော 'ပရာမဋ္ဌ နောပရာမာသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ဒိဋ္ဌိမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဒုက်မုတ် 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အပရာမဋ္ဌ' (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို 'ပရာမာသ' လည်း မည်၍ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံသာဖြစ်၍ 'ပရာမာသ' မမည်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ပရာမာသဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌဒုက်

ပရာမာသဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌတရား

၁၅၂၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်မူ၍'ပရာမာသ'၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ပရာမာသ ဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာအဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသောရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ပရာမာသဝိပွယုတ္တပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ်, ဒေါသမူ, မောဟမူ, လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, စေတသိက်, ရုပ်)။

ပရာမာသဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌတရား

၁၅၂၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ 'ပရာမသ'၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ပရာမာသ ဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ် လေးပါး၊ ထို့ပြင်ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း 'သာမည' (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် 'ပရာမာသ' နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ပရာမာသဝိပွယုတ္တအပရာမဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဒုက်မုတ် 'ပရာမာသ' (ဒိဋ္ဌိ) တို့ကိုလည်းကောင်း၊ 'ပရာမာသ' နှင့် ယှဉ်သော (ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ 'ပရာမာသ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ 'ပရာမာသ' နှင့်လည်း မယှဉ်၊ 'ပရာမာသ' ၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ပရာမာသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - မဟာန္တရဒုက်

၁ - သာရမ္မဏဒုက်

သာရမ္မဏတရား

၁၅၂၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းရှိသော (အာရုံပြုတတ်သော) 'သာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းရှိသော (အာရုံပြုတတ်သော) 'သာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံပြုခြင်းရှိသော စိတ်, စေတသိက်)။

အနာရမ္မဏတရား

၁၅၂၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းမရှိသော (အာရုံမပြုတတ်သော) 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အာရုံပြုခြင်းမရှိသော (အာရုံမပြုတတ်သော) 'အနာရမ္မဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အာရုံပြုခြင်းမရှိသော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၂ - စိတ္တဒုက်

စိတ္တတရား

၁၅၂၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (အာရုံကိုသိတတ်သည့်) 'စိတ်'မည်သော 'စိတ္တ' တရားဖြစ်ကုန် သနည်း။

မြင်သိစိတ် 'စက္ခုဝိညာဏ်' ၊ ကြားသိစိတ် 'သောတဝိညာဏ်' ၊ နံသိစိတ် 'ဃာနဝိညာဏ်' ၊ လျက်သိစိတ် 'ဇိဝှါဝိညာဏ်' ၊ ထိသိစိတ် 'ကာယဝိညာဏ်' ၊ သိတတ်သော သဘော 'မနောဓာတ်' ၊ အထူးသိတတ်သော သဘော 'မနောဝိညာဏဓာတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (အာရုံကို သိတတ်သည့်) 'စိတ်' မည်သော 'စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉)။

နော စိတ္တတရား

၁၅၂၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (အာရုံကို သိတတ်သည့်) 'စိတ်' မမည်သော 'နော စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' ၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (အာရုံကိုသိတတ်သည့်) 'စိတ်' မမည်သော 'နော စိတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၃ - စေတသိကဒုက်

စေတသိကတရား

၁၅၂၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (စိတ်၌ ယှဉ်သည့်) 'စေတသိက်'မည်သော 'စေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (စိတ်၌ ယှဉ်သည့်) 'စေတသိက်' မည်သော 'စေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

အစေတသိကတရား

၁၅၃၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (စိတ်၌ ယှဉ်သည့်) 'စေတသိက်' မမည်သော 'အစေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် (စိတ်၌ ယှဉ်သည့်) 'စေတသိက်' မမည်သော 'အစေတသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (စိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - စိတ္တသမ္ပယုတ္တဒုက်

စိတ္တသမ္ပယုတ္တတရား

၁၅၃၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်၌ ယှဉ်သော 'စိတ္တသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာကွန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာကွန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရကွန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်၌ ယှဉ်သော 'စိတ္တသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ် ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၅၃၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် မယှဉ်သော 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်စိတ်နှင့် မယှဉ်သော 'စိတ္တဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်နှင့် မယှဉ်သော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် စိတ်ကို စိတ်နှင့်ယှဉ်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ စိတ်နှင့် မယှဉ် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - စိတ္တသံသဋ္ဌဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌတရား

၁၅၃၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် ရောနှောသော (စိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် ရောနှောသော (စိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

စိတ္တဝိသံသဋ္ဌတရား

၁၅၃၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် မရောနှောသော (စိတ်နှင့် မယှဉ်သော) 'စိတ္တဝိသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန် သည်လည်းကောင်း (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် မရောနှောသော (စိတ်နှင့် မယှဉ်သော) 'စိတ္တဝိသံသဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် စိတ်ကို စိတ်နှင့်ရောနှော၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း စိတ်နှင့် မရောနှော ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်။

ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်

၆ - စိတ္တသမုဋ္ဌာနဒုက်

စိတ္တသမုဋ္ဌာနတရား

၁၅၃၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော) 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူ အရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ထို့ပြင် (ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ရုပ်တို့မှ) တစ်မျိုးတခြား ဖြစ်သော စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော 'စိတ္တဇ' ၊ စိတ် ဟူသော အကြောင်းရှိသော 'စိတ္တဟေတုက' ၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်း ရှိသော 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' ၊ မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန' ၊ ကြားသိစိတ် ဖြစ်ကြောင်း အသံ 'သဒ္ဒါယတန' ၊ နံသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အနံ့ 'ဂန္ဓာယတန' ၊ လျက်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အရသာ 'ရသာယတန' ထိသိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အတွေ့ 'ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန' ၊ မရေး ခြစ်အပ်သော (ရေးခြစ်၍ မထင်သောဟင်းလင်း) သဘော 'အာကာသဓာတ်' ၊ ရေဟူသောသဘော (ဖွဲ့စည်းခြင်း သဘော) 'အာပေါဓာတ်' ၊ ရုပ်၏လျင်မြန် ပေါ့ပါးမှု 'ရူပဿ လဟုတာ' ၊ ရုပ်၏ နူးညံ့မှု 'ရူပဿ မုဒုတာ' ၊ ရုပ်၏ ခံ့မှု (အမှုကိစ္စတို့၌ ပြီးမြောက်အောင် လိုက်လျော ဆောင်ရွက်နိုင်မှု) 'ရူပဿ ကမ္မညတာ' ၊ ရုပ်၏ ဖြစ်ပေါ်စ 'ရူပဿဥပစယ' ၊ ရုပ်၏ ကြီးပွါးဆဲအစဉ် 'ရူပဿ သန္တတိ' ၊ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠီကာရအာဟာရ' ဟူသော အကြင် ရုပ်သည်လည်း ရှိသေး၏။ ဤတရား တို့သည် စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော (စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော) 'စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်, စိတ္တဇရုပ်)။

နော စိတ္တသမုဋ္ဌာနတရား

၁၅၃၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်၊ ထို့ပြင် (စိတ္တဇရုပ်မှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့် မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - စိတ္တသဟဘုဒုက်

စိတ္တသဟဘုတရား

၁၅၃၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်သော) 'စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှု အစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ်အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်စိတ်နှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ် အတူပျက်သော) 'စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါး)။

နော စိတ္တသဟဘုတရား

၁၅၃၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်အတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည်လည်းကောင်း။ (ဝိညတ်ရုပ်မှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့် အတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဝိညတ်ရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသောရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၈ - စိတ္တာနုပရိဝတ္တိဒုက်

စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၅၃၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်,အတူပျက်သော) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) ကိုယ် အမူအရာဖြင့် သိစေမှု 'ကာယဝိညတ်'။ (မိမိအလိုဆန္ဒကို) နှုတ်မြွက်ခြင်းဖြင့် သိစေမှု 'ဝစီဝိညတ်' သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် စိတ်သို့အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်သော) 'စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်, ဝိညတ်ရုပ်နှစ်ပါး)။

နော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၅၄၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်သို့အစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ် အတူပျက်မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည်လည်းကောင်း။ (ဝိညတ်ရုပ်မှ) ကြွင်းကျန်သော ရုပ်သည်လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည်လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်သို့အစဉ် မလိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်မဟုတ်သော) 'နောစိတ္တာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဝိညတ်ရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနတရား

၁၅၃၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း ယှဉ်သော)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း ရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်သော)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း ရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနတရား

၁၅၄၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်သော) 'နောစိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘုဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘုတရား

၁၅၄၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့် လည်းယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော)၊ စိတ်နှင့်လည်းအတူတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက် သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘု' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှု အစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်)၊ စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော)၊ စိတ်နှင့်လည်း အတူတကွ ဖြစ်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘုတရား

၁၅၄၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်းမရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိသော (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်) စိတ်နှင့်လည်း အတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာန သဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်)၊ စိတ်နှင့်လည်းအတူတကွ မဖြစ်သော (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနသဟဘု' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိဒုက်

စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၅၄၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့် လည်းယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း ရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း ဖြစ်သော)၊ စိတ်သို့လည်းအစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့် အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ခံစားမှုအစု 'ဝေဒနာက္ခန္ဓာ' ၊ မှတ်သားမှုအစု 'သညာက္ခန္ဓာ' ၊ ပြုပြင်မှုအစု 'သင်္ခါရက္ခန္ဓာ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း ရောနှော (စိတ်နှင့်လည်းယှဉ်)၊ စိတ်လျှင်ဖြစ်ကြောင်းလည်းရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်းဖြစ်)၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်လိုက်သော (စိတ်နှင့်အတူဖြစ်, အတူပျက်သော) 'စိတ္တသံသဋ္ဌသမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက် - ၅၂)။

နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိတရား

၁၅၄၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်သော)၊ စိတ်သို့လည်း အစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့် လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နော စိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

စိတ်သည် လည်းကောင်း၊ ရုပ်သည် လည်းကောင်း၊ နိဗ္ဗာန်သည် လည်းကောင်း (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စိတ်နှင့်လည်း မရောနှော (စိတ်နှင့်လည်း မယှဉ်)၊ စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းလည်း မရှိ (စိတ်ကြောင့်လည်း မဖြစ်)၊ စိတ်သို့လည်းအစဉ်မလိုက်သော (စိတ်နှင့်လည်း အတူဖြစ် အတူပျက် မဟုတ်သော) 'နောစိတ္တသံသဋ္ဌ သမုဋ္ဌာနာနုပရိဝတ္တိ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၂ - အဗ္ဗတ္တိကဒုက်

အဗ္ဗတ္တိကတရား

၁၅၄၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အတွင်း 'အဗ္ဗတ္ထ'သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ သိမှု (စိတ်) ဖြစ်ရာ 'မနာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အတွင်း 'အဗ္ဗတ္ထ' သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'အဗ္ဗတ္တိက' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စိတ် ၈၉, ပသာဒရုပ် ၅)။

ဗာဟိရတရား

၁၅၄၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အပ (ဗဟိဒ္ဓ) သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ကြောင်း အဆင်း 'ရူပါယတန'။ပ။ သိမှု (စိတ်) ဖြစ်ကြောင်း သဘော 'ဓမ္မာယတန' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အပ (ဗဟိဒ္ဓ) သန္ဓာန်၌ ဖြစ်သော 'ဗာဟိရ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (စေတသိက်, ပသာဒရုပ်မှတစ်ပါး အခြားသော ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ဥပါဒါဒုက်

ဥပါဒါတရား

၁၅၄၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မှီ၍သာဖြစ်တတ်သော 'ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

မြင်သိစိတ်ဖြစ်ရာ မျက်စိအကြည် 'စက္ခာယတန'။ပ။ အလုတ်အလွေး ပြုအပ်သော အစာ 'ကဗဠိကာရအာဟာရ' သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှီ၍သာ ဖြစ်တတ်သော 'ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပါဒါရုပ် ၂၄)။

နော ဥပါဒါတရား

၁၅၅၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မှီ၍သာ ဖြစ်တတ်သည့် 'ဥပါဒါ'ရုပ် မဟုတ်သော 'နော ဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် မဟာဘုတ် လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မှီ၍သာ ဖြစ်တတ်သည့် 'ဥပါဒါ' ရုပ်မဟုတ်သော 'နောဥပါဒါ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, စေတသိက်, ဘူတရုပ်လေးပါး, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၄ - ဥပါဒိဏ္ဏဒုက်

ဥပါဒိဏ္ဏတရား

၁၅၅၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး 'ဝိပါက်'၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော 'ဥပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သည့် ကံ၏အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်ကုန်သနည်း)။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)၊ ထို့ပြင် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့် ဖြစ်သော အကြင် (ကမ္မဇ) ရူပ်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ၏အကျိုး 'ဝိပါက်' ဖြစ်သော) 'ဥပါဒိဏ္ဏ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (လောကီဝိပါက်စိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ကမ္မဇရူပ်)။

အနုပါဒိဏ္ဏတရား

၁၅၅၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ ကပ်အပ်သော ကံသည် အကျိုး (ဝိပါက်) ၏အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သော 'အနုပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (အဘယ်တရားတို့သည် တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ၏ အကျိုး'ဝိပါက်' မဟုတ်ကုန်သနည်း)။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောကီကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် (ကုသိုလ် အကုသိုလ်) ကံကို ပြုအပ်ခဲ့ပြီးသည်၏အဖြစ် (ကံ) ကြောင့်မဖြစ်သော (ကမ္မဇရူပ်မဟုတ်သော) အကြင် (တိဇ) ရူပ်။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ အာရုံပြုအပ်သော ကံ၏ အကျိုး 'ဝိပါက်' မဟုတ်သော) 'အနုပါဒိဏ္ဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, အကုသိုလ်, ကိရိယာ, ဖိုလ်စိတ်, စေတသိက်, တိဇရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

မဟာန္တရဒုက် ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - ဥပါဒါနဂေါ့ဌက

၁ - ဥပါဒါနဒုက်

ဥပါဒါနတရား

၁၅၅၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဥပါဒါန်'မည်သော 'ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ကာမုပါဒါန်' ၊ အမြင်မှားမှုဟူသော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်'။ (နွားခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'သီလဗ္ဗတုပါဒါန်'။ (အနတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ် တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' ဟူသော ပြင်းစွာ ယူမှု (စွဲလမ်းမှု) ဥပါဒါန်လေးပါး တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ (ထိုဥပါဒါန်လေးပါးတို့တွင်) ကာမဟူသော လိုချင်ဖွယ် 'ကာမ' ကို ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ကာမုပါဒါန်' သည် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှုဟူသော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဒိဋ္ဌုပါဒါန်'။ (နွားခွေးစသည်တို့၏) အလေ့အကျင့်တို့ကို (စင်ကြယ်၏ဟု) ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'သီလဗ္ဗတုပါဒါန်'။ (အနတ္တဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို) အတ္တဟု ပြောဆို ကြောင်း ဖြစ်သော ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'အတ္တဝါဒုပါဒါန်' သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါးတို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် ပြင်းစွာယူမှု (စွဲလမ်းမှု) 'ဥပါဒါန်' မည်သော 'ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်ရှစ်ပါး၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ် လေးခု၌ ရှိသော ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရားကိုယ်နှစ်ပါး)။

နော ဥပါဒါနတရား

၁၅၅၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန် မမည်သော 'နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥပါဒါန်တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ,အပရိယာပန္နဲ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)၊ ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်ဥပါဒါန်မမည်သော 'နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (စိတ်, ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါးမှတစ်ပါးအခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါနိယတရား

၁၅၅၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်'တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး တို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး တို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံဖြစ်သော 'ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

အနုပါဒါနိယတရား

၁၅၅၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်'တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်'တို့၏ အာရုံမဖြစ်သော 'အနုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တဒုက်

ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တတရား

၁၅၅၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်' တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဤ (ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) တို့၌ ဖြစ်သော လောဘကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသောစေတသိက် နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်' တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်၌ လောဘမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်)။

ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၅၅၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်' တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောဘ၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရူပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏) ဤတရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်' တရားတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒေါသမူဒွေ, မောဟမူဒွေ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ်၌ လောဘ, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်)။

မမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယတရား

၁၅၅၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုဥပါဒါန်တို့သည်ပင်လျှင်ဥပါဒါန်လည်းမည်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်သော 'ဥပါဒါန ဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရား ကိုယ်နှစ်ပါး)။

ဥပါဒါနိယ နော ဥပါဒါနတရား

၁၅၆၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော) 'ဥပါဒါန်'တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်သော 'ဥပါဒါနိယ နော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥပါဒါန်တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) လောကီကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)။ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (လောဘ ဒိဋ္ဌ ဟူသော) ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်မမည်သော 'ဥပါဒါနိယ နောဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ဥပါဒါန်တရားကိုယ် နှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်,ရူပ်)။

ဒုက်မုတ် ဥပါဒါန်တို့၏အာရုံ မဖြစ်သော (လောကုတ္တရာ) တရားတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း ဖြစ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍ ဥပါဒါန် မမည်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တဒုက်

ဥပါဒါန ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တတရား

၁၅၆၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ် ကုန်သနည်း။

အကြင် (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်) စိတ်၌ ဒိဋ္ဌိသည်လည်းကောင်း, လောဘသည်လည်းကောင်း တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုစိတ်၌ ဖြစ်သော လောဘ ဒိဋ္ဌိဟူသော) ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်၌ ရှိသော လောဘ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပါဒါန်တရားကိုယ်နှစ်ပါး)။

ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တနော ဥပါဒါနတရား

၁၅၆၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ဥပါဒါန်မမည်သော 'ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တနော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ရှစ်ပါး၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥပါဒါန်တို့ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသောစေတသိက် (၂၀) တို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန် နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ဥပါဒါန်မမည်သော 'ဥပါဒါနသမ္ပယုတ္တနော ဥပါဒါန' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောဘမူစိတ်, ဥပါဒါန် တရားကိုယ် နှစ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသောယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်သော 'ဥပါဒါနဝိပ္ပယုတ္တ' (ဒေါသမူ, မောဟမူ, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကြိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်, နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို ဥပါဒါန်လည်း မည်၍ ဥပါဒါန်နှင့် လည်း ယှဉ်ကုန်၏ ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်ကား မမည်ကုန် ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယဒုက်

ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယတရား

၁၅၆၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်ကုန်မူ၍ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ် လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော လောဘ၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်ကုန်မူ၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တဥပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒေါသမူဒ္ဓေ, မောဟမူဒ္ဓေ, လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ်၌ လောဘ, ရူပ်)။

ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယတရား

၁၅၆၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင်ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်ဥပါဒါန်တို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော 'ဥပါဒါနဝိပွယုတ္တအနုပါဒါနိယ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ်ဥပါဒါန်နှင့် ယှဉ်သော 'ဥပါဒါနသမ္မယုတ္တ' (လောဘမူစိတ်ရှစ်ခု, ဒိဋ္ဌဂတဝိပွယုတ် လောဘ ကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက် နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါး) တရားတို့ကို ဥပါဒါန်နှင့် မယှဉ်မူ၍ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော တရားတို့ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါန်နှင့်လည်း မယှဉ်၊ ဥပါဒါန်တို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော တရားတို့ ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဥပါဒါနဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၂ - ကိလေသဂေါ့ဌက

၁ - ကိလေသဒုက်

ကိလေသတရား

၁၅၆၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' ၊ ဖျက်ဆီး ပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' ၊ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကိုမသိမှု) 'မောဟ'။ (ငါသာလျှင် မြတ်၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' ၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' ၊ ယုံမှားမှု ဝိစိကိစ္ဆာ'။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' ၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသောမကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' ဟူသော (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေမှု, နှိပ်စက်မှု 'ကိလေသ' ဖြစ်ရာ အကြောင်း 'ကိလေသဝတ္ထု' ဆယ်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏။ (ထိုဆယ်ပါးတို့တွင်) လိုချင်တပ်မက်မှု 'လောဘ' သည် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တပ္ပါဒ် ရှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏၊ ဖျက်ဆီးပြစ်မှားမှု 'ဒေါသ' သည် ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်နှစ်ပါးတို့၌ ဖြစ်၏။ (အမှန်သဘော၌) တွေဝေမှု (အမှန်ကို မသိမှု) 'မောဟ' သည် အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တို့၌ ဖြစ်၏။ (ငါသာလျှင်မြတ်၏ဟု စသည်ဖြင့်) မှတ်ထင်မှု (ထောင်လွှားမှု) 'မာန' သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး တို့၌ ဖြစ်၏၊ အမြင်မှားမှု 'ဒိဋ္ဌိ' သည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်၏၊ ယုံမှားမှု 'ဝိစိကိစ္ဆာ' သည် ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တို့၌ ဖြစ်၏။ (စိတ်၏) မခံ့မှု (ထိုင်းမှိုင်းမှု) 'ထိန' သည် သသင်္ခါရိက အကုသိုလ်တို့၌ ဖြစ်၏၊ ပျံ့လွင့်မှု 'ဥဒ္ဓစ္စ'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မရှက်မှု 'အဟိရိက'။ (ကာယဒုစရိုက်စသော မကောင်းမှုမှ) မကြောက်လန့်မှု 'အနောတ္တပ္ပ' သည် အလုံးစုံသော အကုသိုလ်တို့၌ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရား ဖြစ် ကုန်၏။

နော ကိလေသတရား

၁၅၆၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသမမည်သော 'နော ကိလေသ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိလေသာ (၁၀) ပါးတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန် သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကိလေသမမည်သော 'နောကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (စိတ်, ကိလေသာ ဆယ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - သံကိလေသိကဒုက်

သံကိလေသိကတရား

၁၅၆၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်စေတတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့်မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော လောကီစိတ်, စေတသိက်, ရူပ်)။

အသံကိလေသိကတရား

၁၅၆၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော) 'အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံ သုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သောမဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တို့ကို (ရခြင်းငှါ) မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံမဖြစ်သော) 'အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - သံကိလိဋ္ဌဒုက်

သံကိလိဋ္ဌတရား

၁၅၆၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သော 'သံကိလိဋ္ဌ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။ အကုသိုလ် စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

အသံကိလိဋ္ဌတရား

၁၅၇၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ် (မညစ်နွမ်းစေအပ်) သော 'အသံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသာတို့နှင့် မယှဉ်သော တရားများကား အဘယ်နည်း)။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး တို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသာနှင့် မယှဉ်သော) 'အသံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

၄ - ကိလေသသမ္မယုတ္တဒုက်

ကိလေသသမ္မယုတ္တတရား

၁၅၇၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တရားတို့နှင့် ယှဉ်သော 'ကိလေသ သမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရား တို့သည် (သတ္တဝါတို့ကို) ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော 'ကိလေသ' တို့နှင့် ယှဉ်သော 'ကိလေသ သမ္မယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တတရား

၁၅၇၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံ လေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကိလေသတို့နှင့် မယှဉ်သော 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - ကိလေသ သံကိလေသိကဒုက်

ကိလေသ သံကိလေသိကတရား

၁၅၇၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ကိလေသ' တရားလည်း မည်၍ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) လည်း ထိုက်သော (ကိလေ သာတို့၏ အာရုံဖြစ်သော) 'ကိလေသသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ထိုကိလေသ (ဆယ်ပါး) တို့သည်ပင်လျှင် 'ကိလေသ' လည်းမည်၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) လည်း ထိုက်သော (ကိလေသတို့၏အာရုံလည်းဖြစ်သော) 'ကိလေသ သံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာ တရားကိုယ်ဆယ်ပါး)။

သံကိလေသိက နော ကိလေသတရား

၁၅၇၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသကို (ရခြင်းငှါ) သာထိုက်၍ (ကိလေသအာရုံသာ ဖြစ်၍) ကိလေသ မမည်သော 'သံကိလေသိက နော ကိလေသ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိလေသတို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော)

(လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍) 'ကိလေသ'မမည်သော 'သံကိလေသိကနော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်, ကိလေသတရားကိုယ် ဆယ်ပါးမှတစ်ပါး အခြားသော စေတသိက်, ရုပ်)။

ဒုက်မုတ် ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) မထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏အာရုံမဟုတ်သော) 'အသံကိလေသိက' (လောကုတ္တရာ) တရားတို့ကို ကိလေသလည်းမည်၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) လည်း ထိုက်ကုန်၏ (ကိလေသာတို့၏ အာရုံလည်းဖြစ်၏)ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်၍ (ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်၍) ကိလေသမမည်ကုန်ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌဒုက်

ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌတရား

၁၅၇၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသတရားလည်းမည်၍ကိလေသတရားတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ်, နှိပ်စက်လည်း နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းလည်း ညစ်နွမ်းစေအပ်) သော (ကိလေသတို့နှင့်ယှဉ်သော) 'ကိလေသ သံကိလိဋ္ဌ' တရားလည်းဖြစ်ကုန်သနည်း (ကိလေသတရားလည်း မည်၍ ကိလေသနှင့်လည်း ယှဉ်သော တရားများ ကားအဘယ်နည်း)။ ထို ကိလေသ (ဆယ်ပါး) တို့သည်ပင် (ကိလေသလည်း မည်၍ ကိလေသနှင့်လည်းယှဉ်သော) 'ကိလေသသံကိလိဋ္ဌ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသာတရားကိုယ် ဆယ်ပါး)။

သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသတရား

၁၅၇၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသသတရားတို့သည်ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သည်သာ ဖြစ်၍ (ကိလေသတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသမမည်သော 'သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိလေသ (ဆယ်ပါး) တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် (ကိလေသတို့နှင့်သာယှဉ်၍ ကိလေသမမည်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ကိလေသတရားကိုယ် ဆယ်ပါးကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် ကိလေသ (ဆယ်ပါး) တို့သည် မပူပန်စေအပ် မနှိပ်စက်အပ် (မညစ်နွမ်းစေအပ်) သော (ကိလေသတို့နှင့် မယှဉ်သော) 'အသံကိလိဋ္ဌ' တရားတို့ကို ကိလေသလည်းမည်၍ ကိလေသတို့သည် ပူပန်လည်း ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်လည်း နှိပ်စက်အပ်သော (ကိလေသာနှင့် ယှဉ်သော) 'သံကိလိဋ္ဌ' တရားဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသတို့သည် ပူပန်စေအပ် နှိပ်စက်အပ် (ညစ်နွမ်းစေအပ်) သည်သာဖြစ်၍ (ကိလေသတို့နှင့်သာ ယှဉ်၍) ကိလေသမမည်သော 'သံကိလိဋ္ဌ နော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တဒုက်

ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တတရား

၁၅၇၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ကိသေလ'လည်း မည်၍'ကိလေသ'တို့နှင့်လည်း ယှဉ်သော 'ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

အကြင်စိတ်၌ ကိလေသနှစ်ပါး သုံးပါးတို့သည် တစ်ပြိုင်နက် ဖြစ်ကုန်၏။ (ထိုစိတ်၌ ဖြစ်သော ကိလေသနှစ်ပါး သုံးပါးဟူသော) ဤတရားတို့သည် ကိလေသလည်း မည်၍ ကိလေသနှင့်လည်းယှဉ်သော 'ကိလေသ ကိလေသသမ္ပယုတ္တ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကိလေသ တရား ကိုယ်ဆယ်ပါး)။

ကိလေသသမ္ပယုတ္တနော ကိလေသတရား

၁၅၇၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကိလေသနှင့်သာ ယှဉ်သည် ဖြစ်၍ ကိလေသမမည်သော 'ကိလေသ သမ္ပယုတ္တနော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကိလေသ (ဆယ်ပါး) တို့ကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန် သော အကုသိုလ် (၁၂) သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ကိလေသနှင့်သာ ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကိလေသ မမည်သော 'ကိလေသ သမ္ပယုတ္တနော ကိလေသ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ်, ကိလေသာ တရားကိုယ်ဆယ်ပါးမှတစ်ပါး အခြား သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။

ဒုက်မုတ် ကိလေသနှင့် မယှဉ်သော 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ' (ကုသိုလ် ၂၁, ဝိပါက် ၃၆, ကိရိယာ ၂၀, ရူပ်,နိဗ္ဗာန်) တရားတို့ကို ကိလေသလည်း မည်၍ ကိလေသတို့နှင့်လည်း ယှဉ်ကုန်၏ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ ကိလေသတို့နှင့်သာ ယှဉ်သည်ဖြစ်၍ ကိလေသမမည်ကုန်ဟူ၍ လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိကဒုက်

ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိကတရား

၁၅၇၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် 'ကိလေသ' နှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော (ကိလေသတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကိလေသနှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသတရားတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်သော (ကိလေသာတို့၏ အာရုံသာဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီကုသိုလ်, လောကီဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရူပ်)။

ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တအသံကိလေသတရား

၁၅၈၀။ (၂) အဘယ်တရား တို့သည် ကိလေသနှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ)လည်း မထိုက်သော (ကိလေသတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တ အသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်း ကြောင်း (မဂ်) ၏အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ကိလေသာ တရားတို့နှင့်လည်း မယှဉ်ကုန်သည် ဖြစ်၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) လည်း မထိုက်သော (ကိလေသတို့၏ အာရုံလည်းမဖြစ်သော) 'ကိလေသဝိပ္ပယုတ္တအသံကိလေသိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဒုက်မုတ် ကိလေသနှင့် ယှဉ်သော 'ကိလေသသမ္ပယုတ္တ' (အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) တရားတို့ကို ကိလေသ တရားတို့နှင့် မယှဉ်မူ၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) သာ ထိုက်ကုန်၏ (ကိလေသတို့၏ အာရုံသာ ဖြစ်ကုန်၏)ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ကိလေသတို့နှင့်လည်း မယှဉ်မူ၍ ကိလေသတို့ကို (ရခြင်းငှါ) လည်း မထိုက်ကုန် (ကိလေသတို့၏ အာရုံလည်း မဖြစ်ကုန်)ဟူ၍လည်းကောင်း မဆိုအပ် မဆိုထိုက်ကုန်။

ကိလေသဂေါ့ဌက ပြီးပြီ။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - ပိဋ္ဌဒုက်

၁ - ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဒုက်

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၅၈၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁) သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အချို့ကား (ဤတရားတို့အနက်မှ အပါယ်သို့ လားစေတတ်သည့် 'အပါယဂမနီယ' ဖြစ်သော အစိတ်အပိုင်းတရား အချို့တို့သည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဒဿနေနပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့ကား (အပါယဂမနီယတရားမှတစ်ပါး ကြွင်းကျန်သည့် အစိတ်အပိုင်းအချို့တရားတို့သည်) သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၅၈၂။ အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ်စိတ်, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၂ - ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဒုက်

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၅၈၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စ သဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အချို့ကား အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏၊ အချို့ကား အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရားဖြစ်ကုန်၏။

နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗတရား

၁၅၈၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည်အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် မပယ်အပ်သော 'နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၃ - ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၅၈၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဤ (ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်) စိတ်၌ ဖြစ်သော မောဟကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော ယှဉ်ဖက်စေတသိက် နှစ်ဆယ့်နှစ်ပါး တို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်သော) 'ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ်၌ ရှိသော မောဟကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၂၂) ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အချို့ကား သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော တရားမည်ကုန်၏၊ အချို့ကား သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော တရားမမည်ကုန်။

နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၅၈၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် (နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ မြင်တတ်သော 'ဒဿန') သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်းအခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်သော)၊ 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗ ဟေတုက' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်မောဟ၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ,အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) 'နဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်မောဟ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၄ - ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကဒုက်

ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၅၈၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) 'ဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဤ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်) စိတ်၌ ဖြစ်သော မောဟကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တစ်ဆယ့်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ် သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိသော (ဟိတ်နှင့်ယှဉ်သော) 'ဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်စိတ်, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် မောဟကြဉ်သော ယှဉ်ဖက်စေတသိက်၁၄) ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် လောဘသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အချို့ကား အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) ရှိကုန်၏ (ဟိတ်နှင့် ယှဉ်ကုန်၏)၊ အချို့ကား အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သောအကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိကုန် (ဟိတ်နှင့် မယှဉ်ကုန်)။

နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုကတရား

၁၅၈၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့်ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) 'နဘာဝနာယပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် မောဟ။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာ မျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် အထက်မဂ်သုံးပါးဖြင့် ပယ်အပ်သော အကြောင်းရင်း အခြေအမြစ် (ဟိတ်) မရှိသော (ဟိတ်နှင့်မယှဉ်သော) 'နဘာဝနာယ ပဟာတဗ္ဗဟေတုက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္မယုတ်, ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်, ကုသိုလ်, ဝိပါက်, ကိရိယာစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ်မောဟ, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၅ - သဝိတက္ကဒုက်

သဝိတတ္ကတရား

၁၅၈၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ် ၈၊ အကုသိုလ် ၁၂၊ ကာမာဝစရကုသလ ဝိပါက်မှ စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ အကုသလဝိပါက်မှ နှစ်ပါး၊ ကိရိယာမှတစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ ကုသိုလ်မှလည်းကောင်း၊ ဝိပါက်မှလည်းကောင်း၊ ကိရိယာမှလည်းကောင်း၊ ရူပါဝစရပဌမစျာန် ၃၊ ကုသိုလ်မှလည်းကောင်း၊ ဝိပါက်မှလည်းကောင်း လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် ၈၊ ဤ (၅၅-ပါးသော) စိတ်တို့၌ ဖြစ်သော ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက်ငါးဆယ့်တစ်ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဝိတက္ကစိတ် ၅၅၊ ဝိတက်ကြဉ်သောယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၅၁)။

အဝိတတ္ကတရား

၁၅၉၀။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်၁၀၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၄)' ၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၄)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပါဝစရ စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပါဝစရစိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၆)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၂၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၆)၊ ထို့ပြင် ဝိတက်၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ကြံစည်မှု 'ဝိတက်' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဝိတက်နှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိတက္က' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဝိတက္ကစိတ် ၆၆၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက် ၃၇၊ ဝိတက် စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၆ - သဝိစာရဒုက်

သဝိစာရတရား

၁၅၉၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့်လည်း တကွဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ် ၈၊ အကုသိုလ်၁၂၊ ကာမာဝစရကုသလ ဝိပါက်မှ စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ အကုသလဝိပါက်မှ နှစ်ပါး၊ ကိရိယာမှ တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ ဧကကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမစျာန်၁၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရဧကက ဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမစျာန် ၁၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ စျာန် ၂)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ဧကကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမစျာန်၁၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဧကကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် ၄၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈)၊ ဝိပါက်မှလောကုတ္တရာ ဧကကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမစျာန် ၄၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့်လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈)၊ ဤ (၆၆-ပါးသော) စိတ်တို့၌ ဖြစ်သော သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ကိုချန်ထား၍ (ကြွင်းကျန်သော စေတသိက် ၅၁-ပါး တို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤ တရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့် ယှဉ်သော) 'သဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သဝိစာရစိတ် ၆၆၊ ဝိစာရကြဉ် စေတသိက် ၅၁)။

အဝိစာရတရား

၁၅၉၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်သော) 'အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ဒွေပဉ္စဝိညာဏ်၁၀၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ တိကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၃)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ တိကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၃၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ တိကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၃)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ် ၄၊ ဝိပါက်မှ အရူပစိတ် ၄၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ တိကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့်လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၂)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာတိက တိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန်၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၁၂)၊ ထို့ပြင် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' ၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် သုံးသပ်မှု 'ဝိစာရ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဝိစာရနှင့် မယှဉ်သော) အဝိစာရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အဝိစာရစိတ် ၅၅၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၃၆၊ ဝိစာရစေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၇ - သပ္ပိတိကဒုက်

သပ္ပိတိကတရား

၁၅၉၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွ ဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) 'သပ္ပိတိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) လေးပါး၊ ကာမာဝစရ ကုသလဝိပါက်မှ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဒုက တိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၁၂)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကတိကစျာန်။ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၁၂)၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သောနှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသောစေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည်ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့်ယှဉ်သော) 'သပ္ပိတိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သပ္ပိတိကစိတ် ၅၁၊ ပီတိကြဉ်ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၄၆)။

အပ္ပိတိကတရား

၁၅၉၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ပီတိနှင့်မယှဉ်သော) 'အပ္ပိတိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှ ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (ဒေါသမူ ၂၊ ဥပေက္ခာ ၆) ရှစ်ပါး၊ ကာမာဝစရ ကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာ၁၀၊ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်) တစ်ဆယ့်တစ်ပါး၊ အကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာ ၆၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်) ခုနစ်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာ) ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုက္ကစျာန် ၂၊ ပဉ္စက နည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၂)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ,စတုတ္ထစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၂)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရတတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ, ပဉ္စကစျာန် ၂)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ် လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပစိတ် လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၈)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၈)၊ ထို့ပြင် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤ (ခုနစ်ဆယ်သော) တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'အပ္ပိတိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အပ္ပိတိကစိတ် ၇၀၊ ပီတိကြဉ်စေတသိက် ၅၁၊ ပီတိ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၈ - ပီတိသဟဂတဒုက်

ပီတိသဟဂတတရား

၁၅၉၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သော) 'ပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်မှသောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) လေးပါး၊ ကာမာဝစရ ကုသလဝိပါက်မှ (သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ကိရိယာမှ သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရပဌမ ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃) ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန်၁၂)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကတိကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန်၁၂)၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသောစေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ပီတိနှင့် ယှဉ်သော) ပီတိသဟဂတတရား ဖြစ်ကုန်၏ (ပီတိသဟဂုတ်စိတ် ၅၁၊ ပီတိကြဉ် ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၄၆)။

နပီတိသဟဂတတရား

၁၅၉၆။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့်တကွမဖြစ်သော (ပီတိနှင့် မယှဉ်သော) 'နပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (ဒေါသမူ ၂၊ ဥပေက္ခာ ၆) ရှစ်ပါး၊ ကာမာဝစရကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာ၁၀၊ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်) တစ်ဆယ့် တစ်ပါး၊ အကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာ ၆၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်) ခုနစ်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာ) ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုက္ကစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၂)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုက စျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ,ပဉ္စမစျာန် ၂)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရတတိယ, စတုတ္ထစျာန်၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၂)၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ် လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန်၈)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ ဒုကဒုကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ တတိယစျာန်, စတုတ္ထစျာန် ၈၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ စတုတ္ထ, ပဉ္စမစျာန် ၈)၊ ထို့ပြင် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' ၊ ထို့ပြင်ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် နှစ်သက်မှု 'ပီတိ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ပီတိနှင့်မယှဉ်သော) 'နပီတိသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နပီတိသဟဂတစိတ် ၇၀, ပီတိကြဉ် ယှဉ်ဖက်စေတသိက် ၅၁, ပီတိစေတသိက်, ရုပ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၉ - သုခသဟဂတဒုက်

သုခသဟဂတတရား

၁၅၉၇။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွဖြစ်သော (သုခနှင့် ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရ ကုသိုလ်မှ သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) လေးပါး၊ ကာမာဝစရ ကုသလဝိပါက်မှ (သောမနဿသဟဂုတ် ၅၊ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်) ခြောက်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရ တိကစတုက္က စျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ,ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရ တိကစတုတ္ထစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ,စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပဝါစရ ပဌမ, ဒုတိယ,တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကုသိုလ်မှလောကုတ္တရာ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၁၆)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာတိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၁၆)၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော ချမ်းသာမှု 'သုခ' ကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရား တို့သည်ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွဖြစ်သော (သုခနှင့်ယှဉ်သော) 'သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (သုခ သဟဂုတ်စိတ် ၆၃၊ ဝေဒနာကြဉ် ယှဉ်ဖက်စေတသိတ် ၄၆)။

နု သုခသဟဂတတရား

၁၅၉၈။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့် တကွ မဖြစ်သော (သုခနှင့် မယှဉ်သော 'နု သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (ဒေါသမူ ၂, ဥပေက္ခာ ၆) ရှစ်ပါး၊ ကာမာဝစရကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၁၀၊ အကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာ ၆၊ ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်) ခုနစ်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်း အားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ဝိပါက်မှအရူပစိတ်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) လောကုတ္တရာစတုတ္ထစျာန် ၄၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) လောကုတ္တရာ စတုတ္ထစျာန် ၄၊ ထို့ပြင်ချမ်းသာမှု 'သုခ' ၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ချမ်းသာမှု 'သုခ' နှင့်တကွမဖြစ်သော 'နု သုခသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နု သုခသဟဂတစိတ် ၅၈၊ ပီတိကြဉ် စေတသိက် ၅၁၊ သုခဝေဒနာ၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၀ - ဥပေက္ခာသဟဂတဒုက်

ဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၅၉၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ အကုသိုလ်မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကာမာဝစရကုသလဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ဆယ်ပါး၊ အကုသလ ဝိပါက်မှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ (ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်) ခြောက်ပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ကိရိယာမှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) ရူပါဝစရစတုတ္ထစျာန် ၁၊ ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပစိတ် လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ် လေးပါး၊ ကုသိုလ်မှ (စတုက္ကနည်း အားဖြင့်) လောကုတ္တရာ စတုတ္ထစျာန် ၄၊ ဝိပါက်မှ (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်) လောကုတ္တရာ စတုတ္ထစျာန် ၄၊ ဤစိတ်တို့၌ ဖြစ်သော ဥပေက္ခာကို ချန်ထား၍ (ကြွင်းသော စေတသိက် ၄၆-ပါးတို့သည် ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဥပေက္ခာနှင့် တကွဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် ယှဉ်သော) 'ဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ဥပေက္ခာသဟဂတတရား ၅၅၊ ဝေဒနာကြည် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် ၄၆)။

နဥပေက္ခာသဟဂတတရား

၁၆၀၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်သော) 'နဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ်မှသောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ်လေးပါး, အကုသိုလ်မှ (သောမနဿ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၄၊ ဒေါမနဿ သဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၂-) ခြောက်ပါး၊ ကာမာဝစရကုသလ ဝိပါက်မှ (သုခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်, သောမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် ၅) ခြောက်ပါး၊ အကုသလ ဝိပါက်မှ (ဒုက္ခသဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ်) တစ်ပါး။ (ကာမ) ကိရိယာမှ (သောမနဿသဟဂုစိတ္တုပ္ပါဒ်) ငါးပါး၊ ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရတိကစတုက္ကစျာန် စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ စျာန်၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရတိက စတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့်ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန် ၃၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရ ပဌမ, ဒုတိယ,တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၄)၊ ကုသိုလ်မှ လောကုတ္တရာ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့်လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယစျာန်၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၁၆)၊ ဝိပါက်မှ လောကုတ္တရာ တိကစတုက္ကစျာန် (စတုက္ကနည်း အားဖြင့်လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ စျာန် ၁၂၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် လောကုတ္တရာ ပဌမ, ဒုတိယ, တတိယ, စတုတ္ထစျာန် ၁၆)၊ ထို့ပြင် ဥပေက္ခာ (ဝေဒနာ)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် လျစ်လျူရှုမှု 'ဥပေက္ခာ' နှင့် တကွမဖြစ်သော (ဥပေက္ခာနှင့် မယှဉ်သော) 'နဥပေက္ခာသဟဂတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (နဥပေက္ခာသဟဂတစိတ် ၆၆၊ ဝိစိကိစ္ဆာကြည် စေတသိက် ၅၁၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၁ - ကာမာဝစရဒုက်

ကာမာဝစရတရား

၁၆၀၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရကုသိုလ် ၈၊ အကုသိုလ်၁၂)၊ ကာမာဝစရဝိပါက် အလုံးစုံ ၂၃၊ ကာမာဝစရ ကိရိယာဗျာကတ ၁၁၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံ သော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ် ၅၄၊ စေတသိက် ၅၂၊ ရုပ် ၂၈)။

နကာမာဝစရတရား

၁၆၀၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နကာမာဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ရူပါဝစရတရား (၁၅)၊ အရူပါဝစရ တရား (၁၂)။ (ကာမ,ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္နာ' တရား (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ကာမဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နကာမာဝစရ' တရားဖြစ်ကုန်၏ (မဟဂ္ဂုတ်စိတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, နိဗ္ဗာန်)။

၁၂ - ရူပါဝစရဒုက်

ရူပါဝစရတရား

၁၆၀၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကုသိုလ်မှ ရူပါဝစရစတုက္ကပဉ္စကစျာန် (စတုက္က နည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန်၄၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန် ၅)၊ ဝိပါက်မှ ရူပါဝစရစတုက္က ပဉ္စကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန် ၄၊ ပဉ္စကနည်း အားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန် ၅)၊ ကိရိယာမှ ရူပါဝစရစတုက္ကပဉ္စကစျာန် (စတုက္ကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန ၄၊ ပဉ္စကနည်းအားဖြင့် ရူပါဝစရစျာန် ၅) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'ရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ရူပစိတ် ၁၅၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက် ၃၅)။

နရူပါဝစရတရား

၁၆၀၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ကာမာဝစရတရား (ကာမစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်, ရုပ်)၊ အရူပါဝစရတရား (အရူပစိတ်, ယှဉ်ဖက်စေတသိက်)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္နာ' တရား (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤ တရားတို့သည်ရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်၊ အရူပစိတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၃ - အရူပါဝစရဒုက်

အရူပါဝစရတရား

၁၆၀၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကုသိုလ်မှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ဝိပါက်မှ အရူပစိတ်လေးပါး၊ ကိရိယာမှ အရူပစိတ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အရူပ ဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ ဖြစ်သော 'အရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အရူပစိတ်၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။

နအရူပါဝစရတရား

၁၆၀۶။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည်သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နအရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

ကာမာဝစရတရား (ကာမစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်, ရုပ်)၊ ရူပါဝစရတရား (ရူပစိတ်, ယှဉ်ဖက် စေတသိက်)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္နာ' တရား (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်) တို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် အရူပဘုံ၌ ကျင်လည် သက်ဝင်၍ မဖြစ်သော 'နအရူပါဝစရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကာမစိတ်၊ ရူပစိတ်၊ လောကုတ္တရာစိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

၁၄ - ပရိယာပန္နဒုက်

ပရိယာပန္နတရား

၁၆၀၇။ (၁) အဘယ်တရား တို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးဝင်သော 'ပရိယာပန္နာ' တရားဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ,ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရုပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရား တို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးဝင်သော 'ပရိယာပန္နာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်)။

အပရိယာပန္နတရား

၁၆၀۸။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္နာ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျုံး မဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် ကိလေသာငြိမ်းကြောင်း (မဂ်) ၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန် သည် (ရှိ၏)။

ဤတရားတို့သည် ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျုံးမဝင်သော 'အပရိယာပန္နာ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၅ - နိယျာနိကဒုက်

နိယျာနိကတရား

၁၆၀၉။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ဖြစ်သော 'နိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါး တို့၌ အကျုံးမဝင်သော (လောကုတ္တရာ) မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း 'နိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်လေးပါး)။

အနိယျာနိကတရား

၁၆၁၀။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဖြစ်သော 'အနိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံ သုံးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နဘုံလေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော (လောကီ) ဝိပါက် (၃၆)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝဋ္ဋဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဖြစ်သော 'အနိယျာနိက' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၆ - နိယတဒုက်

နိယတတရား

၁၆၁၁။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း, မိမိဖြစ်ခြင်း၏အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးမြဲသော 'နိယတ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဒေါမနဿသဟဂုတ်စိတ္တုပ္ပါဒ် နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။

ဤတရားတို့သည် အချို့ကား (နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌဂတသမ္မယုတ် သတ္တမဇော၊ ပဏ္ဍာနန္တရိယကံ၏ အစွမ်းဖြင့်ဖြစ်သော ဒေါသမူသတ္တမဇောတို့သည်) စုတိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'နိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ကြွင်းကျန်သောတရား) အချို့ကား စုတိ၏အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျိုးမဝင်သော မဂ်လေးပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် မိမိဖြစ်ခြင်း၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးမြဲသော 'နိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

အနိယတတရား

၁၆၁၂။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း, မိမိဖြစ်ခြင်း၏အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ် ကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဂတဝိပ္ပယုတ်လောဘသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် လေးပါး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)၊ ဥဒ္ဓစ္စသဟဂုတ် စိတ္တုပ္ပါဒ် (၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္န) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃၆)၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှ ဖြစ်၍ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင်နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် စုတိ၏အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း၊ မိမိဖြစ်ခြင်း၏အခြားမဲ့၌ လည်းကောင်း အကျိုးပေးမမြဲသော 'အနိယတ' တရား ဖြစ်ကုန်၏။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၇ - သဉ္ဇာတရဒုက်

သဉ္ဇာတရတရား

၁၆၁၃။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သည့် တရားရှိသော 'သဉ္ဇာတရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ကုသိုလ် (၁၇)၊ အကုသိုလ် (၁၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) (လောကီ) ဝိပါက် (၃၂)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် အလုံးစုံသော ရူပ်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန် မြင့်မြတ်သည့် တရားရှိသော 'သဉ္ဇာတရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (လောကီစိတ် ၈၁၊ စေတသိက် ၅၂၊ ရူပ်)။

အနုတ္တရတရား

၁၆၁၄။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သည့် တရားမရှိသော 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ အကျုံးမဝင်သော မဂ်လေးပါး၊ ထို့ပြင် မဂ်၏ အကျိုး (ဖိုလ်) လေးပါး၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် မိမိထက် သာလွန်မြင့်မြတ်သည့်တရား မရှိသော 'အနုတ္တရ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

ဓမ္မသင်္ဂီပါဠိတော်

၁၈ - သရဏဒုက်

သရဏတရား

၁၆၁၅။ (၁) အဘယ်တရားတို့သည် ဝိုင်းကြွေးကြောင်းရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့နှင့် တကွဖြစ်သော ('ရဏ'တို့နှင့် ယှဉ်သော) 'သရဏ' တရား ဖြစ်ကုန် သနည်း။

အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သည် (ရှိကုန်၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝိုင်းကြွေးကြောင်း ရာဂစသောကိလေသာ (ရဏ) တို့နှင့် တကွဖြစ်သော ('ရဏ' တို့နှင့် ယှဉ်သော) 'သရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (အကုသိုလ်စိတ် ၁၂၊ ယှဉ်ဖက် စေတသိက် ၂၇)။

အရဏတရား

၁၆၁۶။ (၂) အဘယ်တရားတို့သည် ဝိုင်းကြွေးကြောင်း ရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့မရှိသော ('ရဏ'တို့နှင့် မယှဉ်သော 'အရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်သနည်း။

(ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ကုသိုလ် (၂၁)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ, အပရိယာပန္နာ) ဘုံလေးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ဝိပါက် (၃۶)။ (ကာမ, ရူပ, အရူပ) ဘုံသုံးပါးတို့၌ (ဖြစ်သော) ပြုကာမျှဖြစ်၍ ကုသိုလ် အကုသိုလ်အဖြစ်ဖြင့် မဟောအပ်သော 'ကိရိယာဗျာကတ' (၂၀)၊ ထို့ပြင် ရုပ်၊ ထို့ပြင် နိဗ္ဗာန်သည် (ရှိ၏)။ ဤတရားတို့သည် ဝိုင်းကြွေးကြောင်းရာဂစသော ကိလေသာ (ရဏ) တို့မရှိသော ('ရဏ' တို့နှင့် မယှဉ်သော) 'အရဏ' တရား ဖြစ်ကုန်၏ (ကုသိုလ်၊ ဝိပါက်၊ ကိရိယာစိတ်၊ ယှဉ်ဖက်စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်)။

အနက်ကို ထုတ်ပြခန်း 'အတ္ထုဒ္ဓါရ' ပြီးပြီ။

တရားတို့ကို ပေါင်းစုရေတွက်ရာ

ဓမ္မသင်္ဂီကျမ်း ပြီးပြီ။